

Atanasie Berzescu

LACRIMI ȘI SÂNGE
REZISTENȚA ANTICOMUNISTĂ ARMATĂ
DIN
MUNȚII BANATULUI

Editura Marineasa
Timișoara, 1999

Coperta: Dana Marineasa

© *Atanasie Berzescu, Editura Marineasa*

ISBN 973-9485-31-6

Imprimat la

TIPOGRAFIA MARINEASA

Timișoara, str. Mureș nr.34

Tel. 094.205.818

Soției mele MARIA
Fiilor mei Adrian și Horia
Nepoților mei Adrian, Gabriel și Alina

PREFAȚĂ

Numele lui Atanasie Berzescu a intrat, de câțiva ani încoace, în atenția publicului iubitor și interesat de istoria noastră zbuciumată sub dominația comunistă. Este cunoscută contribuția sa la diferite publicații: Memento din Timișoara, săptămânalul Lugojul din Lugoj, Gazeta de Vest din Timișoara și Permanențe din București.

Dar ceea ce îi stabilește autoritatea de luptător și martor deopotrivă este apariția Suplimentului social-istoric al Gazetei de Vest din Timișoara: “Războiul anticomunist din Munții Banatului”, 1995. Cărțica a fost primită cu multă căldură și cu mult interes, chiar solicitată peste așteptări. Răsunset în surdină, dar deschizător de orizonturi noi în fața unor documente inedite. Ea a avut darul să incite noi cercetări și studii laudabile. S-au strecurat și câteva omisiuni regretabile. Așa de pildă nu se vorbește nimic despre activitatea importantă în rândurile studențimii de atunci a lui Constantin Pascu, sau despre personalitatea luptătorului orăvițean Martin Bălan, ori despre contribuția în mediile țărănești a învățătorului Ion Popescu.

A fost deosebit de elogiată apariția cărții profesorului Ion Gheorgheosu “Voi n-ați fost cu noi celule”. Atanasie Berzescu este atestat drept mentor al unui tineret care se pregătea pentru marea experiență de luptă și dăruire. Au fost târâți acești minunați elevi, frați de cruce, în anchete, judecăți, închisori sau în infernalul Canal.

Cartea de față a lui Atanasie Berzescu, LACRIMI ȘI SÂNGE, cuprinde memoriile unui luptător care participă la

marile evenimente ale veacului nostru. Sunt aici oameni prigonii pentru dreptate, pentru adevăr și pentru bine. Mărturisitori de credință pentru împlinirea Cuvântului împotriva comunismului.

Cartea are o remarcabilă unitate de ton, de gândire și de simțire românească. Autorul reușește printr-o viziune proprie să structureze evenimentele brute în forme simple, dar foarte expresive. Înzestrat cu un deosebit dar de povestitor, el are putere de retrăire și evocare, selectând cu grijă faptele semnificative. “Acum când scriu cele petrecute cu mulți ani în urmă — zice Berzescu — parcă le trăiesc mai intens și ard în mine mai mult. Pas cu pas retrăiesc viața de atunci, cea ferecată în lanțuri”.

Povestitorul trece de la o stare la alta cu ușurință, printr-o diversitate stilistică: memorialist, cronicar sau filosof al istoriei. Pentru Atanasie Berzescu, nu povestirea în sine este ultima realitate, ci adevărul. El își arată dezgustul pentru minciună și delațiune. Pentru aceasta, toate mijloacele epice sunt puse în slujba trăirii în spiritualitatea creștină. Personajele, ființele acestea chinuite, nu ilustrează atât o tipologie umană, cât un principiu etic. Contribuția moralistului este de cele mai multe ori directă. Narațiunea se întrerupe lăsând loc reflecției filosofice asupra condiției umane în comunism.

Pe Atanasie Berzescu nu-l interesează atât nota de senzațional. Dar faptele în sine sunt pline de senzațional și de groază. În realitate, vremurile merg spre distrugere și degradare. Ființa umană este mutilată și desfigurată. Totul intră în descompunere și spurcăciune. Scenele de cruzime sumbră sunt relatate de Atanasie Berzescu cu mult simț realist, fiind el însuși victimă: “Moiș voia cu tot dinadinsul să mă implice în procesul lui Spiru Blănaru”. Dar anchetatul nu voia asta, deși în realitate

fusese participant. Se ținea tare. Povestirea intră într-un crescendo teribil al anchetei.

— “Nu vreau să te aud. Nu vorbi nimic, mă auzi? Acum am să te omor”.

— “Și dintr-un salt, fiara dezlănțuită a fost lângă mine. Cu amândouă mâinile înfipite în pieptul meu, mă ridică deasupra capului și mă trânti în casa cu bani. Îngrămădit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa de bani și sări cu cizmele pe mine...” etc., etc.

Măreției tragice a luptelor de la Pietrele Albe îi urmează tăria caracterelor în anchete. Țărani umili, cu genealogii nobile, își încearcă destinul eroic. Căciulile geto-dace sunt pângărite și aruncate la gunoi. Încet, încet, vremea se derulează în istorie. De la Timișoara la Aiud, apoi în veșnicie. Și din tortura veșniciei Aiudului la Periprava, la tentativa reeducării și prelungirii fără termen. Scrisul lui Atanasie curge fără pauze, fără respirație. Suntem prinși în duhul morții. Povestea este trepidantă. Privim gloatele de tebeciști, care cad în luptă cu suferința, și cinismul gardienilor manipulați și înrăiți.

În fabrică, la Rotărie, o vânzoleală de nedescris în realizarea normelor. Timpul se întinde ca o mlaștină. “Mlaștina deznădejdiei”. “Măi băieți”, spunea Lae Orbulescu, “fiți tari!” Dar unde mai puteai reține filosofia lui Lae, când rânduri, rânduri de căruțe trebuiau să iasă pe ușa fabricii.

Însă ceea ce Atanasie Berzescu simte mai acut nu este atât întunericul ferecat cu obloane, cât întunericul spiritual, pandemonic. Și totuși, uneori, în contrast, aspectul sinistru este transfigurat în viziune de grandoare a istoriei. Povestitorul intră direct ca participant și ca martor. Iată o scenă, aparent nimic neobișnuit. Era în Celular la 309. — “Într-o zi pe la sfârșitul lui aprilie vine frizerul să ne tundă și să ne bărbierească. De față în

timpul tunsului era și gardianul, șeful secției... aici, în timpul tunsului, stând de vorbă cu noi, învârtea niște chei pe după deget. Deodată se întoarse spre mine și mă întreabă de unde sunt și cu ce am căzut. Îi răspund că am căzut cu Spiru Blănaru din Teregova. Când a auzit de Teregova, a sărit în sus spunând:

— «Ce mă, tu ești din Teregova? Acolo bandiții aceia au tras în oamenii partidului și i-au omorât? Voi ați luptat împotriva partidului comunist? Mă, voi trebuia să fiți toți omorâți. Știi tu asta?»

Numaidecât, iese afară pe sală și cheamă repede pe mai mulți gardieni din Celular, strigând:

«Măi tovarăși, măi, ia veniți repede aici să vedeți și voi un bandit din Teregova care a tras în noi să ne omoare pe toți. Să vedeți și voi cum arată un mare bandit».

Atâta mi-a trebuit. Țin-te acum la scandal. Gen. Arbore rămase consternat...” etc., etc. ...

Dintr-o dată istoria se deschide ca o carte. Își arată măreția și decăderea. Memorialistul devine simbol al măreției istoriei. El, eroul de la Teregova; el, care fusese închis — pentru ce? — și la Alba-Iulia ca elev, pe timpul lui Antonescu. Acum generalii, foștii miniștri ai ingraturii Mareșal, camarazi de suferință ai povestitorului, rămân consternați. Istoria se întoarce ca o muștrare. Dar patosul cald, iertător, al lui Atanasie Berzescu îi învăluie cu dragoste pe acești mari generali, care pășeau acum în rând cu legionarii: Arbore, Iacobici, ing. Mareș... Îndeosebi bunul general, intelectualul de seamă, prietenul afectuos, grijuliu, marele general Ion Arbore.

Dar, dincolo de sentimentul tragic al existenței în robia comunistă, constituind tonul esențial al acestei cronici, există și clipe de fericire care mângâie și întărește. Poate, este fericirea care l-a ridicat pe Steinhardt. Fericirea aceea care susține viața,

viața însăși, fericirea evanghelică: Fericiți veți fi când vă vor batjocori pe voi și vă vor prigoni, și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră.

Lungului proces de desacralizare a miturilor creștine i se opune mereu înprospătata credință. Apariția lui Iisus în celulă este coborârea harului divin în sufletele celor îndurerați. Este un act de regenerare spirituală și de creație. Pagini întregi, memorabile, în care Atanasie Berzescu ni-l înfățișează pe marele poet Radu Gyr ca pe un sfânt. Poetul avea darul de a ridica sufletele pe culmi, pentru oamenii care știau să fie liberi prin poezie. Și libertatea aceasta era contagioasă și ispititoare. Te introduceai în universul creatorului, evadând în spirit. Omul ia cunoștință de sacru prin ierofanie, cum ar zice Mircea Eliade, prin aureola de mit și sfințenie. O mică scrisoare și o fotografie de familie îl fac pe memorialist să cânte ca într-un tropar bisericesc. Invocația divină se ridică din adâncurile sufletului: “Doamne, parcă se pogorâse Duhul Sfânt peste mine. Simțeam că ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe față și pe cap. Și mare a fost bucuria... Vecinii mei de pat erau speriați. Credeau că-i de la securitate pentru anchetă. Nu le-am spus nimic. Dacă un cuvânt ieșea din gura mea, eram pierduți, eu, Petrasievici și frizerul”... — etc., etc. ... Cu această binecuvântată fotografie credea Atanasie că l-a învins pe Coller.

De neuitat sunt paginile privind personalitatea, marea personalitate a profesorului Ioan V. Georgescu, distinsul prieten al memorialistului.

Rămânem cu admirația în suflet pentru destinele umane realizate în luptă și suferință.

PETRU HAMAT

“Cred că orice neam, orice sat, orice ținut, orice țară, are datoria și dreptul la mândria trecutului său și că uitarea trecutului de către pătura conducătoare a unui popor este cea mai mare nenorocire ce i se poate întâmpla acestuia.”

Din Mihail Sturza - **România și Sfârșitul Europei**

În memoriile mele, am luat ca îndemn cuvintele Prințului Mihail Sturza, din cartea sa, citată mai sus. Ca să nu uităm nimic din ceea ce a fost lupta noastră de rezistență, trecând zi cu zi prin lacrimi și sânge, mă străduiesc să dau, după puterile mele, adevărul așa cum a fost el. Încerc să schițez o parte din Istoria Banatului în luptele de rezistență și de afirmare a neamului românesc, împotriva urgiei comuniste.

Să prinzi răbufnirea neamului nostru împotriva pericolului de moarte, satanismul declanșat din răsăritul Europei, după revoluția din 1917, din Rusia, este un lucru extrem de greu și de-o mare îndrăzneală. Nu sunt scriitor și nici istoric cu pretenții de a dezlega enigmele sforărilor trase de toți chemații și nechemații în a lua în mână destinele neamului. Pot afirma însă că neamul românesc este cel care își ia destinele în mână și-și alege singur pe cei care trebuie să-l apere. Niciodată neamul nostru românesc n-a greșit când a trebuit să-și apere existența. Născut creștin, s-a desfășurat întru Hristos.

Ca unul dintre cei mulți, trecând prin lupte și prigoane, mă simt dator să pun pe hârtie tot ce am cules din tinerețe și până-n prezent. Bune și rele, vor sta la îndemână, în realizarea unui tot despre marea încheștare a neamului nostru cu răul. Așa poate că vor ajunge să cunoască și urmașii noștri prin ce am trecut noi și ce am realizat întru apărarea credinței, a neamului și a țării.

Citind memoriile mele, mulți vor obiecta că s-a scris atât de mult despre lupta de rezistență împotriva comunismului. Au ajuns, poate, a se repeta în expunerea lor. Eu cred că niciodată nu se va reuși să se spună totul despre acest infern roșu. Fiecăruia din noi, cei care am încercat să așternem pe hârtie cele trăite în aproape jumătate de secol, nu-i este dat să spună totul. Este imposibil acest lucru. Fiecăruia din noi ne-au rămas viu în minte numai unele aspecte din cele trăite în acest iad. Cu cât vor fi mai mulți în mărturisirea trecerii lor prin iadul gulagului românesc și rusesc, cu atât mai bine se va reuși a se oglindi fidel zbuciumul neamului românesc.

Mulți s-au confruntat cu falsul în istorie, alții — cu multe scăpări, lăsând pe dinafară lucruri extrem de importante.

Cred eu că până acum trei sunt care s-au întrecut pe sine în memoriile lor, realizând opere de valoare.

1. Sebastian Mocanu, în cartea sa — “Mântuirea” — prinde caracteristica gulagului românesc, cu toate pornirile de iad. Sunt pagini întregi unde el realizează o filozofie creștină, fără a fi teolog, care poate sta alături de D. Stăniloae sau de Sfântul Grigore de Nisa. Sunt pagini întregi care te îndeamnă la meditație. Poate fi considerat un apologet al Creștinismului, alături de Nicolae Steinhardt.

2. Viorel Gheorghită, prin cartea sa — “Et Ego” — realizează ineditul în genul memorialistic. Se poate spune că

este un bun mânuitor al limbii române în literatură, de neîntrecut, un eseist și un gânditor în domeniul filozofiei, mai ales filozofia creștină.

3. Ion Gavrilă, prin cartea sa — “Brazii se frâng nu se îndoiesc” — prinde spiritul de luptă în rezistența poporului român împotriva comunismului, cu un dar de evocare de adâncă sensibilitate și trăire interioară. Este un povestitor inegalabil. Prinde puterea de dăruire a românului în luptă pentru neamul său până la jertfa supremă.

Am încercat după puterile mele să-i prind pe cei trei, schițându-le profilurile literare, ca model pentru toată lumea, și nicidecum pentru a mă compara cu ei. Mă străduiesc să fiu un evocator al luptelor de rezistență, duse în Banat și al zvâcnetelor de trăire interioară în pornirile de iad ale închisorilor din țară. Caut să nu-mi încarc stilul prin înlănțuirea de metafore. Aș vrea să fiu simplu și curat în expunere, la înălțimea sufletului românului, fie el țăran, muncitor sau intelectual.

Să fiu înțeles în scrisul meu de toată lumea, așa cum cei care și-au dăruit viața s-au făcut înțeleși de neamul nostru românesc.

BOTEZUL PRIGOANELOR

I. PRELUDIU

Mi-aduc aminte ca acum. Era o vară fierbinte a anului 1937. Ca elev la Școala Normală din Caransebeș, trecusem în clasa a IV-a. Luna august se arăta tare frumoasă, cu mult soare și cald. Fiind în vacanța mare, mă duceam ziua la sălașul nostru de pe valea râului Igeg. Acolo, bunicul meu după tată, taica Ion Berda, cum îi mai spunea și lumea din comună, avea grijă de vite și de toată gospodăria înfiripată acolo. Mă duceam cu drag la el. La rândul lui, mă primea și el cu mult drag.

Plecând de acasă, pe stradă principală, care ducea la gară, pe stâlpii de fire telefonice am observat că erau lipite afișe mari cu portretul Căpitanului. Cu litere mari, de-o șchioapă, era scris: - Corneliu Zelea Codreanu -. Ajuns la bunicul meu, înfiripez o discuție cu el. Printre altele, mă întrebă:

— “Mă nepoate, când ai venit aici, trecând pe ulița mare, tu ai văzut pe stâlpii de telefon afișe mari cu chipul lui Zelea?”

— “Da, am văzut.”

— “Să știi tu, măi copile, că omul ăla, îi omul care ne va scoate pe noi de la multe necazuri. El aduce dreptatea în țară și va băga pe toți hoții la închisoare. Țăla îi omul lui Dumnezeu. Să-i dea Dumnezeu alduitul multă sănătate și putere să biruie pe cei răi.”

Cu aceste amintiri intrăm în miezul povestirii noastre, la început de nou an școlar 1937-1938, la Caransebeș.

În luna octombrie 1937, eu am fost primit în mănunchiul de prieteni, din Frăția de Cruce a Școlii Normale din Caransebeș, pregătit fiind de Fișteag Nicolae, din clasa a VI-a. Șeful meu direct era Curescu Ion, tot din clasa a VI-a și el.

Din clasa noastră Zaharia Marineasa a fost încadrat mult mai devreme de anul 1937. Pe vremea aceea a fost cel mai tânăr frate de cruce de la noi. Eram 12 colegi din clasă care făceam parte din mănunchiul de prieteni.

În anul 1938, după ce regele Carol al II-lea instaurează dictatura, desființând partidele politice, dă o nouă constituție, aprobată de popor printr-un referendum, în luna februarie. Noi cei de Școala Normală am fost trimiși pe sate, în echipe de câte trei, cu dispoziția, de la centru de a nu vota cu constituția. Eu, împreună cu Nicolici Dușan din Zăguzeni, de origine etnică sârb, și cu Ion Topleanu din Coșava, am format o echipă. Noaptea, pe furiș, am ieșit din internat, sărind gardul de scânduri din grădina școlii și am plecat la Zăguzeni, pe jos. Mândri de noi, pentuneric ca trei mușchetari, mărșăluind în forță spre o țintă. Ne-am îndeplinit misiunea cu bine, întorcându-ne la internat, neobservați de nimeni. Dar, o echipă din acestea a fost prinsă de jandarmi în acea noapte și arestată. La o sumară anchetă, făcută de șeful de post de jandarmi, ne declară pe toți cei care am fost în misiune. Și acum, țin-te frate la scandal și încă unul mare de tot. Intrase poliția orașului pe fir. Directorul școlii, prof. Gheorghe Neamțu, era extrem de afectat. Școala lui, care era un model de disciplină, mai ales în procesul educațional, acum se făcuse vinovată de încălcarea unor legi destul de severe. Friza politicul.

Chestorul poliției era Boica. Ca un lup la pândă, a și sărit pe noi. Ura din toată ființa lui Mișcarea Legionară. L-am cunoscut pe pielea mea în beciurile poliției în timpul anchetelor.

Cu multă sârguință și ură, Boica ne-a întocmit la fiecare dosarul și ne-a trimis în judecată. Fiind minori, părinții noștri au fost implicați în proces. Să te ții acum necaz pe capul nostru.

Pe de o parte, directorului școlii și dirigintelui, le venea să ne mănânce, nu altceva, de vii, iar pe de altă parte, părinții noștri, supărați foc pe noi că i-am făcut de râs, purtându-i pe sălile tribunalului. Și așa, acum, noi toți, bieții de noi, între ciocan și nicovală ne găsisem, vrând - nevrând, locul.

Profesorul de gimnastică, Iovănescu, avea grijă de noi ca un părinte. Horia Sima pe vremea aceea era profesor la liceul C. Brediceanu din Lugoj. Tot din Lugoj era și Iovănescu. Din îndemnul lui Horia Sima a venit avocatul Valeriu Străinu la Caransebeș și împreună cu avocatul Niță Cârpan au organizat apărarea. Amândoi ne învățau ce să declarăm ca să ieșim bine la proces. Și acum mi-aduc aminte de cuvintele lui tata de pe sălile tribunalului din Caransebeș:

— “Vezi ce mi-ai făcut? Tu, numa câta om, m-ai adus pe la procese, pe aici pe gangurile astea întunecoase. Eu, om în toată firea, n-am pășit o dată prin judecăți.” Parcă eram pe altă lume.

— “Numai tu ai fost în stare să-mi faci asta,” își încheie tata învinovățirea mea, înecându-și amarul din sufletul lui.

În timpul ăsta eu stăteam mâlcom, holbându-mi numai ochii. Nu ziceam nimic. Deși mă certa, stăteam totuși lipit de el. Ca mine erau toți camarazii mei din mănunchiul de prieteni. Toți pleoștiți în aparență, dar... mândri că luptam pentru neam și țară.

La proces am fost achitați toți, dar eliminați pe un an de zile din toate școlile din țară și definitiv din Școala Normală din Caransebeș. După câte îmi aduc aminte, vă dau tabelul cu elevii eliminați atunci din școală:

1. Petrescu Valeriu - Lugoj - șef clasă
2. Marineasa Zaharia - Iablanița
3. Nicolici Dușan - Zăgujeni
4. Berzescu Atanasie - Teregova
5. Trifu Octavian - Alibunar
6. Tudorescu Gheorghe - Devesel
7. Puraci Patrachie - Iaz
8. Brânzei Simion - Orșova
9. Ciucur Nicolae - Dalci
10. Jula Vasile - Dalci
11. Bireescu Liviu - Surducul-Mic
12. Topleanu Ion - Coșava
13. Muroi Iova - Var

De ceilalți nu-mi mai aduc aminte.

La scurt timp după terminarea procesului, cam prin luna aprilie 1938, înainte de Paști, într-o bună zi, directorul școlii, Gheorghe Neamțu, adună toată școala pentru a comunica un lucru neobișnuit. Cu lacrimi în ochi, cu vocea tremurândă, comunică eliminarea noastră, hotărâtă de consiliul profesoral. Suntem eliminați deci din toate școlile din țară pe un an de zile și definitiv din Școala Normală din Caransebeș.

După comunicare ne întoarcem fiecare în clasele noastre. Cei mai mulți eram noi cei din clasa a IV-a. Din clasa a V-a erau numai doi, Muroi Iova și Topleanu Ion.

Tăcuți și retrași în noi, cu privirile în van, parcă tot cerul pica pe noi, ne mișcam automat unul după altul. Plecam pentru totdeauna din mijlocul colegilor noștri. Era o durere pentru toți. Cu copilăria din noi, cu puținătatea înțelegerii momentului

politic, intuiau totuși că anul 1938 va fi un an al marilor încercări, al marilor dureri, un an de cotitură pentru neamul nostru. Așa să se petreacă la sfârșit de acel an — 29 spre 30 noiembrie 1938, asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu. Era jertfa cea mare a neamului nostru. În tristețea noastră eram totuși mândri.

Din clasă ne luăm toate lucrurile, pregătindu-ne să ieșim toți odată. Era ora de geografie. Peste clasă se așternuse o liniște de mormânt. Profesorul nostru, Haralambie Ghinescu, ridică toată clasa în picioare, gata să izbucnească în plâns, cu lacrimi în ochi spune:

— “Astăzi pleacă din rândurile noastre cei mai buni elevi ai mei și cei mai buni colegi ai voștri. Vina lor este că-și iubesc țara și neamul prea mult.”

Ne urează să fim tari și cu nădejdea în Dumnezeu. Deschidem ușa și plecăm pentru totdeauna din această școală. Fără să-mi dau seama, dar treceam prin marea școală a Frățiilor de Cruce.

Afară pe coridor m-aștepta mama. Abătut, cu bagajele în mână, alături de mama ne-am îndreptat spre gară. Eram pregătit pentru ce aveam să înfrunt, dar nu și părinții mei, care trebuiau să înfrunte o comună întreagă. Deși era o comună mare Teregova, cu peste cinci mii de locuitori, nu erau prea mulți elevi la școală, la cras, cum spuneau ei. Pentru ai mei, de acasă, era o mândrie că eu învăț mai departe la oraș. Și acum, tot ei trebuiau să înfrunte disprețul și clevetirile celor din sat.

De la Caransebeș, eu și cu mama, abătuți și-ntristați, ajungem acasă. Ca să nu ne mai vadă lumea, de la gară am luat-o pe scurtătură, pe la Saibă, cum îi spuneam noi, cei din comună. Era un drum de pământ, cu mulți bolovani mari și mult, mult noroi când era vremea ploioasă.

Acasă era tata cu surorile mele, Anica și Lenuța. Când am intrat în curtea casei, după noi a venit vecinul nostru, Romulus Copăceanu-Stroie. Pe scări ne întâmpină tata, alb la față și încruntat în priviri. Repede intervine uica Romolos, spunându-i:

— “Mă omule, să lași copilul în pace. Și așa are el destule pe capul lui acum. Lasă că o să treacă și asta. Nu vă necăjiți!”

Cu mama împreună, intrăm în cameră, ne lăsăm bagajele, de-abia răsuflând, nu atât de oboseală, ci mai mult de o stare de sfârșeală, de bulversare. În sufletul meu se îngrămădisise atâta durere și revoltă că era în stare să izbucnească într-un vulcan.

În comună parcă vuia ceva. Un frământ trecea de la unul la altul. Femeile, mai ales, vorbeau:

— “Auzi tu, l-or fi dat afară pe copilul lui Berda, de la școală de la oraș. S-o fi apucat să facă politică cu legionarii.

Romulus Copăceanu-Stroie, cel care îmi luase apărarea când venisem acasă de la Caransebeș, vecinul nostru, avea și el un copil la liceu, pe clasa a III-a, îl chema Romică. Eram bun prieteni. Mai târziu, avea să ajungă și el în F.D.C. și luptător în grupul lui Spiru Blănaru.

Surorile mele, în tăcere, îmi țineau partea. Mă apărau. În casă mi se aplica un regim de pedeapsă. Eu trebuia să fac toate corvezile. Când școlile erau în vacanță, mă mai duceam și eu pe luncă, cum îmi spuneam noi, la locul de plimbare al domnilor și al elevilor de la oraș, cum ne spuneau sătenii. Locul era străjuit de tei înalți și umbroși, pe partea opusă Bisericii și Școlii. Eu mă bucuram de multa atenție a părintelui Traian Coșeriu, un tânăr preot, doctor în drept, fiu de țăran. Mă înțelegea. De fapt, el m-a îndrumat să intru la Școala Normală.

Învățătoarele care mă avuseseră ca elev, D-na Gheorghiu, D-na Iliescu și D-șoara Stoichescu, parcă le pusesem ardei iute în fund, așa săreau în sus când mă vedeau. Deși fusesem cel mai

bun elev al lor, premiantul școlii, acum când mă vedeau îmi strigau că eu vreau să conduc țara. În grupul cu care mă plimbam, eu eram ca un cal breaz.

Se apropiau Sfintele Paști. Toți elevii și studenții erau în vacanță. Se plimbau pe luncă. Într-una din zile mă plimbam pe luncă cu Ion Iliescu și cu Romică Copăceanu, mai mici ca mine cu o clasă. Mă primiseră în rândul lor. Plimbându-ne așa, apare în fața mea Ilie Smultea, Lică îi spuneam noi. Era student la drept la București. Zâmbind, mă oprește și-mi spune, de față fiind multă lume, fete și băieți:

— “Ce-ai făcut? Vezi dacă te piși contra vântului! Acum trebuie să suportți!”

Deodată am simțit că mi se aprinde fața. Mut parcă, am realizat o stare de revoltă. Uluit, mai ales că eram și rudenie cu el, am început să tremur. La gluma lui n-a râs nimeni. Făcea parte din grupul studentesc din București. Trecuse prin Frățiile de Cruce din Caransebeș. Mă așteptam să mă primească cu mai multă căldură. Dar n-a fost să fie așa. Timpul avea să dovedească și istoria să consemneze că el a fost pe măsura glumelor lui, ca valoare morală. N-am mai reușit să uit această întâmplare. În exil a ajuns la o carieră universitară. Așa cum spune Sebastian Mocanu, în scrisul lui, că mulți dintre cei plecați peste hotare au avut grijă să-și câștige titluri și funcții pentru ei, uitând de îndatoririle lor față de neamul nostru românesc.

Totuși, azi când scriu aceste aduceri aminte, văd lucrurile altfel. Când a făcut gluma aceea cu mine, pe luncă, fără îndoială, el n-a făcut-o din răutate. A depășit limitele bunului simț, mai ales că eram singurul din comună năpăstuit la început de prigoană. Despre toți cei care am fost eliminați se poate spune

că am făcut “Botezul Prigoanei”. Avea să se declanșeze prigoana legionară din 1939, de către regele Carol al II-lea.

În Teregova cunoșteam bine pe toți legionarii de atunci. Horia Sima reușise să organizeze o garnizoană, destul de puternică, pe când era profesor la liceul Traian Doda. Venise în toamna lui 1932, în locul lui Nicolae Petrașcu. Mă uitam la legionarii noștri, ca elev fiind la școala primară, ca la niște feți frumoși. Mărșăluiau cântând prin Teregova, venind de către Rusca și îndreptându-se spre Luncavița. În fruntea lor era Horia Sima. Și-acum îl văd cu părul vâlvoi în fruntea coloanei, cucerind Banatul pas cu pas. Am reușit să văd printre ei și pe consătenii mei: Gheorghe Novac zis Ghiță Toni, Nicolae Măranu, Horea Anculia-Miloi, Ilie Cojocaru-Mocea, Martin Copăceanu-Rică și Romulus Anculia-Miloi, Petre Grozăvescu-Măranu.

De la Domașnea era Nicolae Horăscu, care mai târziu a fost șeful plasei Teregova.

În toată comuna asta mare, singurul oropsit, retras în mine, gândind după puterile mele de atunci, îi vedeam aieva pe primii cuceritori ai Banatului, alături de comandant, înfăptuind o lume nouă.

Ca-ntr-o oglindă îmi apărea Ion Curescu, șeful meu de mănunchi de la Școala Normală din Caransebeș. Era și șeful meu de dormitor. Seara, înainte de culcare, ne înveselea cu snoave auzite de la bătrânul profesor de pedagogie, Țunea Traian. În tinerețea lui, prof. Țunea a fost învățător la Teregova. Când a dat de mine, uitându-se în catalog, m-a întrebat dacă nu sunt din Teregova. Atunci mi-a spus că tatăl meu a fost elevul lui. Tata mi-a confirmat acest lucru.

Sfârșit de mai în anul 1938, cald, cald de tot. Florile înveșmântaseră fânețele oamenilor de prin grădini ca-ntr-un

adevărat rai. Păreau covoare frumoase, țesute parcă de mâini nevăzute. În zori de zi florile se desfăceau realizând raiul pe pământ. În zilele acestea de un mai fierbinte, eu, resemnat, pășteam mieii rămași de la oile pe care le băgasem în ciopor, pentru brânză. Mă târam după ei, cu un ciomag de alun, bine șlefuit și cu o carte în mână. Când ei se dădeau păscutului, eu mă așezam lângă un prun și citeam. Cartea o păstram într-un chies, o traistă mai mică, cu un baier atârnat de gât. De multe ori, când mă opream din citit, îmi zbura gândul la școală, la colegii mei. Nu mai știam ce se va alege de noi, cei care am fost eliminați. Adesea mă întrebam în acest timp la ce școală voi merge eu la toamnă.

În familie simțeam zbuciumul lui tata. Era abătut și îngândurat. Mama, cu mai multă înțelegere a lucrurilor, cu multă inițiativă, nu mă slăbea din ochi, fiind mereu în jurul meu și mult mai aproape de mine. Adesea mă încuraja, spunându-mi:

— “Lasă că are grijă Dumnezeu și de tine, nu-ți fie teamă, că vei reuși să scapi și de necazul ăsta. Atunci nu s-or râde vecinii de noi. Să fii tu sănătos și gata.”

În simplitatea ei, se axa pe coordonatele majore ale credinței în Dumnezeu. Intuia mai mult decât raționa. Toată vara până-n toamnă am petrecut timpul cu ea, la munca câmpului. Aveam 17 ani. Se legase o prietenie între noi. Singuri, numai noi doi, am strâns fânul de pe dealul Tomancica, fâneață pe care taica Ianăș, bunicul meu după mamă, ne-o dăduse s-o lucrăm, pentru oi și două vaci cu lapte.

II. PRIGOANA

Lucrând la pământ, din zori și până-n noapte, auzeam de la unii și de la alții despre arestarea lui Corneliu Zelea Codreanu, intentându-i-se proces. Se declanșase prima mare prigoană. Regele se dezlănțuise.

Noi, cei de la Școala Normală din Caransebeș, o mână de tineri, am constituit preludiul prigoanei.

Din ordinul regelui Carol al II-lea au fost asasinați 270 de legionari. Eram încă prea tânăr, de abia pe clasa a IV-a și totuși aș fi dorit să-l văd pe Căpitan. Am trăit și încă trăiesc această părere de rău, ca unul care am făcut parte din Frățiile de Cruce în timpul vieții lui. Mereu mă gândesc la fratele Ilin Dumitru, care a avut fericirea să-l vadă și să vorbească cu el în 1937. Deseori îl trimitea Horea Sima la București cu rapoarte. La fel îmi aduc aminte și de Ion Sadovan, când ne povestea cu multă emoție, la Periprava fiind, de cele două palme date de Căpitan lui, în tabăra de la Carmen Silva. Era elev pe atunci și călcase disciplina.

În toamna anului 1938, o parte din noi s-au înscris la liceul Traian Doda din Caransebeș. Eu, împreună cu Tudorescu Gheorghe și Petrescu Valeriu, ne-am înscris la Școala Normală din Deva, pe clasa a IV-a, și Mironi Iova pe clasa a V-a, la intervenția lui Gheorghe Neamțu, directorul de la Caransebeș. Așa am ajuns la Deva ca elev la Școala Normală.

ANUL 1940 — O RAZĂ DE LUMINĂ

Acest an a fost anul convulsiilor, al abisurilor. Parcă stihiiile naturii sociale și politice și-au adus aminte că mai dănuie undeva pe lume și un popor care trebuie zgâlțâit, hăituit și convulsionat — poporul român.

Pentru că s-a născut creștin și-n prezent este sub pavăza Arhanghelului Mihail, diavolul cu toate puterile lui a început atacul la însăși ființa lui, la existența lui. Aveam 19 ani, elev la Școala Normală din Deva. Pe vremea aceea, locuiam cu părinții la Lugoj. Tata era constructor de linii telefonice — la P.T.T.R., cu funcția de șef de județ. Eu fiind născut la Teregova, prietenii mei erau aici. Vara, împreună cu sora mea cea mică, Lenuța, veneam la Teregova, unde ne simțeam în largul nostru. Aici erau prietenii noștri și amintirile noastre și toată copilăria noastră. Pe lângă asta mai trebuia să lucrăm și pământul nostru. La această treabă venea și mama. Cu Ion Iliescu eram buni prieteni, încă din școala primară. De altfel și părinții noștri erau în bune relații de prietenie. La fel eram prieteni și cu Romică Copăceanu și Ilie Pepe. Eram patru tineri, mereu împreună. În viață mai sunt numai eu și cu Ion Iliescu. Descumpăniți fiind, trăiam tragedia neamului românesc. Sub ochii noștri de copii, vedeam cum țara noastră întregită în 1918, așa cum au visat-o de mult strămoșii noștri, se destramă.

Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herței ni le răpesc rușii în 28 iunie 1940, fără nici un protest din partea regelui Carol al II-lea.

Prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, ungurii ne răpesc Ardealul de nord. Bulgarii ne răpesc Cadrilaterul. Iată,

deci, țara noastră ciopârțită. Iată visul de secole al neamului nostru românesc spulberat.

În Teregova mai aveam un prieten mai mare ca noi, Iosif Petzak, învățător. La îndemnul lui organizăm o excursie la Gărâna, Brebu, Văliug și cele trei izvoare ale Timișului. Pe doi septembrie 1940 plecăm în excursie, conduși de Ioji Petzak, peste dealul Poieni, Bradu-Moșului și pe sub poalele muntelui Semenic. Era o zi frumoasă de început de septembrie și cu mult soare. O vară târzie, care ne îndemna la drumeție, ne făcea să mai uităm pentru câteva clipe de convulsiile neamului. Cu ranițele în spate, unul după altul, în șir indian, glumind, lăsăm în urmă Teregova și ne apropiem de Gărâna. La Bradu-Moșului am făcut un popas, la un fag mare izolat, înfipt cu fruntea în bolta cerului înșorit, cu umbra lui ne îmbia la odihnă. De-abia trăgându-ne sufletul de atâta drum, pe iarba mătăsoasă, ne aruncăm privirile asupra poienii, admirând-o. Se lăsa în jos pe-o pantă lină, mărginită de o măreață pădure de fag, pe ici și colo cu falnici brazi, cu frunțile în soare. Din loc în loc, mai apăreau și singuraticii stejari. Era poiana lui Radu Beșări, colegul meu de clasă la școala primară. Sălașul lui se ridica exact ca un conac în mijlocul poienii.

Peste ani, aici aveam să înfrunt moartea, 1949, ianuarie, ziua 28, când, târât de securitate, urmăream pe Spiru Blănaru.

După o scurtă odihnă, plecăm iarăși la drum. Am trecut prin Gărâna, Brebu-Nou și seara am ajuns la Văliug. Soarele scăpăta după creasta de deal, vestind înseratul. Peste noapte am dormit la niște oameni de omenie. A doua zi am vizitat Văliugul și împrejurimile. Ochiul și sufletul nostru se desfătau de frumusețile naturii. Am stat o zi prin Văliug, admirând farmecul naturii. A treia zi, de dimineață, am plecat spre casă, pe același drum.

Trecând de Gărâna și cele trei ape, izvoarele Timișului, spre Bradu-Moșului, ne întâlnim cu Pătru Măranu, cu numele de familie Grozăvescu. Se ducea la Gărâna. El ne spune vești de o mare importanță despre cele întâmplate în țară.

În 3 septembrie 1940, Horia Sima printr-o manevră armată dă peste cap regimul lui Carol al II-lea. Împreună cu generalul Antonescu, Mișcarea Legionară stăpânește situația politică din țară.

Cu toții am rămas surprinși la aceste vești. Nedumeriți, cu neastâmpărul din noi, comentând evenimentele din țară, ne îndreptăm spre casă. Eu eram singurul dintre ei care fusesem încadrat în Frățiile de Cruce la Caransebeș. Spre deosebire de ceilalți, în sufletul meu începuse să-și facă loc un șuvoi de ecouri, ale celor petrecute cu mine în urmă cu numai doi ani, 1938. Arestările, anchetele poliției, procesul nostru de la Tribunalul din Caransebeș și eliminarea noastră din toate școlile din țară, pe un an de zile, începură avalanșa de întrebări în mintea mea, după veștile aduse de Pătru Măranu acolo, la cele Trei Ape.

Întorși din excursie, pe ziua de 5 sept. găsim în comună o altă atmosferă. Răbufnise ceva. Se schimbase totuși ceva. De la starea de tensiune în urma dezmembrării țării, s-a trecut la o altă stare de spirit. Un optimism, o dorință de mai bine, de noi speranțe în viitorul neamului, ne învăluia pe toți.

Într-una din zile se vestise că la Caransebeș va fi o mare manifestație. Cu toții ne-am dus și noi la oraș să vedem cum se desfășoară o manifestație legionară. Acolo ne-am luat și noi după lumea cea multă, adunându-ne aproape de locul unde au fost executați în septembrie 1939, lângă dâlmă, din ordinul lui Carol al II-lea, Galescu Nicolae și Ghinda Gheorghe, pentru moartea lui Armand Călinescu, responsabil de asasinarea

Căpitanului. Atunci i-am văzut pe prof. Ghenadie Ilie și pe Moise Dumitru de la Lugoj. Ilie Ghenadie a vorbit cu mult suflet despre spiritul de jertfă al celor doi legionari executați fără sentință și pe nedrept. Moise Dumitru a vorbit despre lagărul de la Miercurea-Ciuc, unde fusese internat.

Cu tinerețea din noi, priveam înmărmuriți cum se desfășoară toată manifestația. Cu multă disponibilitate și atenție, sorbeam totul. Ni se păreau toate din altă lume. Fluidul de optimism era pe măsura tragismului prin care treceam ca neam.

Se încerca atunci o salvare a poporului român, a țării, cât a mai rămas în urma sfârtecărilor din trupul țării. Refugiații din nordul Transilvaniei nu mai știau unde să se stabilească, unde să-și găsească un loc de liniște și pace.

Scurtul timp cât a fost la îndemână, legionarii nu mai știau ce să facă mai întâi pentru a alina durerile prin care trecea neamul românesc. De felul cum s-au mișcat atunci, pe calea cinstei, a dăruirii, a corectitudinii, a dragostei față de neam, au dat năvală peste ei sudalmele, acuzele, pornirile din partea celor care și până atunci ne-au urât și până azi ne urăsc.

Ceea ce alții au stricat pe linia multor generații, târând țara în destrămare și neamul românesc în degradare morală, era greu de redresat într-un timp atât de scurt. Procesul de alunecare a poporului, a omului s-a petrecut în timp. Și acum, tot în timp va trebui să se realizeze și procesul de ridicare a poporului, a omului din sânul neamului nostru.

În concluzie, toate forțele răului se dezlănțuiseră împotriva legionarilor. Așa s-a ajuns la așa numita — Rebeliune — care nu era altceva decât o lovitură de stat a lui Ion Antonescu.

După acest act nefast al lui Antonescu, se dezlănțuie o nouă prigoană, mai dură și mai drăcească decât a lui Carol.

Putem spune că acest al doilea val de prigoană s-a legat aproape fără întrerupere de cel de al III-lea val, de sub stăpânirea comunismului, până în 1989, după revoluție. Au fost legionari care au stat în închisoare din 1941 și până în 1964.

III. PRIGOANA — ION ANTONESCU

AL DOILEA VAL

Trecuseră doi ani de școală aici la Deva. Legasem prietenii cu cei mai mulți colegi din clasă. Unitatea de aici a Frăției de Cruce luase legătura cu noi, cei veniți de la Caransebeș. Noul an școlar 1940-1941 începe într-o altă lume parcă.

La Școala Normală plutea un suflu nou de viață, cu atâtea speranțe, în dorul de afirmare, mai ales că pe capul nostru ca neam căzuse și sfârtecarea țării. Refugiați erau peste tot, venind din Ardealul cedat. Cu toții voiam atunci să reparăm nedreptatea făcută neamului de către ruși, unguri și bulgari.

Director al Școlii Normale era prof. I.C. Stoica, un om bine pregătit, de mare suflet și bun pedagog. Șef de unitate în cadrul F.D.C.-ului era Puspurică Toma din cls. a VIII-a. Printre profesori aveam pe Barbu Cornel, prof. de sport. Lucrase cu Horia Sima. Șef de județ era Viorel Boborodea și prefect - Iosif Costea. Inspector general la învățământ era prof. Ion Mărgineanu, de matematică. Fusese și el internat în lagărul de la Vaslui.

În luna noiembrie 1940 s-a făcut reînhumarea legionarilor împușcați după executarea lui Armand Călinescu, 22 sept. 1939, Petru Popa, Gheorghe Cornea și Nicolae Sârbu. Am luat parte la această slujbă religioasă, cu toate organizațiile din Deva, atât Frățiile de Cruce cât și cei din grupul politic. Totul s-a

desfășurat sub comanda lui Viorel Boborodea. Printre cei care au organizat această sărbătoare a fost și prof. Barbu Cornel.

Am format careul unde sicriile au fost depuse pentru slujba de înmormântare. Înainte de prohodire, cei trei legionari martiri au fost acoperiți până la cap cu cămăși verzi și centuri cu diagonală. Deodată văd pe prof. Barbu că vine la mine și-mi cere să-i dau repede centura mea cu diagonală pentru a o pune pe pieptul lui Petru Popa, în sicriu, alături de cămașa sa. Mi-a spus că-mi va da în loc centura lui de ofițer. Așa am și făcut.

După ani și ani, cam prin anul 1970, m-am dus cu mașina la Țebea, unde am reușit să descopăr troița care străjuia mormântul legionarilor căzuți. Se cunoștea scrisul prin sculptură, deși era ras de cei fără Dumnezeu. Cu ochii scăldați în lacrimi m-am rugat la mormântul lor, în care era ceva și de la mine, centura cu diagonală. Alături de marii căpitani ai neamului, Horia, Cloșca și Crișan și Avram Iancu, străjuiau de la Țebea destinul neamului nostru.

În timpul rebeliunii, unitatea noastră ieșise la luptă în stradă cu ceilalți legionari din oraș. După rebeliune lucrurile s-au liniștit, apărați fiind de directorul școlii, declarând poliției că elevii lui n-au ieșit din școală.

După această lovitură de stat, cu toate urmările ei nefaste, mulți morți și cu zecile de mii de arestați, începe marea prigoană a lui Ion Antonescu.

Subversiv, continuăm lupta de rezistență, organizându-ne în Frățiile de Cruce. După cum vom vedea, inițiativa o iau Centrele Studențești și Frățiile de Cruce din toată țara. Procesele se țin lanț în toate județele. În anul școlar 1942-1943 preiau comanda unității de la Școala Normală din Deva. Cu un an înainte, venise, transferat de la Caransebeș, Rista Gheorghe, ca elev la Deva. La liceul Decebal din localitate, șef al unității era

Adrian Mihuț. Grupul 54 F.D.C. Hunedoara avea ca șef pe Palcu Traian, student la drept la Sibiu. Legătura cu Palcu o țineam prin Rista, curierul meu. Prin luna iunie 1943, Palcu este arestat împreună cu Iuga Petru, student la medicină, ajutorul lui. De aici și arestarea lui Rista, cu câteva zile înaintea noastră. Cu toții deci ne-am trezit peste câteva zile în beciurile poliției. Venise de la București o brigadă mobilă, inițiată în arestări legionare, care ne arestează și pe noi. De la Sibiu venise pe fir la Deva. De la Școala Normală au fost arestați următorii:

1. Berzescu Atanasie
2. Bara Traian
3. Rista Gheorghe
4. Bejan Gherasim
5. Câmpeanu Viorel
6. Mureșan Grigore
7. Murărescu Alexandru
8. Pop Aurel

După anchetele făcute la Deva, în iunie 1943, am fost transferați toți elevii de la Deva, Hunedoara, Brad și Gura-Barza la închisoarea militară din Sibiu, pentru a fi judecați de Curtea Marțială a Corpului 7 Armată.

Am primit pedepse grele de închisoare. Achitați au fost Bejan Gherasim, Câmpeanu Viorel și Pop Aurel. Apărarea la proces a fost organizată de Dr. Fruma și Dr. Curca. După condamnare, într-o bună zi, de dimineață, tot lotul nostru, grupul 54 F.D.C. Hunedoara, în frunte cu Traian Palcu, șeful de grup, cu Petru Iuga ajutor, suntem puși în lanțuri grele la picioare și transferați la Alba-Iulia, prin închisoarea din Ploiești, unde am

stat două săptămâni. Atunci am cunoscut iadul transferului cu vagonul-dubă.

PĂRUL DE LA ALBA-IULIA

Era în vara anului 1943, început de iulie, cald ca-n luna lui cuptor. În gara oraşului, forfotă. Sosise un vagon-dubă de la Ploieşti. Din el începuserăm noi să ne dăm jos, unul după altul, încurajaţi de sudălmile şi bruscările gardienilor. Se întreceau unul pe altul în a înjura şi a striga la noi. Cu picioarele ferecate în lanţuri grele, în zornăitul lor, traşi unul după altul, ne dădeam cu greu jos din vagonul dubă, încolonându-ne pe peronul gării. Lumea nu prea obișnuită atunci cu astfel de pasageri, înmărmurită, se uita la noi. Eram un grup de peste 30 de tineri, elevi şi studenţi, veniţi de la Sibiu, unde am fost judecaţi şi condamnaţi de către Curtea Marţială.

În gara de la Alba-Iulia, încolonaţi fiind câte trei în rând, încadraţi de gardieni, am primit comanda de înaintare pe jos până la închisoarea oraşului, care era tocmai în centrul urbei. În zornăitul lanţurilor, în cadenţă comandată, ne-am făcut intrarea în cetatea de scaun a marelui Mihai Viteazul, care pentru prima dată realizase unirea tuturor românilor. După Burebista şi Decebal ajunsese întâiul voievod al celor trei ţări româneşti, unite acum.

Pe asfaltul străzilor cetăţii înaintam noi, fraţii de cruce, în simfonia lanţurilor grele, realizată de impactul lor cu strada. Sub arşiţa soarelui, cu broboane de sudoare brăzdându-ne faţa, şiroindu-ne spinarea, cu frunţile în soare, păşeam în necunoscut.

Ne duceam greu în spinare, târând după noi lanțuri grele, pentru că am crezut în biruința neamului românesc.

Mareșalul Ion Antonescu ne declarase război tinerilor de atunci. În piepturile noastre tinere, cu brațele goale, pusese tunurile și mitralierele să tragă. Trăgea în copiii lui, ucigându-i și aruncându-i în închisori.

Până la închisoare am fost petrecuți de o lume întreagă. Noi pe mijlocul străzii, ei pe trotuare. Ne conduceau. Eram copiii lor, tinerii țării angajați într-un război declarat comunismului. Ironia sorții, pe noi, cei care luptam pe viață și pe moarte împotriva comunismului, țara, prin Mareșalul ei, Ion Antonescu, ne răsplătea cu temnița. Iată-ne și la închisoare. Într-un hol mare suntem primiți de o droaie de gardieni. În mijlocul lor trona unul mai răsărit. D-l Prim era șeful gardienilor. Ne primește cu zâmbetul pe buze, cu o ploaie de ironii.

— “Ce-ați vrut, mă? Să răsturnați guvernul? Voi vreți să conduceți?”

Primirea s-a încheiat cu obișnuitele înjurături. Aici, în curtea administrației, ni s-au tăiat lanțurile de la picioare, acestea lăsându-și urme adânci în carnea noastră, tânără pe atunci. Nu prea știam noi atunci ce însemnează lanțurile în viața unui deținut, ca atunci când le-am purtat în timpul comunismului. Toți eram mândri de noi c-am fost puși în lanțuri pentru credința noastră.

După percheziția obișnuită, la intrarea într-o nouă închisoare, am fost duși în camera noastră de la etajul I, cu numărul 40. Mai târziu s-a numit camera hunedorenilor. A doua zi am intrat în programul închisorii, cunoscând obligațiile și drepturile noastre. Ca-n toate închisorile, obligațiile erau multe, iar drepturile, aproape inexistente. Am început să facem cunoștință cu cei mai vechi din Alba-Iulia. Erau frați de cruce

din toate județele țării. Țin să menționez că-n urma hotărârii ministrului de interne, aproape toți frații de cruce au fost aduși la Alba-Iulia. Mai rămăseseră și la Aiud. La Târgu-Ocna de asemenea mai erau frați de cruce, unde regimul de detenție era mai aspru. Aici au fost aduși toți cei care aveau și pedepse disciplinare.

Închisorile din țară, cu deținuți politici, erau conduse de magistrați militari. La Alba-Iulia era colonelul Muscă, un om mic de statură, gras, care vorbea răgușit. Era destul de sever și absurd. A fost numit comandantul închisorii din Transilvania. La Aiud, comandant era maiorul Munteanu. Generalul Petrescu era comandantul închisorilor pe țară. Deci la vremea aceea, anul 1943, închisorile cu deținuți politici aveau ca directori magistrați militari. Ar fi trebuit să stăpânească simțul dreptății în închisori, pe acea vreme. Dar... parcă era un făcut, tocmai atunci s-au comis cele mai mari nedreptăți. S-au călcat în picioare drepturile omului, exact ca-n timpul comunismului. Deși erau judecători, întotdeauna au fost la dispoziția Mareșalului, care declanșase lupta pe viață și pe moarte cu legionarii. Se înscăunase un regim de teroare. Nu se mai respecta regulamentul închisorilor. Deținuții politici aveau multe drepturi în plus față de dreptul comun. Cu toate acestea, regulamentul nu s-a respectat, instaurându-se teroarea. Se bătea până la leșin.

Am găsit închisoarea de la Alba-Iulia într-o atmosferă destul de încărcată, ca după o grea bătălie. Spiritele mai erau încă agitate, frații de cruce încă timorați. Cei care ne-au pus la curent cu cele întâmplare au fost lugojenii, care ajunseră cu un an înaintea noastră — 1942. Printre ei era Itu Nicolae și Iacob Toma, de la Liceul Coriolan Brediceanu din Lugoj. În grupul hunedorenilor eram câțiva bănățeni: Rista Gheorghe, Murărescu

Alexandru și eu, Berzescu Atanasie. Îi cunoșteam pe lugojenii mei de afară.

Ca organizare, între deținuți, închisoarea de la Alba-Iulia avea un șef consimțit și nu ales. Acolo ascultam de un legionar mai bătrân, Suciu Ion, din Vințu de Jos, tâmplar de meserie. Îl adusese colonelul Muscă de la Aiud pentru a-i lucra mobilă pentru el și conducerea închisorii. Noi toți ascultam de el, de bădia Suciu, cum îi spuneam. Pe lângă bădia Suciu, mai era cineva dintre frații de cruce care se impunea și conducea toată închisoarea, nu ales, ci consimțit: Iosif Ripan, din grupul lugojenilor. Când am venit eu la Alba-Iulia, iulie 1943, nu l-am mai găsit acolo. Nicolae Itu și Iacob Toma, mi-au povestit totul, cu de-amănuntul.

Frații de cruce de aici, prin luna mai 1943, protestaseră energic împotriva conducerii închisorii, că nu se respectau drepturile lor, scrisori, pachete, vorbitor. Mâncarea se înrăutățise, bățiile se întetiseră. Toți se grupaseră în jurul lui Iosif Ripan. La ora protestului, toți ascultau de el. Conducea efectiv închisoarea. Avea acest dar de a polariza lumea. Cu echilibrul lui interior, îndemna lumea la disciplină și răbdare. Voia ca pe calea dialogului, a tratativelor să rezolve acest conflict cu administrația. Ca-n tot locul și-n orice închisoare, mai erau și informatori. Cei de la administrație știau că Ripan conduce. Deținuții au trecut la amenințare cu greva foamei. La rândul ei, administrația a trecut la represalii. Izolează un grup de deținuți în frunte cu Ripan. Vine la fața locului generalul Petrescu de la București. Cei izolați sunt aduși în curtea închisorii și-n fața deținuților și a conducerii, în frunte cu colonelul Muscă și generalul Petrescu, li se aplică pedeapsa de 25 de lovituri la spate. Fuseseră întinși la pământ pe o rogojină, iar doi gardieni aplicau loviturile. Când a ajuns rândul lui Ripan,

aplicându-i-se loviturile, nu s-a auzit nici un cuvânt de durere. Strângând din dinți, a răbdad. Biruise. Înfuriat, gen. Petrescu a strigat ca un nebun:

— “Acesta-i șeful lor, n-a scos nici un cuvânt de durere, sfidându-ne. Să-l trimeteți la Târgu-Ocna cu regim sever.”

Așa a ajuns Iosif Ripan mutat disciplinar de la Alba-Iulia la Târgu-Ocna. Eu nu l-am mai întâlnit decât afară. După această demonstrație de forță, lucrurile s-au mai liniștit. Atmosfera, totuși, așa cum am descris-o, era destul de încărcată și frații de cruce, puțin timorați. Am ajuns să cunosc destul de bine și deținuții și gardienii care ne păzeau.

De dimineața, când suna deșteptarea la ora 5, ne făceam programul de cameră și ieșeam afară în curtea închisorii. Acolo stăteam până seara, când ne urcam în camerele noastre, pentru program. Curtea în care noi aveam acces era cea din mijloc, nr. 2. Prima curte era cea care ducea la administrație, a doua era a noastră, unde stăteam toată ziua, iar a treia, cea care ducea la bucătărie și ateliere. Curtea din mijloc, nr. 2, unde noi stăteam și ne plimbam toată ziua, avea cam la mijlocul ei, mai mult spre dreapta, un păr frumos și mare. La umbra lui, mulți ne așezam pe pături când soarele ardea mai tare. De jur-împrejurul curții, pe lângă zid, fiecare din noi își găsea câte un loc de odihnă. De-a lungul zidului era o alee, loc al nostru de plimbare. Doi câte doi, sau și trei, prieteni fiind, ne plimbam și discutam fel de fel de probleme din multele noastre preocupări. Adesea, în discuțiile noastre, mai visam și acasă. De obicei, ne adunam pe grupuri de județ, pe loturi de judecată. Toți eram o familie. Hunedoreni se adunau în jurul lui Traian Palcu și Iuga Petru. Pe lângă ei doi mai eram și noi ceilalți: Traian Bara, Atanasie Berzescu, Gheorghe Rista, Grigore Mureșan, Alexandru Murărescu, de la Școala Normală. De la liceul Decebal erau Adrian Mihuț și

Constantin Iancu. De la Gura-Barza era Gâlea Vasile. Din Hunedoara oraș, erau Ion Almăjan și Iuliu Bumba. Între noi era o strânsă prietenie și bună înțelegere. Ne devenise acea curte de mijloc, a părului, cum o numeam noi, destul de primitoare. Era locul nostru de odihnă, locul nostru de taină, locul de unde, plimbându-ne doi câte doi, buni prieteni între noi, visam la mai bine. După plecarea lui Iosif Ripan, ca șef al închisorii a rămas tot bădia Suciu tâmplarul, sfătuitorul nostru de taină Mateescu, șoferul Căpitanului la București. Acum era șoferul col. Muscă. Ei doi erau ca părinții noștri, ascultam de ei. După multe frământări ale noastre am ajuns să-l consimțim ca șef al închisorii pe Sotirescu Ștefan, din București.

Se părea că pacea și armonia se realizaseră în rândurile noastre. Legasem prietenii cu atâția din frații de cruce din toată țara. Era anul 1943. Aveam pe atunci 22 de ani. În afară de frații mei de cruce din județul Hunedoara, mă împrietenisem cu Nicolae Itu și Iacob Toma de la Lugoj.

Și așa, ducându-ne amarul prin glume și plimbări, a venit și iarna pe capul nostru. La plimbare când ieșeam, în loc de palton aveam o șubă, care semăna a suman. Se purta la noi la Teregova în timp de iarnă. De fapt, când eram copil, la școala primară, șuba era cea care mă scotea din iarnă. Până când am ajuns la Caransebeș ca elev la Școala Normală am purtat această șubă.

În acest timp m-am apropiat mult de bucovineni. Era printre ei un tânăr, cam de vreo 17 ani, Mitică Oniga. Purta în timp de iarnă, aruncat pe umeri, un suman bine croit, ca și stăpânul. Fața-i era luminată de zâmbetul tineresc. Sufletul și fizicul se armonizau. Mai târziu, în timpul regimului comunist, la Aiud, Noua-Culme, Periprava, am stat cu el, cot la cot, visând și acum ca-n tinerețile noastre. De atunci, de la Periprava, nu l-

am mai întâlnit decât în 14 sept. 1994, la Aiud, când s-a oficiat o slujbă religioasă de pomenire a morților din temnița Aiud. Și unul, și altul ne-am bucurat mult de întâlnirea aceasta din Aiud.

Tot de atunci, din vremea aceea, a părului de la Alba-Iulia, l-am cunoscut și pe Ion Gavrilă, din grupul Făgăraș. De la Alba-Iulia nu l-am mai văzut pe Ion Gavrilă decât în 1 sept. 1994 la Timișoara, cu ocazia conferinței ținută la Universitatea de Vest în legătură cu rezistența din munții Făgărașului.

Pentru mine, el a fost un îndemn la rezistență și o speranță în ridicarea neamului nostru. În timpul anilor de temniță, a fost o nădejde de mai bine, că mai este cineva liber și luptă pentru salvarea neamului nostru, crezând în Hristos.

Printre lugojeni au mai fost Dabici Valeriu și Pop Aurel. Din grupul jud. Mehedinți i-am cunoscut pe Stănică Mihăiescu, șeful grupului, Ticu Mihăiescu, fratele lui mai mic, Marian Bejat, Mircea Bejan, Emil Cizmărescu, acum cunoscut sub numele de Emil Manu, scriitor, și pe Nicolae Ciovârname, student la Științele Economice.

După acel conflict dintre conducere și deținuți s-a aprobat câte o scrisoare și vorbitor. Așa am luat legătura cu familia. Eu, după un timp, am pătruns în atelierul de tâmplărie. Am început să lucrez la sculptură. În felul acesta ne treceau zilele fără să ne dăm seama. Era spre sfârșitul lunii iulie 1943, nu mult după ce venisem noi de la Sibiu. Cald peste măsură. Părul nostru, acum încărcat de roadă, își apleca crengile tot mai mult spre pământ. Din zi în zi, perele erau tot mai frumoase. Trecând zilele, ne trezim în luna august, tot frumos și cald. De data aceasta, părul nostru devine ispititor. Perele se arătau acum mai frumoase și mai îmbietoare. Erau coapte de-a binelea. Noi, copiii de atunci, lipsiți fiind de fructe, cădeam tot mai mult în ispită. Perele ne tentau tot mai mult. Pomul nu era păzit de nimeni. Și nimeni n-a

fost sfătuit să nu se atingă de vreo pară. Ne plimbam unul după altul, trecând fiecare pe sub coroana lui. Mai târziu, nu cu mult, au început să cadă, una câte una, la pământ. Erau coapte. De la prima pară căzută la pământ, coaptă fiind, se apropia unul dintre noi și ridica para căzută, punând-o lângă tulpină, ca și cum asta ar fi porunca. De la acest prim gest, destul de important, toți care observam că vreo pară a căzut o luam și o așezam lângă tulpina părului. Seara, când ne retrăgeam la camere, părul ocrotea lângă tulpină o bună grămadă de pere. Trebuie reținut un lucru, că până când toate perele s-au copt și au căzut, nimeni dintre noi n-a mâncat o pară. Știam că nu este al nostru. Acest fapt a uimit lumea. Administrația, cu col. Muscă în frunte și gardienii care ne păzeau a rămas uimită de gestul nostru. Au comunicat evenimentul ieșit din comun la București. De la interne au venit generalul Petrescu și generalul Pichi Vasiliu, ministrul de interne. S-au convins la fața locului. De aici a fost informat și Mareșalul Ion Antonescu. Prin București circula această faptă, ieșită din comun, de la unul la altul. Părinții care veneau la vorbitor ne confirmau acest lucru. — Istoria părului de la Alba-Iulia.

Fără să ne dăm seama, noi, frații de cruce din toată țara, trecusem un examen și încă unul din cele mai mari din viața noastră. A fost primul dintre examenele pe care le-am dat în fața neamului. Am demonstrat că am fost crescuți în școala Frățiilor de Cruce, unde am învățat să fim cinstiți și corecți, crezând cu tot sufletul nostru în Hristos Iisus, să nu furăm.

Atunci am câștigat o bătălie în fața istoriei. Am dovedit, în acea vreme, că Frățiile de Cruce, ca școală în domeniul educațional, nu sunt o utopie.

Să aruncăm acum o privire generală asupra istoricului Frățiilor de Cruce și asupra scopului acestui fenomen în

revoluția spirituală începută de generația de la 1922. Constatăm că acest fenomen se impune ca o necesitate în școala românească. După anul 1918, când visul de secole al națiunii române — “Întregirea neamului nostru în granițele lui firești” — se realizase un nou grupaj de necesități pentru menținerea acestui vis înfăptuit — România Mare. La vremuri noi, se cereau oameni noi, altfel, visul unirii, înfăptuit acum, se va destrăma în fața pericolului din afară ca ceața în fața soarelui. La răsărit ne pândea pericolul roșu, comunismul. Începând cu Lenin, toți aveau ochii ațintiți asupra noastră, a României Mari, pe care Lenin și toți ai lui ca și până-n prezent n-au vrut s-o recunoască. Așa se explică faptul că azi, deși Pactul Ribbentrop-Molotov este anulat, urmările lui nu sunt reparate. Nu vor să ne recunoască drepturile noastre asupra Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herței. Și azi același pericol comunist ne amenință.

Elev fiind, Corneliu Zelea Codreanu sesizează acest pericol. O mână de elevi, adunați în pădurea Dobrina în 1919, se decid să lupte pentru apărarea neamului împotriva pericolului de la Răsărit. De aici și până în 1922, lucrurile iau amploare. Se declanșează revoluția spirituală. Țelul final era ridicarea și apărarea neamului românesc.

La 4 mai 1924 ia ființă prima Frăție de Cruce din țară, la Iași sub conducerea lui Alexandru Butunaru.

Frățiile de Cruce nu au făcut altceva, în acei ani de început, decât au pregătit apariția fenomenului legionar prin înființarea Legiunii Arhanghelului Mihail, din 24 iunie 1927.

ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA

În 1944, după lungi ezitări, Mareșalul Ion Antonescu se decide să elibereze o bună parte din tinerii sau, cum le-a spus el înaintea executării din 1946, “copiii ăia”, frații de cruce aruncați în închisori pe nedrept. Se dă un decret de amnistie, sub numele de “Legea 70”.

În 13 mai 1944 am fost pus în libertate, împreună cu Bumba Iuliu și Ion Almăjan, din Hunedoara amândoi. A ajuns acasă, nu după mult timp, mă trezesc cu o citație de la Curtea Marțială din Timișoara. Eram dat în judecată pentru nesupunere la încorporare. Fac întâmpinare prin postul de jandarmi din Teregova, formând un dosar cu actele necesare de justificare, că nu m-am sustras de la încorporare, fiind condamnat politic. Am alăturat raportului șefului de post o copie după foaia de eliberare și o copie după decretul de amnistie.

În timpul cât eu îmi făceam dosarul pentru Curtea Marțială, primesc și ordinul de încorporare. Iată-mă și soldat, în luna iunie 1944, la Regimentul 96 Infanterie din Caransebeș, cantonat la Valea-Boului. Nu fac nici o lună de zile, de cătană neinstruită, că-mi vine și ordinul de lăsare la vatră, pentru a fi trimis la Școala de Ofițeri de rezervă. Prin Biroul de mobilizare din Lugoj sunt încorporat la 5 Vânători Timișoara, cantonat la Săcălaz. Acolo mă întâlnesc cu Emil Cizmărescu, acum scriitorul Emil Manu. De la 5 Vânători sunt trimis la Școala de Ofițeri de rezervă din Ineu. Aici dau de toți foștii colegii mei de la Școala Normală din Deva. Toți erau în anul II. Eu cu Bara Traian eram în anul I. Printre ei și Ion Bohotici, elev în anul II.

Prin el am luat legătura cu unitatea legionară. Din această unitate mai făcea parte și Stoleru, sublocotenent. Făcuse Școala de Ofițeri în Germania. Era comandantul meu de pluton. Își schimbase atitudinea față de mine, după ce luase legătura cu Ion Bohotici.

Se scursese mai bine de o lună de când venisem în această școală. Iată că ne prinde și 23 August 1944.

Așa cum eram, neinstruiți, plecăm pe front cu toată școala. Echipați de război, cu ranița și tot echipamentul necesar, am ocupat o poziție de luptă. Cei din anul II au ocupat o poziție pe dealul Mocrea, un mamelon pe care noi adesea făceam instrucție. Era în fața comunei Mocrea.

Se dau acum lupte grele între armata maghiară și elevii de anul II. Acolo erau toți colegii mei de clasă. În aceeași zi au fost respinse 12 atacuri ale ungarilor. I-au dat peste cap. Pe linia frontului, între poziția ocupată de școala noastră și Școala de Ofițeri nr. 2 Bacău, era regimentul 5 Vânători Timișoara. Pe acolo frontul a fost spart, încercându-se o învăluire a școlii noastre. Din timp ne-am retras spre Buteni. Cu noi veneau din plin și civilii, cu căruțele pline de bagaje, târându-și după ei și trăistile pline cu te miri ce. Era un exod al disperaților din iadul frontului. Eram în apropierea comunei Gurahonț. Cu infanteria motorizată, rușii i-au respins pe unguri, fugărindu-i până aproape de Chișineu-Criș. O parte din elevii noștri au fost luați de ruși în linia întâi a frontului. Cu multă greutate au scăpat de ruși, întorcându-se la Oradea la școală. În 20 octombrie, toată școala s-a întors în cazarmă.

Cât timp am stat la Ineu, mă întâlneam zilnic, după program, cu Petru Hamat. Era elev la Școala de Ofițeri nr. 2 Bacău. Refugiată din cauza frontului din Moldova, a ocupat două pavilioane alături de noi, în Ineu. Eram, deci, două școli de

ofițeri în Ineu. Ne întâlneam la cantina școlii lor, împreună cu Petru Măranu, țăran din Teregova, care era ordonanță la un căpitan de la ei, la un pahar de vin.

În februarie 1945, se desființează ambele școli, pe noi trimițându-ne la Școala de Ofițeri de rezervă nr. 1 din Ploiești. În toamna anului 1945 reușesc să fiu lăsat la vatră, după doi ani de școală militară. Eram student anul I la teologie. Apăruse un decret care scutea de armată pe toți studenții în teologie. Pe baza acestui decret am fost lăsat la vatră.

Deci în toamna anului 1945 eram student la teologie. Din acest an se începe reorganizarea Mișcării Legionare. Venise Filon Verca din Germania, parașutat fiind în 1945. Alături de Ion Iliescu, Petru Hamat, Lazăr Tiberiu și alții, lucram sub ordinele lui Filon Verca. El era șeful județului Severin. Se stabilise în Caransebeș, ca profesor de limba română la Liceul "Traian Doda".

REZISTENȚA ARMATĂ DIN BANAT

Suntem în anul 1946, an de hotărâri, de luări de poziție.

Parașutările din 1945, cu scopul de a organiza rezistența împotriva comunismului, au scos în evidență o mulțime de probleme, atât de ordin strategic cât și de ordin tactic în lupta poporului român împotriva lui Satan de la răsărit. Găsindu-ne față în față cu inamicul. Am intuit faptul că lupta va fi de lungă durată și cu multe sacrificii. Niciodată neamul românesc n-a fost mai mult hărțuit ca-n lupta cu SATAN, la sfârșit de secol XX.

Acum, când aparent căderea comunismului s-a realizat pe plan mondial, loviturile lui din agonie sunt cele mai periculoase

și cele mai perverse, izbind cu o putere de necrezut, cum mintea omului nu-și poate imagina. Sub masca democrației, a credinței în Dumnezeu, a libertății, egalității și fraternității, pervers ne lovesc din umbră. Și acum, ca și-n 1946, lupta este tot atât de acerbă.

Odată întors în țară, Filon Verca ia în mână reorganizarea Mișcării Legionare. După o aparentă liniște pe plan politic, la noi în țară, organizarea rezistenței prinde viață. Ne dădeam seama de pericolul comunist. Filon Verca este ajutat de prof. Ion Iliescu, pe atunci student la teologie și șeful grupului FDC nr. 72 Severin. Frățiile de cruce erau deja organizate. Petru Cojocaru era șeful regionalei Banat la FDC. Eu eram ajutorul lui Ion Iliescu. Din poziția aceasta lucram îndeaproape cu Filon Verca. Deseori mergeam trimis de Filon la Teregova, Domașnea, Luncavița, Armeniș și alte comune din jur. Cunoșteam legionarii din aceste comune. Așa am ajuns să lucrez și cu Spiru Blănaru.

Din 1947 eram șeful grupului FDC 72 Severin. Ca ajutor l-am avut pe Petrică Drăgulete. Activitatea mea se desfășura pe tot cuprinsul jud. Severin. La Lugoj îl aveam pe Iosif Ripan, care la aceea vreme conducea partea de nord a județului Severin, la grupul politic. Cu el mă sfătuiam în bunul mers al Frățiilor de Cruce. El cunoștea bine oamenii din Lugoj, precum și elevii de la liceele de acolo. Iosif Ripan lucra sub directa comandă a lui Filon. La Timișoara era Ion Constantin.

În cursul anului 1945 are loc un act între Mișcarea Legionară, prin Nicolae Petrașcu și Vică Negulescu, și Partidul Comunist, prin Ana Pauker și Teohari Georgescu. Din acest act reiese, fără dubiu, că nu a fost vorba de colaborare cu comuniștii. Aici este condiționată eliberarea legionarilor din închisori, respectând următoarele trei obligații:

1). Ca legionarii aflați în clandestinitate să se prezinte autorităților.

2). Să predea armamentul pe care-l dețin.

3). Să nu participe la activitățile electorale (cele din 1946).

N-a fost vorba aici de nici o colaborare. Aici se cade să amintesc dialogul lui Filon Verca cu Iosif Ripan la Lugoj. În ruptul capului, nu-l credea pe Filon că acest act este o realitate.

— “Filoane, eu nu-mi trădez oamenii. Dacă este numai o manevră a lor de a ne prinde? Atunci ce mă fac? Ei sunt în paza mea.”

— “Iosife, tu știi că și eu sunt până acum tot în clandestinitate, mergi cu mine la poliție și eu sunt primul din județ care fac acest pas. Zis și făcut. În acea zi a mers Filon Verca la poliția județului Severin, prezentându-se conform actului încheiat între părți. Îndată i s-au făcut formele de legalitate, primind în mână un act semnat de Șeful poliției județului Severin.

Numai după acest gest al lui Filon, demonstrativ, Iosif Ripan s-a lăsat convins. De aici încolo, toți oamenii lui au venit la casele lor.

Dar, de aici și până la respectarea înțelegerii, a actului, a fost o cale lungă și plină de surprize. La mijloc erau comuniștii cu caracteristica lor de oameni crescuți în școala minciunii, dispuși oricând la crime.

Din istoria evenimentelor se știe că legionarii n-au fost eliberați din închisori. Actul a fost încălcat de către comuniști, ei continuând cu arestările.

După cum vom vedea, acest act, la vremea aceea, a generat și-n rândul legionarilor o confuzie. Așa s-a simțit nevoia

de a se trece la lămurirea lucrurilor. Iată din ce a constat această confuzie:

1). Unii, mai puțini la număr, erau pentru încetarea activității legionare, până la trecerea urgiei comuniste, cu expresia — cu capul la pământ —

2). Alții, cei mai numeroși, erau pentru continuarea activității în lupta de rezistență împotriva comunismului.

CONFERINȚA DE LA LUGOJ

Suntem martorii unui fapt de o mare importanță. În luna octombrie 1946, la Lugoj, prin grija și oblăduirea lui Iosif Ripan, timp de trei zile, Comandamentul Mișcării Legionare ține o conferință, într-o casă bine păzită, spre Dealul Viilor, hotărându-se linia pe care trebuia să o adopte în fața Comunismului.

La conferință au luat parte, Nicolae Petrașcu, Radu Mironovici, Nistor Chioreanu, Nicolae Lupu și Vică Negulescu, după câte am reținut din cele spuse de Iosif Ripan.

În cadrul acestei conferințe, o singură problemă s-a dezbătut și anume cea a activității în lupta de rezistență împotriva comunismului. Asupra acestui punct erau două păreri:

1). Radu Mironovici susținea să se înceteze orice activitate a Mișcării. — Cu capul la pământ —.

2). Nicolae Petrașcu era de părere să se continue lupta de rezistență împotriva comunismului.

Până la urmă a biruit punctul de vedere al lui Nicolae Petrașcu, de a continua activitatea și lupta de rezistență împotriva comunismului.

În organizarea luptei de rezistență s-a mers fără șovăieli. Eram toți uniți sub comanda lui Filon, la grupul politic și sub comanda lui Ion Sadovan la FDC. Peste tot era o unitate de vederi. Eu, deși eram șeful grupului FDC 72 Severin, mergeam și curier trimis de Filon în sudul județului.

În nord, la Lugoj, lucra Iosif Ripan.

Abaterile erau tot mai evidente din partea comuniștilor. Au continuat cu arestările. Au înscenat abateri din partea Mișcării legionare, acuzând-o de intervenție vădită în favoarea lui Iuliu Maniu la alegerile din 1946, pe care le câștigaseră țărăniștii cu netă superioritate.

ANUL 1948

Se dezlănțuise marea prigoană legionară. Data de 15 mai 1948 este cea când sunt arestați cei mai mulți legionari din țară. O parte din ei iau calea codrului, nelăsându-se prinși de comuniști.

La Teregova, cei care au scăpat de arestările din 15 mai au luat calea codrului și ei, cum au fost Martin Copăceanu-Rică, Petru Anculia-Miloi, Romulus Anculia-Miloi, Petru Grozăvescu-Măranu și Ilie Cojocar-Mocea. Mai târziu au mai venit și alții. Unii dintre ei au mai dat și pe acasă, când li se părea că-i liniște. S-au înșelat însă, că securitatea a pus mâna pe ei.

LA COASĂ CU PISTOLUL MITRALIERĂ ÎN BANDULIERĂ

Mai, luna florilor a anului 1948, îi alungase de acasă pe o parte din legionarii de la Teregova, sus, sus, pe dealurile de sub Semenik. Acolo, stând la pândă, hăituiți ca vânatul din pădure, după o vreme se obișnuiseră cu codrul. Se adaptaseră legilor de apărare ale jivinelor din pădure. Auzul li se ascuțise, privirile li se oțeliseră, iar instinctul lucra din plin.

Și acum mi-aduc aminte cum îmi povesteau când mă duceam la ei, de cuvintele însuflețite ale lor, mai ales de ale lui Martin Copăceanu-Rică:

— “D-le profesor, nu știu cum să-ți spun, dar parcă ne-am sălbăticit. La orice mișcare, fără să-mi dau seama, pun mâna pe armă, trezindu-mă în poziție de tragere.”

Martin Rică nu voia să-mi spună pe numele de botez, că doar sub ochii lui am crescut. Eram vecini cu casa. Întotdeauna îmi spunea:

— “Nu pot să-ți spun pe nume. D-ta ai școală multă. Eu sunt un țăran prost. Trebuie să te respect.”

Și așa am rămas pentru ei toți și-n ziua de azi, care mai trăiesc, “Domnule profesor”.

Se înfrățiseră cu codrul toți cei care, după arestările din mai, scăpaseră liberi.

Iată că a venit și luna iulie, vremea coasei. Fânul trebuia cosit. N-avea cine să-l taie, decât ei. Se ortăceau, cosind fânul toți la un loc. Se duceau de la unul la altul, fiind nedespărțiți. Și așa s-a creat această legendă pentru mai târziu, pentru nepoții și strănepoții noștri, deși azi, ea este o realitate, un adevăr istoric.

— LA COASĂ CU PISTOLUL MITRALIERĂ ÎN BANDULIERĂ.

În răsărit de soare, fiecare cu coasa pe umăr, cu cucia în cioc și pistolul mitralieră în bandulieră, plecau unul după altul la postata de fâneață.

Era parcă o ceremonie înălțătoare, cu semnul crucii făcut înainte de începerea lucrului; chemau pe Dumnezeu cu ei într-ajutor.

Să fi stat numai deoparte și să-i fi văzut pe acești adevărați haiduci ai zilelor noastre, cum de-abia-n răsărit de soare, de dimineață tare, ascuțindu-și coasele, ca la o comandă, cuciiile mângâiau apăsat ascuțișul coaselor, realizând acea fantastică simfonie a lor în contactul cu metalul strălucitor în bătaia razelor soarelui răsare. Se așternea atunci un fâsâit de coase în fânul ud de roua dimineții.

Doamne, ce dumnezeiesc era acest neuitat tablou. Se realizase un paradox. Oamenii ostracizați, fugiți de urgia satanicului regim comunist, liberi în mijlocul naturii, străjuți de codrul des, realizau dumnezeiescul în frumosul tablou: *La coasă*.

Mergeau unul după altul, în cadența coaselor, cu brazda alcătuită atunci de fiecare din ei, scaldată de razele soarelui răsare. Deși se găseau într-o lume de iad, prizoniți de Satan, realizau atunci un petec de rai pe pământ, cu fânul de curând cosit.

Cu urechile ciulite, schimbând cuvinte mai mult în șoaptă, se desfășurau unul după altul. Nu sunt în stare să vă redau cele povestite și trăite de ei, povestite mie în zilele de închisoare. Dacă ați ști cât de frumos povestea Romulus Anculia-Miloi. Era un țăran cu multă carte. Un autodidact. A scris opt caiete din memoriile lui. Moartea l-a luat înainte de 1989. Eu n-am reușit

să ajung la acele caiete, care în mod sigur ascund o sumedenie de adevăruri și fapte petrecute. Cineva este interesat ca acestea să nu iasă la iveală. În mod cert, comuniștii.

Îmi mai povesteau haiducii mei că ori de câte ori, în timpul coasei, se auzea câte un zgomot neobișnuit, aruncau coasele în fâneață și cu pistolul în mână se aruncau la pământ, în poziție de tragere. La urmă se alegeau cu un râs și voie bună, că s-au speriat din senin.

Pe la orele nouă, când soarele se ridicase bine pe cer, venea prânzul gătit de familia cu fâneață. La umbra unui pom sau a unui arbore, în marginea de pădure, se așezau cu grijă la masa așternută pe un măesai (față de masă) anume făcut din cânepă. Cum stăteau ei în fața castronului cu mâncare, pe genunchi era așezat pistolul mitralieră, fiind gata oricând să pună mâna pe el.

Așa au lucrat ei, acești cavaleri ai Crucii, acești haiduci ai zilelor noastre, în toată acea vară fierbinte a anului 1948.

Grupul de legionari, toți recrutați de Horia Sima, când era la Caransebeș ca profesor, a alcătuit nucleul grupului de rezistență care avea să se formeze când Spiru Blănaru avea să vină pe dealurile Teregovei în noiembrie 1948, de pe dealurile Domașnei, cu oamenii lui.

De acum încolo îi vom urmări pe toți, desfășurându-se în sânul grupului condus de Spiru Blănaru, înfăptuind acte de eroism, drept mărturie nepieritoare a istoriei neamului nostru, căci Spiru Blănaru a fost o realitate, și nu o fantasmă.

**GRUPUL DE REZISTENȚĂ ARMATĂ ÎMPOTRIVA
COMUNISMULUI DIN COMUNA
TEREGOVA-BANAT
(1948-1949)**

O dată cu actul de la 23 august 1944, poporul român își pierde libertatea, căzând în robia comunismului. Rușii, cu o extraordinară abilitate și cu o perversiune neîntrecută în politica mondială, cu consimțământul Apusului, la Ialta, pun stăpânire pe Estul Europei. De comun acord, Stalin, Churchill și Roosevelt determină sfera de influență a fiecărei puteri în Europa. Așa ajungem noi, neamul românesc, sub jugul sovietic.

Cu trupul țării sfârtecat, cu capul plecat în semn de rob, resemnați, așteptam parcă barda călăului să ne taie capul.

Și de data aceasta, ca-ntotdeauna, neamul românesc găsește soluția de a ieși din criza social-politică, dar mai ales spirituală. Se organizează în lupta de rezistență împotriva comunismului.

Românii din pribegie, fugiți de urgia comunistă, iau atitudine în fața actului din 23 August. Sub comanda lui Horia Sima se înființează GVERNUL DE LA VIENA în toamna anului 1944.

Tot acum, în 1944, se organizează ARMATA NAȚIONALĂ. Se face apel la toți românii din exil ca să se înroleze în această armată națională pentru a lupta împotriva Rusiei, care ne răpise Basarabia și nordul Bucovinei.

După terminarea războiului, 9 Mai 1945, ARMATA NAȚIONALĂ se desființează. Tancurile rusești pun stăpânire pe întregul popor român. Comuniștii, la vremea aceea, erau

puțini la număr, în jur de 1000, dar, cu puterea moscovită în spate, au călcat și supus toată țara.

Pe rând, grupuri, grupuri de români, din fosta ARMATĂ NAȚIONALĂ, vin în țară și se organizează în rezistență pentru apărare. Intuiseră că primejdia era mare. Era în joc însăși ființa neamului.

Acum au loc parașutări în toată țara. În Banat a fost parașutat profesorul Filon Verca. Odată ajuns pe pământul țării, începe organizarea de rezistenței, de comun acord cu puterile din Apus. Nu la întâmplare s-a pornit lupta împotriva comunismului.

Centru de organizare în Banat a fost Caransebeșul. Aici Filon Verca a fost ajutat de prof. Ion Iliescu, care tot timpul era alături de el, fiind student la Teologie. Pe atunci, grupul FDC al jud. Severin era condus de Ion Iliescu. În acea vreme, eu, Atanasie Berzescu, ca student la Teologie, am luat parte activă la organizarea rezistenței, totodată fiind și ajutorul lui Ion Iliescu. Țin să menționez că eram sub directa conducere a lui Ion Sadovan, șeful regionalei Banat.

Filon Verca a fost ajutat și de Petru Hamat, profesor la liceul "Traian Doda", de Ion Chirilă, Nicolae Bălănescu, Adam Andrei și alții.

La Lugoj l-a avut colaborator pe Iosif Ripan, care conducea rezistența din nordul județului Severin. În partea de nord a județului se angajaseră în luptă de la tinerii frați de cruce până la cel mai bătrân luptător.

Nordul Banatului, care a cuprins și Aradul, l-a avut ca organizator pe ing. Ion Constantin, ajutat de Ion Sadovan, șeful regionalei Banat F.D.C. I-a mai avut alături pe Gheorghe Brahonschi, Constantin Pascu, C-tin Florescu, Teodor Roman și alții. Țin să menționez că, după trecerea lui Moroaică în

Germania, care de fapt fusese numit în locul lui Ion Constantin, rămâne Constantin Pascu la conducerea regionalei Banat. La rândul său, Ion Sadovan, a fost ajutat de Petru Cojocaru, Virgil Procapovici, Constantin Munteanu, Viorel Gheorghică, Ion Godea și alții.

În sudul Banatului, prof. Verca a mai fost ajutat de Nicolae Horăscu și Spiru Blănaru, în plasa Teregova. În garnizoana Teregova i-a avut pe Horia Anculia, șef de garnizoană, pe Petru Grozăvescu și Romulus Anculia.

În plasa Orșova, ca organizatori au fost Zaharia Marineasa, Comandorul Petru Domășneanu și Gogu Cristescu.

Până acolo se ajunsese cu acțiunea dusă împotriva poporului român, că la Moscova, în cadrul ministerului de externe, funcționa o direcție specială pentru România. De acolo, deci, era condusă România. O mulțime de ruși, care cunoșteau bine limba română, au primit cetățenia română, au ocupat mari funcții în stat.

Poporul român se găsea deci într-unul din cele mai grele momente din istoria lui. Era în pericol existența lui.

Ne aflăm în anul 1946.

Se pregăteau alegerile parlamentare. Preocupați, cei de la conducere, de acest lucru, noi ne-am desfășurat mai liber în organizarea rezistenței.

Dintr-un loc într-altul, răzleț, mai lua naștere câte un grup de partizani, mai ales în nordul Moldovei, prin Bucovina. Se impune un lucru de luat în seamă. Toți cei care au făcut parte din Armata Națională, ajunși în țară, s-au înrolat în grupurile de partizani. Aici au luptat cu dârzenie. Ajunși la acest moment, se cuvine să menționăm un lucru:

— Când grupurile de partizani au luat ființă de-a lungul munților Carpați, angajându-se în luptă cu comunismul,

adevărata armată a neamului românesc, cu arma în mână, o formau luptătorii din aceste grupuri de partizani. Aceasta era adevărata armată a poporului român. Numai ei luptau pentru neam și legea lui Hristos. Cealaltă era armata roșie care secera cu necruțare sutele de mii de români.

Istoria ne mai mărturisește că pe vremea lui Avram Iancu — 1848-1849, neamul românesc s-a găsit într-un mare impas. Singură armata lui Avram Iancu, de 6000 de ostași, reprezenta neamul românesc. Prin ei, neamul trăia și se afirma.

Așa și acum, în vremea anilor 1948-1949 și până la desființarea ultimului grup de partizani, luptătorii din rezistență formau adevărata armată a neamului românesc.

Atunci când, la alegerile din 1946, se furaseră voturile, comunismul era considerat cel mai mare dușman al nostru. Trebuia luptat împotriva lui chiar cu prețul vieții.

După ce în țară se fixează la teren, sprijiniți de tancurile rusești, ei își desfășoară planul de atac împotriva rezistenței românești. Cu experiența de luptă a Moscovei, ei încep treaba.

Din 1947, alegerile din 1946, U.R.S.S.-ul, prin armata sa, a trecut la organizarea comunismului la noi în țară. Își înfăptuiau planurile, tăvălugind lumea. L-au alungat pe regele Mihai în mod necinstit și dictatorial. Au urmărit din aproape pe ofițerii monarhiști, partidele istorice și pe toți cei care se găseau luptând pentru apărarea neamului românesc.

Porțile închisorilor s-au deschis. Au intrat cu miile, cu zecile de mii și chiar cu sutele de mii. Munții noștri au început să găzduiască o mulțime de români, constituiți în grupuri armate. Erau partizanii. Așa au luat ființă grupurile de partizani, printre care cel al lui Spiru Blănaru din Teregova și al colonelului Ioan Uță.

Când Gheorghe Ionescu, notar public, organizează comuna Teregova în formațiune de luptă, jurământul fiind luat de Părintele Alexandru Nicolici, Spiru Blănaru era deja organizat la munte în grup armat de partizani. Gheorghe Ionescu face această organizație pentru a veni în ajutorul celorlalte grupuri de partizani din munte.

În vremea aceea nu se mai făcea deosebire între țărâniști, liberali, militari sau legionari. Toți erau români, frați între ei, cu o singură datorie, de a apăra neamul de dușmanii de la răsărit, comuniștii.

Țin să menționez un singur lucru, în partea aceasta a Banatului nu au fost trei grupuri de partizani, ci numai două: Spiru Blănaru și Colonelul Ioan Uță. Gheorghe Ionescu a organizat com. Teregova numai pentru a putea susține și aproviziona cele două grupuri din munte. Nu a avut grup separat. Când a trebuit să fugă în munți, el s-a dus în grupul lui Spiru, a luptat alături de comandantul grupului.

La sfârșitul lui 1948 și începutul lui 1949, Spiru Blănaru, cu grupul său, se găsea pe dealurile Teregovei, organizându-se și aprovizionându-se. Iarna aspră se năpustea tot mai năprasnic. Frigul nu cruța pe nimeni. Se gândeau tot mai mult la greutatea care vor veni. Aprovizionarea cu arme și alimente devenea o problemă. Aveau arme, dar nu erau suficiente. În munți fugeau tot mai mulți români.

Acum securitatea se organiza pentru a înăbuși acțiunile grupului de partizani.

LUPTELE DE LA TEREHOVA

Era acalmie. Ca-ntotdeauna înainte de furtună, oamenii erau neliniștiți. Așteptau să se întâmple ceva. Adesea, ieșeau din case și plecau prin comună, fără nici un rost. Un du-te vino peste tot.

După Sfântul Ioan, în ianuarie 1949, cam pe la 9-10 seara, securitatea îi arestează pe Grigore Ianosiga-Ionescu și pe Moise Anculia-Păsule, membri activi ai organizației din comună. Toată Terehova se afla în alertă. Cei din organizație se temeau de un denunț al celor doi arestați, în cazul în care ar fi cedat la anchetă. Aflați în această situație, destul de periculoasă pentru existența grupului și a organizației, oamenii lui Spiru Blănaru se hotărăsc să atace primăria comunei, unde se afla postul de jandarmi cu cei doi arestați.

După orele 22,30 începe atacul asupra primăriei din Terehova. Se aruncă mai multe grenade în curtea primăriei, producându-se panică. Se deschide foc de mitralieră în geamurile imobilului. Toți ostașii și jandarmii au fugit carencotro, împreună cu ofițerii de pază. Partizanii au intrat în postul de jandarmi și i-au eliberat pe cei arestați, Grigore Ianosiga și Moise Anculia, care a plecat cu ei. Grigore Ianosiga s-a dus singur în pădure.

De acum furtuna se declanșează. A doua zi, în comuna Terehova, securitatea a adus un batalion de ostași pentru luptă. Erau deciziși să lichideze cu partizanii. Noi, cei de jos, care aveam misiunea de a coordona grupurile, am început lucrul. Aprovizionăm cu arme și alimente. Zilnic făceam drumul în pădure pe căi ocolite. Unul câte unul, cei din comună se duceau acolo, la grupul lui Spiru Blănaru.

În 16 ianuarie 1949, apare legea care prevedea pedeapsa cu moartea pentru toți aceia care se dovedeau că luptă împotriva statului, cauzând moartea în rândurile securității. Nu ne-a rămas decât lupta pe viață și pe moarte.

În 23 ianuarie 1949, eu am fost la Spiru Blănaru pentru a ne înțelege asupra a ceea ce aveam de făcut. Ne așteptam, fără îndoială, la un atac de proporții mari din partea securității. Am ajuns acolo condus de Tudor Ruset, curierul meu. Grupul își avea locul fixat pe dealul Tomnacica, la nord-est de Teregova. Până acolo sunt aproximativ 7 km. Slatina-Timiș se află la o distanță de 15 km. În toate comunele din jur se înstăpânise o atmosferă grea.

Un neastâmpăr ne cuprinsese pe noi toți, cei care ne angajasem în luptă. Era multă speranță și nestrămutată credință că vom birui. Toți ne rugam și nădăjduiam în mai bine. Cale de întoarcere nu mai aveam. Lupta împotriva comunismului trebuia dusă chiar cu prețul vieții. Simțeam cu toții că moartea ne da târcoale. Noi eram puțini. Ei erau mulți. Stalin, prin armata lui, era în spatele lor. Noi, cei puțini, aveam credința în Dumnezeu și în misiunea noastră de a apăra credința, neamul și țara. După lungi discuții, am căzut de acord cu tot grupul, în frunte cu Spiru Blănaru și cu Petru Domășneanu, să nu se dea un atac frontal. În cazul când vor fi surprinși, atunci se vor apăra luptând.

Tot acum țin să vă încredințez și mesajul lui Spiru către neamul românesc. Stând de vorbă cu el, acolo sus, în mijlocul pădurilor care fremătau a bejenie, pe îndelete mi-a încredințat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarnă, nu prea frig, deși albastrul cerului vestea ger, soarele scâldea bolta cerească de un pitoresc nemaivăzut, zăpada nu se topea. Miriade de steluțe albe reflectau albul scânteietor al omătului. Era o feerie. În măsura zbuciumului din sufletele noastre, în aceeași măsură creștea

farmecul naturii, cu albul zăpezii scânteind în soare. Contrastul acela izbitor al colinelor de deal înveșmântate în mantia albă, ne trezea la realitate. Așa cum am mai spus, ei erau mulți, sprijiniți de tancurile rusești, iar noi eram puțini și fără arme. În lupta aceasta cu răul, cu noi era numai Dumnezeu. Vânați din toate părțile, într-o iarnă grea, ne zbăteam să găsim o ieșire. În această atmosferă de zbcium sufletesc, Spiru începe mărturisirea lui. Baierele inimii lui se dezleagă și zice:

— “Măi frate Tase Berzescu, suntem prinși ca-ntr-o menghină. Nu știu care va scăpa din noi doi cu viață. Cred totuși că tu o să scapi. Este bine să știi unele gânduri ale mele. Stând așa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zăpadă, ascultam la ce-mi spunea Spiru. Apăruse deja legea care prevedea pedeapsa cu moartea.

Iată ce-mi spune Spiru:

A).— “De când stau aici în grup cu acești oameni, hotărâți să lupte până la unul, am observat un lucru extrem de important în felul lor de comportare. Deși suntem, ca apartenență politică, diferiți, ne înțelegem ca frații. Nu facem diferență între noi. Aici, după cum știi, sunt mulți legionari, țărăniști, liberali și militari. Suntem de atâta timp la un loc, nu i-am auzit o dată să facă deosebire între ei după apartenență politică. Toți suntem români și trebuie să fim uniți în fața dușmanului. Deși cel mai mare păcat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am reușit să realizăm, în ciuda păcatului, unitatea între noi.

B). — “În fața primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu toții ne rugăm ca să scăpăm din drăceasca încleștare între bine și rău. S-a realizat o prietenie, liantul fără de care nu va fi niciodată biruință.

C). — “Aș dori ca, la momentul potrivit, să știe și ai mei, de acasă, familia mea, prin ce am trecut și care au fost condițiile de viață și șansele de biruință asupra comunismului. Ne-am împăcat cu gândul că va trebui să murim până la urmă. Eu, frate Tase, am certitudinea că voi muri și-ți încredințez ție aceste gânduri ale mele, nu ca pe un mesaj, ci ca unele frământări ale mele ca om. Fiul meu, dacă va mai apuca să scape cu viață, la fel și soția mea, aș vrea să cunoască prin ce am trecut.

D). — “Îmi este dragă țara noastră, neamul nostru românesc. Aș dori ca odată să fie liber, mare și unit. Dumnezeu să fie cu el. Dezmembrările de partid să dispară. Poporul român s-a născut creștin. Avem obligația morală față de copiii noștri să le lăsăm moștenire dreapta credință a strămoșilor noștri și răspunderea față de străbunicii noștri, crescuți în legea creștină. Fă acest lucru, fratele meu, și este de-ajuns pentru mine. Cei care vin după noi să știe ce-am făcut și ce-am gândit și noi, în “toiul beznelor adânci”.

După această încredințare de gânduri și vrieri a urmat un moment de tăcere, de liniște, de trăire interioară pentru amândoi. Știam că ne hârjonim cu moartea. Ca treziți dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri și nădejdi, ne-am îmbrățișat și sărutat, despărțindu-ne. De atunci nu ne-am mai văzut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blănaru, încredințate mie. El n-a avut pretenția unui mesaj. Eu însă îl consider mesaj către toți românii, către țară, mai ales asupra unității, care nici în prezent nu este.

După ce m-am despărțit de Spiru am stat de vorbă cu Petru Domășneanu, aproape o oră. În mare, aceleași lucruri și doruri mi le-a spus și Comandorul, încredințându-mi pentru viitor cele spuse de el.

Amândoi și-au iubit neamul și legea creștină, jertfindu-se pentru ele.

La despărțirea mea de oamenii din grup și de Spiru, de comun acord cu ei am fixat ziua de 28 ianuarie 1949, zi de o nouă întâlnire. Plecând spre casă, la Slatina-Timiș, m-am întors înc-o dată cu privirea spre Spiru, făcându-i semn cu mâna de bun-rămas. Avea să fie ultimul rămas bun dintre noi.

Spre Slatina-Timiș, peste coclauri înzăpezite, pe cărări de noi știute, am fost condus de unchii mei Petru și Ion Berzescu, de Martin Copăceanu și de Martin Moatăr, care era din Slatina-Timiș. Pe înserate am ajuns acasă.

La Teregova, în vremea aceea, Gheorghe Ionescu se ocupa de aprovizionarea cu arme și alimente pentru grup.

În 25 ianuarie 1949, eu am fost arestat de către securitate, de la catedră. Eram profesor la Slatina-Timiș. Până seara, grupul a fost informat de căderea mea. Personal, Spiru a coborât în Slatina-Timiș și a stat de vorbă cu soția mea, informându-se de cele petrecute cu mine. Și-au dat seama că nu-i de glumit. Se pregăteau de retragerea spre muntele Semenici.

Arestat fiind, sunt predat maiorului Aurel Moiş, la Caransebeș, unde era centrul de acțiune al securității împotriva rezistenței. Șeful centrului era chiar Aurel Moiş.

Ajuns în fața lui Moiş și luat în zeflema, acesta începe o anchetă sumară și de formă numai. Nimic serios. După două zile, în 27 ian. 1949, îmi spune să mă pregătesc pentru a merge cu armata să-l prindă pe Spiru Blănaru. Eu refuz, declarând că nu știu nimic de Spiru. Moiş însă era la curent cu cele întreprinse de mine în legătură cu grupul lui Spiru. Nu-mi puteam da seama de unde știe aceste lucruri. Mult mai târziu, în închisoare, când am stat de vorbă cu Martin Moatăr, care a făcut parte din grupul lui Spiru, am aflat că Sămfu Banu, gazda mea

unde locuiam la Slatina-Timiș, în timpul când am fost profesor, era informatorul securității. Soția, fiind în bune relații cu el, i-a spus că m-am dus la Spiru. De aici avea toate datele Moiş.

În seara zilei de 27 ianuarie, Moiş mă obligă să merg în urmărirea lui Spiru Blănaru cu compania de securitate. Dacă refuz, mă vor duce legat, cu gândul de a mă împuşca. Singur în celulă, în plină iarnă, îmbrăcat sumar, mă rugam lui Dumnezeu să mă scape din acest impas. În miez de noapte vine Moiş la mine în celulă și-mi spune să-l urmez. În biroul lui îmi dă următoarele instrucțiuni: Eu voi fi prezentat armatei drept ofițer de securitate, de la centru, din București, cu numele de Ionescu și voi fi tratat ca atare. De acest joc știa numai el și cu căpitanul Schnellbach, care mă însoțea. Pe tot timpul urmăririi eu am fost încadrat de Schnellbach și încă un ofițer.

Coloana de mașini a plecat din Caransebeș la orele 2 din noapte către Teregova. Eu cu cei doi ofițeri, într-un jeep în urma coloanei. Moiş era în frunte. Tot drumul l-am străbătut fără să-mi dau seama. Eram preocupat de jocul pe care trebuia să-l fac. Spiru nu trebuia descoperit și trădat. Am mers pe ultima carte. Am acceptat jocul cu moartea. În mintea mea încolțise o ieșire din acest joc satanic. Dacă nu-mi reușește planul de a-i duce, prin viclenie, în altă parte decât la locul de taină al lui Spiru, atunci, hotărât, voi merge la moarte. Voi simula o evadare, smulgându-mă dintre cei doi ofițeri, care tot timpul mă țineau de brațe. Vor trage în mine împuşcându-mă. Și cu prețul vieții mele îl voi salva totuși pe Spiru. La trădare nu voi ajunge în nici un caz.

Ajungând la Teregova, ca dintr-un făcut, m-am liniștit. Eram hotărât să-i înfrâng prin viclenie, chiar dacă mă împuşcă, numai să-l scap pe Spiru. Înaintea lui Tudor Rușeț l-am avut curier pe Martin Copăceanu zis Rică. Acum el era în grupul lui

Spiru. Martin Copăceanu avea un frate mai mic, cu numele de Miluță. Era bolnav de nervi, nebun. Nimeni nu-i avea grijă. Toată lumea din comună îl cunoștea așa. Pe mine mă știa foarte bine. Eram vecini cu casa bunicilor din Teregova. Mai trăia și bătrânul, tatăl lor, Mihai Copăceanu zis Meilă Rică, bătrân de tot, dar se ținea bine încă. Era plin de viață.

Mă cheamă Moiş în biroul postului de jandarmi și-mi spune:

— “Ascultă, măi Berzescule, de tine depinde reușita noastră. Să ni-l dai pe Spiru Blănaru în mână dacă vrei să nu fi împușcat!”

— “Domnule maior, în situația în care ne aflăm noi acum, după trei zile de la arestarea mea, Spiru Blănaru nu mai este acolo, a plecat cu tot grupul. Ei știu unde, noi nu putem ști. Să știți că și el este ofițer, nu numai dvs. Cu el este și un comandor, Petru Domășneanu, iar Gheorghe Ionescu este un ofițer mai bun decât toți la un loc.

— “Ce vrei să spui cu asta?”

— “Plecați de la o premisă falsă și nu puteți concluda just.”

— “Nu-i nimic, să mă duci la el. Tu știi unde este. Tu trebuie să ai un curier și aici în comună.”

Acum când mă găseam în momentele cele mai grele, Cel de Sus m-a luminat. Am declarat că nebunul de Miluță este curierul meu.

— “Cine-i curierul tău de aici?” — mă întrebă Moiş.

— “Miluță Copăceanu zis Rică”, răspund eu. Imediat, Moiş trimite pe șeful de post după el. Eu îmi făceam planul de bătaie, stabilind drumul care trebuia parcurs cu armata. Atunci eu nu mai știam unde se află, de fapt, Spiru cu tot grupul. Credeam că va fi plecat așa cum ne-am înțeles. Mai târziu, în

închisoare, am aflat că ei nu s-au mișcat de acolo. Deci erau tot la vechiul loc. Mă hotărâsem să duc armata în punctul opus al dealului Tomnacica, pe dealul Poeni, de la nord spre sud, către Herculane.

O dată cu Miluță este adus și tatăl său, moș Mihai Copăceanu. Moiş îl întrebă pe Miluță dacă mă cunoaște pe mine.

— “Da, domnule, este profesorul nostru, domnul Atanasie Berzescu, doar cu el am crescut.”

În vremea asta îmi bătea inima de să-mi sară din piept. Îi sugeram parcă prin gând lui Miluță să spună ce-i dictez eu. Mă uitam în ochii lui și repetam mereu dealul Poieni.

— “Măi Miluță, tu ești om zdravăn la minte și serios. Fratele tău Martin, mai știi unde este acum?”

— “Da, domnule maior, că doar eu am fost la el cu mâncare, la coliba noastră.”

— “Unde este acum?”

— “Apoi, d-le, este acolo sus pe dealul Poeni. Și sunt acolo mulți.”

Fraților, când am auzit asta, pacea s-a coborât în sufletul meu. Dacă voi scăpa cu viață, mi-am zis, îmi garantam o bătălie câștigată. Miluță nebunul primise mesajul meu. Dar, cu adevărat, ne jucam de-a moartea. La cele declarate de Miluță, mai vine și moș Meilă Rică, tatăl său, cu precizarea că fiul său Martin se află acolo sus, pe dealul Poeni, aproape de Bradu-Moșului, împreună cu toți partizanii.

Gânduri limpezi se depăneau în mintea mea. Teama dispăruse. Urmăream pas cu pas desfășurarea expediției. Dacă voi scăpa cu viață din această urmărire, știu că voi plăti-o cu vârf și îndesat.

Noapte de iarnă, cu frig și zăpadă scârțâind la fiecare pas al nostru, cu un cer senin și mii de stele, cu o lună care lumina

ca ziua pe cerul tremurând parcă a ger. Noi ne foiam întruna în jurul orelor patru dimineața. Era 28 ianuarie 1949, ziua când eu trebuia să mă întâlnesc cu Spiru Blănaru, acolo sus la Tomnacica. Moiş îmi dă ultimele instrucțiuni. Mă prezintă armatei:

— “Dumnealui este tov. locotenent Ionescu de la București. Mergeți cu el și sub supravegherea lui. Să fiți cu băgare de seamă la orice mișcare. Bandiții sunt peste tot și bine înarmați.

Curierii mei, Miluță și moș Meilă Rică, erau în fruntea coloanei. Îi duceau în față, știind că nu trag în ei. Eu eram la urmă, încadrat de doi ofițeri, Schnellbach și încă unul.

Și acum la drum, pe cărări în sus, mergând unul după altul. Luna plină ne lumina drumul și ne arunca umbrele noastre mișcătoare când pe zăpada înghețată, când pe negrul pământ dezgolit și înghețat. Atenți ca pasărea de pradă și tremurând la orice foșnet de pădure, la adierea vântului înțepător, ca niște iepuri tremurând a spaimă, ne mișcam spre o țintă imaginară. Dacă vântul se întetea pe alocuri și făcea ca zgomotul să fie mai tare, noi auzeam comanda în șoaptă de “culcat”. Ne trânteam pe burtă la pământ. Cu inimile zbatându-se în piept, cu răsuflarea întretăiată, iepurește ciuleam urechile la alte zgomote sau mișcări ale inamicului din spaimetele bieților ostași ai securității. Parcă era armata din Țiganiada lui Budai-Deleanu. Tot în salturi am urcat dealul Poieni, până sus pe culmea căreia i se spune Cracul lui Dăucu.

Mi-am dat seama că ostașii aceștia din securitate nu aveau nimic comun cu vitejia ostașului român. Satan pusese stăpânire și pe sufletele lor.

În fruntea coloanei erau cei doi, Miluță și moș Mihai Copăceanu zis Meilă Rică, iar încheietor de coloană eram eu,

profesorul lor, cum îmi spuneau ei în comună, al lui Berda. Eram târâți să ne vindem frații noștri care, pe bună dreptate, pe vremea aceea erau cei ce reprezentau neamul românesc. La vremea aceea neamul românesc a trăit prin grupurile de partizani din tot lanțul de munți ai țării noastre. Sus, sus, la munte sus, era apărarea neamului, iar jos, jos, jos de tot, era trădarea, Comunismul. Se mișcau în urma tancurilor comuniste, venite din stepele rusești.

Urcând Cracul lui Dăucu, pe dealul Poieni, am ajuns pe o zi senină, cu soare scânteietor. Miriade de steluțe făceau ca zăpada să scânteieze în soare. Unul după altul, pe culme de deal, în bătaia soarelui, mergeam obosiți pe drumul în urcuș, epuizați de salturile iepurești ale vitejilor ostași de sub ocrotirea roșiei armate din răsărit. Frica își bătuse joc de ei în mod caraghios. În bătaia soarelui se vedea numai aburul fiecărui viteaz din coloană. Mergând așa, încadrat de cei doi ofițeri, mă uitam în dreapta mea, spre dealul Tomnacica, la locul unde știam că-i lăsasem în 23 ianuarie pe toți cei din grupul lui Spiru. Nu-mi venea să cred ochilor. De la două colibe ieșea fum. Erau ei. Nu plecaseră de acolo, deși ne înțelesesem să plece dacă eu voi fi arestat. Am aflat asta când am stat de vorbă cu ei la închisoare.

Rupt de oboseală, ud la picioare, după atâtea culcări în zăpadă, mergeam fără încetare până la punctul unde ei își vor da seama că s-au înșelat și n-au făcut nimic. Mergeam stăpânit de un curaj supraomenesc. Credeam cu tărie că pe Spiru l-am salvat. Până la ei, unde se vedea fumul ieșind, ne trebuia cale lungă și nu ne ajunge nici ziua. După cum vom vedea, așa s-a și întâmplat.

Bătrân și cu bastonul în mână, moș Meilă Rică sufla tot mai greu în fruntea coloanei. El a prins jocul meu și mergea și el cu multă încredere în acest joc.

— “Moșule, mai avem mult?” îl întrebau ofițerii.

— “Mai avem, taicule, că nu-i așa aproape Bradu-Moșului, acolo este și copilul meu.”

Bradul-Moșului este alt deal legat de dealul Poieni, spre muntele Semenici. Aici se formează o pădure deasă, de brazi înalți, cu puțini fagi în margini de poiene, falnici și ei, scăldați în lumina soarelui, o podoabă a naturii.

Pe la orele 14 am ajuns și noi la Bradu-Moșului. Ne-am oprit la coliba lui Radu Besări, un consătean și colegul meu de clasă la școala primară. Acum era pădurar. Avea o gospodărie frumoasă. De la coliba lui, care era așezată într-o poiană, cu amestec de fag și brad, dar nu lipsea nici stejarul, în dreapta acesteia se făcea o pantă destul de lungă, dar blândă. Se sfârșea jos de tot, în marginea unei întunecate păduri de fag și brad. Eu rămăsesem lângă un fag înalt, răzleț, în plinul poienii, sus, aproape de culme și mă uitam cum se desfășoară armata de securitate. De lângă mine dispăruseră cei doi ofițeri care tot timpul m-au însoțit. Era în stânga mea, la vreo zece metri numai, șeful de post din Teregova. Obosit și el, se apropie de mine cu răsuflet greu, rugându-mă:

— “Domnule locotenent, vedeți d-voastră ce greu este când urmărești niște bandiți? Să nu uitați când faceți raportul acolo la București. Să amintiți și de mine, de lupta mea împotriva dușmanului de clasă. Vă rog să nu uitați.”

Eu înregistrasem acest lucru și-mi dădusem seama că jocul meu luase proporții. Mă gândeam ce voi păți eu când își vor da seama că i-am învins.

În timpul acesta se deschide foc de arme înspre culme. Soldații din jurul poienii trăgeau acum spre noi. Șeful de post strigă la mine:

— “Domnule locotenent, dați-vă după fag, că vă împuşcă nebunii ăia!”

Eu am auzit, piuuu, piuuu... glonte pe la urechile mele. Dintr-un salt am și fost după fag, care era destul de gros. Trăgeau în mine. Plutonierul, la zece metri de mine, în stânga mea, era culcat în zăpadă. Drept țintă eram numai eu.

Dumnezeu m-a salvat. Eu, deci, trebuia să mai trăiesc. De-abia atunci mi-am dat seama de ce cei doi ofițeri au dispărut de lângă mine și m-au lăsat în paza șefului de post, care nu știa cine sunt. După încetarea focului a venit Schnellbach la mine, luându-mă de braț, m-a dus la colibă. În glumă, îmi spune:

— “Era să vă împuşte soldații ăștia.” Se făcea că nu știe nimic.

În gândul meu, din tot sufletul mulțumeam lui Dumnezeu că m-a salvat de la moarte. Am intrat împreună în colibă. M-am așezat pe un scaun la masă. Toți mâncau din pachetele lor. Eu cu Miluță și moș Meilă Rică, curierii mei, nu mâncam nimic. Am uitat să vă spun că în timpul cât trăgeau soldații cu armele spre mine, din adâncul pădurii, aduceau un om. Îl prinseseră într-o colibă din desișul pădurii. Era moș Grigore Ianoșiga-Ionescu, cel pe care Spiru Blănaru îl salvase de la postul de jandarmi, împreună cu Moise Anculia. El refuzase să meargă cu Spiru. A fugit de unul singur. Acum căzuse în gura lupului.

Într-un târziu, soția lui Radu, gazda noastră, mă întrebă dacă vreau să mănânc ceva. Schnellbach mă îndeamnă să mănânc. Femeia, care se făcea că nu mă cunoaște, îmi aduce un blid de lemn, plin cu lapte și mămăligă caldă. Doamne, ce bun a fost. De abia prinsesem și eu puteri. Mi-am dat seama, în sinea mea, că totuși Cel de Sus are grijă de mine. Asta mi-a fost mâncarea până a doua zi, când am ajuns la Caransebeș.

Se apropia seara. Eram sigur că totul s-a terminat. Eu câştigasem o bătălie. I-am învins. Cu ce preţ, nu ştiam atunci, dar voi afla pe pielea mea mai târziu.

Afară, deodată aud comanda şefului de expediţie că ne întoarcem acasă. În gândul meu, am mulţumit iarăşi lui Dumnezeu că totul se terminase cu bine.

În plină noapte ne-am întors acasă pe valea Teregoviţei. Deci pe o altă cale.

Ajunşi la Teregova, mă ia în primire Moiş. Nu mai eram locotenentul Ionescu.

— “Dumnezeii tăi de bandit! Ți-ai bătut joc de mine. Lasă că ai să-ți iei tu plata!”

— “Domnule maior, v-am spus de la început că ei, după căderea mea, vor pleca. Să nu-i credeți așa de proști, că nu sunt.”

La cele auzite, Moiş s-a liniștit. Mă ia de mână și mă duce în fața lui Nikolski, care venise și el la Teregova pentru a savura o victorie a lor. N-a fost să fie așa. Mi-a pus câteva întrebări, la care n-am voit să răspund. Mi-am dat seama că-mi întinde o cursă. Văzând că-l înfrunt, a sărit în sus, strigând la Moiş:

— “Du-l de aici!”

M-am trezit aruncat într-o cameră, singur la postul de jandarmi. Aici, altă trăsnaie pe capul meu. Vine la mine șeful de post, care mă luase drept locotenentul Ionescu și mă înjură:

— “Măi banditule, ți-ai bătut joc de mine. Dumnezeii tăi, lasă că iei tu. Eu vin și mă plâng ca la un om cinstit și tu râzi de mine.

Doamne, îmi ziceam eu, dar eu nu m-am prezentat drept locotenent, ci ei m-au făcut ofițer. Cu toate acestea, ei au fost înfrânți. Eu am câștigat o bătălie și încă una mare. L-am salvat pe Spiru Blănaru.

De la Teregova, îmbarcați în mașini, am plecat la Caransebeș. Lui Miluță Copăceanu i-au dat drumul acasă, dar l-au arestat pe tatăl său, moș Meilă Rică, alias Copăceanu. Cu noi este adus și moș Grigore Ianoșiga-Ionescu.

Pe mine mă ia în mașină maiorul Zoltan Kling, comandantul securității județului Severin, împreună cu doi ofițeri. Dă la o parte pe șofer și conduce el mașina. Eu eram pe banca din spate, între cei doi ofițeri. Înainte de a pleca, Kling, cu vocea tare, le spune celor din mașină:

— “Să știți, că dacă vom fi atacați, eu voi mâna mașina cu toată viteza, fără să opresc.”

Frica intrase bine în bieteale oase ale viteazului maior de securitate Kling.

Trecuse mult de miezul nopții. Într-o goană nebună, au pornit spre Caransebeș. Ajunși la centru, ne aruncă pe toți trei într-o celulă, moș Mihai Copăceanu, Grigore Ianoșiga și cu mine. Stând jos pe o rogojină unul lângă altul, moș Meilă Rică, alias Copăceanu, se întoarce cu fața către mine și-mi spune:

— “Să mulțumești lui Dumnezeu că a ieșit așa și copiii ăia, domnule profesor, au scăpat cu bine. Să știi un lucru, eu am priceput jocul făcut de dumneata. De aceea eu te-am ajutat.”

Dumnezeu să-l odihnească pe moș Mihai Copăceanu, zis Meilă Rică. A fost un om viteaz și bun luptător, cu dragoste de neam și țară.

*

După un timp arestările s-au întezit în comuna Teregova.

Gheorghe Ionescu s-a dus și el în munți, împreună cu mai mulți din comună, în grupul lui Spiru Blănaru.

La începutul lunii februarie 1949, grupul Spiru Blănaru avea următoarea componență:

TEREGOVA

1. Spiru Blănaru — avocat — mort
2. Petru Domășneanu — comand. — mort
3. Gheorghe Ionescu — n. public — mort
4. Pavel Stoichescu — țăran — mort
5. Ion Stoichescu — țăran — mort
6. Moise Anculia — țăran — mort
7. Petru Berzescu — țăran — mort
8. Ion Berzescu — tâmplar
9. Iacob Cimpoca — țăran — mort
10. Tudor Rușeț — țăran — mort
11. Petru Anculia — țăran — mort
12. Iovan Berzescu — țăran — mort
13. Gheorghe Ivănici — măcelar
14. Ilie Ghimboasă — fierar — mort
15. Ianăș Grozăvescu — țăran — mort
16. Gheorghe Smultea — student — mort
17. Horea Smultea — țăran — mort
18. Romulus Marițescu — țăran — mort
19. Nicolae Ghimboasă — țăran — mort
20. Iancu Ghimboasă — țăran — mort
21. Martin Copăceanu — țăran — mort
22. Gavrilă Stoichescu — mecanic — mort
23. Nicolae Ciurică — meseriaș — gr. Uță
24. Romulus Anculia — țăran — mort

DOMAȘNEA

- 25. Nicolae Horăscu — țăran — mort
- 26. Anișpara Horăscu — studentă — mort
- 27. Vichente Pușchiță — țăran — mort
- 28. Petru Pușchiță — țăran — mort
- 29. Gheorghe Urdăreanu — țăran — mort
- 30. Ilie Cristescu-Voica — țăran — mort gr. Ută

FENES

- 31. Ion Caraiman — croitor — mort

SLATINA-TIMIȘ

- 32. Martin Moatăr — cojocar — mort

PRIGOR

- 33. Vasile Vălușescu — ofițer

Aceștia au fost partizanii care s-au angajat în luptă până la dezmembrarea grupului în 12 martie 1949.

*

Acum urmează tabelul cu oamenii care au susținut lupta în pădure și cei care au făcut închisoare, angajându-se în lupta de rezistență împotriva comunismului.

TEREGOVA

1. Alexandru Nicolici — preot — mort
2. Dumitru Stoichescu — preot — mort
3. Ion Iliescu — prof. —
4. Petru Cojocaru — inginer
5. Nicolae Cojocaru — țăran
6. Horea Anculia — țăran — mort
7. Ion Lăzărescu-tatăl — țăran — mort
8. Ion Lăzărescu-fiul — țăran — mort
9. Toma Grozăvescu — țăran — mort
10. Atanasie Berzescu — prof.
11. Corneliu Costescu — avocat — mort
12. Romulus Copăceanu — medic — mort
13. Petru Ruset — țăran — mort
14. Horea Librimir — țăran
15. Nicolae Iacobescu — țăran — mort
16. Gheorghe Grozăvescu — țăran
17. Pavel Bona — țăran
18. Ilie Grozăvescu — țăran
19. Dumitru Popescu — țăran — mort
20. Petru Stepănescu — țăran
21. Traian Stepănescu — țăran
22. Nicolae Burai — țăran
23. Iacob Niculescu — țăran
24. Petru Grozăvescu — țăran — mort
25. Ion Bica — țăran
26. Petru Stoichescu — țăran — mort
27. Traian Smultea — țăran — mort
28. Ion Colțan-fiul — țăran — mort

29. Petru Colțan-tatăl — țăran — mort
30. Ilie Pârvulescu — țăran — mort
31. Petru Bumbăcilă — țăran — mort
32. Ion Iacobici — meseriaș — mort
33. Ion Velea — țăran — mort
34. Mihai Copăceanu — țăran — mort
35. Traian Stoichescu — țăran — mort
36. Octavian Stoichescu — țăran — mort
37. Ilie Drăgulescu — țăran
38. Petru Grozăvescu — țăran
39. Petru Măran — țăran — mort
40. Ilie Cojocar — țăran — mort
41. Roman Grozăvescu — țăran
42. Horea Stoichescu — țăran
43. Grigore Ianosiga — țăran — mort
44. Felicia Stoichescu — înv.

LUNCAVIȚA

1. Mircea Vlădescu — țăran — mort
2. Petru Vuculescu — țăran — mort

DOMAȘNEA

1. Gheorghe Munteanu — țăran — mort
2. Nicolae Românu
3. Maria Cristescu
4. Grigore Cristescu — economist
5. Căla Cristescu
6. Vichentă Puschită — mort
7. Petru Duicu — țăran

8. Tudor Cristescu
9. Gheorghe Cristescu
10. Petru Românu
11. Constantin Românu
12. Toma Românu
13. Ion Buru
14. Ion Duicu
15. Nistor Duicu
16. Dumitru Cristescu
17. Boba Petcu
18. Eftimie Șoimu
19. Dumitru Ișfănuț
20. Ion Ișfănuț
21. Ștefan Jubereanu
22. Ion Pepa
23. Iosif Pepa
24. Ion Inga
25. Dumitru Benghia
26. Petru Drăgan
27. Moise Jurchescu
28. Atanasie Serafim
29. Gheorghe Dănescu
30. Petru Ionescu

RUSCA

1. Gheorghe Novac — țăran — mort
2. Ion Banda — țăran — mort
3. Ion Nicoară — țăran — mort
4. Traian Banda — țăran — mort
5. Ion Stepănescu — țăran — mort

6. Petru Gherga — țăran — mort
7. Ianăș Gherga — țăran — mort
8. Petru Gherga — țăran — mort

FENEȘ

1. Gurgu Mihai — colonel — mort
2. Ilie Ghinescu — țăran — mort
3. Arsenie Marchescu — țăran
4. Ilie Ponoran — țăran — mort

VERENDIN

1. Toma Suru — preot
2. Ion Pârvulescu — țăran

ARMENIȘ

1. Ianăș Feneș — înv.
2. Ion Vela
3. Ion Dragomir
4. Nistor Vela
5. Ion Berzescu
6. Gheorghe Feneș

CORNEA

1. Ion Sadovan — ing. silvic — mort
2. Ion Drăgănescu — mecanic
3. Nemeș
4. Săbăilă

CARANSEBEȘ

1. Veniamin Nistor — episcop — mort
2. Ion Brânzei
3. Adam Andrei — preot
4. Manole Vlad — ing. — mort
5. Ion Matei — ing. — mort
6. Petru Hamat — prof.
7. Tiberiu Lazăr — prof.
8. Petru Matei — medic
9. Traian Anderca-tatăl — mort
10. Traian Anderca-fiul — jurist — mort
11. Iosif Tocaci — ofițer — mort
12. Filip Naia — ofițer — mort
13. Silvestru Trică — mort
14. Pantelimon Cristescu — prof.
15. Patrachie Puraci — înv.
16. Petru Aldea — înv.
17. Mihai Buracu — prof.
18. Petru Delurințiu
19. Ion Obrejan — mort
20. Toma Lințu — înv. — mort
21. Ion Petrovici — prof. — mort
22. Isaia Suru — preot — mort
23. Traian Dobromirescu — preot
24. Nicolae Orbulescu — prof. — mort
25. Victor Țâru — impegat — mort
26. Mihai Popovici
27. Gavrilă Dumitru — mort
28. Mihai Suciuc — mort
29. Cornel Olaru — preot

30. Busu Busuioc — înv. — mort
31. Achim Crâsnic
32. Dragu Grozăvescu
33. Petru Grozăvescu
34. Ion Boldea — mort
35. Dumitru Guia — mort
36. Francisc Nimu — mort
37. Ion Popescu
38. Zărie Răuț — mort
39. Pavel Răuț — mort
40. Ștefan Sipca — mort
41. Filip Pop — mort
42. Petru Iana — preot — mort
43. Alexandru Cucu
44. Ion Chețu
45. Drăgan — mort
46. Ion Udrea — înv.
47. Aurel Vernichescu — ing. — mort
48. Gheorghe Iovănescu
49. Miron Iovănescu
50. Filimon Liuba
51. Nicolae Liuba
52. Petru Jumanca
53. Constantin Jumanca
54. Ion Jumanca-tatăl
55. Ion Jumanca-fiul
56. Nicolae Stângu
57. Ion Dalea
58. Gheorghe Zgaverdea
59. Simion Gheorghe
60. Gheorghe Cristea — econom.

61. Cristea C. Cristea — economist
62. Ion Jumanca
63. Franț Alexandru — mort
64. Costi Vasilescu — mort
65. Nicolae Cristoi

BORLOVA

1. Miron Ivănescu
2. Nistor Bocicai

VĂLIȘOARA

1. Petru Tocaci — mort
2. Mihai Spunei — mort
3. Toader Oprea — mort
4. Mihai Anderca

PETROSNIȚA

1. Mănase

OȚELUL-ROȘU

1. Petru Drăgulete
2. Pamfil Drăguț — mort
3. Pavel Drăguț — mort
4. Moise Roi
5. Andrei Moraru — mort
6. Petru Unguraș — mort
7. Ilie Turcin

8. Petru Oprea — mort
9. Alexandru Găină
10. Martin Munteanu — mort
11. Nicolae Marian — mort
12. Traian Căciulat — mort
13. Mihai Zarafu
14. Gavrilă Marta
15. Iova Zgârcea — mort
16. Simion Mărgan — mort
17. Remus Faur
18. Virgil Molin
19. Mihai Novac
20. Ion Lenghel
21. Ion Cerna — mort
22. Mihai Ciobanu — mort
23. Brândușa Târziu — mort

CIRESA

1. Atanasie Boldea — mort

MAL

1. Gheorghe Suciu — mort

MARGA

1. Mihai Beg
2. Anton Buciuman

VAR

1. Sârbu Bujor — mort

BOUTAR

1. Aureliu Târziu (Ciuntu)
2. Sabin Văran — mort

RUGI

1. Pavel Bilcă — preot — mort
2. Toma Tantu — mort
3. Petru Ilca — mort
4. Petru Tantu — mort
5. Ion Rada — mort
6. Martin Guia — mort
7. Toma Gogoasă — mort
8. Martin Rada

ZORLEŢUL-MARE

1. Ion Vucu — medic — mort
2. Martin Mezin
3. Beg
4. Antoniu Atnagea — preot
5. Virgil Atnagea

OHABA

1. Vasile Menescu

2. Lazăr Menescu

RUGINOSU

1. Liviu Achim

JDIOARA

1. Aurel Crăciun

CARPA

1. Vasile Izverceanu

GLIMBOCA

1. Lazăr Maghet — preot
2. Matei Mătu — mort
3. Constantin Munteanu
4. Petru Ambrus — mort
5. Remus Ambrus
6. Nicolae Munteanu — mort
7. Ion Eremia
8. Avram Mătu (Brangiu) — mort
9. Ion Murariu — mort
10. Matei Gașpar
11. Alexandru Crâșnic
12. Gheorghe Drăgulete — mort
13. Matei Crâșnic
14. Pavel Sorinca — mort
15. Pavel Luca — preot — mort
16. Ion Mătu — mort
17. Victor Lisi — mort

18. Simion Boaru

Luptătorii împotriva comunismului din comunele: Cuptoarele, Iablanița, Mehadica, Petnic, Plugova și Băile-Herculane.

Protestul curajos al luptătorilor împotriva comunismului rămâne ca o făclie luminoasă pentru generațiile care vor veni. Acțiunea de represiune a regimului comunist se declanșează în forță, în anul 1948, fără a diminua arestările din anii anteriori. În vara anului 1948, după cum am mai amintit, se organizează rezistența în munții Banatului. Pentru susținerea luptelor, cei din Cuptoare se organizează în jurul mecanicului Păun Stolojescu. Activitatea este descoperită și sunt arestați în ziua de 19 februarie 1949.

Iată luptătorii arestați din comuna **Cuptoare**:

1. Păun Stolojescu — mecanic — mort
2. Petru Jurescu
3. Ion Juca — mort
4. Tudor Iliescu — mort
5. Andrei Jurescu — mort
6. Petru Lupulescu — mort
7. Nistor Lăzărescu
8. Timotei Lăzărescu
9. Ștefan Cristescu — mort
10. Andrei Iliescu — mort
11. Moise Stolojescu — mort
12. Petru Teregovan
13. Sabin Cristescu

14. Moise Cristescu — jurist
15. Ion Stolojescu
16. Gheorghe Cristescu — mort
17. Victor Goantă — jurist
18. Ion Iliescu — prof.

**Iablanița, Mehadica, Petnic, Plugova, Băile-
Herculane:**

1. Nicolae Târziu — înv.
2. Ratec Iosif — preot — mort
3. Tudor Sârbu — dentist
4. Saracovan Gheorghe
5. Nicolae Trică
6. Grigore Vețănescu
7. Gheorghe Golopența
8. Ilie Velcan
9. Petru Drăgan
10. Tudor Vădraru — brig. — mort
11. Pavel Vădraru
12. Petru Guran
13. Ion Târziu
14. Petru Grozăvescu
15. Ioana Laitin
16. Samoilă Martinescu
17. Martin Rădoi
18. Luca Drăgulescu

*

Consemnăm în mod deosebit comportarea demnă și
curajoasă a fetelor care au fost arestate și condamnate, Anișoara

Horăscu, Felicia Stoichescu din Teregova, care a rezistat în anchete în mod eroic, și Ioana Laitin, ca de altfel și celelalte soții, mame, surori și fiice. De asemenea nu trebuie uitate dragostea și ajutorul populației comunelor respective, care au fost alături de luptătorii anticomuniști.

Menționăm că primele forme de organizare a luptei anticomuniste pe aceste meleaguri apar în anul 1946, iar primele ciocniri au avut loc la începutul anului 1948, în partea de sud a Banatului, la Băile-Herculane.

Cei care urmează au scăpat de pedeapsa cu moartea, întrucât nu era apărută legea de condamnare la moarte.

1. Zaharia Marineasa
2. Ștefan Dumitrescu
3. Ioan Petchescu
4. Toma Mărășescu
5. Gogu Spătaru-Băcilă
6. Gheorghe Popovici
7. Constantin Ismană
8. Ion Tomescu
9. Pavel Ciucur — preot
10. Alexandru Dorobanțu
11. Cornel Lăcătuș
12. Alexandru Domășneanu
13. Ilie Vulpes
14. Ion Dârpes
15. Ștefan Mătăsaru
16. Talpeș ?
17. Ion Spătaru
18. Moise Popescu

19. Ion Ghilezan
20. Gogu Cristescu
21. D-na Domășneanu, soția comand.
22. Rudolf Cristin
23. Ion Băcilă
24. Lazăr Miuțescu
25. Nistor Drăghicescu
26. Mugurel Simian
27. Ilie Ciucurel
28. Gheorghe Stoicovici
29. Ion Costescu
30. Nicolae Țăranu
31. Aurel Chera
32. Ilie Mărăscu
33. Gheorghe Mărăscu
34. Ion Bulbucan
35. Gheorghe Damășescu
36. Petru Belovici
37. Dumitru Petchescu — elev
38. Petru Domășneanu — student
39. Petru Nicoară
40. Tică Artimescu

Țin să menționez că Gogu Cristescu și Tică Artimescu au fost arestați după un an și executați la Lugoj în 1950. Tot în 1950, la Timișoara, a fost executat Ilie Domășneanu, văr primar al comandorului Petru Domășneanu.

Din grup a făcut parte și d-na Domășneanu, soția comandorului. Numai după trei sau patru luni de la arestarea ei, comandorul este obligat să ia drumul munților. Deși aceste grupuri au căzut pe rând, la intervale de timp, ele au făcut parte

din aceeași organizație, șefii și majoritatea membrilor fiind vechi prieteni sau camarazi.

*

Fete care au aprovizionat cu alimente și medicamente pe partizani:

1. Neli Miulescu Domășneanu
2. Stela Blidaru
3. Sofia Roseti Băcilă
4. Ana Vulpeș
5. Ica Hațegan

*

A existat în Banat și grupul condus de colonelul Ioan Uță, țărănist. Acest grup acționa în raza altor comune. Pentru a avea o capacitate de mișcare și aprovizionare mai ușoară, partizanii au optat pentru soluția de separare în grupuri mai mici. Aceste formațiuni urmau să se unească în clipa declanșării luptei generalizate împotriva comunismului.

Din mărturiile depuse de luptătorii care au scăpat din încercuire și din rapoartele securității, desprindem următorul fapt:

Atacul a fost dat de un grup de peste patruzeci de ostași ai securității care au luat cu asalt sălașul din apropierea comunei Mehadica, în data de 7 spre 8 februarie 1949, în care era colonelul Uță, împreună cu alți opt partizani. Au luptat eroic în acea colibă. După o oră de apărare îndârjită, cad colonelul Uță, Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu-Voica și E. Careba.

Colonelul Uță și cei din grupul său și sunt veritabili martiri ai poporului român.

În timp ce sudul Banatului, mai bine zis județele Severin și Caraș, se organizează și se angajează în lupta de rezistență, alcătuind grupuri de partizani, nordul Banatului, în special Lugojul, susține lupta de rezistență prin arme și alimente.

Tot aici, în munții Poiana-Ruscă, activa și rezista grupul de partizani al maiorului Duma, despre care încercăm să adunăm date.

Oamenii care au luptat în rezistență din jurul Lugojului și chiar din Municipiul Lugoj

LUGOJ

1. Iosif Ripan — șef-cont. — mort
2. Valeriu Streinu — avocat — mort
3. Tiberiu Mităr — prof. — mort
4. Dumitru Moise — librar — mort
5. Corneliu Zaslotti — preot — mort
6. Rusalin Olaru — prof. — mort
7. Alexandru Peta — avocat — mort
8. Cornel Duma — mort
9. Gheorghe Duma — mort
10. Ioan Duma — mort
11. Grigore Ripan — croitor — mort
12. Silviu Stoicovici — medic — mort
13. Dumitru Jura
14. Ion Gașpar — comert
15. Gheorghe Marinescu — inv. — mort
16. Petru Orbulov — croitor — mort
17. Ion Boldureanu-tatăl — mort
18. Ion Boldureanu-fiul — prof.

19. Ion Murariu — ofițer
20. Dumitru Ilin — șef-ent.
21. Traian Isfănescu
22. Iacob Toma — econom. — mort
23. Coriolan Belgia — medic — mort
24. Ion Cristescu — prof. — mort
25. Petru Vasilescu — preot — mort
26. Ștefan Ilca — ing. — mort
27. Valeriu Dabici — avocat
28. Zevedei Moraru — prof. — mort
29. Ion Popovici — prof.
30. Toma Lintu — înv. — mort
31. Caius Petric
32. Pavel Micșa
33. Gheorghe Rista — înv.
34. Iosif Lăzărescu — comert — mort
35. Ilean Lăzărescu — comert — mort
36. Cornel Hoban
37. Ion Boncilă — prof. — mort
38. Ion Petruțescu — dentist — mort
39. Iosif Vancea — țăran
40. Petconi Aurel — muncitor
41. Semenica Moraru — medic
42. Xenia Mămăligă
43. Aurora Peta — înv.
44. Felicia Stoichescu — înv.
45. Atanasie Berzescu — prof.
46. Traian Stănescu
47. Bulzan
48. Victor Sudresan
49. Ioachim Tărlie

50. Nicolae Voin — prof. — mort
51. Lazăr Tinca — mort
52. Petru Civiş — medic
53. Nicolae Cărdas — preot
54. Ion Lupulescu
55. Ioan Marcu — comert — mort
56. Ion Hercu
57. Eugen Hodoş — mort
58. Liviu Bireescu — ing.
59. Ovidiu Hodos — mort
60. Lazăr Cadia — econom. — mort
61. Nicolae Munteanu
62. Emil Ghilezan — jurist
63. Tiberiu Sevici — notar public — mort
64. Ion Târziu — avocat — mort
65. Ion Cristea
66. Ion Paul — mort
67. Ion Sârbu
68. Ion Carapantea
69. Ion Lăzărescu
70. Cornel Lăcătuş
71. Dandu Jucu
72. Damian Amariei
73. Petru Şerban
74. Dumitru Samson
75. Ioniţă Bratu
76. Ion Tomescu
77. Ana Tomescu
78. Gheorghe Radivoievici
79. Tiberiu Târziu

FARLIUG

Mustețea Ion

CĂPRIOARA

Eugen Spineanțu

GRUNI

Liviu Bărboni

CĂPĂLNAȘ

Ion Cristea

Țin să menționez că din cei notați la Lugoj, Ion Murariu are o contribuție deosebită în cadrul rezistenței din Banat. Ca ofițer activ, face legătura dintre regiunea Cluj, și Banat.

Oamenii care au luptat în grupurile de rezistență din jud. Caraș.

I. GRUPUL DORAN-POPOVICI

1. Nicolae Doran — comisar — mort
2. Nicolae Popovici-Ionescu — mort
3. Ilie Dancea
4. Martin Bălan
5. Nicolae Caragea
6. Nicolae Caragea-Boantă
7. Nicolae Garu

8. Pavel Cotârlă
9. Vasile Martin
10. Vasile Măran
11. Pavel Brânzei
12. Maxim Pircea
13. Vichentie Dancea
14. Pavel Andrei
15. Cornel Lazăr
16. Nicolae Zarcula
17. Nicolae Irimia
18. Adam Măran
19. Nicolae Murgu
20. Gheorghe Stoica
21. Ștefan Luca
22. Valeriu Lazăr
23. Andrei Ion
24. Constantin Coniac
25. Damaschin Luca
26. Ioan Botoșan
27. Paul Cojan
28. Paul Dica-Botoș
29. Strein Olaru
30. Remus Groza
31. Puiu Roșu
32. Ion Chirilă
33. Octavian Botos

II. GRUPUL ORAVIȚA

1. Traian Blaj
2. Doru Blaj

3. Coriolan Buracu — preot — mort
4. Gheorghe Bogoievici — preot
5. Alimpe Aldescu — preot
6. Petru Babeu
7. Maxim Radovan
8. Ilie Rusmir
9. Eugen Cârdu
10. Gheorghe Talescu
11. Bubu Vonea
12. Petru Țunea
13. Alexandru Rusmir
14. Traian Puia
15. Gheorghe Băiescu
16. Ion Bubuiescu
17. Carol Breiceanu
18. Pavel Tămas
19. Ion Nicola
20. Pavel Raica
21. Gheorghe Lința
22. Nicolae Pența
23. Ioan Goian
24. Petru Negovan
25. Iosif Bentură
26. Ioan Ciocu
27. Ioan Chetrinescu
28. Viorel Pistrilă
29. Ion Micicoi
30. Alexandru Eva
31. Nicolae Popistas
32. Traian Șchiopu
33. Mircea Cârmaciu

34. Costea
35. Tunei
36. Gheorghe Munteanu — economist
37. Ion Munteanu — medic

LUPTELE DE LA PIETRELE ALBE

Februarie 1949. Iarnă grea, cu multă zăpadă. Gerul nemilos se arată din ce în ce mai aspru. Așteptau cu înfrigurare atacul securității. Partizanii patrulau și pândeau din locuri ascunse, cunoscute numai de ei. Se înfrățiseră cu muntele, cu hățișurile, cu locurile tănuite, de unde în voie puteau să observe orice mișcare a inamicului.

Duminică, 21 februarie 1949, au fost prinși doi agenți ai securității. Erau din Teregova, cu numele de Munteanu Gheorghe zis Jura și de Pavel Cherciu. Au fost arestați de Marițescu Romulus și de Martin Moatăr de la Slatina-Timiș. În grup au fost cercetați de Gheorghe Ionescu și Spiru Blănaru. Cu cei doi agenți a mai fost fiul lui Munteanu. Acesta a reușit să fugă. Ajuns în Teregova, a informat securitatea de cele întâmplate.

Spiru Blănaru și Gheorghe Ionescu se așteptau acum la un atac din partea securității. S-au pregătit de luptă. Se aflau pe dealul Cârciobăți, sub muntele Semenici. De aici s-au deplasat spre Pietrele Albe. Ajunși acolo, s-au așezat în linie de apărare. Nu mai aveau timp să se ascundă.

Era ziua de 22 februarie 1949. Zăpada mare, gerul aspru. Securitatea a deschis focul cu toate armele în flancul stâng al grupului. Din această poziție partizanii au respins atacul securității cu un foc nemilos de arme automate. La mitralieră, în cadrul grupului se aflau Ion Berzescu-Berda, trăgător și Petru

Berzescu-Berda încărcător, frați. Spiru Blănaru conducea lupta. Au căzut mulți morți din partea securității. De la partizani nici un mort. Atacul a fost respins. Armata s-a retras încercându-și morții în căruță. Văzând că flancul stâng este bine fixat la teren și înzestrat cu armament bun, securitatea a deschis un alt foc, atacând flancul drept al grupului. Aici au făcut o breșă. Doi partizani au căzut în luptă, Petru Anculia-Miloi și Ghiță Urdăreanu din Domașnea.

Se apropia de înserat. Am uitat să menționez că atacul securității a fost declanșat la orele 15 și 30 de minute. Grupul a făcut o manevră de retragere organizată, derutând securitatea prin susținerea retragerii cu foc continuu de către centrul de apărare a liniei de luptă. Lupta a durat până noaptea târziu. Armata era hărțuită din toate părțile de grupuri de câte trei partizani. În adâncul nopții, partizanii au reușit să scape de urmărire. Se așteptau la un alt atac mai bine pus la punct.

De comun acord cu grupul, Spiru Blănaru, Petru Domășneanu și Gheorghe Ionescu hotărâsc să împartă grupul în mai multe părți și să dispară din raza de acțiune a armatei. Astfel, Gheorghe Ionescu pleacă spre Orșova, Petru Domășneanu, spre Iablanița, iar Spiru Blănaru se retrage spre muntele Țarcu, la Feneș.

Era începutul lui martie 1949. Ningeă fără încetare. Zăpada creștea mereu, îngreunând tot mai mult retragerea luptătorilor din rezistență.

În urma înfrângerii de la Pietrele Albe, securitatea a organizat urmărirea în întreaga zonă a Teregovei, extinzând-o până la Domașnea, Cornereva, Mehadia. Înspre Caransebeș au cuprins toate comunele din jurul Slatinei-Timiș.

LUPTELE DE LA FENES

Spiru Blănaru, cu grupul, lui s-a retras de la Pietrele Albe către Feneș. Între Rusca și Feneș, la locul numit Târsătură, se organizează iarăși în apărare, pregătindu-se de luptă.

Aici voi adăuga unele fapte care mi-au fost aduse la cunoștință în ultimul timp de la martori oculari ai acelor vremuri.

Un grup în frunte cu Spiru și cu Ion Caraiman pleacă spre Fenes, pentru informații și alimente. Ajunși la Feneș, în casa lui Ion Caraiman, își dau seama că securitatea stă la pândă. După un schimb de cuvinte cu socrul lui Caraiman, ei pleacă înapoi spre locul lor, Târsătură. Când au ajuns la Târsătură, au intuit primejdia vânzării. Ion Caraiman își cunoștea socrul. Se așteptau la o vânzare. Așa stând lucrurile, s-au hotărât să plece de acolo. Au ajuns la un alt loc, într-o colibă la Valea de Pești, unde s-au instalat, organizându-se în apărare. Au stat ca pe spini și la locul acesta, Valea de Pești, în jur de o săptămână. Acum Spiru formează o echipă din: Ion Caraiman, Petru Berzescu și Iacob Cimpoacă și pleacă cu ei la Feneș. Acum, în intervalul de la prima vizită a lui Spiru la Feneș și până la a doua, socrul lui Caraiman pregătește vânzarea. Spre seară, în ziua de 12 martie 1949, ajung aproape de Feneș. La Valea de Pești, pe poziția de apărare, au rămas Nicolae Horăscu, Anișoara Horăscu și Ion Berzescu. Târziu în noapte, s-au întors de la Feneș Petru Berzescu și Iacob Cimpoacă. Ei au adus vestea de cele întâmplate în lupta de acolo.

În casa lui Ion Caraiman au fost primiți cu o prefăcută căldură de către socrul lui Caraiman, Spiru și-a dat seama că ceva nu-i curat la mijloc. Socrul, plecând afară, a dispărut. În această situație, Spiru cu Caraiman au ieșit repede din casă,

fugind prin grădină spre pădure. Securitatea le-a luat urma, deschizând foc asupra lor. Ei au răspuns cu foc. În timpul acesta, Petru Berzescu și Iacob Cimpoca s-au retras spre pădure. În această luptă a căzut mort Ion Caraiman, iar Spiru Blănaru a fost rănit la picior.

Era 12 martie 1949. Albul zăpezii de pe colinele Fenesului se înroșise. Sângele lui Ion Caraiman curgea în aceeași iarnă cu zăpadă mare, sânge vărsat în apărarea neamului de urgia comunistă. Sângele lui Spiru Blănaru se înfrătea cu sângele lui Ion Caraiman în omătul mare.

Spiru Blănaru a fost arestat și dus la Securitatea din Caransebeș. Nu a încercat nici o sinucidere cu grenada.

*

După luptele de la Feneș, grupul s-a retras spre Teregova și Domașnea. Aici au fost înconjurați și prinși cei din Teregova. Nicolae Horăscu și cu Anișoara Horăscu, fiica sa, au fost mult mai târziu prinși, de abia peste câteva luni.

În tot timpul luptelor de la Feneș au fost urmăriți și cu aviația. Zăpada fiind mare, extrem de mare, partizanilor le-a îngreunat retragerea și chiar lupta de apărare. Pentru a deruta urmărirea, au încălțat opincile cu gurguiul la spate. Așa au mai reușit să scape de urmărire.

*

Pe dealul DORANIE, după Tomnacica, spre nord-est de Teregova, a mai fost o încercare de rezistență din partea lui Iovan Berzescu-Micșescu și Horea Smultea-Crișu, în zilele de 13-14 martie 1949. Ei au căzut în luptă, murind pentru lege și neam.

Grupul lui Spiru Blănaru înscrie o pagină în istoria neamului românesc ca luptători cu arma în mână împotriva comunismului.

În analele O.N.U.-lui sunt menționați de către ministrul de externe al U.R.S.S.-ului, ca: “Bandiții de pe dealurile Teregovei, care luptă cu arma în mână împotriva comunismului”.

Și era anul 1949...

LUPTĂTORII MORȚI PE CÂMPUL DE LUPTĂ

I. PIETRELE ALBE — 22 FEBRUARIE 1949

1. Petru Anculia-Miloi — Teregova
2. Gheorghe Urdăreanu — Domașnea

II. SĂLAȘUL de lângă MEHADICA — Noaptea de 7/8 febr. 1949

1. Colonelul Ioan Uță — Lugoj
2. Ilie Cristescu-Voica — Domașnea
3. Pantelimon Erimescu
4. E. Careba

III. FENEȘ

1. Ion Caraiman — Feneș

IV. DORANIE

1. Iovan Berzescu — Teregova
2. Horea Smultea-Crișu — Teregova

LUPTĂTORII CONDAMNAȚI LA MOARTE ȘI EXECUTAȚI

Timișoara — Pădurea Verde — 16 iulie 1949

1. Spiru Blănaru
2. Petru Domășneanu
3. Ion Tănase
4. Pușchiță Petru-Mutașcu
5. Romulus Marițescu

Timișoara — Pădurea Verde — 2 august 1949

1. Aurel Vernicescu
2. Gheorghe Popovici
3. Teodor Ungureanu
4. Gheorghe Smultea-Crișu
5. Petru Puschiță-Liber
6. Nicolae Ghimboasa-Miclui
7. Gheorghe Luminosu

Timișoara — 1950

1. Gheorghe Ionescu — Teregova — notar public

UN OSTAȘ AL IANFULUI

După o sută de ani de la revoluția lui Avram Iancu, trei strănepoți ai luptătorului din armata Iancului, 1848-1849, Gheorghe Berda Berzescu, se găseau cu arma în mână, luptând pentru credință și neam împotriva comunismului. Petru Berda Berzescu, Ion Berda Berzescu, frați, și Atanasie Berda Berzescu, nepot de frate, făceau legătura cu străbunicul lor, moș Gheorghe, ostaș al Iancului, aflați la datorie, apărând ființa neamului românesc.

Pe vremea aceea, 1848-1849, moș Gheorghe făcea parte ca ostaș în termen din compania de grăniceri de la Teregova a regimentului de grăniceri din garnizoana Caransebeș. Toți locuitorii comunelor din raza Comunității de Avere se bucurau de multă libertate prin faptul că erau constituiți în unități militare, înființate de Maria Tereza pentru apărarea granițelor imperiului, Așa se face că străbunicul meu, moș Gheorghe Berda se afla pe vremea aceea, a revoluției lui Avram Iancu, ostaș al Regimentului de Graniță din Caransebeș.

După adunarea poporului român de pe Câmpia Libertății din Lugoj, 15-17 iunie 1848, prezidată de Eftimie Murgu, Regimentul de grăniceri, o parte din el, s-a dus în armata lui Avram Iancu, în Munții Apuseni. În această unitate se aflau douăzeci de tineri din comuna Teregova. Printre ei se afla și moș Gheorghe Berda Berzescu.

Această frumoasă istorie de familie este înregistrată de mine, strănepotul lui moș Gheorghe, de la moș Simion Leican, unchiul bunicii mele după tată, Elena Berzescu. Eu cu Ion, unchiul meu, copii fiind, pășteam oile pe dealul Poieni, unde aveam pământul nostru. Eram vecini cu moș Simion Leican.

Fiind nepoții lui, ne povestea multe lucruri. Printre altele ne spune și această legendă:

— “Măi copii, să știți că voi, din neamul vostru, al lui Berda, ați avut un străbunic care a luptat în armata lui Avram Iancu. Pe vremea aceea, când el era bătrân, eu eram copil mai mărișor și-l țin bine minte. Era un om mai mult mic de statură, dar bine legat, îndesat și brunet. Datoria voastră este să nu-l uitați. Să mergeți pe urmele lui, în apărarea poporului nostru românesc. Vedeți voi, că și acum toți vor să ne sară în cap și să ne sfâșie.”

Iată deci, un mesaj al lui moș Gheorghe pentru noi cei de azi. Cuvintele de atunci, ale lui moș Simion Leican, au dospit în sufletele noastre. În adâncul ființei noastre, ele și-au găsit loc, așteptând clipa de a țâșni. Au țâșnit din ființa noastră exact după o sută de ani de la lupta Iancului. În arc peste timp, lupta Iancului de atunci se lega cu lupta vremurilor noastre, pe viață și pe moarte împotriva comunismului.

Parcă era ca acum. Mă văd cu pistolul în mână pășind în sus, pe coasta dealului Tomnacica, alături de uica Pătru și uica Ion, frații tatălui meu. Mă conduceau spre Slatina-Timiș, împreună cu Martin Moatăr și Martin Copăceanu, prietenii și camarazii mei. Fusesem la o întâlnire cu Spiru Blănaru și Petru Domășneanu. Ore întregi am discutat cu ei despre ceea ce trebuia să facem în lupta noastră de apărare.

Era 23 ianuarie 1949. Neaua era mare și frig. Pășind la vale prin omăt, ne-am înfrățit cu duhul lui moș Gheorghe Berda, ostașul Iancului din 1848. Unitu-s-au atunci Duhul Iancului cu Duhul Codreanului, punte de legătură, Duhul neamului lui Berda Berzescu. De aici și credința că neamul nostru românesc, poporul nostru are o misiune de la Dumnezeu. În măsura în care-și îndeplinește misiunea, în măsura aceea își va găsi un loc

în fața divinității. Un lucru am învățat din tot zbulciumul acesta de luptător de o viață:

— “Dacă în tot ceea ce faci nu ești curat ca lacrima, atunci totul este cenușă.”

O POLIȚĂ PLĂTITĂ

În neastâmpărul animalului de pradă, maiorul Aurel Moiş, şeful securităţii, mă aştepta în camera de anchetă. În fața lui Nikolski, comandantul suprem al securităţii pe țară, suferise o înfrângere. Şi-a dat seama de acest lucru numai după ce prinsese pe Tudor Ruşet, curierul meu. Auzind cele declarate de Ruşet, că exact în ziua de 28 ianuarie 1949, eu aveam o întâlnire cu Spiru Blănaru, pe vechiul loc la Tomnacica și că trebuia să fiu condus tot de curierul meu, la Spiru, Moiş de data asta s-a pierdut. Înfrângerea lui din 28 ianuarie era o realitate și încă una din cele mai mari din viața lui de până atunci. Vom vedea mai târziu și vom concluda aceasta în urma declarațiilor lui în timpul crizei de nervi.

Era prin luna martie, ziua 16, 1949. În sinea lui se considera înfrânt, mai ales că avea toate datele care conduceau la acest adevăr, pierderea unei bătălii. Expediția pentru prinderea lui Spiru Blănaru s-a făcut tocmai în ziua în care eu trebuia să mă întâlnesc cu el acolo în pădure. În mod evident și pentru Moiş, eu știam precis unde se găsea Spiru, mai ales că ei nu se mutaseră din locul acela după arestarea mea, așa cum a declarat Tudor Ruşet. Eu am mers pe ultima carte, jucându-mă cu moartea. Mi-am riscat viața. Cu prețul vieții mele trebuia deci să-l salvez pe Spiru Blănaru de a cădea în mâinile securităţii. Și

l-am salvat. Iar pe Moiş l-am înfrânt în acea zi de 28 ianuarie 1949.

În cele ce urmează vă voi desfășura așa cum s-au întâmplat lucrurile, între mine și Moiş, în acea zi memorabilă de 16 martie 1949. Zăpada era mare atunci, atât de mare pe pământ, că parcă încerca să acopere durerile provocate de impactul cu Satan. În ziua aceea, eu unul am trăit iadul pe pământ. Într-adevăr, de abia acum își dădea seama maiorul Moiş, după declarațiile lui Tudor Rușeț, că în fața generalului Nikolski suferise o înfrângere. Acest lucru l-a durut mult de tot.

Eu n-am recunoscut nimic din cele declarate de Rușeț. De data aceasta pe Moiş nu-l mai interesa că eu nu recunosc cele declarate de Tudor. El era convins de un lucru. Eu, în mod vădit, am condus securitatea în punctul opus față de locul unde se aflau partizanii, riscându-mi viața. Acest lucru pentru Moiş era o certitudine. Acum trebuia să înfrunt dezlănțuirea unui nebun. Nu mai putea vorbi. Gemea. Era răvășit până la nebunie. Răcnea. Era ca un animal sălbatic rănit. Înjurându-mă, mi-a zis:

— “Nu trebuie să declari nimic. Ți-ai bătut joc de mine cum nimeni n-a făcut-o până acum. Te bat până mă satur. Nicolae Petrașcu, pe care l-am anchetat zile în șir, nu și-a bătut joc de mine așa cum tu ai reușit s-o faci.”

Era un om înalt, voinic, blond și cu ochii albaștri. O fire impulsivă. Strigă la mine cu ochii ieșiți din orbite:

— “Tu știai precis unde este Spîru în data de 28 ianuarie, când am fost cu armata în urmărirea lui, pe dealurile Teregovei. Tocmai atunci aveai întâlnire cu el. De ce ai făcut asta?” Eu căutam să-i spun că nu-i adevărat, el mă oprea zicând:

— “Nu vreau să te aud! Nu vorbi nimic, mă auzi? Acum am să te omor.”

Și, dintr-un salt, fiara dezlănțuită a fost lângă mine. Cu amândouă mâinile înfipite în pieptul meu, mă ridică deasupra capului și mă trânti în casa de bani. Fiind îngrămădit acolo, ca vai de mine, el se prinsese cu mâinile de casa de bani și sări cu cizmele asupra mea, mă meliță de la cap la picioare și de la picioare la cap, ca pe cânepă. Cu mâinile îmi ocroteam pe cât puteam capul. Mă uitam cu coada ochiului la fața lui. Era îngrozitor de turbat. Îi curgeau balele din gură. Congestionat la față, gemea. Acum era de-a binelea nebun. În gândul meu ziceam: — “Doamne, scapă-mă!”

Extenuat, răsufla sacadat. De abia ajunsese la scaunul de la biroul său. Desfăcut la haină, cu părul vâlvoi, de parcă era o grămadă de paie pusă cu furca, sprijinit cu capul pe mâna dreaptă, se uita la mine. Inima-mi bătea în piept ca un ciocan pneumatic. Ajunsesem o mogâldeată de om, care semăna cu o zdreanță. Începusem să mă mișc; scoțându-mi capul de sub braț și uitându-mă numai cu un ochi la el, am rămas înmărmurit de sinistrul tablou din fața mea. Curgea apa de pe el, de parcă atunci ar fi ieșit din râu. Când m-a văzut că mă mișc, a sărit ca un nebun la mine, strigând:

— “Uite-l, mă, că n-a murit, gânghania dracului! Mă, n-ai murit? Dumnezeii mă-ti de nemernic. Tu râzi de mine și acum? Nu-ți pasă că te-am melițat ca pe un snop de cânepă? Mai ai oase întregi? Tu-ți bați joc de mine, de un om întreg la cap și serios? Tu o gânghanie, o jigodie ordinară, mă învârți după degete?”

Ambalându-se, din nou sări pe mine. Călăuzit de același duh satanic, cu mai multă trudă, cu mai multă patimă dorea să mă omoare.

Nu știu cum s-a întâmplat, dar am simțit că Dumnezeu mă ocrotește și mă ajută. Oasele mele parcă erau elastice. Nu se

frângeau. Se îndoiau parcă, așa ca nuielele de alun și-și reveneau la loc în ciuda lui. Și iar striga și iar mă înjura. Iată cum din tragic realizăm comicul. Atunci parcă primeam tărie și suportam mai cu sânge rece durerile, care erau mari de tot. Mulțumesc lui Dumnezeu că nu l-am trădat pe Spiru. Din contră, l-am apărat, așa cum de altfel fac și acum. Mereu îl apăr și-l fac cunoscut lumii întregi ca erou și martir al neamului nostru românesc.

Toate acestea începuseră pe la orele 11 din 16 martie 1949. Grupul lui Spiru Blănaru se dizolvase.

Năucit de pumni, cu dinții ruși și zdrobit cu cizmele, nu mai puteam sta prea bine pe picioare. Fața mi se umflase, vânătăile la ochi se accentuaseră, buzele îmi crescuseră, iar sângele îmi șiroia din gură și din rănilor de pe corp. Oricât s-ar fi dezlănțuit asupra mea, rușinea înfrângerii n-o putea șterge. Generalul Nikolski era martorul înfrângerii lui. Era umilit.

În camera vecină erau mai mulți teregoveni. Îngroziți, au trăit acele clipe de spaimă, de iad adevărat. Erau niște colegi de ai mei de școală primară. Unul mai trăiește și acum, Gheorghe Grozăvescu-Mutu.

După ce a obosit, Moiş m-a trimis la închisoare, unde era depozitul securității. N-au trecut două ore și m-au dus iarăși la Moiş. Acum, cu mai multă furie mă lovea. Mă ridica și mă izbea de podele. Țipa la mine să nu scot o vorbă, că mă omoară. Leșinând, am fost transportat din nou la închisoare. Așa s-au petrecut lucrurile până la orele 23 din noapte. De cinci (5) ori am făcut drumul de la închisoare la securitate, dus-întors.

Directorul de atunci al închisorii, Litera, era un om mai bun, cu mai mult suflet. Fusese directorul închisorii înainte de a veni comuniștii la putere. Ultima dată, seara la orele 23, vine la mine speriat și mă întreabă:

— “Ce au ăștia cu dumneata, domnule? Te omoară.”

Plecând, și-a făcut cruce. În celulă, pe prici, unde era numai o rogojină ca așternut, mă aștepta cu sufletul la gură părintele Alexandru Nicolici din comuna Teregova. Era arestat că luase jurământul teregovenilor din organizația de luptă. Mirat de halul în care mă văzuse, mă întreabă:

— “Ce-i cu tine? Doamne, ăștia vreau să te omoare.”

Cu un prosop ud, începe să mă liniștească, ștergându-mi sângele de pe față și de pe corp. Mă bătuseră și la tălpi. După câteva zile, cam prin 18 martie 1949 seara, au venit o mulțime de oameni arestați. Nu mai aveau loc în celule. Erau așezați pe jos, pe coridor. Mă uit prin vizetă. Îi recunosc, sunt teregovenii. Îi arestaseră pe toți cei care făcuseră parte din organizația lui Gheorghe Ionescu, notar public în Teregova. El a înființat această organizație cu scopul de a ajuta grupul lui Spiru Blănaru și al colonelului Ioan Uță cu arme și alimente.

Să ne întoarcem la Moiş. Încă nu se potolise fiara din el. Am mai fost chemat și anchetat. În acest timp am văzut multe lucruri înspăimântătoare. În localul securității era învălmășeală. Bărbați și femei, arestați cu toții, erau înghesuți în camere până la refuz. Au fost bătute femei în mod bestial. Printre ele erau mama lui Ion Matei și cea a lui Vlad Manole. Voiau să știe unde se ascund copiii lor. Tot atunci a fost arestat și domnul Talpeș cu soția, fostul proprietar al fabricii de țiglă din Caransebeș.

Așa se încheiase un trist, dar glorios episod din marea înfruntare a neamului nostru cu Comunismul. Cei aserviți lor, comuniștilor, își permiteau totul, sub scutul legii însă, pentru a ucide omul însuși, destrămând sufletele, înlocuind dragostea cu ura, adevărul cu minciuna. Porniți să distrugă totul în calea lor, au început cu Biserica.

Setea cu care s-a dezlănțuit Moiş asupra mea este setea caracteristică comunismului în totalitate. Și de la Revoluția din

Decembrie 1989 încoace, aceeași sete îi devora pe nostalgicii roșii, care cei mai mulți dintre ei erau în funcții superioare de stat.

În încheiere, țin să informez asupra unui lucru:

— În “România liberă” de vineri 8 octombrie 1993, nr.1073 (serie nouă) a apărut un articol semnat de d-l Marius Ghilezan. “Cazul Apateu — un torționar al securității se apără în spatele ușii întredeschise. — Călăul din Cristian Tell 31 —

Este vorba de maiorul Moiş Aurel, pe atunci maior de securitate, care în prezent locuiește pe str. Cristian Tell 31, București. Astăzi este un om în etate, imobilizat într-un scaun. Are coxartroză, fiind operat în urmă cu doi ani. Despre crimele pe care le-a făcut spune:

— “Nu-mi amintesc de acele vremuri. A trecut prea mult de atunci... am uitat.”

În dreapta articolului apare fotografia lui. Parcă-l văd și acum, în felul cum sărea pe mine cu cizmele. El nu-și mai aduce aminte de acele vremuri. Dar... nici cei de la Revoluția din 1989, mult încoace, aflați la putere, nu-și mai aduceau aminte că mai trebuie să fie și un proces al Comunismului. Îl ocroteau pe Aurel Moiş, cum l-au ocrotit și pe Nikolski. Neocomuniștii de azi îi apără pe comuniștii de ieri.

D-l Marius Ghilezan încheie așa:

— “Prin atitudinea d-lui Moiş Aurel am regăsit atitudinea securiștilor mai noi sau mai vechi.”

Noi trebuie să înțelegem un lucru. Să ne unim cu toții în spiritul dragostei creștine, iertători, dar nu trădători, înțelegători, dar nu delăsători și să realizăm mai departe apărarea poporului român. Să iubim omul în lumina lui Hristos, indiferent de etnie, de confesiune, de apartenență politică.

Dragostea în Hristos este mai mare ca toate.

CERCETĂRILE

O dată cu acea poliță plătită se încheie jocul nefast al lui Moiş cu mine. Era la începutul lui aprilie 1949. În mintea maiorului, cu siguranță, se desfășura acel plan de lucru — anchetele. Material prea destul. Gemeau camerele securității și ale închisorii din Caransebeș de atâtea suflete hăituite.

Se intră din plin în cercetări. Loturi, loturi se formează în vederea deferirii în justiția înrobite tancurilor rusești. Adesea nu se ținea seama că ai fost șef sau nu în alcătuirea loturilor. La întâmplare, de multe ori, se trezea câte unul că-i șef de lot. Satanic se lucra peste tot. Țelul final era anularea personalității fiecărui ins în parte și atacul la ființa neamului. Pentru ruși am rămas și vom rămâne încă multă vreme inamicul numărul unu, noi, neamul românesc. Diconul englezesc: “Struggle for life” — exprimă de minune fenomenul românesc în luptă.

În mod aparent, arestarea mea s-a făcut datorită faptului că eu eram șeful Frățiilor de Cruce pe județul Severin, dar... cunoscând, mai târziu, fondul problemelor, eu am fost implicat în acțiunea de luptă în rezistența din Banat, în grupul lui Spiru Blănaru. Numai după aceea, în planul doi, se punea problema activității mele în cadrul FDC-ului în jud. Severin. Moiş, în mod vădit, se dezlănțuise împotriva mea. Mă voia implicat cu Spiru Blănaru. În timp însă, anchetele, în desfășurarea lor, aveau să nu dea câștig de cauză lui Moiş, în implicarea mea în procesul lui Spiru Blănaru. Se vede că în planul iconomiei divine, Dumnezeu voise ca eu să mai trăiesc. Aceasta, zic eu, că în timp mai aveam de vorbit, mărturisind cele văzute și trăite în iadul comunist.

La sfârșitul anului 1948, cade Petru Cojocar. Se trecuse la arestarea Frățiilor de Cruce în Banat. Deși acțiunea mea se

rezumase numai la lupta de partizanat în grupul lui Spiru, totuși eu contam ca organizator al Frățiilor de Cruce, șef de grup al jud. Severin.

Zoltan Kling, fiind șeful securității din jud. Severin mă avea în planul lui de anchetă ca o piesă rară. Securitatea, din Banat, prin informațiile deținute de la agenții săi mă știa de curier al lui Spiru Blănaru cu Bubi Roman. Kling însă, în evidența lui, mă considera șeful Frățiilor de Cruce din județ. Nu dădea nici o importanță acțiunii mele în grupul lui Spiru.

Așa stând lucrurile, sorții de izbândă erau în favoarea mea. Vom vedea la momentul potrivit, când voi reda cu amănunte conflictul dintre Moiş și Kling, care-și disputau șefia în acțiunea împotriva grupurilor de partizani.

În cursul lunilor aprilie și mai se fac arestările masive în rândul fraților de cruce din județ. Rând pe rând, unitățile mele, de elevi, cad în mâinile securității. Moiş și Kling au toată rețeaua de organizare a FDC-ului în mână.

După căderea lui Spiru Blănaru se aresta zi și noapte. Din toate comunele din jurul Teregovei erau ridicăți oameni. Au umplut până la refuz celulele închisorii. Erau îngrămădiți și pe coridoare. Se dezlănțuise taurul roșu. În aceste condiții, eu am fost lăsat la o parte, în repaus, ducându-mi necazul pe petecul de rogojină, rupt și el de atâția necăjiți ca și mine sau poate mai rău. Ne întrebam cu toții ce se va întâmpla cu atâția arestați. Erau sute de oameni, ba chiar mii. Pe rând, în timp, lucrurile au fost lămurite. Oamenii au fost izolați în grupuri mai mici sau mai mari, după cum aprecia securitatea gradul lor de vinovăție.

În aprilie și mai 1949 au fost arestați, după cum am mai spus, frații de cruce din jud. Severin. Cu ei de asemenea au fost arestați și mulți studenți. Securitatea i-a implicat și pe ei în înscenările de uneltire contra statului și a ordinii sociale. Tot

atunci au fost ridicați și o parte din profesorii de la școlile secundare din județ. Pe lângă profesori au mai fost și învățători ridicați din comunele din jurul Caransebeșului. Toți acești oameni au fost împărțiți în loturi. Se lucra intens pentru formarea dosarelor în vederea deferirii în justiție.

Pentru mine, de abia acum încep cercetările. Se căutau capete de acuzare. Capetele de acuzare abundau în jurul acțiunii de partizanat. Uneltire împotriva statului.

Anchetele se desfășurau, fără excepție, pentru toată lumea în același fel diabolic — bătăi, schingiuri, torturi, neodihnă, foamete și sete. De la cei din răsărit învățaseră sisteme de tortură și chin satanic. În camera în care se bătea era un anumit mobilier, potrivit pentru tortură. Erau două mese masive de stejar, așezate paralel, cu un loc între ele cât ar putea intra un om. Ele erau plasate la mijlocul camerei. În jurul lor se învârteau bățușii sau călăii, cum vreți să-i numiți, că tot acolo ajungem, la călăi. Ei erau supravegheați de anchetatori. Sistemul acesta de tortură se numea “Prepeleac”.

Iată cum funcționa: Arestatul era dezbrăcat la pielea goală sau numai în cămașă și chiloți. Mâinile erau petrecute peste genunchi, adică îmbrățișau genunchii și legate o dată cu gleznele. Omul era adunat ca o minge, cu fruntea ajungând la genunchii îndoiți. Se introducea un drug de fier în lațul format de mâinile legate și glezne și așezat între cele două mese. Cel legat se balansa pe drugul de fier cu tălpile picioarelor în sus. Tălpile și fundul erau expuse la o bătaie satanică până la leșin. De multe ori țâșnea sângele din tălpi și din fund. Cei care erau la pielea goală și bătuți de mai multe ori se trezeau cu sângele curgând din spate și tălpi. În timp ce se bătea, pe o masă cânta un aparat de radio. De obicei era câte o simfonie, dată la maximum. În felul acesta am fost și eu anchetat în luna aprilie la

Caransebeș, sub directa supraveghere a maiorului Kling Zoltan. Ca bătași, care s-au întrecut pe ei, au fost Zăbăilă, fratele preotului de la Luncavița, Cristescu de la Orșova și uneori Mircu, fiul doctorului Mircu de la Lugoj. Dar, de cele mai multe ori, el lucra la formarea dosarelor, lăsând pe alții să-și facă datoria de bătași.

La Caransebeș, Kling lucra sub comanda lui Moiş, deși orașul Caransebeș era sub ordinea lui Kling. În mod vădit își disputau întâietatea la comandă.

Moiș voia, cu tot dinadinsul, să mă implice în procesul lui Spiru Blănaru, acțiune căreia el îi dădea amploare. Nu-l interesa pe ce rețea eram eu arestat. Lui Kling însă, care era șeful jud. Severin, îi revenea sarcina de a se ocupa de Frățiile de Cruce. Era sectorul lui. Se ducea lupta între Moiş și Kling, chiar în văzul lumii.

În anchetă, norocul meu a fost că nu am recunoscut întâlnirea mea cu Spiru și nici el, ulterior, n-a recunoscut nimic că am fi colaborat. La fel, nici comandorul Petru Domășneanu n-a recunoscut vreo întâlnire cu mine. După multe încercări, în anchetă, de a ajunge la o declarație definitivă, au renunțat și m-au lăsat în pace pentru un timp. Se străduia Moiş să mă implice în lotul lui Spiru Blănaru, dar nu avea date suficiente. Kling se opunea. A fost interceptată o discuție a lui Moiş cu Kling asupra mea. Kling voia să mă transfere la Lugoj, împreună cu un lot de elevi din Caransebeș. Moiş însă se opunea. Până în cele din urmă au căzut de acord prin faptul că maiorul Kling i-a promis lui Moiş că la Lugoj va pregăti dosarul întregului lot FDC-Severin și ne va expedia pentru proces la Timișoara. Acolo vom fi la dispoziția lui Moiş. Să facă ce vrea el cu mine, dar să termine odată cu acest coșmar.

Ajunși la Lugoj, prin luna august, ne-a lăsat în pace, o bună bucată de vreme, fără anchetă.

Înainte de a trece la descrierea timpului petrecut în Lugoj, mă voi opri la a prezenta închisoarea din Caransebeș.

ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBEȘ

Caransebeșul anilor 49-50 era cel al frământărilor, al contradicțiilor, al paradoxurilor. De aici, din regiunea de sud a Banatului s-a pornit din plin și de mare răsunet rezistența armată împotriva Comunismului.

Închisoarea se înscrie pe aceeași linie de comportament, de confruntare a noului cu vechiul. Vremurile se anunțau a fi noi, iar personalul, în frunte cu directorul, Litera, era format din cei cu mentalitate veche. Faptele petrecute în această închisoare pledează pentru acest paradox.

Gemea închisoarea de oameni aduși din toate părțile. Te uitai la ei când, după 18 martie se întetiseră arestările, cum erau claie peste grămadă, pe coridoare, că-n camere nu mai aveau loc, cu căciulile lor țuguiate și date pe o parte, ca ale dacilor, cu șubele ținute pe umeri, cu privirile pierdute în zare, scrutând parcă viitorul, destul de sumbru, al bietului neam năpăstuit de cei de la răsărit, călare pe tancurile aducătoare de moarte. Îți dădeai seama că involburările erau mari. Atmosfera era tensionată. De la sine, peste câtva timp, lucrurile s-au domolit. Se părea că am intrat într-un făgaș normal. Asta aparent numai, că ce-a urmat o să vedem nu peste mult timp, când a început iadul anchetelor. Zbârâneau zi și noapte jeepurile securității, ducând și aducând oameni de la schingiuirile satanice.

În camere, fiecare om își găsisse locul. Înghesuit de nu-ți mai puteai trage sufletul, te prosternai în fața sorții. Pe prici, noaptea dormeam numai pe o dungă, că pe spate nu aveam loc. Mai erau oameni care dormeau și pe sub prici și pe intervalul de la prici la perete. Camera noastră avea numărul 52 — etaj II.

În cameră eram împreună cu părintele Alexandru Nicolici și cu părintele Dumitru Stoichescu din Teregova amândoi. Eu dormeam lângă părintele Sandi Nicolici acesta fiind lipit de peretele care era un pic mai cald, fiind lângă cuptorul camerei iar eu lângă el. Mă ocrotea mult de tot. Mai ales după întâmplarea cu Moiş, care-și plătise polița. Îmi oblojise rănila și-mi pusese comprese cu apă rece la picioare, unde tălpile erau vinete în urma bătăilor de la securitate. Cu noi mai era și Tibi Lazăr, profesorul de la “Traian Doda”. La un așa colorit de oameni, securitatea în mod sigur că a băgat și oamenii lor, informatorii. Așa am ajuns să stau cu Miloş Gavrilă, renumit informator al lor. Mai bine de două luni am stat cu el în cameră. Pe vremea aceea nu-l știam cine-i și ce hram poartă. Îl vedeam însă că nu-i tace clonțul și se ducea de la om la om cu vorba. Tot la două zile era scos afară din cameră de un ofițer, în jurul orelor 11 ziua. După două ore cel puțin, apărea în cameră, cu buzunarele pline de chiștocuri de tot felul de țigări. Se îmbulzeau, care mai de care la chiștoacele lui. Deși eram fumător, niciodată nu m-am dus la el după un chiștoc. Mă provoca mereu la discuții, dar eu nu-i răspundeam la nimic. Cu toate acestea, la anchete am fost luat la rost de cele vorbite în cameră. Era opera lui Miloş Gavrilă. Insista mereu asupra grupului Spiru Blănaru în discuțiile pe care le avea cu mine. Cerea date și asupra lui Domășneanu. Am aflat mai târziu că era finul lui, al Comandorului. Erau zile când lipsea din închisoare. Făcea teren cu securitatea. În urma informațiilor lui au fost

arestați oameni cu duimul din toate comunele din jurul Domașnei. El era domășnean.

Pe atunci și-n Caransebeș, ca de altfel în toate închisorile din țară, circula zvonul că: “Vin americanii.” Era o psihoză ce ne cuprinsese pe toți. Securitatea, adesea lansa zvonurile că “Vin americanii”, prin dreptul comun din închisoare. Aceștia comunicau cu noi prin diferite mijloace. Ei erau în curte toată ziua. Geamul nostru dădea în curtea închisorii. De aici vedeam și-n oraș peste casele din fața noastră. Vedeam bine când veneau familiile noastre să ne vadă.

De la acest geam am văzut-o pe soția mea care venise cu fiul nostru, Tibi. Când am fost arestat de lângă el, a avut patru luni. Acum, când îl zăream în brațele soției, era trecut de șase luni. Soția lui Tibi Lazăr știa care-i geamul de la camera noastră. Le pândeam la geam. Zărindu-le, scoteam mâna afară și le făceam semne. Mărioara, soția mea, fiind cu copilul în brațe, îmi făcea și ea semne cu mâna. Lua mâna copilului și-o mișca în sus și în jos. Eu îi răspundeam la fel, la semnele ei. Noi le vedeam pe ele, dar, la rândul lor, nu ne vedeau decât numai mâinile scoase printre gratii.

Tot prin acest geam culegeam știrile de la dreptul comun. Era unul care ne transmitea în limba franceză. Tibi Lazăr le primea. Din partea gardienilor n-aveam necazuri. Mereu se amuza securitatea pe seama speranțelor noastre că vin americanii. Venea adesea câte un ofițer și ne întreba:

— “Ce mă, nu vin americanii să vă scoată de aici? Mai așteptați mult și bine până vin ei.”

Asupra acestui fapt, a psihozei că vin americanii, se pot spune multe lucruri. Analizând acea vreme, când comunismul stăpânea aici ca le el acasă și când America ne vânduse pe cel puțin 50 de ani la Ialta, ajungi la concluzia, deloc plăcută, asupra

unor adevăruri grăitoare întru condamnarea celor de la Ialta. Un vot de blam pentru SUA, cât și pentru Anglia, fără îndoială, istoria îl va da. Au făcut jocul Comunismului, sacrificând zeci de milioane de oameni. În prezent, Occidentul face același lucru cu statele din estul Europei, făcând jocul Moscovei.

Să ne întoarcem la închisoarea noastră din Caransebeș. Veștile primite pe geam erau alarmante, promițătoare. Din când în când mai treceau avioane sau elicoptere noaptea. Se trezeau oamenii din somn, ridicându-se în șezut, șoptind extaziați: “Vin americanii! Îi auziți? Vin cu avioane, mâine vom fi liberi, măi fraților, vom fi liberi!”

Și așa, cu zâmbetul pe buze, în beția libertății, adormeau la loc pe amărâta de rogojină, toată ferfenițită. Așa se scurgeau zilele în șir, cu speranța în suflete, că doar, doar o fi ceva.

De atunci și până acum am văzut cu toții ce-a fost.

Iarna am petrecut-o tare greu. Frig peste tot. Foc se făcea de către plintoanele de pe coridor. Sobele aveau ușa afară. Ne încălzeam unii de la alții. Vara, în schimb, era o zăpușeală nemaipomenită. Geamul nu ajungea petru aerisire.

Tot aici cu mine a fost și Martin Copăceanu-Rică. Zăcea bolnav pe pătura zdrențuită de vreme. Stăteam lângă el. Febra era mare și-l epuiza. Nu știa ce să mai facă. La anchetă l-au dezbrăcat la pielea goală și l-au bătut. Atunci a răcit, făcând meningită. Mereu îmi spunea:

— “Domnu profesor, eu nu mai scap. Am să mor.”

— “Lasă, nea Martine, că ai să scapi de boală și o să mergem și acasă” — îl încurajam eu. “Roagă-te la Dumnezeu să-ți ajute. Sigur ai să scapi.”

— “Eu nu mai scap de aici. Am să mor. Nu mai pot de durere de cap.”

L-au ținut așa, fără nici un tratament. A fost scos și dus la infirmerie, târziu de tot, unde a și murit peste câteva zile. Un martir printre sutele de mii, ce aveau să fie după aceea, ai neamului românesc. A căzut ca un erou pe câmpul de luptă, nădăjduind poate și el că “Vin americanii”.

Aici la Caransebeș ne-am întâlnit cu toți cei din grupul Spiru Blănaru, la etajul II.

Ziua mă duceau la camera 54, unde erau și unchii mei, Petru și Ion Berzescu. Lotul pentru proces se formase. Nu erau cu noi. Împreună cu Spiru, erau jos la etajul unu, într-o cameră. Nu peste mult timp au fost duși la Timișoara pentru proces. Se pregătise un mare proces, cu răsunet în toată țara, chiar și pentru întreaga lume. Toate ziarele vorbeau doar despre procesul lui Spiru Blănaru. Au ajuns și pe la noi ziarele din luna iunie 1949, cu procesul lui Spiru. Pe coloane întregi era redat acest proces. Toți eram năucii de înscenările securității la proces.

Tot la etajul unu erau și elevii mei din grup. N-am reușit să mă întâlnesc cu ei decât la Lugoj, la închisoare, după ce se încheiaseră dosarele.

În luna august, într-o bună zi, și pe la început, au fost scoși toți elevii mei, cu mine împreună, și transferați cu mașina la Lugoj, unde ne luase Kling în primire.

ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL

Ajunși la Lugoj, cetatea lui Eftimie Murgu, ne conformăm obiceiului locului, că doar fiecare securitate își avea specificul ei. Fără îndoială, toți cei care se încadrau în fenomenul de tortură și conduceau după bunul plac erau torționari. Se

întreceau în a schingiui și tortura lumea. Sediul securității era pe str. Traian Grozăvescu nr. 10. Eu am fost dus într-o cameră cu mai mulți lugojeni. Printre ei l-am cunoscut pe d-l Moise Dumitru, fostul librar la Lugoj. Își avea librăria în fostul Bazar lugojean. Mai înainte fusese vânzător și la librăria Diecezana, în cadrul episcopiei greco-catolice din Lugoj. A mai fost părintele Bălan, consilierul episcopului Bălan al Lugojudului, unit și el. Traian Stănescu de la Făget. Era tânăr pe atunci, bine făcut, voinic și frumos. Se dovedise cu mult suflet și credință puternică în Dumnezeu. Se lua la harță cu toți gardienii.

Regimul de cameră era foarte sever. O dată pe zi primeam mâncare, o așa-zisă ciorbă de varză, în care nu prea vedeai varza și nici uleiul. Ici-colo, câte o steluță de ulei și o frunză rătăcită de varză. Pe lângă ciorbă mai primeam și 250 gr. de pâine, tare ca o cărămidă. Era bună că ne astâmpăram foamea. Așteptam ora mesei așa cum așteaptă un câine legat în lanț să-i aducă stăpânul mâncare. Ne mișcam prin cameră ca niște stafii. Eram slabi și prăpădiți, palizi și cu obraji de ceață, mergeam unul după altul, la plimbare, prin curtea securității. Din când în când, ne mai scoteau și la plimbare, dar numai pentru puțin timp. Camera noastră avea geamul spre curte. Îi vedeam pe toți cei care se plimbau. Așa ne-am putut da seama cine se mai găsea arestat. În vremea aceea era cu noi și actualul episcop unit al Lugojudului, P.S.S. Ioan Ploscaru. Pe atunci era canonic. Zilnic îl vedeam de unul singur, scos la plimbare. Stătea într-o celulă de unul singur. Celulele acelea erau de curând construite și cu ciment pe jos. Pereții erau umezi. În același corp de clădire era și W.C.-ul. Celula avea o fereastră deasupra ușii. Pentru noi toți cei arestați, P.S.S. Ioan Ploscaru era un om ales, un model de viață. Când îl vedeam, primeam curaj și nădejdi de mai bine.

Se ruga tot timpul. Privin-du-ne-n ochi, de la el parcă ne venea liniștea și pacea.

Tot în acea curte, zilnic, o mai vedeam și pe Felicia Stoichescu. Era elevă la Școala Normală din Lugoj. Lucrasem, deci, cu ea. Mă vedea și ea cum mă uitam la geam, privind-o cum se plimbă. Îmi făcea semn din cap că totul merge bine. N-a declarat nimic. Mă bucuram de curajul și dăruirea ei. Deseori ne făcea semn. După un timp s-a eliberat.

Grupul nostru era ținut acolo pentru formarea dosarelor în vederea procesului. Paza era formată din ostași ai securității. Aveam un sergent, Gherga Ion din Rusca, aproape de Teregova. Venea la mine și, zeflemitor, mă întreba:

— “Ce, d-le profesor, ați vrut să ajungeți ministru? Vedeți că nu v-a mers. Acuma stați ca un câțel în lanț.”

Nu eram supărat pe el. Era un biet țăran, fără acel echilibru și bun simț la țăranului român, caracteristic, de altfel, întregului popor. Făcea o excepție de la regulă, fiind ușor manevrat de comuniști, de securitate în special.

Într-o zi am fost chemați la camera de anchetă pentru completarea dosarului. Au început cu mine, mi-au întins o declarație pentru semnat. Era bătută la mașină. Am protestat. La protestul meu, anchetatorul, care nu era altul decât locotenentul Mircu Vasile, îmi spune, atrăgându-mi atenția că, dacă nu semnez, voi fi dus din nou la Caransebeș, unde voi lua de la capăt tot procesul de anchetă, trecând prin toate fazele de torturi. Până la urmă am fost obligat să semnez. Cu asta, adică cu obligația de a semna declarațiile măsluite de ei, am fost lăsați toți în pace până la proces. În luna septembrie 1949, de la securitate am fost duși la penitenciarul din Lugoj. Aici viața ni se părea mai liniștită. Primeam mâncare de trei ori pe zi și aveam o oră de plimbare. Ne bucuram de condiții de viață mai

omenești. Aici, în închisoare, i-am întâlnit pe Ion Boldureanu și Ion Petruțescu. Cu ei au mai fost și alți lugojeni.

În octombrie am fost duși la Timișoara, la închisoarea militară. Aici era lume multă, din toate părțile Banatului, pentru proces.

Viața se părea că se desfășoară normal. Se juca aceeași piesă cu alți oameni. Gemeau închisorile țării de atâția fii ai neamului românesc.

ÎNCHISOAREA MILITARĂ TIMIȘOARA

Era pe strada Popa Șapcă nr. 7. Zilele de octombrie, către sfârșit de lună, dar și de an 1949. Deși toamnă, totuși cald ca-n zilele de vară, și frumoase de parcă-ți părea rău să mori și cu atât mai mult să nu fii liber.

O frână pusă puternic, o smucitură de să te dai peste cap, în camionul care ne adusese de la Lugoj. Se oprește sălbatic în fața porții castelului de pe Popa Șapcă nr. 7. Nedumeriți, ne dăm jos din camion, încolonați în grabă, ne fac vânt în "Castel". Urcăm pe niște scări la etaj, în fața camerei nr. 17. Ușa se deschide și pătrundem cu toții, claie peste grămadă, în cameră. Avea parcă lumină mai multă ca la Lugoj. Fereastra era mai mare.

Iată-ne și la Timișoara. Cu bune și rele, de aici, ne dăm seama cum zilele se scurg. Acomodați cu camera, începem să studiem și să observăm paturi, pereți, ușă și tot ce era în cameră. De fapt nu erau paturi, ci priciuri, după câte îmi amintesc. Sunt mulți ani de atunci, dar observ că memoria încă mă mai ajută. Undeva pe lemnul ferestrei era scris numele lui Romulus

Marițescu. Deci aici stătuse bietul Romulus Trandă din Teregova. Lui îi mai spuneau oamenii și Fiert.

Parcă era un făcut. Ne trăgea ața, pe noi teregovenii, unul după altul. Mă trăsesese ața și pe mine să stau în camera în care stătuse Romulus Marițescu înainte de execuția din 16 iulie 1949, la Pădurea-Verde, cel despre care aveam să scriu, peste mulți ani, despre eroismul și jertfa lui pentru neam și țară.

Mâncarea era puțin deosebită față de Lugoj, parcă mai bună. Fiind închisoare militară, armata ne păzea. În fața camerei noastre era o cameră de izolare, numită “neagra”, de care am avut parte de mai multe ori. Nu peste mult timp apare și Ianăș Feneș de la Caransebeș, aici la Popa Șapcă. A fost învățător la Armeniș, de unde și este de naștere. Este și astăzi prietenul meu de o viață. A colindat toate închisorile din țară. Nu pică bine aici la Timișoara și degrabă, ce face, ce nu face, reușește să ajungă la neagra. Se ținea răul de el ca scaiul de oaie. Eu, la rândul meu, n-am de lucru și ies pe coridor, cu o bucată mare de pâine în mână. Deschid repede vizeta de la neagra și-i arunc pâinea lui Ianăș. În timpul ăsta mă vede plutonierul de pe coridor. De unde o fi apărut, așa deodată, nu știu, destul că și eu, după Ianăș căzui în plasă. Numai decît, plutonierul îl scoate pe el de la neagra și mă vîră pe mine în locul lui. După trei zile sunt scos de la neagra. Camera noastră, nr. 17, era situată la capătul coridorului scurt. Nu prea veneau paznicii pe acolo. Aici am stat până după proces, care a avut loc începând din 6 decembrie 1949 și până în 9 decembrie inclusiv.

Procesul a fost o mascaradă moscovită. S-a desfășurat după indicațiile și sub ochii securității. A fost doar o formalitate. Securitatea ne condamnase deja, dându-ne fiecăruia din noi anii de temniță. Eu primisem 10 ani de temniță grea. După proces am fost scoși din camera 17 și băgați în altă cameră mai mare și cu

mai mulți oameni, condamnați deja. Erau fost țărani de la Cornereva, Cănicea și Domașnea.

Intrați aici, am avut parte și de alte drepturi, ca vorbitor și pachet o dată pe lună. De multe ori venea pe la noi părintele Iosif Rațec de la Mehadica. Stăteam de vorbă, amintindu-ne din trecutul nostru cu nostalgie. Adesea venea însoțit de Tudor Sârbu, un tehnician dentist tot din Mehadica. Părintele Rațec a murit de mult. Dumnezeu să-l odihnească în pace.

Vă dau mai jos componenții grupului FDC 72 Severin care au fost condamnați la ani grei de temniță pentru lupta de rezistență împotriva comunismului.

1. Șeful grupului FDC 72 Atanasie Berzescu
2. Ajutor șef de grup Petru Drăgulete

CARANSEBEȘ

Școala Normală

1. Sârbu Bujor
2. Aldea Petru
3. Rădoi Martin
4. Crăciun Aurel
5. Izverceanu Vasile
6. Drăgulescu Luca
7. Lăzărescu Victor

Liceul Traian Doda

1. Obrejan Ion
2. Buracu Mihai
3. Delurințiu Petru

4. Crâsnic Achim

LUGOJ

Liceul Brediceanu

1. Hoban Cornel
2. Târlie Ioachim
3. Sudreșan Victor

Liceul Comercial

1. Boncilă Ion
2. Faur Remus
3. Mustețea Ion
4. Cristea Ion
5. Spineanțu Eugen
6. Bărbosu Liviu

LANȚURILE

În Timișoara, sfârșitul de an 1949 îmi aduce condamnarea așa cum am scris mai sus, de 10 ani de temniță grea. Procesele își urmau cursul lor de parodii, de scenete jucate cu multă artă, regizată de Moscova. Justiția militară a făcut un pas de neînchipuit în adâncul mocirlei comuniste. Nicăieri în lume, slujitorii justiției militare n-au plecat capul în fața comunismului ca-n România. “Lingăi aplecați de șale” îi califica foarte bine Radu Gyr. Toți, fără excepție, eram judecați și condamnați de securitate. Tribunalele militare jucau teatru. Nu făceau altceva

decât regizau festivitatea procesului — forma, realizau o mascaradă. Fondul era de competența securității. Eu am fost judecat ca șef de lot de colonelul magistrat Mihai Ștefănescu. În anul 1952 este și el condamnat la 7 ani închisoare, criminal de război. S-au folosit de el până la finalizarea proceselor politice în Banat. Când n-au mai avut nevoie, l-au aruncat în temniță. M-am întâlnit cu el în fabrică la Aiud, în 1952. Lucra în curtea fabricii, la stivuit scânduri. Când l-am văzut, noi, toți cei din Timișoara, l-am înconjurat și care mai de care îl întrebam de toate. Ne cunoștea pe toți, că doar de el eram condamnați. La început s-a speriat de noi. Se temea de moarte. L-am liniștit, spunându-i că nu-i facem nimic. Până la urmă l-am ajutat, dându-i mâncare din porția noastră. De-abia atunci ni s-a confirmat ceea ce noi bănuiam, că pe noi securitatea ne-a judecat și condamnat. Iată ce ne declară fostul președinte al Tribunalului Militar din Timișoara, Mihai Ștefănescu:

— “Domnilor, vă rog să mă credeți, eu, ca magistrat militar, de când s-a instaurat comunismul la noi în țară, n-am dat nici o sentință cu de la mine putere. Toate mi-au fost ordonate în scris pentru fiecare om în parte. Dumneavoastră toți ați fost judecați și condamnați de securitate. Eu nu am făcut altceva decât am jucat teatru, regizat de ei. Acum, că sunt condamnat și eu, nu-mi mai este frică și vă spun adevărul curat. La noi în România, justiția este anulată. Dreptatea este a celor mai tari și venali, a celor fără Dumnezeu.”

În aceste momente, în sufletele noastre, ale celor care-l înconjuraserăm pe Ștefănescu, apăruse un noian de întrebări. Era ceva uluitor. Se contura fenomenul cunoașterii, al dezvăluirii uneia din tainele încleștării dintre oameni. Se mișca acum sufletul omului pe un registru atât de mare și de uriaș. Era lupta omului cu omul. Veșnica luptă dintre bine și rău.

Un lucru mi se pare acum contradictoriu, când privesc retrospectiv derularea evenimentelor.

a). De ce atunci, la început de eră comunistă, la noi în țară, justiția militară, de formație democrată, în spiritul libertății, la căldura credinței în Dumnezeu, s-a modelat atât de repede concepției de viață atee, a comunismului? Ei erau formați de școala românească, în spirit creștin. De ce acest lucru? De ce această mișcare abisală a justiției românești din această perioadă a anilor 1947-1960?

Altă întrebare se pune acum, în 1992.

b). De ce acum, când, după Marea Revoluție din Decembrie 1989, s-au pus pe rol atâtea procese împotriva comunismului, justiția militară, crescută și formată în concepție atee de viață a comunismului de aproape 50 de ani, nu s-a modelat dezideratelor Marii Revoluții din 1989, de înaltă spiritualitate creștină? De ce în toate procesele intentate comunismului și celor care au ucis în decembrie 1989, justiția militară acum îi apără și-i eliberează pe cei vinovați de genocid? De ce nu se mai produce același fenomen de modelare după noua concepție de viață, după noua orânduire, cu pretenție de tânără democrație în spiritul libertății? Ce proces psihic se petrece? A fost atât de tare și bine înfipt în conștiința poporului Comunismul, cu tot arsenalul lui de cuceritor al lumii? Sau ce altceva se petrece?

Rămâne ca timpul să răspundă la aceste întrebări.

În concluzie:

1). Justiția militară din anii de început a comunismului, la noi în țară, după anii 1946-1960, formată în spirit creștin, dar modelată orânduirii de atunci, condamnă la ani grei de temniță pe cei nevinovați, numai pentru faptul că erau români, luptând pentru Hristos și neamul lor.

2). Justiția militară de acum, formată în spirit comunist, nemodelată concepției noi de orânduire democratică, după 1989, liberă fiind, achită aproape în întregime pe cei care se fac vinovați de genocid, în toată epoca comunistă, din 1945 și până în 1989. Deci și-ntr-un fel, și-n altul, comunismul, și după revoluția din 1989, câștigă teren. Justiția își apără mentorul. Iar noi, care am făcut ani grei de închisoare, suntem în perspectiva de a mai face alți ani de temniță. Să sperăm însă că nu va fi așa.

Să ne întoarcem la Timișoara. Acum, sentința ne-o comunicaseră. Ne pregăteau lanțurile pentru mâini și picioare, în vederea transferului nostru la locul de osândă al diferitelor închisori din țară. După comunicarea sentinței, toți cei din lotul meu se liniștiră. Așteptam ca viața să-și urmeze cursul ei, așa cum ne-a fost rânduit.

În așteptare, eram în camera nr. 40. Așa cum am mai scris, ne bucuram de mai multă liniște și de oarecare libertate după proces. Acum aveam dreptul la vorbitor, ne mai puteam întâlni cu familia. Numai unul singur din familie avea dreptul să vină la vorbitor. În zilele acestea de vorbitor era mare vânzoleală prin cameră, cu multă uitare de sine și cu multă bucurie. Care de care veneau cu vești de la ai lor, de la casele lor. În cameră erau peste 60 de oameni, fiind destul de mare. Cei mai mulți erau țărani din Cornereva, Cănicea, Domașnea, Rusca, Verendin și Luncavița. Ne înțelegeam bine unii cu alții. Căutam să ne tolerăm și să nu ne certăm între noi. În timpul zilei se formau grupuri-grupuri și discutau multe lucruri și bune și rele. Mulți dintre țărani erau descumpăniți. Nu puteau înțelege de ce au fost condamnați. Judecau lucrurile într-un mod extrem de simplist. Era acea curățenie sufletească specifică țaranului român. În simplitatea lui, acesta își punea nădejdea în Cel de Sus. Din adâncurile ființei lui țășnea, în vremuri grele, acel mare echilibru

sufletesc, acea potență spirituală, care-l făcea să reziste și chiar să biruie.

Fusesem numit șeful camerei. Ascultau toți de mine. Căutam să nu le fac zile grele și, dacă pot, să-i scot de la necazuri. M-am înțeles cu elevii mei din lot, ca să avem grijă de toți țărani noștri din cameră. Să le dăm întâietate în toate serviciile din cameră. La masă îi rugam să mănânce ei primii. Așa s-a ajuns la o bună înțelegere între noi. Cu toate acestea, mai apăreau și supărări.

Ferestrele camerei dădeau spre curtea și poarta închisorii. Se puteau observa intrările și ieșirile din curtea închisorii. Se vedea foarte bine și vorbitorul cu toți cei care veneau la vorbitor. La unul din aceste vorbitoare s-a comis un act de indisciplină din partea oamenilor mei din cameră. La vorbitor erau chemați în ordinea intrării familiilor noastre la locul de vorbit. Eu am fost printre primii chemați. Terminând cu vorbitorul, am venit la cameră. După mine terminaseră și o bună parte din elevii mei. Cei mai mulți însă dintre țărani n-au fost la vorbitor. În cameră, la una din ferestre, învățătorul Ion Nicoară din Cănicea făcea semne spre vorbitor. Îi atrag atenția să înceteze cu semnele că va face rău celor care n-au fost la vorbitor până acum. Se va suspenda vorbitorul. N-a voit să asculte, dându-i înainte cu semnele. În acest timp este observat de pază și reclamat. Comandantul pazei vine în cameră și cercetează înfuriat cazul de indisciplină. Insistent întreabă cine a făcut semne. Nicoară al meu, învățătorul, nu vrea să iasă în față și să recunoască greșeala. Suntem amenințați cu suspendarea vorbitorului. Într-o fracțiune de secundă mi-am dat seama de pericol. Am ieșit în față și am declarat că eu am făcut semne, pentru a salva camera de la pedeapsă.

Pe loc, am fost luat din cameră și dus la izolare, într-o cameră fără lumină și cu rogojini pe jos. Asta era vestita “neagra” cu care de altfel făcusem cunoștință în primele zile când venisem de la Lugoj. Am stat o săptămână încheiată la izolare, fără mâncare, decât o bucată de pâine și apă. Salvasem camera. Învățătorul Ion Nicoară n-a mai venit să-și ceară scuze și nici să-mi mulțumească că l-am salvat. Mi-am dat seama că nu este pădure fără uscături. Cei care au învățat ceva din viață de la mine au fost elevii mei și o bună parte din țărani, care-l condamnău pe învățătorul lor. Când m-am întors de la izolare, comandantul pazei se arăta mai dur cu mine. Într-o zi, când mi-a venit bine, am stat deoparte și am vorbit mai mult cu el:

— “Domnule comandant, să știți că aici se intră foarte ușor, dar se iese foarte greu.”

A stat câteva clipe și a meditat. Apoi mi-a răspuns pe un ton conciliant:

— “Da, aveți dreptate, domnule profesor, nu m-am gândit la asta.”

De atunci m-am împăcat cu el. M-am bucurat de mult respect din partea lui.

În ianuarie 1950 am fost transferat cu tot lotul meu la închisoarea civilă din Timișoara. Acum începe peregrinul nostru prin închisorile țării. Începe odiseea noastră, cu necazurile, suferințele noastre, dar și cu straniile noastre fericiri, prin cunoaștere, așa cum spunea N. Steinhardt în **Jurnalul Fericirii**, că în lanțul închisorilor, cutreierate prin țară, au fost și clipe fericite, trăite prin diferite camere și celule ale închisorilor. Acolo am întâlnit și ascultat mulți oameni de cultură. La închisoarea civilă din Timișoara am fost cazați claie peste grămadă. Ne-am găsit locul, care pe unde am apucat, cu o parte din elevii mei. Era o cameră mică, cu plafonul jos și lumină

slabă. Pe prici, cei nou veniți n-au avut loc. Am ajuns, deci, sub prici, la “șerpărie”, cum îi spuneau în limbajul închisorii. Acolo, pe o rogojină, pe cimentul camerei, în plină iarnă, ne-am găsit culcuș. Aveam în cameră cu noi pe inginerul silvic Emil Câmpeanu, fost inspector general de vânatoare regală. În jurul lui, ascultam seară de seară o mulțime de povești și întâmplări trăite. Ne mai povestea din când în când și romane. Această închisoare civilă a Timișoarei făcea parte din vechile construcții ale cetății. Zidurile erau masive, camerele mai mari, cu arcade interioare, plafoanele joase și ferestrele mici, cu gratii destul de groase. Era o construcție cu multă igrasie și insalubră. Curtea, prin înfățișarea ei, aduce mai mult a han medieval, destul de mică. Acolo ne făceam plimbarea în cerc, cu mâinile la spate și cu capul în pământ. Parcă eram niște cai răpciugoși, treierându-ne zilele. Ora de plimbare trecea repede. Cu mult suflet ne îndreptam, unul după altul, în șir, la cameră. Grupuri, grupuri, ne adunam și începeam discuțiile lăsate neterminate la anunțul plimbării. Puneam cu toții mult suflet la aceste discuții, la aceste povești și întâmplări ale fiecăruia din noi.

Acum, când scriu aceste lucruri, îmi dau seama că omul ca entitate spirituală este foarte rezistent. Potențele lui latente, subconștientul, depozitul forțelor spirituale ale lui fac saltul spre lumină, salvând omul ca existență. Nu am întâlnit pe nimeni din miile de oameni cu care am stat, în locurile de detenție, să le fi jucat memoria vreo festă. Toți ne aduceam aminte, cu multă claritate, ca-ntr-un film, viața noastră de zi cu zi trăită până-n prezent. Posibilitățile omului sunt covârșitoare, ca și credința lui în mai bine și nădejdea în dragostea lui Dumnezeu. Numai acest mister ne-a salvat. Credinței și speranței le datorăm totul. Am fost permanent în dialog cu Dumnezeu. A fost singurul fir de care ne puteam agăța în recile temnițe. Trăiesc din nou aceste

emoții prin care am trecut, acum când vă povestesc. Le trăiesc cu multă intensitate. De multe ori mi-e teamă că nu sunt capabil să vă redau clipele trăite așa cu au fost, cu tragismul din ele.

Acum, când termenii de comparație sunt la îndemână, perspectiva asupra acelor vremuri este alta. Istoria se va scrie abia acum cu adevărat. Atunci eram tânăr, aveam 29 de ani. Speram și rezistam. Sperând, trăiam. Intrând într-o lume lipsită de libertate, ne făuream o lume a noastră de vis. Visul era carapacea noastră care ne apăra de moarte. Eram ancorați în viitor. Numai așa am reușit să străpungem zidurile nevăzute ale utopiei comuniste. În această luptă au căzut mulți. Mlaștina deznădejdiei și-a luat tributul prin înecarea a sute de mii de frați de-ai noștri, români și alte multe naționalități. Fiecare etnie și-a dat tributul ei. Nimeni n-a scăpat să nu plătească. De aceea se impune cu necesitate ca în sânul poporului nostru, poziția de cetățean să fie sfântă. Ea trebuie să se înfrățescă și să ne unească. Comunitatea de idei să fie liantul nostru în România de mâine, și cu aceasta, într-o Europă unită, respectând însă specificul fiecărei națiuni. De-abia atunci, pacea și liniștea se va instaura la noi în țară.

Cu fiecare zi care trecea, noi ne pregăteam să înfruntăm neprevăzutul. Zilnic plecau din închisoare loturi, loturi de deținuți spre alte închisori. Auzeam cum le băteau lanțurile la picioare. Ferestrele noastre de la cameră dădeau spre curte. De cu noapte pregăteau lotul de plecare.

Într-o bună zi, cu noaptea în cap, se deschide cu zgomot ușa camerei și ne anunță să ne luăm bagajele și să ieșim afară. Acum mă despart de copiii mei. Deși îi pregătisem din timp pentru acest eveniment, totuși ne-am despărțit tare greu. Unul câte unul, cum eram strigați după tabel, eram conduși la butucul cu lanțuri. Nu toți au fost legați în lanțuri. Numai aceia care erau

considerați mai periculoși și șefii de loturi. Eu am fost legat în lanțuri împreună cu părintele Ioja Sineziei, din comuna Rănusa, jud. Arad. Era un om blând și bun, cu multă dragoste față de om și cu multă credință în Dumnezeu. Suntem amândoi ferecați în lanțuri grele. Cătușele erau groase și late, reci, ca-n timp de iarnă. Eram pe la sfârșitul lui ianuarie 1950. Părintele Ioja Sinezie era legat de piciorul stâng. Trebuie să fim foarte atenți și să pășim deodată amândoi, că altfel ne împiedicăm, sau ne trăgeam unul pe altul. Așa ne-am dus zilele, legați în cătușe și lanțuri grele. Așa am dormit, așa am mers împreună la WC. Ne uitam unul la altul cu resemnare și cu speranța că odată vom scăpa. Blândețea privirii ale părintelui Sinezie mă încurajau. Era mai bătrân ca mine. Avea peste 40 de ani.

În cătușe și lanțuri grele străbăteam în timp spre temnița grea Aiudul, spre Aiudul nebunilor din blestemul lui Radu Gyr.

Lotul nostru era de 30 de oameni. În drum spre mașina-dubă, se realiza simfonia lanțurilor grele. Și acum păstrez în suflet zornăitul lor de metal ucigător. Am trăit zile de urcuș greu de moarte, urcuș greu spre zări de altă lumină, lumina libertății pe care acum o plătim scump. Alții au plătit-o cu viața. Ajunși la dubă, ne urcam foarte greu cu lanțurile la picioare. Împinși și înjurați de gardieni, ne-am suit zdrelindu-ne pielea de pe picioare. Cătușa, fiind grea, rodea prin ciorapii subțiri. Cu chiu, cu vai, intrăm în mașină. Ajunși la gară, ne aștepta vagonul-dubă. Era un vagon special construit pentru deținuți, prevăzut cu uși metalice grele și cu geamuri cu gratii solide. La gară a fost un alt chin pentru noi, trebuind să ne dăm cu greu jos și să urcăm în vagonul-dubă. Ne ajutau înjurăturile și pumnii gardienilor. De acum, spre necunoscut. Nimeni nu ne spune un cuvânt despre ținta drumului. Era un secret al lor. Făcea parte din mijloacele de tortură. Cu părintele Sinezie lângă mine, pe

scaun, în vagon, ne ducem amândoi amarul. Avea o voce blândă și cu multă bunătate în ea. Îți descrețea fruntea și mai uitai de necazuri. Era înzestrat cu darul preoției. După o zi și o noapte de mers pe drum de fier, am ajuns într-o gară. Era Aiudul. De la gară ne-am urcat într-o mașină-dubă. Ne mai învățasem cu lanțurile. Uneori ne mai și amuzam. Ajunși la Aiud, ne conduc o droaie de gardieni într-o curte mică. Tot timpul ni se adresau cu “banditul, bandiților”.

Pe rând, unul după altul, ajungem la un butuc, unde un deținut de drept comun, fierar de meserie, cu o daltă și un ciocan în mână, ne taie lanțurile de la picioare. După fiecare lanț căzut jos se auzea câte un oftat de eliberare. De aici, în coloană de câte doi, ajungem într-o secție cu multe camere mai mari. Era secția a II-a din Aiud.

Iată-ne și-n vestitul Aiud, locul de osândă al nostru pentru mulți ani.

AIUD, 1950 - Secția a II-a

Sfârșit de ianuarie și început de februarie 1950. De-abia dezmoțiți de lanțurile grele de la picioare, părăndu-ne că plutim, mergem câte doi în rând, încolonați spre secția a II-a, așa cum am spus mai înainte.

Într-o cameră mare, cu priciuri etajate, ne găsim fiecare locul pe niște rogojini, cam ferfenițite de atâtea oase trudite, zilnic vânzolinindu-se pe ele. Copiii mei, elevii, aici în Aiud, au fost cazați în altă parte, până când au luat drumul spre locul de execuție a pedepsei — Târgșor. Iată și pe cei de care mi-am adus aminte că au fost cu mine în secția a II-a Aiud:

1. Emil Câmpean — ing. silvic
2. Aurel Popa — ing. prof. univ.
3. Constantin Bodea — ing. asist.
4. Nicolae Cristețiu — ing. asist.
5. Pavel Cristețiu — secretar pol.
6. Dumitru Crihana — ing.
7. Iuliu Daba — ing.
8. Sinezia Ioja — preot
9. Mihai Temus
10. Viorel Damian — ing. asist. univ.
11. Corneliu Hobincu — medic
12. Dragomir ? — contabil
13. Miheț ? — ing.
14. Atanasie Berzescu — profesor
15. Ion Constantin — ing.

Ca-n oricare loc, de curând ajunși, ne vânzoleam carencotro, de-abia găsindu-ne starea. În ochii fiecăruia din noi se citea nedumerirea și hăul în care ajunseseam. Resemnați, căutam să fim cât mai liniștiți și împăcați cu ce ne-a fost dat să îndurăm. Nici n-ajunsesem bine în cameră, că vecinii noștri ne și cheamă la perete, luând legătura cu noi. Erau cei din dreapta. La locul unde băteau în perete puneam gamela și ascultam. Se auzea foarte bine tot ce ne comunicau. Așa ne-au pus la curent cu toate cele ce se întâmplau la Aiud. Nu după multe zile încep să vină mici bilețele de hârtie cu poeziile lui Radu Gyr, cu concursul plantoanelor de pe sală. Așa am început și noi să ne bucurăm de aceste valori spirituale din cultura românească.

Țin minte ca acum cât de mult m-am bucurat învățând aceste poezii. Începutul l-am făcut cu “Balada clopotarului din stele”. Înghițeam la strofe ca găina boabele. În felul acesta

treceau în zbor zilele, una după alta, fără să ne dăm seama, așteptând de fiecare dată să ne apară alte bilețele, cu câte 4-5 strofe. După ce am învățat-o, mă chemau colegii de cameră să le-o recit. Stând pe priciul de jos turcește, în mijlocul lor, le-o recitam și celor care nu s-au ostenit s-o învețe. Fără să simțim, viața de rob își urma cursul ei. Aiudul, cu ciudățeniile lui, ne învățase bine de tot. Mâncarea era extrem de slabă. Frigul era parcă mai tare ca de când venisem. Pe nesimțite, puterile ne păraseau. Într-un colț, pe priciul de jos, în dreapta către geam, aveam eu locul lângă Mihai Tomuș, un moț cu multă dragoste. Mă împrietenisem cu el. Inginerul Câmpeanu și aici pornise, seară de seară, să ne povestească din isprăvile lui și din atâtea cărți citite. Prin luna martie, fac un icter de toată frumusețea. Nu mai puteam să mănânc. Ce eram eu slab și până acum, dar de data asta devenisem o stafie. Rămăseseră numai ochii de mine, mari și boldănoși, iar în jurul lor, galben ca turta de ceară.

În situația aceasta, gardianul de pe sală raportează conducerii de boala mea. Dar, nici o mișcare. Eu pe mai departe îmi duceam amarul de osândit. Resemnat, cu țintă în necuprins, nădăjduiam în Dumnezeu. Pe vremea aceea la Aiud se murea pe capete. Asistența medicală era aproape inexistentă. Nu era celuilă să nu fie bolnavi în ea.

Așa se anunța anul 1950 în Aiud.

LA CELULAR

Nu după multe zile se deschide ușa de la camera noastră. Un sanitar în halat alb mă anunță să-mi fac bagajul și să ies afară. Nedumerit și pierit de tot, îmi iau rămas bun de la toți ai mei, cu care venisem de la Timișoara și, cu bocceua sub braț,

ies afară. Cu mulți dintre ei aveam să mă mai întâlnesc în fabrică. Dar, cu unii din ei, n-aveam să mă mai văd, cum au fost părintele Ioja Sinezie și Tomus Mihai.

Ajuns pe sală, cu bocceaua sub braț, bălăbănuindu-mă mergeam după sanitar. Ieșim din secție, traversând drumul, intrăm în Celular. Nu mai fusesem niciodată aici, cum de altfel nici în Aiud.

În fața ochilor se desfășura grandoarea iadului sofisticat, iadul secolului XX. Infernul lui Dante. M-am cutremurat. Se părea că-i un colos, haotic dimensionat și construit. Arăta ca un infern fără sfârșit, cu nenumărate uși zăvorâte meșteșugit, cu plasă de sârmă între etaje și un târșăit de pâslari al pazei și plintoanelor de pe sală. Nu era voie să bocănească pe coridoare. Ca furii, spionau fiecare ușă, ascultând și vizionând pe drăcescul ochi al ușii.

După sanitar, cu sufletul la gură, urc etaj după etaj. Credeam că nu se mai termină. Ne oprim la etajul III, celula 309. Pe aripa scurtă, cu fața spre secția a II-a. Gardianul deschide ușa și-mi face vânt în celulă.

În fața mea, trei stafii, stând pe prici sub geam, se zgâiau la mine. În urma mea, zdrannng... și ușa se închise cu un scrâșnet de zăvor. Cum oi fi arătat eu la înfățișare, nu pot să mai știu, dar cert este că cei trei se uitau la mine ca la altceva. Parcă eram din altă lume, galben, galben la față ca șofranul.

Primul din stânga vine la mine și se prezintă — Nicolae Mareș, fostul ministru al agriculturii în timpul lui Antonescu. Era inginer constructor de căi ferate. Al doilea se scoală în picioare și se prezintă, Ioan Arbore, general, fost ministru al economiei în timpul lui Antonescu. Înaintea lui Iacobici a fost șeful Marelui Stat Major. Al treilea vine și el la mine, prezentându-se Turcu Nicolae, elev de liceu, prăpădit și slab ca

vai de el. Ei trei erau locatarii celulei 309 de la vestitul Celular al Aiudului. Am mai venit și eu, alt prăpădit, să sporesc numărul la patru. De-abia încăpeam pe prici. Locul meu era între generalul Arbore și Turcu. Fiind cel mai prăpădit, mă primiseră la mijloc. Pe prici, niște rogojini tocite de vreme și de bieteles noastre oase osândite erau singurul așternut al nostru în vreme de iarnă și fără căldură în celulă. Țevile de calorifer erau mai mult reci decât calde. Drept învelitoare aveam niște pături roase și ele ca bieteles rogojini și cu mai multe găuri. Asta ca să știm că ne puteam încălzi acoperindu-ne cu ele. Stăteam mai mult pe prici, cu pătura în spate.

Străin printre ei, colegii mei de la 309, gândul îmi zbură la cei pe care i-am lăsat în secția a II-a, timișorenii mei. Acum, departe de ei, parcă-i vedeam mai bine pe fiecare în parte. Mai mult, îmi amintesc de ing. Ion Constantin, stând pe priciul de jos, în mijlocul nostru, și povestindu-ne. Era cunoscut de toți, mai ales de grupul de ingineri din Politehnica Timișoara, asistenți și profesori universitari. De multe ori, cu durere în suflet, dar în lumina adevărului, ne puneă la curent cu multe greșeli întâmplăte în Banat, însă în același timp scotea în evidență și lucrurile bune. De la el am aflat o mulțime de lucruri întâmplăte în organizarea rezistenței din Banat. Cu spirit critic, își asuma multe din greșelile făcute de noi toți, necunoscând îndeaproape inamicul din față - comunismul. Parcă și acum îl aud cum ne spunea, revoltat că noi nu ne dăm seama, că toți comuniștii, comunismul mai bine zis, nu renunță la țelul lor final, ori de câte ori ar fi înfrânți. O iau de la capăt cu lupta lor. Încă mai mult, chiar dacă nu reușesc să obțină o victorie într-o generație, o predau la cei ce vin după ei. Era convins și conștient de diabolismul din ei și de voința fermă de a câștiga teren.

Concluzia era că noi ne găsim cu ei într-o luptă pe viață și pe moarte.

Asta se întâmpla în anul 1950 la Aiud. A trebuit ca timpul să dovedească, în mod cert, că cele afirmate de Ion Constantin sunt și azi de actualitate. Acum, când scriu, trecut de 80 de ani, Ion Constantin este tot lucid și cu multă seninătate, ne îndeamnă la unitate și luptă cot la cot. Și acum, în fața noastră, Comunismul luptă cu aceeași tenacitate. Din păcate, unitatea noastră nu mai este aceeași. S-a destrămat. Orgoliile, reaua credință i-au luat locul. Neînțelegerea lucrurilor, incapacitatea omului, uneori fac loc dezmembrării. Goana după mărire duce la neunitate.

În concluzie, Ion Constantin ne sfătuia atunci să nu desconsiderăm inamicul, comunismul de fapt, ci să-l luăm așa cum este el, diabolic, tenace și neîndurător. Să nu uităm, ne spunea el, că ei, rușii, fac politica mondială. Pun la bătaie vagoane de aur pentru a-și face drum în țelul lor. Trebuie să știm că în fața noastră este un colos. Acest colos ne vrea nouă moartea cu orice preț. Și-n prezent am rămas, noi românii, dușmanul numărul unu pentru ruși.

Aceste lucruri auzite atunci, în anul 1950 la Aiud, de la Ion Constantin, aveam să le mai aud, peste ani, în 1960, de la Ion V. Georgescu, care făcuse 11 ani de lagăr în Siberia, la Vorkuta și Verhoiansk, polul frigului. Îi cunoscuse la ei acasă pe ruși.

Azi, când vremurile sunt atât de grele, când neamul românesc este la grea cumpănă, când toți se năpustesc asupra noastră ca lupii, noi suntem dezbinați. Orgoliul și veleitățile ne pustiesc sufletele. Ura a luat locul dragostei și minciuna locul adevărului. Ba mai mult, ne pretăm unii dintre noi să denigrăm pe cel ce a mers în rând cu noi pe baricadă. Știut este că la

vremurile grele, vremuri mari, trebuie oameni mari. Azi... vremurile sunt mari, dar... oamenii sunt mici.

Singura cale de salvare este să ne întoarcem la Icoană. Să ne întoarcem de unde am început lupta pentru ridicarea neamului. Numai în jurul altarului găsim calea spre biruință. Uniți în jurul Bisericii să căutăm biruința.

În singurătatea mea, pe priciul de la 309, gândul îmi zboară la ing. Nicolae Cristețiu. Cu el și cu tatăl său legasem o prietenie. Tatăl său, Pavel, a fost secretarul Politehniciei. Înaintea lui, ca secretar a fost unul Ioan Berzescu din Teregova. Noi, în comună îi spuneam Bârsăscu. A fost nepot al învățătorului Petru Berzescu de pe timpul Austriei. În comună lumea îi spunea Pătru Dascălul. De la familia lor a rămas și cartierul nostru din comună cu numele de "Bârsești". Un fiu al lui cu numele de Ion Berzescu a fost delegat la adunarea de la Alba-Iulia în 1918, când s-a făcut Marea Unire. De fapt, cei mai mulți cu numele de Berzescu, în comună, locuiesc în acest cartier, unde de altfel m-am născut și eu. Auzind Pavel Cristețiu de numele meu, m-a întrebat dacă nu sunt cumva rudă cu fostul secretar al Politehniciei. I-am spus că nu sunt rudă apropiată cu el, dar am locuit pe aceeași stradă. Cu Nicolae Cristețiu ne-am găsit cunoștințe comune. Era prieten bun cu o fată de la Teregova, Bica Felicia. *Liți* îi spuneam noi în comună. Studiase conservatorul la Timișoara, secția Canto. Am copilărit și am crescut cu ea împreună. Suntem chiar rude. Mama mea a fost din familia lor, Bica. Nicolică Cristețiu îmi povestea de prietenia lor, iar eu de copilăria noastră.

Demn de reținut este un lucru extrem de important, povestit de Nicolică. Ne spunea el, cu mult haz, că după terminarea facultății, ajungând inginer, era puțin dezorientat. Nu știa ce-i de făcut ca să poți câștiga și tu un ban mai mult.

Deodată îi vine inspirația să se ducă la școala de instalatori de apă. Zis și făcut. Se înscrie la una din aceste școli cu durata de trei ani. Iată-l și ucenic pe Nicolică al nostru, ditamai inginerul. La terminarea cursurilor de trei ani, directorul școlii îi cere diploma de bacalaureat pentru a-i putea face diploma de meseriaș instalator de apă. Cristețiu îi duce diploma de inginer. Directorul, când vede treaba asta și anume că-i inginer, intrigat cumva, îi spune:

— “Păi, bine domnule, de ce nu mi-ai spus de la început că ești inginer?”

— “Nu v-am spus pentru că am vrut să învăț meserie. Dac-ați fi știut lucrul acesta, m-ați fi corcolit și n-aș fi învățat meserie. Așa, iată-mă și instalator de apă, cu diplomă la mână.”

Se împlinesc acum aproape 50 de ani de când am trăit acele vremuri în blestematul acela de Aiud. Și acum trăiesc parcă din plin acele clipe de iad. Dintre cei de la camera 28, secția a II-a, numai cu ing. Viorel Demian și cu ing. Ion Constantin m-am întâlnit în 1994, la Aiud, în ziua de 14 septembrie, la sfințirea monumentului.

Stând tăcut pe prici, lângă generalul Arbore Ion și Nicolae Mareș, gândurile mele zburau hăt departe, peste munți și văi, dealuri și vâlcele, la cei de acasă, care, de bună seamă, cu lacrimi în ochi se gândeau la noi, cei năclăiți în sânge și roși de atâtea boli abătute asupra capului nostru. Stând pe prici, mai mult turcește, lângă generalul Arbore, cu boala în oase, îmi duceam amarul și osânda-n spinare.

În fiecare zi pe la orele 10 venea un sanitar cu un planton și-mi aducea laptele într-o gamelă. Fiind bolnav de icter eram trecut la regim. Laptele pe care-l primeam era preparat din praf de lapte. Mâncarea o primeam tot de la regim, separat. Era parcă

fără nici un gust. Asta poate că de unde eram bolnav, nu aveam nici o poftă de mâncare și nici ea nu avea vreun gust.

Nu după mult timp, în celula noastră mai este vârat pe ușă un om mai mult înalt decât scund, brunet la față. Părea puțin adus de spate. Dacă bine-mi amintesc, se prezentase cu numele de Nedelcu, locotenent. Pe prici nu mai avea loc. Se aciuieste și el pe podea, lipit de peretele din dreapta cum intri pe ușă. De acum eram cinci în celulă. Spre norocul nostru, al celor de la celula 309, nici unul din noi nu era cu arțag. Nu eram puși pe ceartă. Era multă liniște. Toată ziua ascultam la cele povestite ba de generalul Arbore, ba de Nicolae Mareș. Ca mai bătrâni, pe lângă faptul că au fost miniștri în timpul lui Antonescu, mai aveau de povestit și cele petrecute într-o viață de om. De multe ori uitam de mine și de boala mea, ascultând-i cu nesaț. Așa se face că noi, cei mici și de jos, ne făceam acum intrarea în lumea care odată a condus destinele acestei țări.

Când venea vorba de mareșalul Antonescu, îl priveau dintr-un unghi cu totul aparte, în mod critic. Acum îi găseau toate păcatele. Istoria începuse să-l judece. Ca foști apropiați colaboratori, cunoșteau multe lucruri și bune, și rele.

1. Dintr-un început condamnau actul de la 23 august 1944. Condamnau atitudinea regelui Mihai I față de Antonescu.

2. Au optat pentru inițiativa Mareșalului de a ieși din război. Din timp, ei și-au dat seama că Germania va pierde războiul. Voiau desprinderea de Hitler, dar nu prin trădare.

3. Acum, în perspectiva istoriei, conflictul dintre generalul Iacobici, Ministrul de Război și fostul Șef al Marelui Stat Major al Armatei și Mareșalul Antonescu îl vedeau cu alți ochi. Îi dădeau dreptate lui Iacobici. Cât a putut, generalul Iacobici a frânat trimiterea pe front de noi trupe. Trăgea de timp. Nu voia să sacrifice armata pentru o cauză deja pierdută.

Zilnic, noi cei mici din cameră ascultam la cele povestite de cei doi miniștri antonescieni. Pe rând, erau trecuți prin sita lor toți foștii miniștri și generali ai armatei române. Așa am reușit și eu să ascult și să-mi dau seama de tot ce s-a petrecut în drumul parcurs de Mareșalul Antonescu în timpul guvernării lui. Cert este că el trebuia tratat ca un erou și luptător împotriva comunismului. Nu trebuia prins printr-un ieftin șiretlic și predat rușilor. Cei care s-au pretat la această scamatorie vor fi judecați de istorie și-n mod sigur condamnați.

Din povestirile generalului Ion Arbore am înțeles multe lucruri. Era fiu de preot, ceea ce s-a și văzut în tot comportamentul lui. Se ruga tot timpul în celulă. Privea lumea din jurul lui cu multă îngăduință și dragoste. Ne ocrotea cât putea pe noi, cei din apropierea lui, ca pe niște copii. La rândurile, fiecare din noi ne-am istorisit trecutul nostru, cu toate neajunsurile și pățaniile noastre. Generalul Arbore și-a petrecut copilăria în Dobrogea, în apropierea Deltei, la Sarinasuf, unde tatăl său era preot. Mai avea un frate, profesor de limba română la Focșani. Ne povestise mult despre el, cu lucruri bune și frumoase. Avea o bibliotecă mare și temeinică, de peste 10.000 de volume. Era un om de mare sensibilitate. Spre deosebire de aproape toți cei cu care el a lucrat afară, în mari funcții de stat, era de o modestie rară. El credea cu toată căldura în Dumnezeu. A murit la Jilava îngrijind bolnavii. Le spăla rufele de pe ei, murdare de atâta boală, rugându-se lui Hristos. Nu știu cum o fi fost în libertate, dar aici în temniță l-a găsit pe Dumnezeu. A fost un om de o mare ținută morală. Nu l-am auzit o dată bârfind pe cineva. De câte ori Nicolae Mareș se mai scăpa de mai vorbea de rău pe cineva, el îi spunea:

— “Măi Nicolae măi, nu vorbi cu păcat de oameni, că numai Dumnezeu știe ce-o fi fost în sufletul lor, de-or fi greșit. Nici noi n-am fost mai buni.”

Adeseori ne povestea lucruri din copilăria lui, de felul cum a reușit să răzbată în viață. A parcurs drumul, în cariera lui de ofițer, de la sublocotenent și până la gradul de general prin puterile lui, fără a fi ajutat de cineva din afară.

CARE VREI MURI

Era prin luna aprilie 1950. Pe Nicolae Mareș, într-o bună zi, de dimineață, după deschidere, îl strigă un ofițer cu lista în mână să-și facă bagajul și să iasă afară. Tiptil, puțin adus de spate, destul de firav, cu bocceaua sub braț, își ia rămas bun de la noi și iese afară. Târziu am auzit, când deja eram liber, că a fost dus la Sighet, unde a și murit. De la plecarea lui am rămas iarăși patru. Vizita medicală se făcea o dată pe săptămână de către medicul civil al închisorii, într-o celulă special amenajată.

Pe sală, ca planton era și unul, Giury pe numele lui, ungur de origine. Înainte de vizită umbla ca o vijelie, de la celulă la celulă, strigând cât îl țineau plămâni:

— “Care vrei muri! Care vrei muri! Care vrei muri!”, trăgând zăvoarele de la uși, de să le rupă, nu alta. La început nu știam ce-o fi cu asta. Generalul Arbore îmi spune însă că-i vizita medicală. Cine vrea să meargă la medic se îmbracă și iese pe sală. Mă ridic și eu și mă iau după ai mei. În frunte era generalul și după el eu. Când am ieșit pe sală, deja coada se formase. Ne așezăm și noi la coadă, încheind rândul. Rezemați de perete, oamenii vorbeau între ei. De-abia ne mai vedeam unii cu alții, din celulele vecine. Erau scoase cam 5-6 celule deodată. În

timpul ăsta îl văd pe Arbore că-l ia de mână pe un bătrân, mai mic de statură ca el, brunet, și-i spune:

— “Măi Iacobici, vino să-ți prezint pe un bănățean de-al tău de la Teregova, profesor de meserie și-i tânăr de tot.”

Eu, sfios din fire, dar mai bine zis timid, dau mâna cu el. Cu multă afecțiune mi-o strânge, bucurându-se că mai vede pe cineva dintr-ai lui, din acel colț de țară, care a avut curajul să înfrunte urgia comunistă.

— “Mă bucur mult de tot că vă cunosc, d-le Berzescu. Eu sunt din Armeniș de naștere. Numele d-tale mi-e tare cunoscut. Pe tatăl d-tale nu cumva îl cheamă Gheorghe?”

— “Ba da, d-le general, Gheorghe îl cheamă.”

— “Să știi, frate dragă, că o verișoară de a mea, Iconia, a fost căsătorită cu unul Ion Berzescu din Teregova. Eu sunt vărul ei primar, părinții noștri, frați.

— “D-le general, o cunosc foarte bine pe mătușa Iconia. Doar în brațele ei am crescut. Soțul ei, uica Ion, a fost vărul primar al bunicului meu, Ion. Tatăl meu, Gheorghe, tot în brațele ei a crescut. Locuiam în aceeași casă mare, făcută din cărămidă din timpul Austriei.”

M-a mai întrebat de mulți oameni din Teregova, pe care-i cunoșteam bine. I-am mai spus că atât bunicul meu, Ion, trăiește, cât și uica Ion, soțul Iconiei, trăiește. I-am lăsat în viață. S-a bucurat nespus de mult. Așa l-am cunoscut și eu pe generalul Iosif Iacobici, fostul ministru al Apărării Naționale și înainte de asta Șeful Marelui Stat Major. De atunci, de fiecare dată când Giury ne scotea la vizita medicală, ne întâlneam pe sală.

După mai mult timp de regim alimentar, fără nici un medicament, icterul meu dispare. Am trecut cu masa la comun.

Scăpasem eu de necazul bolii de ficat și cade fratele meu de suferință, Turcu. Se îmbolnăvește de plămâni, începe să facă

febră mare, să tușească și să nu mai poată mânca. Batem în ușă, raportăm că-i bolnav destul de grav, dar nimeni nimic. Nici n-au venit să-l vadă, cel puțin. La vizita medicală, medicul se mulțumea cu consultul. În rest, nimic. Fără nici un fel de tratament, își ducea boala cu resemnare. Noaptea transpira și tușea întruna. După cum am mai spus, poftă de mâncare nu avea. Sub ochii noștri, la sfârșitul lui aprilie 1950 s-a stins. A murit întins pe prici lângă mine. Dimineața am văzut că nu mai mișcă. Înțepenise sub pătura zdrențuită.

Încă unul, pe lângă cei mulți, trecuse în veșnicie, fără ca Administrația să miște un deget, să ia o măsură. Cu bună știință au săvârșit crima. Se înscrie în planul lor de asasinare a întregului neam românesc. Rușii, cu premeditare, urmăreau exterminarea neamului nostru.

Pe la început de mai 1950, rămânem în celula 309 numai trei oameni: generalul Ion Arbore, locotenentul Nedelcu și cu mine.

Nu după mult timp, prinseră să umble un ofițer și un civil, din celulă în celulă, și întrebau pe fiecare ce meserie are. Nu știam de ce fac lucrul ăsta. După o vreme, generalul Arbore ne spune ce credea el despre treaba asta și anume că ei vor să scoată oameni cu meserie în fabrică. Stând și gândind, deodată-mi vine-n minte o idee. Când mai vin prin celule, întrebând de meseriași, eu voi declara că sunt tâmplar. Cunoșteam destul de bine tâmplăria. Nu aveam teamă. Speram c-o să fie bine.

Erau zile de mai, când soarele cu razele lui începuse să răzbată și-n celula noastră. Soare de mai cu nădejdi de mai bine. Într-o zi se deschide iarăși ușa celulei și întrebă de meseriași. Eu ies în față și le spun că sunt tâmplar. Mă notează și închid ușa.

— “Ei, acum să te pregătești de fabrică. Pe toți care-i notează îi scot în fabrică”, îmi spune gen. Arbore.

În zilele următoare ne mută pe toți cei din celula noastră într-o altă celulă, tot pe partea scurtă, dar în partea cealaltă a Celularului. De acolo, de pe geam, se vedea curtea fabricii. Era o vânzoleală de oameni. Se auzea destul de bine vuietul de ciocane în tabla de metal. Era atelierul de tinichigerie. Albastrul cerului văzut din celulă era atât de îmbietor și de liniștitor, încât pentru o clipă uitam că suntem în temniță. Razele soarelui ne scaldau fața îngălbenită și stafidită de atâta lipsă de lumină și libertate. Toate concureau la o imagine de mult râvnită de noi, osândiții, libertatea și sănătatea.

Într-o zi, gen. Arbore îmi spune iarăși:

— “În curând vei merge la acel vuiet de fabrică și-ți vei găsi o liniște oarecare.”

În celula noastră, 309, se făcea curățenie. Se văruia peste tot. După terminarea văruitului ne-am mutat la locul nostru, 309.

Florarul parcă ne mai potolea dorul de libertate. Ne mișcam mai vioi și-n celulă. Speram în mai bine. Ne rugam Celui de Sus să ne întărească.

În fiecare zi, gen. Arbore se ruga cu multă căldură, stând pe prici la locul lui. Senin, le primea pe toate câte veneau pe capul lui. Niciodată nu l-am auzit văicărindu-se. Ca dreptul Iov, mulțumea lui Dumnezeu de tot ceea ce se întâmpla.

Într-o bună zi, ușa se deschide și un ofițer îmi spune să-mi fac bagajul și să ies afară. Îmi iau rămas bun de la generalul Arbore și de la Nedelcu și ies afară. Gen. Arbore îmi urează mult noroc. De atunci nu l-am mai văzut. Aveam să aflu că a murit la Jilava, îngrijind bolnavii. Dumnezeu să-l odihnească în pace, că a fost un mare român și un bun creștin.

ÎN FABRICĂ

De la etajul III, după ce ies din celula 309, merg în urma ofițerului cu bagajele sub braț. Cobor de-abia răsuflând scările, cu ofițerul în față. Ajungem la etajul I, în fața unei celule, pe aripa lungă, pe partea dreaptă a Celularului. Nu mai știu bine ce număr avea celula, parcă 31, dar sigur nu mai sunt. După noi era și șeful secției, un gardian cu cheile în mână. Îmi deschide ușa invitându-mă să intru în celulă. Acolo era altfel decât la 309. Erau patru paturi de fier cu saltele curate, cearceafuri, perină și pături bune. Mi-am lăsat bagajul pe patul de jos, din dreapta camerei și am ieșit afară după ofițer.

La ieșirea din Celular erau mai mulți deținuți încolonați, toți ca mine, pentru fabrică. Afară ne aștepta un civil, de statură mijlocie. Stătea liniștit, cu un băț în mână și cu privirea tot în pământ. Parcă ar fi căutat ceva. Când m-am atașat grupului, a zis:

— “Hai să mergem!”

Mai târziu aveam să aflu că era Mareș, directorul fabricii. El, în fruntea coloanei, iar noi, după el, spre fabrică. Intrăm pe poartă în fabrică. De cum am intrat, ne-a și luat în primire o zumzăială, un du-te-vino al oamenilor, cu treabă și fără treabă. Arăta curtea aia ca un furnicar. Se mișcau în toate părțile. De la intrarea în fabrică, în stânga, un gater, cu două pânze, scrâșnea ritmic la un bulvan de brad, tăindu-l în scânduri la dimensiunea cerută. În dreapta, mai la distanță, erau birourile fabricii, unde lucrau de zor o mulțime de ingineri proiectanți. Cu gaterul în continuare era sala strungurilor în lemn. Acolo zbârnâiau dălțile înfipte în lemn, mânuite de buni meșteri strungari. Erau colegii noștri, frații noștri de luptă. Acolo lucra și prietenul meu bun

Mihai Pușcașu, azi trecut întru cele veșnice. De la strunguri intrai în atelierul de rotărie, unde aveam să lucrez eu mulți ani de fabrică. Legate de rotărie erau atelierelor de tâmplărie, cu specificul lor de lucrat în lemn, uși, ferestre, mobilă și tapițerie. Pe partea dreaptă, cum intrai în fabrică, după birouri, se desfășurau atelierelor de fierărie, tinichigerie, paturi, forja și altele. După aceste ateliere venea și atelierul de jucării.

După ce toți am intrat în fabrică, aproape de poartă, Mareș se oprește în fața noastră, cu lista în mână. Eram numai ochi și urechi. Așteptam să vedem care-ncotro va merge la locul de muncă. Pe lângă Mareș erau mai mulți gardieni, șefi de ateliere. Așteptau și ei repartiția. Eu ajung la atelierul de jucării, cu încă vreo câțiva ca mine. Ne predă unui deținut, mai răsărit parcă, îmbrăcat și el în zeghe ca toți deținuții. Sunt repartizat la o masă unde se confecționau jucării. Cel care mă luase în primire se și ocupa de mine, arătându-mi ce trebuie să fac. De prima dată îmi dă niște plăcuțe de lemn pe care trebuie să le șlefuiesc. Zis și făcut. M-apuc de lucru. Cel care m-a luat în primire era un deținut de drept comun, cu numele de Movilă. Era un om tare bun și echilibrat. Și-a dat seama pe loc că noi de-abia am apucat să scăpăm de Celular și să mai prindem un pic de libertate, schimbând mediul satanic de oprimare. Acest Movilă era șeful atelierului de jucării. Toți cei din atelier îmi erau necunoscuți, deși erau toți politici. De fapt n-aveam de unde să-i cunosc, că, de la Timișoara, n-am mai ieșit niciunde din celulă ca să-i pot cunoaște. Aceasta a fost, de luni de zile, prima mea ieșire din celulă, printre oameni, afară de ieșirile la vizita medicală pe Celular.

Totul părea nou pentru mine, necunoscut. Adesea mă întrebam până unde se poate merge în nesiguranța asta și ce-o aduce ziua de mâine. Nu-mi dădeam seama atunci că de fapt

aceasta-i o caracteristică a gulagului, cu mijloacele lui de oprimare. Toate încercările de suprimare a omului de către om nu sunt altceva decât consecințele încheștării în lupta dintre bine și rău.

Fabrica lucra în trei schimburi. Cei de la jucării lucrau numai în schimbul întâi, de la orele 6 la 14. La ieșirea din fabrică, luam masa de prânz. De acolo, liberi fiecare după luarea mesei, ne îndreptam spre Celular. Ajuns la celula mea, găsesc încă doi deținuți, la patul lor, punându-și traista cu gamela la capul patului. Nu-mi mai amintesc cine erau acei colegi de cameră dintr-un început. Mi-am pus și eu traista la capul patului. Eram patru oameni în fiecare celulă. Ce n-am observat de la început a fost faptul că în celulă nu era tinetă pentru nevoile noastre. Fiecare mergea la WC-ul din capul coridorului. Ușa de la cameră era permanent deschisă, zi și noapte. Dintr-o dată, alt regim de cameră și alte condiții de viață. Ne apropiam de cele normale, spre deosebire de animale.

Mă preocupa lucrul din fabrică. Așa ajunseseam la o oarecare libertate. Mă ducea mereu, gândul la generalul Arbore, pe care-l lăsasem în celulă, slăbit de tot, de de-abia-și ținea sufletul. Ridicam ochii din curtea fabricii și priveam acel colț de Celular, unde știam că-l lăsasem pe Arbore. Vocea lui blajină și dragostea față de om îl defineau ca pe un adevărat părinte. Ajuns la un oarecare confort, adesea mă gândeam la el, care dormea tot pe prici, cu o rogojină ferfeniță și o pătură, veche de când lumea, roasă de vreme și găurită.

La atelier, după o vreme, de la șlefuit am trecut la confecționat piese pentru jucării. Timpul trecea repede, repede de nu-ți venea să crezi. Mâncarea în fabrică era mult mai bună. Începusem să cunosc lumea de acolo. În fața mea, la jucării, șlefuia de zor un om, slab la față, de statură mijlocie și cu

privirile vii de tot. Era numai viață în el. Destul de comunicativ, se uita insistent spre mine. De la o vreme, mă întreabă cine sunt și de unde vin. Cu o oarecare reținere, îi răspund la întrebările lui. La rândul-i, îmi spune și el cine-i și de unde vine. Era părintele Dumitru Mitoiu, care fusese preot în comuna Băcești, județul Vaslui. În legătură cu numele meu de botez, Atanasie, face o glumă, nesărată un pic, dar fără răutate în conținut.

— “Cum de porți numele unui mare sfânt, Atanasie cel Mare, patriarh al Alexandriei? Tu nu-l meriți.”

M-am uitat lung la el, fără să-i răspund. Nu știa că terminasem și eu teologia. Și-a dat seama de gafa făcută, încercând să se poarte frumos cu mine. Îmi căuta prietenia. Aveam să devenim buni prieteni. Avea un suflet mare și curat. Eram ca doi frați, de ne spuneau cunoscuții noștri că suntem de nedespărțit. Era cu 5 ani mai mare ca mine, născut în 1916. Făcuse teologia și dreptul la București. L-a avut ca profesor pe Ion V. Georgescu, căruia studenții îi spuneau: “Hunul”. I-a mai avut profesori pe Nichifor Crainic, pe Tudor Popescu, Nae Popescu și alții.

În mai 1950, intraseră mulți deținuți în fabrică. Cantotdeauna, când se făceau mișcări mari de oameni, dintr-un loc într-altul, ofițerul politic avea activitate intensă. Zilnic erau chemați la el câte 2-3 oameni din fabrică. Se recrutau informatori. Mereu alții și iar alții. Învățasem un lucru, să nu leg discuții cu nimeni pe linie politică și nici să-mi dau păreri asupra conducerii de stat. S-au făcut destule încercări asupra mea. Nimănui nu i-am vorbit despre activitatea mea din libertate.

Am uitat să vă spun o întâmplare de-a mea, cât eram la Celular cu generalul Arbore, la 309. Într-o zi, pe la sfârșitul lui aprilie, vine frizerul să ne tundă și să ne bărbierească. De față tot timpul era și gardianul, șeful secției. Peste cizme avea încălțați

niște pâslari, ca să nu facă zgomot când se deplasa de la ușă la ușă, ascultând cele vorbite în celulă. Aici, în timpul tunsului, stând de vorbă cu noi, învârtea niște chei pe după deget. Deodată se întoarce spre mine și mă întreabă de unde sunt și cu ce am căzut. Îi răspund că am căzut cu Spiru Blănaru din Teregova. Când a auzit de Teregova, a sărit în sus spunând:

— “Ce mă, tu ești din Teregova? Acolo bandiții aceia au tras în oamenii partidului și i-au omorât? Voi ați luptat împotriva partidului comunist? Mă, voi trebuia să fiți toți omorâți. Știi tu asta?”

Numaidecât, iese afară pe sală și-i cheamă repede pe mai mulți gardieni din Celular, strigând:

— “Măi, tovarăși, măi, ia veniți repede aici să vedeți și voi un bandit din Teregova, care a tras în noi să ne omoare pe toți. Să vedeți și voi cum arată un mare bandit.”

Atâta mi-a trebuit. Țin-te acum la scandal. Generalul Arbore rămăsese consternat. Vin repede vreo trei gealați, toți cu pâslari în picioare, și se holbau la mine ca la altă arătare. Unul dintre ei, ca să se afle în treabă, îmi pune întrebarea:

— “Ce mă, voi ați vrut să dărâmați Comunismul? Aici o să-ți putrezească oasele. Să știi!”

S-au uitat la mine ca la urs și s-au dus. Nu știam peste ce am dat. Așa din senin, belelele curg pe capul tău, numai prin faptul că ești român și crezi în Dumnezeu. De abia atunci mi-am dat seama și am observat că într-adevăr luptele de la Pietrele Albe au avut un mare răsunet în lume.

Politicul mă cunoștea însă foarte bine după dosar. De aceea a și insistat prin alții să mă capteze în rândul informatorilor. N-au reușit. La jucării am stat un an de zile. Ajunsesem șef de echipă, bucurându-mă de aprecierea lui Movilă, șeful de atelier. În anul 1951 începuseră să nu mai

confeționeze așa multe jucării. Numărul muncitorilor s-a mai redus. Atât eu cât și părintele Mitoiu, nefiind agreeți politic, am fost dați la munca cea mai grea din fabrică, secția de prelucrare a lemnului, la Rotărie. Așa se face că am ajuns eu împreună cu Mitoiu să lucrăm la roate.

Mă întorc iarăși pentru o clipă la jucării, mărturisind trăiri interioare, de o mare cuprindere sufletească, ținând de cruda realitate, Libertate-Robie. Lucrând cu migală la jucării, gândul meu zbura adesea la cei dragi de acasă. Aveam un fiu de trei ani, la ora când, prin mâinile mele, treceau jucării, una mai frumoasă ca alta. Mă întrebam de multe ori dacă și copilul meu avea în mâinile lui vreo jucărie din cele făcute de noi, ca să se joace cu ea? La ora aceea, nu numai eu gândeam așa, ci toți care aveau copii acasă. Gândul nostru zbura la ei, văzându-i cu traista plină de jucării.

La vremea aceea, noi toți, cei întemnițați, eram niște jucării în mâinile destinului, parcă. Viața se juca cu noi atât de crud. Cu noi care am îndrăznit să zicem NU răului, să ne opunem cu prețul vieții puhoiului din răsăritul satanizat.

LA ROTĂRIE

Dacă am îndrăznit să mă opun și să nu primesc a lucra cu politicul, am ajuns la Rotărie, unde se muncea din greu. Puteam să ajung la tâmplărie, unde se lucra mult mai ușor, sau la mobilă fină, unde mulți din prietenii mei lucrau. Acolo lucra și Ion Bohotici, Dumnezeu să-l odihnească în pace, că el a fost primul care a venit la mine și m-a încurajat.

La rotărie am fost dat împreună cu părintele Mitoiu. Nea Mitu, îi spuneam eu. S-a apropiat de mine ca un frate mai mare. Era o fire iute la mânie, dar și cu multă dragoste față de om. În închisoare s-a purtat cu multă demnitate.

Atelierul de rotărie era legat de sala strungurilor în lemn. Acolo erau așezate tot felul de tejghele și cai de confecționat rotile. Toate se desfășurau de la cele mai simple piese până la roata dată gata pentru fierărie, la încălțat, cum îi spuneau ei în limbajul tehnic al lor, unde se puneau șinele de fier. Ne-am așezat și noi la o tejghea, unde ni s-au dat niște spițe de roată, să le finisăm, gata pentru bătut în butuc.

Șeful atelierului era Nicolae Pitaru din Negrești, jud. Vaslui, deci moldovean. Nicolae al nostru era un om foarte bun, rob ca și noi, crezând cu multă putere în Dumnezeu. Era rotar de meserie. De fapt, cei care conduceau rotăria erau cei doi maiștri civili: Crișan, șeful rotăriei, și Dragomir, ajutorul lui. În felul cum se purtau cu noi, erau la locul lor. Întotdeauna ne apărau în fața conducerii. La începutul activității noastre la acest atelier, nu era fixată vreo normă. De-abia acum se aranja atelierul în plină formă.

Se primise o comandă de 10.000 de căruțe din partea armatei. Pe lângă acestea, încă 2500 de șarete. Comanda era mare. Așa stând lucrurile, rotăria se organizează în trei schimburi. Pitarul Nicolae, mastru rotar deținut, rămase șeful rotăriei. Lucra numai dimineața.

Coordonator al atelierelor, de strunguri în lemn, gaterul și al rotăriei era ing. silvic Iosif Roescu. El a fost judecat în lotul lui Auschnit, Reșița. De naștere era din comuna Rusca, aproape de Teregova. A mai avut un frate învățător, Ion Roescu. L-am avut și eu învățător la Teregova. Ing. Roescu s-a purtat bine în tot timpul cât a condus aceste ateliere în fabrică. După aproape

un an a fost schimbat. În locul lui a venit ing. Ioan Tonea, tot silvic de meserie. Noi nu prea aveam tangență cu coordonatorul, decât numai când lua, de la șefii de secții, rapoartele cu lucrul executat în timpul schimbului de lucru. Cel care era mereu cu noi și conducea era Pitarul Nicolae, rotar de meserie. M-am bucurat de multă încredere din partea lui. Îl cunoștea foarte bine părintele Mitoiu, fiind vecini cu comunele. Comuna Băcești, unde Mitoiu era preot, era aproape de Negrești, jud. Vaslui.

După ce ne-am obișnuit cu lucrul, fiind stăpâni pe meserie, s-a instaurat o atmosferă de mult calm și de prietenie. De la bătutul spițelor în butuci, împreună cu Mitoiu, trecem la altă operație, la făcutul roților. Asta însă, numai după șase luni, cam spre sfârșitul lui 1951. Atelierul era destul de mare. Era o vânzoleală și o hărmălaie de-ți țiuiau urechile. De la izbitul barosului de 5 kg. în obezile care trebuiau montate pe spițe, la lovitul ciocanelor în dălțile care pregăteau butucii pentru montat spițele, la răscaitul ferăstrăului care tăia spițele la dimensiunile cerute, apoi șlefuitul spițelor, toate la un loc realizau simfonia muncii. Ca să te înțelegi cu vecinul, trebuia să te apropii de urechea lui sau să strigi. Ajunsesem deja la făcutul roților. Montarea obezilor pe spițe era ultima operație a roții, după care mergea la forjă, unde i se monta panta de fier. Mai bine zis, se încălțau roțile. Eu lucram lângă părintele Mitoiu.

Tot în toamna acestui an, la rotărie, a fost adus și Lae Orbulescu, nea Lae, cum îi spuneam noi, apropiații lui, bănățenii, mai ales. Era numai os și piele, tare slab ca fizic. Umbla greu de tot. Îi fuseseră degerate picioarele. De aici și reumatismul. Parcă-l văd și acum, finisând un butuc de roată. Asta-i era lucrul lui. Cu dalta și ciocanul ajusta spațiile de la butuc, unde veneau bătute spițele. Mai mult vorbea decât lucra. Pe atunci, norma se cerea pe echipă, nu pe om. Mai târziu, în

anii 52-53, lupta de clasă se ascuțise, administrația încălecându-ne cu normele. Vom vedea ce am realizat și cu normele când voi ajunge la anii respectivi.

Pe lângă Lae, mai era și Nelu Cristea, și Gheorghe Ungureanu. Destul de des venea la el Aurel Cădăreanu de la strunguri în lemn. La începutul lui 1952, Mitoiu ajunsese șeful echipei de rotărie. Devenisem buni rotari. Tot aici, cu noi, mai venise și Petru Hamat. Toți trei eram în același schimb. Lucrul de la executarea roților cerea multă atenție. De multe ori mai venea și câte un control de calitate, unde de obicei ieșeam bine. Întotdeauna ne făceam un plus de roți peste normă. Asta, pentru a avea rezerve, când nu realizam norma pe echipă. Lucrul acesta nu-l știa nimeni, decât numai noi trei, Hamat, Mitoiu și cu mine. În fiecare zi, la terminarea lucrului, venea ing. Tonea și lua situația. Nea Lae însă, niciodată nu-și făcea norma la butucii lui. Cu toate astea, se simțea tare bine în echipă. Cât am putut, l-am ocrotit. Adesea îi spuneam să fie atent numai când vine vreun gardian sau alții mai mari, când va trebui, în cazul acesta, să dea de zor cu ciocanul în daltă, să meargă, că de restul ne îngrijim noi.

Eram ca-ntr-o familie. Realizasem o unitate de credință și de frățietate între noi. Aveam mulți vrânceni printre noi, fiii Vrâncioaiei din legendă. Le-am uitat numele. Numai de Toader Bahna mi-aduc aminte, un flăcău frumos, înalt și destul de voinic. Nu după mult timp, Mitoiu ajunge la operație de apendicită la spital. În timpul acesta, eu îi țin locul de șef de echipă. Cât a fost în spital, m-am descurcat destul de bine cu normele. Cu ing. Tonea m-am înțeleș.

Comenzile, fiind mari pentru noi la rotărie, nu puteam să le facem față. Eram 105 oameni la rotărie, acesta fiind unul din marile ateliere din fabrică. Totul se făcea din mână. Cel mai

greu era la finisatul roții. După ce se băteau obezile, roata trebuia curățită pe cant, ca să fie un cerc bun. Urma după aceea curățatul fețelor. Obezile, fiind făcute din lemn de esență tare, se curățau tare greu. La rindea nu se lăsau prea ușor la curățat.

După o mai îndelungată chibzuință a inginerilor în frunte cu Tonea, au făcut două freze de curățat, una pentru cant și alta pentru fețe. La început mai săreau așchii cam prea mari din roată, dar până la urmă, totuși, s-a reușit. S-a făcut, un pas mare pentru rotărie. Cât despre cei care lucram la făcutul roților, numărul nostru a crescut. În schimb, o dată cu realizarea frezelor, cei care băteam obezile am fost scoși din atelier. Plătiserăm deci făcutul frezelor. În locul nostru au fost instalate frezele și strungul pentru butuci. Tot ce ținea de rotărie se instalase în locul nostru.

De acolo, de la scut, unde iarna, de bine, de rău, mai aveam puțină căldură, ne-am mutat afară, într-o baracă, făcută numai pentru depozitarea materialului. Pereții erau din scândură. Distanța dintre scânduri era mare. Puteai băga și mâna pe unele locuri, printre scânduri. În mijlocul barăcii era instalată o sobă mare din tablă, unde puneam lemne cu nemiluita, până se roșea. Dar... ce folos? În față te pripeai, iar în spate înghețai. Așa am lucrat o parte din iarna lui 1951-1952 și cea din 1952-1953 în întregime.

În schimbul nostru la roate, lucram numai noi trei, Mitoiu, Hamat și cu mine. În vremea aceasta, în Aiud, din partea biroului politic se încerca o reeducare. Se luaseră după Pitești, unde în mod drăcesc s-a recurs la anularea tuturor potențelor spirituale ale omului. Cum de altfel s-a acționat și la Gherla, cu tot arsenalul satanic de la Pitești.

Din partea conducerii, însărcinat era unul Dorobanțu cu acțiunea de reeducare. Iar din partea deținuților era Pânzaru Constantin.

Ca oriunde, și aici la Aiud, reeducarea era precedată de organizarea rețelei de informatori. Aceasta funcționa ca acele de ceasornic, mai ales că cei mai mulți veniseră de la Pitești. În fabrică, o mulțime de informatori aveau funcții de răspundere, de control al muncii de calitate și al producției. Ba, mai încercaseră să se strecoare și-n fiecare atelier, cu scopul de a sparge normele, obținându-le din zi în zi tot mai mari. Cu un cuvânt, începuseră lupta împotriva noastră. Noi, la rândul nostru, cei care ne uniserăm în lupta împotriva lor, reacționăm prompt la fiecare încercare a lor de pătrundere și perturbare a sistemului de muncă și a armoniei din cadrul echipei.

La rotărie mereu ne dădeau târcoale. Parcă ne studiau în vederea unei anulări sau chiar a dispariției unuia dintre noi.

Pe la sfârșitul anului 1951, vin o mulțime de noi oameni în fabrică. Printre ei erau mulți studenți de la Pitești. Știam prin ce trecuseră ei și încă mai îndurau și acum. Mă cheamă, prin octombrie 1951, Ion Bohotici la el, în timpul liber de masa după prânz. El lucra la mobilă fină, unde șef era Ordeanu. Stau de vorbă cu el asupra atitudinii ce trebuia luată în fața studenților veniți de la Pitești. Îmi spune să fiu atent și rezervat. Să nu dau curs liber sentimentului de prietenie. Dacă vreun vechi cunoscut sau fost prieten vine la mine, să fiu înțelegător, dar rezervat.

LA OFIȚERUL POLITIC

În acest timp, când fabrica fierbea în organizarea reeducării și când rețeaua de informatori se structura, eu sunt chemat la ofițerul politic, cam pe la orele 10 înainte de masă. Era o toamnă cu mult soare. Și ziua se anunța frumoasă și caldă. Parcă era o vară târzie. La ofițerul politic am stat vreo două ore. Căuta sub toate formele să mă recruteze ca informator. Îmi oferea toate avantajele în fabrică. Ba chiar și libertatea sub o formă oarecare. A încercat să mă convingă de orientarea sănătoasă a regimului comunist. În cazul când eu nu voi primi, atunci se anunță sumbra perspectivă de a nu mai ieși din închisoare, pe lângă faptul că mereu voi face izolări, voi primi bătăi și chiar promisiuni de moarte.

Țin minte ca acum răspunsul pe care i l-am dat la sfârșitul discuțiilor:

— “Domnule locotenent, dacă ar fi fost cazul să colaborez cu regimul, cu securitatea, atunci înțelept era să fi făcut acest lucru până a nu intra în închisoare, și nu acum după atâția ani de temniță și privațiuni de strictul necesar unui om. Ce rost are, d-le locotenent, să mă terfelesc acum, după atâta suferință.”

— “Bine, domnule, d-ta o să suferi, nu eu. Ai să simți tu lucrul acesta cât ai să stai în închisoare.”

Așa se face că, după această solicitare a politicului, la mine au început să curgă belelele. Când m-am întors în fabrică, se apropia masa de prânz. În repausul de masă vine Ion Bohotici la mine și mă întreabă ce a vrut politicul. I-am spus totul cum a fost și cum au decurs discuțiile între noi. Iată ce mă sfătuiește Ion:

— “Măi Tase, acum să te ții la belele pe capul tău. Bine ai făcut că l-ai respins și l-ai pus la punct în felul ăsta, dar să fii cu mare băgare de seamă la cele ce faci și ce vorbești. Cât mai puțină vorbă.”

Mă întrebă și nea Lae Orbulescu de vizita mea la politic. A râs și mi-a spus să nu-mi pese și să-mi văd de treabă. El își face datoria și meseria de politic, iar noi suntem obligați să ne apărăm. Mă întâlnesc și cu nea Victor Țăru, căruia îi spun totul cum a fost. Mă încurajează și el ca toți ceilalți. Dar... un adevărat consiliu de familie l-am ținut cu Petru Hamat și cu părintele Dumitru Mitoiu. Ei erau cei mai apropiați prieteni ai mei. Zi de zi, cu ei eram împreună.

Trec zilele și eu uit de conflictul cu politicul.

IARĂȘI LA ROTĂRIE

Ne băgăm în iarnă cu perspectiva de a lucra tot în baraca aceea afurisită, unde în același timp te frigeai, dar și înghețai. Burta ardea și fundul îngheța. De multe ori, când bătea vântul tare și ninge, prin golurile dintre scânduri, zăpada s-așternea pe noi. Repede cu lopețile și măturile aruncam zăpada afară. Altfel ne confruntam cu umezeala și noroiul în baracă. Iată că timpul nu stă pe loc. Începutul de iarnă și sfârșitul de an se săvârșesc. Prindem și anul 1952, an care avea să aducă unele schimbări în organizarea muncii în fabrică.

Până a nu trece, de fapt, în anul 1952, țin să vă spun unele lucruri mai importante petrecute în fabrică.

În cursul anului 1951, spre toamnă, s-a inițiat un curs de rotărie de către conducerea fabricii, prin directorul ei, Mareș. După orele de lucru în schimb, cei care urmam această școală

rămâneam și schimbul II în fabrică, asistând la cursuri. Profesori îi aveam pe maestrul Crișan și pe Dragomir, civili, și pe Nicolae Pitaru, deținut. Am urmat aceste cursuri, această școală, timp de 6 luni. Este drept că la dosarul nostru este trecută această școală și calificarea de rotar.

Începând cu mărtișorul anului 1952, noi, cursanții școlii de rotărie, am intrat în fabrică drept muncitori calificați, meseriași. Cu toate acestea, politicul îmi purta sâmbetele. Căuta să mă plaseze la muncile cele mai grele. În oala asta erau și Petru Hamat, și părintele Mitoiu. Maiștrii civili ne mai strecurau câte ceva din cele vorbite la administrație împotriva noastră.

Într-o zi, ofițerul politic îi cere lui Mareș să ne dea pe mine și pe Mitoiu la cea mai grea muncă din fabrică. Nu era de prima dată când îi cerea lucrul acesta. Nici nu ne cunoștea bine Mareș pe noi. Vine la noi la atelier, întrebând pe fiecare cum îl cheamă. Ajunge la mine și la Mitoiu. Ne întrebă de nume și zice:

— “A, voi sunteți Mitoiu și Berzescu? Bine, nu-i nimic. Voi să fiți liniștiți și să lucrați pe mai departe aici. Îl ia mai la o parte pe Pitaru și-l întrebă de noi doi. Era și Crișan acolo. După discuția asta vine la noi Pitaru și ne spune despre cele discutate cu Mareș. Noi, în timpul acesta, urmam cursurile de calificare. Deci, acum, când Mareș ne cunoștea, îi spune politicului, care iarăși insistă să ne dea la o muncă grea:

— “Tovarășe ofițer, oamenii aceștia sunt la munca cea mai grea. Alt loc nu mai am, asta-i. Iată, lângă noi este tov. Crișan, care îi are în primire.”

Ofițerul politic, însă, de noi n-a uitat. Era îngerul nostru păzitor. Nu ne scăpa din ochi.

Vine și 23 August 1952.

PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURĂ

Era vara anului 1952, o zi călduroasă de august. Vuietul de ciocane, zăngănitul de tablă, scârțâitul gaterului ce despica nemilos lemnul de brad, scrâșnetul strungurilor de lemn, geamătul obezilor de la rotărie, izbite de baroase grele, însoțeau 24 de ore din 24 de ore viața crudă și nemiloasă a condamnaților politici. În închisoare, fabrica nu se oprea din lucru. Un furnicar de oameni desculți sau lipăind în galenți de lemn se mișca febril, mânat de treburi prin ateliere. Îmbrăcați sumar, în echipamentul vărgat al închisorii, își îndreptau privirile spre cerul albastru, gândind la libertate. Petecul acela de cer, cu puritatea lui, ne îndemna la rezistență.

În lupta de zi cu zi, de acolo de sus primeam noi tărie și dârzenie. Pe fețele noastre se citea suferință și durere. Ne rugam Domnului ca din suferință să ne facă punte spre biruință.

În jurul prânzului, la atelierul de rotărie, unde lucram, își face apariția un gardian și întreabă:

— “Cine-i Mitoiu Dumitru? Dar Berzescu Atanasie?”

Așa, îmbrăcați sumar, în pantaloni și cămașă, încălțați numai în galenți de lemn, ne cere să-l urmăm. Ne uitam nedumeriți unul la altul, nu mai înțelegeam nimic, nu făcusem nimic rău. După el, cu inima tremurândă, mergem la Celular. Acolo coborâm pe scări în jos, la beci. Pe coridor, în fața noastră, se deschide o ușă de fier. Cu satisfacția vizibilă, gardianul ne împinge înăuntru și trânteste ușa după noi. Ne trezim în beznă. Camera nu avea nici o fereastră și nici bec. Pe jos era apă până la gleznă. Nu eram singuri, mai se aflau și alții. Aerul era greu mirositor și umed, zăpușeala ne strivea. Stăteam rezemați de pereți, cu picioarele în apă. Noroc cu galenții, ne

țineau de cald și ne protejau tălpile picioarelor. Lipsa de aer se făcea tot mai simțită. Părintele Mitoiu și cu mine, fiind lângă ușă, ne vâram nasul în crăpătura acesteia, sorbind aer mai curat. Pe jos, lângă perete, am găsit bucăți de cărămidă. Le-am pus una peste alta și ne așezărăm cu rîndul ca să ne odihnim cât de puțin. Toți eram nedumeriți. De ce ne-au adus aici? Ne rugam lui Dumnezeu să ne ajute să trecem cu bine și peste această încercare. Părintele Mitoiu se ruga pentru noi toți. Eram nouăsprezece oameni. Când s-a deschis ușa, la lumina becului de afară am văzut pereții celulei. Erau tencuiți cu ciment și stropiți cu pete mari de sânge. Cine știe câți or fi murit în chinuri, izbiți cu capul de pereți. Moartea își lăsase pictată fața pe zidul celulei, care nu era altceva decât o cameră de tortură. În întuneric, cu fețele brăzdate de sudoare, cu gurile căscate după un pic de aer, ne rugam în tăcere să ne ajute Cel de Sus.

Tot mai mult simțeam lipsa de aer. Nu mai puteam respira și rezista. Un aer înecăcios de urină și de fecale se simțea tot mai puternic. De la o vreme, începuseră să ne chinuie setea și foamea, dar mai ales setea. Ușa se deschidea și apărea câte un ofițer, întrebându-ne ce mai vrem. Ceream apă. Pe loc, ordonă unui gardian să aducă două găleți cu apă. În fața noastră, la ordinul ofițerului, gardianul se apropia de ușă, cu vadra în mână, ca să putem bea. Când ne apropiam, arunca apa pe jos la picioarele noastre, înjurându-ne și îndemnându-ne să bem apă de pe jos. Fripiți de sete, priveam cum apa era aruncată pe jos. Acolo unde pluteau fecalele. Satisfăcuți, ofițerul și gardianul, cu un sadism extrem, zâmbind, închideau ușa.

Umiliți, cu capetele plecate, ne rugam lui Dumnezeu să ne dea tărie. Și ne-a dat. Am rezistat patruzeci de ore, fără apă, fără mâncare, fără aer, fără lumină. Am crezut și am biruit. Am învățat un lucru.

— “Dacă ai credință și te rogi cu toată căldura sufletului tău, vei birui.”

După patruzeci de ore, în ziua de 24 august 1952, la orele 7 dimineața, a venit directorul închisorii, căpitanul Dorobanțu, ne-a scos din cameră, ne-a așezat pe un singur rând, a trecut prin fața noastră, a fiecăruia, măsurându-ne de sus până jos, și ne-a spus:

— “Acum mergeți în fabrică și să le spuneți deținuților ce ați pățit în ziua de 23 August!”

A fost o demonstrație de forță comunistă împotriva noastră. Ne uitam unul la altul zâmbind. Am rezistat. Pielea s-a zbârcit pe picioare, șoldurile și spatele erau înțepenite, ne durea capul, dar aveam puterea de a zâmbi. Fiecare, în gând, mulțumeam lui Dumnezeu că ne-a ajutat să ieșim cu bine din această încercare.

Tinerii de atunci suntem bătrânii de azi. Nici nu mai știm cum am trecut prin viață. Radu Gyr a cântat suferințele noastre ca nimeni altul. Îndemn tinerii de azi să preia ștafeta de la noi, pentru a duce pe mai departe lupta noastră împotriva comunismului.

DIN CAMERA DE TORTURĂ LA ROTĂRIE

Așa se explică faptul că politicul, din toată fabrica, demonstrativ, ne-a luat numai pe noi de la rotărie și încă 17 oameni din fabrică. Era un plan al lui de a ne purta sâmbetele. După izolarea aceasta din beciul celularului, eu cu Mitoiu deveniserăm foarte atenți la tot ceea ce se întâmpla în apropierea noastră. Se încearcă o acțiune de reeducare, de care ne dăm toți seama că ia amploare. Nu știau însă de unde s-o apuce. La

Pitești eșuase, la Gherla era în toi, iar la Aiud nu putea prinde teren. Pânza informatorilor se întinsese peste tot în fabrică. Acum în toate secțiile se voia majorarea normelor. Oamenii politicului ajunseseră normatori. La rotărie era un student, bănățean de origine, Petrică Iosif, o arătare parcă, și nu om, cu ochelari, înalt și puțin adus de spate, subțirel. Avea o voce cam răgușită, de bețivan.

În timpul acesta, în toamna anului 1952, șef de echipă era tot Mitoiu. În cadrul echipei, fiecare din noi trei, Mitoiu, Hamat și cu mine, în medie făceam câte 15 roți. Norma era de 8 roți. Făceam rezerve. Acest lucru ne ajuta la realizarea normei pe echipă. Faptul acesta, cu norma de 8 roți, nu prea le venea la îndemână normatorilor. Ei, cu tot dinadinsul, o voiau majorată. În secret, ei ne-au cronometrat, ascunși fiind după stiva de roți. Cu toate acestea, nu puteau mări norma până nu vor realiza o cronometrare pe față, cu martori. Astfel, de repetate ori am fost cronometrați la făcutul unei roate. Niciodată n-am făcut-o în mai puțin de 60 de minute. În schimb, roata asta cu gălceavă era făcută parcă pentru expoziție, nici o greșeală la execuție. Nu știu cum s-o fi întâmplat treaba, dar parcă eram înțeleși noi trei, Mitoiu, Hamat și cu mine, ca să nu putem face roata în mai puțin de 60 de minute. Oricâtă strădanie din partea normatorilor, de a urca norma, n-au reușit să depășească numărul de 8 roți pe schimb.

Petrică Iosif știa că și eu, cu Hamat împreună, suntem bănățeni și-n particular ne-a cronometrat pe ascuns, după stiva de roți. Am realizat 15 roți în timp de 8 ore. De ce acum nu vrem să facem acest lucru, să recunoaștem că se poate mai mult. I-am răspuns, de data asta, că tot el a greșit. Fiind ascuns după stiva de roți, n-a văzut bine ceasul, fiind întuneric. Ori la lumina zilei, tot el fiind, nu s-au putut realiza mai multe roți. La acest

răspuns nu se așteptase de la mine. Cât am mai rămas în fabrică, până în mai 1953, când am fost internat în spital, tot la 8 roți a rămas pe schimb ca normă.

Aducerile aminte despre rotărie și anul 1952 mă fac să zăbovesc mai mult și să povestesc tot ce știu. Poate că, odată, când eu n-oi mai fi, mărturiile mele vor prinde bine unui istoric, bun român, la realizarea unei adevărate istorii a Golgotei noastre.

O istorie a Aiudului, cetatea suferințelor, dar și a satanismului în anularea omului ca valoare spirituală. Cu toate pornirile de iad ale Aiudului, totuși a fost și o cetate a spiritualității neamului nostru, de-abia acum se va înscrie, când cercul luminos al cercetărilor istorice va insista asupra lui.

Pot să spun că-n timp ce Apusul se ridica realizând un maximum de civilizație, un maximum de nivel de trai al omului, ajungând poate până la idolatrizarea insului, a omului ca entitate, ba se ajunsese chiar la un cult al omului, aici, sub cortina de fier, omul era ucis, anulat ca valoare morală. Aici, unde jertfele omului au ajuns de ordinul zecilor de milioane, s-a ajuns la o spiritualitate înaltă, la o trăire întru Hristos până la mucenicie și sfințenie.

În Aiud, Radu Gyr a adus pe Iisus în celulă. L-a coborât de pe Cruce și L-a adus alături de noi pe rogojina cu libărci, spre îndumnezeirea omului.

Iisus în Celulă poate fi considerat un imn al îndumnezeirii omului.

Deosebirea între Vest și Est este mare.

1). În timpul când Vestul a ajuns la un grad mare de prosperitate, când omul ca entitate a fost idealizat, pierdea pe Hristos din sufletul lui.

2). Estul, cu statele din spatele cortinei de fier, cu cei din imperiul gulagului, satanic organizat, se ridica pe plan spiritual. Omul de aici îl găsea pe Hristos. Se înălța.

În concluzie. În timp ce Vestul aluneca în abisul necredinței, se îndepărta de Hristos, Estul se ridica în înălțimile spiritului, trăind întru Hristos Iisus.

Ne punem, pe bună dreptate, întrebarea firească: Cine este cu adevărat în Europa, la vreme actuală? Cei care L-au pierdut pe Dumnezeu, făcându-și din om Dumnezeu? sau cei care, mucenicind L-au găsit pe Dumnezeu? Cei care, în celulă, L-au avut pe Iisus lângă ei, culcat pe rogojina cu libărci?

Va veni vremea când Vestul va cerși intrarea în spiritualitatea noastră, a Europei spiritualizate, găsindu-l numai aici pe Dumnezeu, așa cum noi, azi, cerșim cu căciula în mână intrarea în Europa necredinței, în lumea Mondialismului, a Ateismului, neglijând sau chiar uitând cu premeditare de frații noștri din Basarabia, ținutul Herței și Bucovina.

ȘALUPA

Țin să amintesc și de acest episod destul de important în viața de rob al Aiudului. Securitatea a speculat până la sânge toate posibilitățile de creație ale deținuților politici. Deși Aiudul se află la mare distanță de un fluviu navigabil, cum este Dunărea, sau de mare, cei de la interne au socotit să construiască o șalupă pe Dunăre. Cum specialiștii aveau, de ce nu? Îl aveau pe Vasile Aramă, maestru constructor de nave de la Constanța, și pe fiul său, inginer specialist în construcții de nave. L-am cunoscut bine pe nea Vasile. Era un om cinstit și corect, cum de altfel era și fiul său.

În urma tratativelor duse cu cei de la Interne și cu Mareș, directorul fabricii, Vasile Aramă se prinde să construiască o șalupă. Nea Vasile, ca mai bătrân și cu experiență, își alege oamenii. Așa își face o echipă de lucru, formată din oameni foarte buni, unul și unul, corecți și cinstiți. Se apucă de lucru. După o lună de zile, șalupa prinde contur. Și așa, în curtea fabricii, pe partea atelierelor de fierărie, în câteva luni, șalupa-i bună de dat la apă. Vopsită, așteaptă să-și ia zborul. Într-o bună zi, este așezată pe un car, special amenajat, după care, cu multă pompă, o duc la gară.

Cei din conducerea închisorilor, de la Interne, văzându-se cu o șalupă dată la apă, prinseseră gustul construcțiilor navale. Așa se face că mai comandă la încă o șalupă. Spre toamnă, și a doua șalupă prinde contur. După un timp, în toamna aceluiași an, 1952, Vasile Aramă și fiul său au fost chemați la politic. Chemările s-au repetat, fără nici un rezultat. La șalupă se lucra de zor.

Într-o bună zi, nea Vasile Aramă și fiul său nu mai vin în fabrică la lucru. Dispăruseră. Unde? Nimeni nu știe. Lucrul de la șalupă a fost întrerupt. Nimeni nu se prindea să ducă lucrul mai departe. Au încercat să-i angajeze pe alții, dar n-au reușit. Printre cei care au fost solicitați s-a găsit și ing. Dumitru Crihana de la Timișoara. Cu toate amenințările la adresa lui, n-a primit sub nici o formă să lucreze mai departe la șalupă. Crihana își dădea seama că, la construirea șalupei, conducerea se află într-un impas. Era bun prieten cu Vasile Aramă, n-a vrut să-l umilească. Se știe însă că după o lună de anchete ale politicului, nea Vasile și cu fiul său dispar din Aiud.

Totuși, cu o mare întârziere, a doua șalupă a fost terminată.

ROTĂRIA PE FIR

Mitoiu și cu mine ne făcuserăm obiceiul ca, atunci când intram în fabrică, să trecem mai întâi pe la prietenii noștri de la alte ateliere. De fiecare dată, întâi treceam pe la nea Ghiță Brahonschi. El lucra aproape de birourile fabricii. Ne primea cu multă bucurie. Întotdeauna avea câte ceva de spus. Ne încuraja, făcându-ne să ne simțim și noi mai tari și încrezători în destinul nostru. A fost unul din conducătorii mișcării de rezistență din Banat, alături de Ion Constantin și Ilie Ghenadie. Ne trata ca pe frații lui mai mici, ocrotindu-ne parcă. De la Brahonschi mergeam la Sebastian Mocanu, pe care țineam neapărat să-l vedem în fiecare zi. Eu cu Mitoiu aveam dreptul la țigări. Cumpăram fiecare câte 700 de țigări. Din ele îi duceam de fiecare dată și lui Ianu Mocanu. Eu uitasem treaba asta, acum când trecuseră atâția ani. Ianu, însă, n-a uitat. Drept semn al prieteniei, mi-a trimis cu dedicație un exemplar din cartea lui **Mântuirea**. A rămas același om cinstit, demn și corect. Un cărturar de seamă și un mare român. De fiecare dată îl vedeam și pe Victor Țăru. Cu el aveam multe de vorbit. Era în închisoare din 1941, de pe vremea lui Antonescu. În drumul nostru spre atelier, ne mai întâlneam cu mai mulți prieteni și cunoscuți. Printre ei era și Petconi Aurel, din Lugoj și el. Lucra la tinichigerie. Adesea, în vorbă cu el, ne aduceam aminte de Lugojul nostru și de vremuri mai bune.

Normatorii, care în același timp erau și informatori, erau mereu în jurul nostru, la rotărie. Într-una din zile, ne sunt repartizați patru oameni în echipa noastră. Șef de echipă era tot Mitoiu. Prin fabrică, prietenii și cunoscuții noștri îi spuneau “Popa Rotilă”. El se amuza, ținând la stors. Era o fire extrem de

prietenoasă și cu multă disponibilitate. Cu repartizarea celor patru oameni în echipa noastră, nu știam ce să facem. Cumva îngrijorați. Ne fuseseră băgați pe gât, cu tot dinadinsul. Voiau să spargă blocul nostru, unitatea noastră de la rotărie. Pitaru ne ajuta mult de tot. Nu ieșea din cuvântul nostru, dar mai ales al lui Mitoiu. “Trio Rotăria”, cum ne spuneau cei din fabrică, Mitoiu, Hamat și cu mine, ținem un consiliu de familie. Ce facem cu ei? ne întrebăm noi. Ne uităm la ei, cei patru veniți erau destul de tineri și voinici. Fac eu o propunere, ca să-i dăm la bătut bușe, la roțile venite de la atelier, gata pentru forjă. S-a aprobat propunerea mea, picând pe mine să-i instruiesc în această operație. Era cea mai grea muncă din rotărie. Trebuia multă forță și răbdare. Zis și făcut. Mă duc cu ei la locul unde se băteau bușele. Acolo erau două baroase mari și cu toate uneltele necesare acestei operații. Le arăt ce trebuie să facă. Bucșa din fontă era cu doi milimetri mai mare în diametru decât gaura butucului. Ea trebuia bătută ca să meargă forțat în butuc. Prin bătaia ei își făcea loc de intrare. S-au apucat oamenii mei de lucru. Se schimbau la baros, unul după altul, vlăjgani mei. Broboanele de sudoare începeau să curgă pe frunțile lor. Bucșa blestemata, mai mult sărea în sus decât să intre în butuc, care era din lemn de ulm, călțos. Când am bătut noi bușele, Pitaru ne-a arătat o șmecherie, ca să meargă mai repede, dar nu prea era corect. În cazul ăsta, făceam cu burghiul loc de intrare până la două treimi din butuc. Mai rămânea o treime, pe care bușea trebuia să o străpungă forțat. În felul acesta, noi reușeam să facem norma, dincolo absurditatea normatorilor din fabrică. Erau prietenii lor și ai politicului. Tot schimbul, de-abia au reușit să bată bușele la două roți. Norma era de 8 roți pentru ei patru. Cât au realizat, atât le-am trecut pe situația dată de ing. Tonea.

Hei..., azi așa, mâine așa, treaba tot nu mergea. Spărgătorii mei de normă nu făceau față. De protestat, nu puteau protesta. Acesta-i lucru, altul nu-i pentru ei. Noi îi urmăream, dar nu le ziceam nimic. Se frământau de nu-și găseau locul. Transpirau, și încă ce mai transpirau, că lucrul tot nu-l realizau așa cum trebuia. Lucrurile se desfășurau în favoarea noastră. Voiam, cu tot dinadinsul, să scăpăm de ei. Și-am scăpat. După o săptămână de trudă, oamenii mei n-au mai venit la lucru la rotărie. Vine Pitaru la noi râzând și-i spune lui Mitoiu:

— “Părinte Mitoiu, ce-ați făcut cu oamenii ăia de la bucușe, că nu mai vreau să vină la rotărie?”

— “Măi Nicolae, măi, ce să facem cu ei? Nu-s buni de nimic. Nu fac treabă. Lasă-i să se ducă. Țștia numai ne-au încurcat.”

— “Măi părinte, da frumos ați scăpat de ei. Ați făcut o treabă bună.”

De aci încolo, la bucușe au rămas tot cei ce au fost înainte, care știau cum să lucreze. Aveam niște oameni din Vrancea în această echipă. Erau de-ai Vrâncioaiei, toți unul și unul.

Când eram în schimbul de dimineață I, venea la noi mereu, la Petrică Hamat și la mine, în repausul de prânz, Vasile Vălușescu, fost ofițer de meserie, care a luptat în grupul lui Spiru Blănaru. Ne împrietenisem bine de tot cu el.

Tot în acest timp, în fiecare zi mă întâlneam cu Iosif Ripan, de care mă lega o sinceră prietenie și o dragoste de frate. Deseori, vorbeam de Lugojul nostru, de munții prin care am umblat ca frați de cruce. În Aiud s-a bucurat de mult respect.

La rotărie viața pulsa și prietenia se închea tot mai mult. Cu cât normatorii ne presau, cu atât noi strângeam rândurile. Eram ca o cetate, ca o reductă greu de cucerit. Așa eram când ne pregăteam să înfruntăm înc-o iarnă, cea din 1952-53, tot în

baracă, unde pe-o parte ne frigeam, iar pe alta înghețam. Iată-ne în luna decembrie, apropiindu-ne de Nașterea Domnului. Începuserăm să uităm de câte ori am petrecut în închisoare Sfântul Crăciun. De unul singur îmi aduc aminte mai bine. Acela a fost anul 1952.

CRĂCIUNUL ANULUI 1952

A venit și-n Aiud Crăciunul

(articol publicat în săptămânalul “Lugojul” nr. 19 din 18-25 Decembrie 1991)

Iisus se naște și-n spatele zidurilor reci și groase, în spatele gratiilor și ușilor ferecate.

În ajun de Crăciun lucrăm în fabrică. Așteptam cu înfrigurare scurgerea timpului, ca să mergem în Celular. Ne pregăteam cu toții de colindul ce avea să fie în noaptea de Ajun. Îl așteptam cu neastâmpăr de copii.

Așa cum se întâmplă în toate închisorile din țară, și-n Aiud se iau toate măsurile de pază și de aplicare a unui tratament aspru asupra deținuților. În toate zilele marilor sărbători creștine sau în zilele sărbătorilor comuniste, ne aplicau un regim de teroare, cu percheziții, suspendarea plimbărilor, mâncare slabă și pază dublă, atât în cordonul de pază al închisorii, cât și pe coridoarele Celularului. Își făceau loc din plin înjurăturile, bătăile, ba chiar mai mult, punerea în lanțuri sau izolarea în camera de tortură a celor mai periculoși deținuți. Ofițerul politic avea un cuvânt greu de spus în alegerea celor

care urmau să fie izolați. Cu cât era însă prigoana mai mare, cu atât noi ne înălțam mai sus în spiritualitate și rezistam mai mult.

Cum am ieșit din fabrică, ne îndreptarăm cu mai mult îndemn spre celulele noastre cele de toate zilele. Ne pregăteam de sărbătoare, de parcă am fi fost liberi să mergem cu colindul. Înțeleși fiind cu toții, că după ora închiderii (21), prin alfabetul “morse”, ne dăm de știre unii la alții, în toate cele peste 300 de celule, că putem începe colindul.

Închiderea s-a făcut, ușile s-au ferecat. În sfârșit, semnalul de colinde s-a dat. Noi, toți cei din celulă, patru la număr, cu expresia feței din copilărie, cu inima zvâcnind în piept, cu mâinile înfipite în zăbrele, cu ochii aprinși, scânteind în noapte, începem colindul “O, ce veste minunată”, continuând apoi pe aceeași melodie, “A venit și-aici Crăciunul”, versuri de Radu Gyr.

Colind sfânt, din strămoși moștenit, vestind și preamărind pe Noul Născut, în scutece înfășat, Pruncul Sfânt Hristos Iisus. Colindul, la început abia auzit, apoi din ce în ce mai tare, parcă venea de peste veacuri, din glasurile strămoșilor noștri, laudând și preamărind pe Cel prea Înalt și Sfânt.

Era un cer senin, cu infinitul număr de stele. Cu ochii pironiți în ele, extaziați, cântam colindul de care vuia tot văzduhul. Gardienii băteau disperați în uși cu pumnii, să încetăm. După ora închiderii, regulamentul nu mai permitea deschiderea ușilor, decât în prezența ofițerului de serviciu. Ori, fiind peste 300 de celule, practic ofițerul nu putea face nimic. În noaptea aceea nu s-a deschis o ușă. Populația civilă s-a adunat în jurul închisorii. Ascultau uimiți colindul, ca la sfârșit să cânte și ei cu noi.

În aceste momente de înălțare spirituală și de trăire adâncă a ființei noastre, de undeva, dintr-o celulă, Radu Gyr

sigur colinda și el cu noi. La fel, înfipt cu mâinile în zăbrele, trăia din farmecul colindului. Era creația lui. El ne spunea că nu mai este al lui, ci al neamului nostru românesc. A cunoscut în aceste clipe cele mai copleșitoare sentimente de mulțumire și de omagiu adus celui mai mare poet care a cântat durerile celor din închisoare. Este poetul pătimirii noastre, a neamului românesc. Nu cred că a fost vreun scriitor care să cunoască o mai mare satisfacție și mulțumire sufletească și un adânc respect pentru opera lui, ca Radu Gyr. Am avut fericirea să stau cu el mult timp. Simt și azi cum, strângându-mă la pieptul lui, cu căldura sufletească de părinte, mă copleșea, mă fascina. El era patriarhul nostru și comandantul nostru, al Aiudului întreg. Din gura lui am cules laude și îndemn la rezistență. Îl păstrez în minte și-n suflet până la moarte.

În noaptea aceasta de Crăciun, cu ochii înfipti în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, cu obrazul șiroit de lacrimi, al tatălui albit și îmbătrânit de vreme, al soției cu fața brăzdată de durere, strân-gându-și la piept pruncul părăsit de mine la patru luni, al bunicilor albiți și ei de timp, al fraților și surorilor, al unchilor și verișorilor și al prietenilor cinstiți la suflet. În aceste mărețe clipe, noi, cei din spatele ușilor ferecate, prin colindul nostru din mărginire, făceam saltul în nemărginire, în dumnezeire. Eram extaziați. Am simțit și trăit adânc aceste momente sublime. În acele clipe, puteau să se deschidă ușile toate, gardienii să ne ucidă, că nouă nu ne mai era frică de nimic. Eram în Dumnezeu și Dumnezeu în noi.

Țin să menționez că împreună cu noi în celulă, era și un ungar, Polgar Ștefan și un evreu, Tauber Carol. Cu noi împreună au trăit acele clipe fericite de Sfântul Crăciun. Eram oameni cu toții în fața lui Dumnezeu, egali în drepturi și-n obligații, cu multă disponibilitate unii față de alții, nu precum cei din

parlamentul țării noastre, de azi. Pacea și dragostea ne-au fost cheazășie. Toți aveam impresia, în noaptea aceea, că cetatea infernului, Aiudul, zbura în înaltul cerului, ca un castel fermecat, de o energie neștiută luminat. Parcă-l purtau îngerii și nu diavolii.

A doua zi, noi, cei fericiți în timpul colindului, ne-am luat plata. Conducerea ne-a plătit polițele. A început ancheta. Îi voiau pe cei care au organizat colindul. N-au găsit nimic. Ne-au suspendat plimbările. Mâncarea s-a înrăutățit simțitor, iar noaptea, perchezițiile și înjurăturile își făcuseră loc. Se dezlănțuise un regim de teroare. Îndurăm în tăcere. Trăim încă acele clipe fericite din miez de noapte, de Sfântul Crăciun.

În fabrică, de ziua Crăciunului nu s-a lucrat aproape nimic. Maiștrii civili ne respectau și nu ne făceau zile grele. Simțeau și ei, ca și noi, că trăiau împreună cu noi marea Nașterii Domnului. Clopotele Aiudului, prin dangățul lor, acordate într-o armonie cerească, așa cum nu sunt multe azi în lume, ne mângâiau surghiunul. Realizau simfonia clopotelor din stele.

Cu ele se încheie marea sărbătorilor Sfântului Crăciun din Aiud.

*

În baraca noastră, unde noi, rotarii, lucrând de zor la realizarea roților, în timp de iarnă, pe de o parte ne frigeam, așa cum am mai spus, iar pe cealaltă, înghețam, am ajuns, cumva, să ieșim și din iarna asta grea. Cum a trecut peste capul nostru, numai noi știm. Prin aprilie 1953, în plină primăvară, boala dă peste mine. Încep să fac febră și să tușesc. Noapte de noapte, transpir tot mai tare. Poftă de mâncare nu mai aveam. Se uita Petrică Hamat la mine și-i părea rău că-s bolnav. La fel și

părintele Mitoiu. Eram ca frații între noi. Dintre noi, cel mai mare era Mitoiu. Era născut în 1916.

Se realizase “Trio-Rotăria”, condusă de “Popa-Rotilă. Așa ne rămăsese numele în tot Aiudul. În repausul de masă, de la prânz, când ne mai duceam pe la unii sau alții, strigau după Mitoiu:

— “Măi Popa Rotilă, măi, unde te mai duci?”

Cu altă ocazie, când ne vedeau pe toți trei împreună, își spuneau unii altora:

— “Uite-i, mă, că a plecat “Trio-Rotăria” prin fabrică!”

Ceea ce pot să vă mai spun despre această unitate a noastră este faptul că se baza pe dragostea frățească dintre noi și pe hotărâre în fața dușmanului, a primejdiei.

În mai 1953, drumurile noastre se despart. Eu apuc drumul spitalului, unde aveam să stau patru ani și câteva luni, până în 27 noiembrie 1957, când mă eliberez din Aiud pe baza condiționalului de muncă.

Să ne întoarcem pentru o clipă la anul 1952, în fabrică.

În această vară, a acestui an, când lucram în schimbul III, într-o bună noapte, pe la orele 23, sunt aduși de la Zarcă mai mulți deținuți în fabrică, pentru o corvoadă, și anume să facă curat, cât se poate, în curtea fabricii. Se adunase mult rumeguș de la gater, mult talaș de la strunguri în lemn. Acesta trebuia scos din fabrică. Totul se încărca în căruțe, la care împingeau oamenii. După miezul nopții, pe la orele 1, ies din baracă, pentru puțin timp, în curte. Nu departe de unde am ieșit era grupul de oameni de la Zarcă. Încărcau rumegușul în căruțe și-l scoteau afară din fabrică. Mă apropii mai mult un pic de ei, dar nu prea tare, că erau păziți de mulți gardieni. Cu mine erau mai mulți curioși. Unul de lângă mine-mi spune:

— “Uite, ăla cu fruntea lată este Nicolae Petrașcu.”

M-am uitat bine și l-am văzut. Era îmbrăcat în haine vărgate. Și acum îi păstrez imaginea vie în sufletul meu a acestui om cu figură de dac, cu fața brăzdată de gânduri și dureri, într-o luptă fără egal. Pe ceilalți nu mi-i mai amintesc cum arătau și cine erau.

DIN FRĂMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I. MAI APROAPE DE RADU GYR.

Aiudul anului 1953, prin luna mai, mă aruncă pe un pat al spitalului. Lucrul din fabrică, în trei schimburi, în condiții precare, mă sleiește de puteri. Munceam la rotărie. Munca aceasta era din cele mai grele. Nu mai puteam face față lucrului. Febra era destul de mare și pofta de mâncare mi se tăia de tot. Așa am ajuns să fiu internat în spitalul din Aiud. Ajuns acolo, după examenul medical și controlul la raze, se constată că am un infiltrat TBC la plămânu stâng. Aveam, deci, tuberculoză pulmonară. Uluit, m-am retras în mine până la mușenie. Ce eram eu mai mic de statură, acum ajunseseam și mai mic și prăpădit. Doamne, mi-am zis, dar câte trebuie să mai fie pe capul meu? Nu-mi venea să cred. Și totuși, lucrurile așa stăteau.

Pe patul de spital, zăcând, nu primeam aproape nimic din cele ale tratamentului, doar câte 3 aspirine și ceai neîndulcit. De mâncare, nici nu mai puteam vorbi, că poftă nu aveam deloc. Era mai slabă ca-n fabrică. Salonul unde eram internat era plin de bolnavi. Când mă uitam la ei, Doamne, ce rău arătau, slabi și galbeni la față ca turta de ceară!

Oare, mai apuca-voi să ies eu de aici? mă întrebam în deznădejdea mea. Tușeam care mai de care mai tare. Parcă concerta moartea în salonul acela. Cu spaima în suflet, m-am

trezit de-abia pronunțând cuvintele: — “Scoate-mă, Doamne, din iadul acesta!” După câteva zile m-am mai păciuit un pic. Începusem să mă regăsesc. Speranța în Dumnezeu îmi dădea noi puteri. Mă rugam mereu, și-n neputința mea, nădăjduiam în mai bine.

În curtea spitalului era locul de plimbare. Ne scoteau în zilele senine mai mult timp la aer curat. De obicei ne plimbam. S-a scurs o lună de zile destul de repede. Febra începuse să mai cedeze. Păream mai liniștit. Pofta de mâncare însă nu mi-a revenit. Mâncam în silă. Arpacașul acela, Doamne, îmi stătea în gât. Era un canon pe capul meu până ce terminam gamela. Altă dată n-o mai terminam.

La început de iunie 1953, febra a mai scăzut până în jur de 37,4. Într-o dimineață mă anunță să-mi fac bagajul. Îmi iau bocceaua cu mine și-l urmez pe sanitarul spitalului în grad de plutonier. Ajunși la secția a II-a, șeful secției, un gardian, mă ia în primire și mă vâra într-o cameră. Aici erau priciuri cu etaj. Ajung și eu la un loc pe prici, sub geam. Cu multă băgare de seamă mă instalez la locul meu. Schimbând locul și oamenii de la spital, aici parcă eram picat din lună. Din nou aceeași stare de spirit, dezolantă. Tăcut, cu ochii holbați, priveam în jurul meu descumpănit. Nici în ruptul capului nu mă puteam împăca cu gândul că sunt bolnav de tuberculoză pulmonară. Nu cunoșteam pe nimeni din cameră. Pe rând, veneau la mine ca să ne cunoaștem. Răspundeam la întrebările lor, spunându-le că vin din fabrică, trecând și prin spital. Ei știau că ăsta-i drumul fiecărui bolnav, din Celular sau din fabrică.

După un timp intră în cameră un deținut de statură mijlocie, cu un halat alb. Vine la mine și-mi spune să fiu liniștit. Să nu mă sperii, că totul se va termina cu bine. Mă vedea timorat. Era doctorul Constantin Uță, condamnat din 1941 de

către Antonescu. Era medicul secției a II-a. Avea multă disponibilitate sufletească. Din sufletul lui radia dragostea întru Hristos pentru om, deși aparențele îl defineau mult mai sever. Era blând, blând de tot și cu o inimă unde încăpea toată lumea. Așa era Uță. Îl stăpânea o fire dispusă la dialog, avea vocea de tenor, îmbietoare. Mă pune la curent cu felul de cum trebuie să mă port și ce trebuie să fac pentru ca să nu avem de-a face cu paza, cu gardienii. Aici, în secția aceasta, atmosfera era mai blândă. Aveam să-mi dau seama mai târziu că doctorul Uță conducea secția. De doisprezece ani, cât avea de Aiud, gardienii îl cunoșteau bine de tot. La el erau toate fișele medicale ale secției. Ne cunoștea pe toți după aceste fișe. Medicul șef al Aiudului era doctorul Ranca, un om în vârstă și destul de blând în aparență. Venea destul de rar în secție. Pe la ora unu sosea masa de prânz. Aici am luat în primire o gamelă și o lingură. Cu mâncarea în față, trebuia să fac ceva. Poftă nu aveam deloc. Îmi primesc porția de mâncare, arpacaș gros și o bucată de pâine. Pe marginea priciului, cu gamela aburindă pe genunchi și cu lingura în mână, priveam pierdut biata gamelă. Mă umpluse greața și parcă-mi venea să o iau la fugă. Doctorul Uță mă urmărea cu atenție. Era obișnuit cu comportările noastre. Vine la mine și cu blândețe îmi spune:

— “Măi Berzescule, ascultă-mă ce-ți spun. Eu știu că ți-e greață și nu poți mânca. Asta-i boala. Tu trebuie să știi un lucru. Ai obligația morală față de tine și cu toată voința ta trebuie să mănânci tot ce primești, dacă vrei să mai ajungi la ai tăi acasă. Să știi un lucru, comuniștii asta și vor, să nu mănânci și să mori. Vrei să le faci voia? Să îngenunchezi în fața lor? Ești obligat să lupți, că de aceea ai ajuns aici. Te-ai angajat în luptă. Acum luptă, nu te lăsa să dai înapoi. Aici în închisoare nu avem alt tratament împotriva bolii, decât credința în Dumnezeu și voința

de a lupta. Și vom răzbi. Eu te oblig să mănânci tot, chiar dacă broboane de sudoare curg de pe fruntea ta. Eu te ajut, dar ajută-mă și tu pe mine.”

Buimac parcă, începusem să mă trezesc la realitate. Până acum, în fața lui Uță, nu intuisem atât de bine, că eram într-adevăr pe baricadă. Târâș-grăpiș, trebuia să luptăm. Speriat la început, înfuriat după aceea de realitatea destul de sumbră, m-apuc să mănânc din gamelă. Doamne, ce greu era! Cu fiecare lingură dusă la gură, se ridica un nod în gât, de-mi venea să dau afară totul. Broboane de sudoare curgeau pe frunte, ochii înlăcrimați, înfuriat, îngھیteam în silă fiecare dumicat. Mă luptam cu boala, dar și cu cei care-mi vroiau moartea. Îmi venea să plâng. În sfârșit, am terminat totul din gamelă. Nu știam că Uță mă pânđește. Vine la mine și zâmbind îmi spune:

— “Ai terminat? Mă bucur că ai înțeles. Ești ud tot pe frunte și cămașă. Să te schimbi! Dacă vei face tot așa, tu vei ajunge cu certitudine acasă.”

N-am să-l uit pe doctorul Uță toată viața mea. M-a ajutat să birui și să trăiesc.

După ce luam masa de prânz, liniștea puneă din nou stăpânire pe secție. În programul de după masă avea loc și plimbarea. Se deschideau ușile camerei și ieșeau în voie, fiecare, la plimbare. Mă iau și eu după ei.

Ajung în curte, unde mă opresc. Eram în dreptul ușii, la ieșirea în curte, spre WC-ul secției. Arătam speriat și destul de timid. În mijlocul curții era WC-ul, prevăzut cu mai multe cabine.

Deodată văd că se apropie de mine un om mai înalt, puțin adus de spate, cu ochelari pe un nas destul de mare, pe cap cu o bonetă vârgată și cămașă cu mâneci scurte. Zâmbind, întinde mâna dreaptă spre mine, mă ia după cap și-mi spune:

— “Hai, colega, cu mine la plimbare. Nu te speria, totul va fi bine. Și eu am fost așa la începutul bolii.”

Mă strânse la pieptul lui și plecarăm la plimbare. Eu mă pierdusem de tot. mergând în dreapta lui, începuse să-mi vorbească. Mă încuraja sfătuindu-mă să fiu mai senin și să iau lucrurile așa cum sunt ele, bune și rele.

— “Să nu uiți că noi trebuie să credem cu tărie că vom ieși afară. Să-l avem pe Dumnezeu în noi tot timpul.”

Strâns la pieptul lui, îi simțeam căldura corpului. Eram copleșit. O bucurie neîncercată pusese stăpânire pe mine. Îmi simțea timiditatea și se străduia să mă liniștească. Uitasem de boală. Acum, parcă eram în al nouălea cer. Ca un copil trăiam sentimentul bucuriei. Ajunsesem la pieptul lui Radu Gyr. Parcă și acum îi simt brațul drept petrecut după capul meu. În plimbarea noastră, îmi prezenta o mulțime de colegi de suferință, ca: pe Relu Stratan, la care ținea foarte mult, pe Alexandru Virgil Ioanid, pe Gheorghe Dutchievici, Traian Petrescu și mulți alții, pe care eu nu-i mai știu. Așa au trecut zilele la rând, când, la începutul fiecărei plimbări, mă lua după cap și ne plimbam roată în jurul WC-ului. Mi se dezlegase și mie limba. Așa l-am întrebat odată:

— “Domnule profesor, D-voastră tot îmi spuneți “colega”, dar eu am fost un biet și amărât de profesor începător, iar D-voastră poet și profesor universitar. Sunt atât de mic și prăpădit.”

— “Nu te necăji, că și eu am fost odată tot așa un biet profesor. D-ta ești aici alături de mine în blestematul acesta de Aiud. Ești egal cu mine. Asta s-o reții și nimic mai mult.”

După această lămurire, duhurile noastre parcă s-au unit. Doamne, ce bine mă simțeam! Pășeam în rând cu Radu Gyr, deși el era atât de mare, iar eu atât de mic.

Astăzi, când scriu aceste rânduri, mă întorc cu gândul și sufletul la anii de zbucium ai lui Radu Gyr — 1961-1962 — când colonelul Crăciun, comandantul Aiudului, îi smulge declarația de retractare a tot ce-a scris.

Acel zvâcnet de sfințenie al lui în pornirile de iad ale Aiudului nu l-a făcut în fața noastră, a celor care acum mai trăim, mai mic. Nu. El este pentru noi și neamul nostru tot uriașul de la Aiud. Reeducarea nu l-a putut desființa. El a rămas tot Radu Gyr al neamului românesc, poetul pătimirii noastre.

Într-o zi, plimbându-ne tot așa, îl întreb:

— “D-le profesor, cum compuneți poeziile, așa fără hârtie și creion?”

— “Păi, uite cum! Stau în pat pe spate și mă uit în plafon. Fiind alb, mi-l închipui hârtia mea. Acolo, în fața ochilor, scriu versurile așa cum vin ele din inspirație. Și așa, strofă cu strofă, până termin poezia. Când ies afară, la plimbare, îl iau pe unul dintre voi și-i spun poezia făcută în cameră. Cel care m-ajută mai mult este Relu Stratan. El este biblioteca mea. El știe toate poeziile mele de aici. Mai sunt și alții care le învață, cum este Gili Ioanid. Dacă se întâmplă să moară unul, să rămână altul care să le scoată afară.

După câteva zile vine la mine doctorul Uță și-mi spune să-mi iau bagajul și să vin cu el. Îmi iau bocceaua și-l urmez. Mă bagă într-o cameră cu alți bolnavi. Puțin încurcat, îmi iau patul meu în primire și tac din gură. Fac cunoștință cu toți colegii de cameră. Locul meu de dormit era pe peretele din stânga cum intrai în cameră, tocmai sub geam, pe prici.

Din prima zi mă ia în primire Traian Comănescu, nepotul maiorului Comănescu, care fusese mult timp aproape de Căpitan. Și-mi povestea, și-mi povestea Traian Comănescu al meu despre toate și de toate. Nu mai avea parcă timp nici să

respire. Norocul meu că din poziția șezând turcește pe prici rezistam. Stând el la picioarele patului, se simțea foarte bine povestind. Mie mi se părea că totul merge bine în camera noastră. Lucrurile se desfășurau normal, credeam eu. Observ pe fețele colegilor un zâmbet, la unii poate chiar ironic, la alții de mulțumire. În cameră era însă multă liniște. Traian al meu era, de cum se scula și până la plimbare, la mine pe pat cu sacul de povești. Vrând-nevrând, îl ascultam. Am uitat să vă spun că, atunci când Uță m-a mutat din camera mea, care era lângă Radu Gyr, nu prea mi-a picat bine, dar nu puteam face altceva. Și așa, zi de zi, Traian era tot la mine în vizită până când suna stingerea. Eu aveam darul de la Dumnezeu să pot înghiți multe, vrute și nevrute. Nu repezeam omul cu ușurință. Se apropiase mult de mine, Traian al meu. În cameră, ce să spun, era o liniște cum nu mai fusese acolo niciodată. Toți își dădeau seama de acest lucru, numai eu nu știam nimic. După o săptămână, când ieșim la plimbare, vine la mine Radu Gyr și mă ia iar după cap și pornim la plimbare.

— “Ascultă, Berzescule, acum pot să-ți spun că eu te-am mutat în cameră cu Comănescu. Știi de ce?”

— “Am intuit că ești omul care va aduce liniștea în camera aceasta. Și am avut dreptate. S-a realizat o liniște desăvârșită. Asta numai tu ai făcut-o. Și-ai făcut-o foarte bine.”

Am încercat să-i spun că eu nu am contribuit cu nimic, decât că îl ascultam tot timpul pe Traian Comănescu.

— “Dar asta-i cel mai important lucru. L-ai neutralizat pe Comănescu. Până aici, în fiecare zi era scandal făcut de Traian. Să nu fi supărat pe Uță că te-a mutat. A fost ordinul meu. Cred că m-ai înțeles.”

— “Am înțeles, D-le profesor și sunt mulțumit că am reușit să fac și eu un lucru bun.”

Radu Gyr, bucuros că lucrurile au ieșit bine, m-a luat la plimbare prin curte și-mi povestește o întâmplare hazlie a lui, petrecută tot în Aiud.

— “Eram la celular, la etajul III, într-o cameră pe partea dinspre secția asta a noastră, cu generalul D-tru Popescu, fost ministru de interne în timpul lui Antonescu. Toată ziua stăteam pe prici și mai povesteam. Amândoi știam multe din viața noastră. Era vara și destul de cald. Geamul îl țineam deschis pentru aer curat. De aici auzeam toate trenurile care treceau într-o direcție sau alta. În fiecare după-masă, în jurul orei patru, credeam noi, se auzea un tren care pleca din gară cu un fluierat lung, lung de tot și întrerupt din când în când. După acest fluierat, d-l general se ducea la tinetă și urina. Și așa în fiecare zi. După mult timp, nu știu nici eu cât o fi trecut, nu mai auzim acest fluierat. Iritat și scâncind, d-l general se plimba nervos prin celulă. Se vedea că este neliniștit și chiar nervos. Îl întreb de ce este supărat.

— “D-le Radu Gyr, sunt necăjit că nu mai aud trecând trenul acela care fluiera lung de tot. Atunci mă duceam și eu la tinetă. M-am învățat așa și nu mai pot urina dacă nu mai aud fluieratul trenului.”

— “Nu-i nimic, d-le general, fac eu ca trenul și o să fie bine.”

Și încep eu atunci să fac așa ca trenul: puf, puf, u-u-u-u-u-u-u-u-u-...

În timpul acesta, generalul mergea la tinetă. De aci încolo totul decurse bine. Așa că, vezi, dragul meu, că și eu am avut parte de unul ca Traian Comănescu.”

Acum când scriu cele petrecute cu mulți ani în urmă, parcă le trăiesc mai intens. Mă consumă și ard în mine mai mult. Pas cu pas, re trăiesc viața de atunci, cea ferecată în lanțuri.

Imaginea lui Radu Gyr și acum este vie în fața ochilor. Copleșit, re trăiesc acele clipe fericite. I-am simțit din plin căldura sufletului său, bun și drept.

Până la urmă m-am acomodat cu viața din secție. Timpul trecea și lucrurile au început să se schimbe.

Spre sfârșit de august și început de septembrie, în Aiud se schimbă conducerea. Procesul de schimbare a luat o cale lungă și lentă. Căpitanul Dorobanțu, fostul comandat al Aiudului, dă în primire colonelului Ștefan Coller conducerea închisorii. Au fost necesare mai bine de trei luni de predare. A început să se strângă șurubul. Gardienii și-au schimbat atitudinea. Devin mai duri decât au fost.

Dintre noi, primul care pleacă este Radu Gyr. După el, doctorul Uță. Aveam să-mi mai aduc aminte de el de multe ori în viață.

Mi-a rămas în minte cum mi-a tratat ochii. Apăruse la amândoi ochii o albeață. Când mă vede, îmi spune:

— “Mă, tu trebuie să faci un tratament la ochi, că altfel vei orbi. Te tratez eu. Zis și făcut. A și început cu praf fin de zahăr, suflat în ochi printr-o pâlnie de hârtie. În fiecare zi făcea operația aceasta. Mă usturau ochii de nu mai știam ce să fac. Alături de mine mai era și părintele Bumbac de la Constanța, tot cu tratamentul pentru ochi. Până la urmă, ochii mi s-au limpezit, scăpând de orbire. Lui, doctorului Uță, îi datorez lumina ochilor.

Sita lui Coller începuse să cearnă și-n rândul nostru, al celor rămași la T.B.C., secția a II-a. Ne înghesuie pe mai mulți într-o cameră, reducându-se numărul lor.

În locul doctorului Uță este adus doctorul Gheorghiu — profesor universitar la Iași. Cu el vine și fiul lui, Mihai, student la medicină la Iași. Primul lucru pe care l-am pierdut a fost plimbarea pe timp îndelungat. Aveam acum numai câte o oră.

Încet, încet, Coller se făcea tot mai simțit. Crăciunul îl petrecem sub domnia lui.

Doctorul Ranca este schimbat cu un alt doctor mai tânăr, Bogăteanu, cu grad de maior.

A început să bată asupra Aiudului vântul bejeniei, al prevestirii de furtună. Paza devenise destul de irascibilă. Izolările erau mereu tixite cu deținuți din vini imaginare. Speriați și noi ca jivinele din pădure, când codrul freamătă a furtună, ziceam: — “Ce-o mai fi, Doamne, cu noi? Ce mai vine pe capul nostru? Ce mai vreau de la noi?”

Peste doi ani, în 1955, vara, aveam să mai aud de Radu Gyr, că se internase în salonul 5 al spitalului. Eu eram în salonul 10, salonul morții, țintuit la pat. Radu Gyr era într-o stare gravă de boală. De sus i-am trimis o pijama pentru dormit. Nu avea nici haine.

Ca un sfânt răbda și se ruga lui Dumnezeu să-l ajute.

O dată cu toamna anului 1953, asupra Aiudului se abate furtuna. Coller preia conducerea închisorii.

De acum pentru Aiud începe CALVARUL.

SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE

Luni de zile i-au trebuit lui Ștefan Coller să preia conducerea. Se pregătea până în cele mai mici amănunte la dezlănțuirea unei noi torturi.

Din toată țara, canal, mină și alte colonii de muncă, legionarii erau aduși la Aiud. Locul de unde, în 1961, avea să se declanșeze o nouă reeducare, ca de altfel și la Periprava, tot în 1961, avea să se pregătească și să se încerce o reeducare gen

Aiud. Este bine știut că Aiudul și Periprava erau cele două locuri unde se depuneau legionarii. În mod special numai pentru ei era pregătită reeducarea care avea să se încerce în 1961. De bună seamă că legionarii constituiau un real pericol pentru comunism.

Să ne întoarcem la Aiudul anului 1953, toamna. Pe secția a II-a, care înainte era toată a bolnavilor T.B.C., acum, în octombrie, bolnavii erau înghesuiți numai pe aripa de către morgă. În învălmășeala de reorganizare a închisorii, era o oarecare libertate pe secție. Ziua ne întâlneam cu cei veniți de la canal, care erau cazați în camerele de pe aripa lungă a secției. Așa m-am întâlnit cu o mulțime de prieteni și cunoscuți, ca prof. Ioan Iliescu, nașul meu, Romulus Copăceanu — medic —, Ianăș Feneș — înv. și prof. Nicu Boscaiu, în prezent academician. M-am bucurat mult de tot de această întâlnire. Nu-i mai văzusem din 1948, din libertate. N-a ținut mult această vânzoleală de reorganizare — sistem Collier —, c-au și pus biciul pe noi, realizând planul satanic de reprimare.

La secție, acum, se închid ușile cu zăvorul, când în mod obișnuit le aveam toată ziua deschise, fiind liberi prin curte. Ce-o mai urma acum? mă întrebam. Prin curte se înstăpânise tot mai mult pustiu. Izolările deveneau tot mai neîncăpătoare. Frigul din noiembrie se simțea tot mai mult. Deși eram bolnavi, nu se mai respecta programul prevăzut de regulamentul închisorii. Mâncarea, pe timp de trecea, era tot mai slabă. Doctorul Gheorghiu, cât putea, ne ajuta. Se urmărea să fie schimbat. Prin ianuarie 1954, iarna se așternuse de-a binelea în Aiud, cu zăpadă mare. Se anunța să fie una foarte grea. După cele auzite de noi, ca vești dinafară, aveau să moară mulți oameni liberi, sufocați de nămeții mari de zăpadă, în toată țara.

Nu trece mult și doctorul Gheorghiu este schimbat cu un alt doctor și anume Cureleanu. Părea că de data asta și-au găsit

omul și doctorul. Era pe măsura lor, un om mic de statură, butucănos, blond la înfățișare și negru la suflet — nărăvit. Aveam să-l cunosc bine pe pielea mea. Era omul politicului. După câte am auzit, Gheorghiu a ajuns la Zarcă, ca de altfel toți cei curați la suflet și cinstiți. Mă înțelegeam bine cu Mihai, fiul său. Nu știu dacă mai trăiește, dar a fost un om bun și cinstit, ca și tatăl său, prof. Gheorghiu.

O dată cu venirea lui Collier se primenise toată lumea, alt politic, alți gardieni, alți deținuți pe sală, care serveau și ciripeau, alt medic pentru noi. Cu un cuvânt, se primenise totul, totul. Când ieșeam la bărbierit, pe sală, deschidea ușa la două camere deodată. Așa ne mai întâlneam unii cu alții, schimbând câte o vorbă. Cu ocazia asta l-am întâlnit pe Cornel Costescu, un avocat din Teregova, țărănist. Ne-am îmbrățișat și ne-am sărutat bucurându-ne mult de tot. Era și el bolnav de T.B.C. Printre altele-mi spune:

— “Măi Tase, să știi că pe sală la noi a ajuns om de serviciu și Ion Stoichescu al lui Cica. Să te păzești de el că-i omul politicului. El se face că nu mă vede. Tu să ai grijă!”

— “Bine că mi-ai spus, Cornele, că și eu l-am văzut pe sală făcând serviciu. Să trăiești și-ți mulțumesc că mi-ai spus.”

Doamne, mi-am spus, și aici și-a vârât coada? Ion al meu, din grupul lui Spiru Blănaru, a ajuns coadă de topor, informator ordinar. A înfruntat atunci moartea și acum și-a vândut sufletul. Aveam să aflu mai târziu de toate potlogăriile făcute de el în închisoare. Ba mai mult, în 1993, aveam să-l găsesc în documentele secrete ale securității, că era omul lor de informații printre luptători. De câte ori mă vedea la Aiud, fugea de mine. Din partea lui n-am avut nici o neplăcere.

Spun și eu acum, ca foarte mulți oameni cinstiți și corecți, fie ei mari cărturari sau mari luptători din toate timpurile, că

“pădure fără uscături nu există.” În toate vremurile, imperfecțiunea implică necinstea sufletească — uscătura. De aceea, omul permanent se confruntă cu acest mare păcat: ura față de semenul său. Adesea cade victimă celor stăpâniți de duhul răului.

După eliberarea noastră din 1964, am aflat cu certitudine că Ion Stoichescu al lui Cica era informatorul securității. De multe ori mă provoca, dar nu-i răspundeam. A murit înainte de 1989.

În secția a II-a, începutul de an 1954 ne strânge tot mai tare în chingi pe noi, bolnavii de T.B.C. Plimbarea aproape că nu era. Din când în când își mai aducea aminte câte un gardian de noi. Iarna grea, cu omătul mare, ne făcea să ne adunăm tot mai mult în noi, să tăcem și să îndurăm jugul robiei tot mai greu.

O dată cu venirea, pe secție, a doctorului Cureleanu parcă venise și urgia. Mic și îndesat, cu ochelari pe nas, cu mersul ca de rățoi, când deschidea ușa de la cameră, ne privea tăcut, dar insistent. Ne făcea impresia că voia să ne răpească, să ne ia gaia în gheare.

La sfârșit de februarie 1954, suntem duși pe rând, cameră cu cameră, la un control radiologic la spital. Acolo, la repezeală, suntem văzuți la aparat de către doctorul Costin, profesor de radiologie la Facultatea de Medicină de la Iași. Era condamnat pentru crimă de război. După acest control, o parte din noi am fost scoși afară din infirmeria secției a II-a. Printre ei eram și eu, deși făceam febră de peste 38 de grade.

Într-o zi, după deschidere, un gardian vine cu o listă în mână și mă strigă să-mi fac bagajele și să ies afară. În ciudă parcă, sunt aruncat într-o cameră tot pe secția a II-a cu fața spre Celular.

Acolo, oameni mulți, băgați unul într-altul de frigul iernii și al urgiei din Aiud. Toți mă priveau întrebător. Nimeni nu spunea o vorbă. Deodată, însă, aud o voce în șoaptă:

— “Măi Tase, tu ești? Vino aici la mine!”

Mă uit mai bine și-l recunosc pe părintele Sandi Nicolici de la Teregova, cel care luase jurământul în organizația lui Gheorghe Ionescu în 1948. Bucuros, m-am dus la el pe prici și mă întrebă:

— “Cum de ai ajuns aici?”

— “M-au dat afară din infirmerie, deși am febră de peste 38 de grade”, îi răspund eu.

— “Lasă că trece și asta. Dumnezeu are grijă de noi.”

Nu luase bine conducerea în Aiud, Col. Coller a și început atacul. Se năpustise asupra bolnavilor, părându-i-se că aici se ascuseseră cei mai mari dușmani ai clasei muncitoare. Premeditat, conducerea ne-a scos pe noi, cei bolnavi de T.B.C., deci în stare de contaminare, aruncându-ne pe câte unul în mijlocul celor sănătoși. Iată cum se realiza genocidul.

Știau că un flagel al tuberculozei face ravagii în mijlocul maselor de oameni neajutorați. Asistența medicală era inexistentă cu rea intenție. Se petreceau crime împotriva umanității. Ce căutam eu cu tuberculoză evolutivă în mijlocul unor oameni sănătoși?

Acum când scriu eu, colonelul Coller Ștefan se află bine și sănătos în SUA. Iar colonelul Crăciun, la un serial al “Memorialului Durerii”, declara:

— “Cei patru mii de legionari, niciodată n-au trăit mai bine ca-n Aiud.”

Iată paradoxul. Mureau cu duiumul legionarii, iar în presă se scria că nu mai moare nici un legionar.

Să ne întoarcem la camera unde am fost aruncat în 1954, la Aiud, bolnav de T.B.C. În această cameră mi-am găsit locul sus pe prici, tot sub geam, în partea stângă. Nu știu nici eu, dar parcă era un făcut. În orice cameră eram aruncat, nimeream tot sub geam. Era locul cel mai ocolit de deținuți. Am ajuns să-mi spun: “Unde-i rău, hop și eu; unde-i bine, nu-i de mine.”

Aici, șef de cameră era părintele Sandi Nicolici. Cât am stat aici, el a avut grijă de mine. Tot timpul mă servea la masă. Deși mâncarea era slabă, eu nu puteam să mănânc. Nu aveam poftă de mâncare. Boala își spunea cuvântul. Noaptea transpiram și nu puteam să dorm. Stăteam ud sub pătură până mă zvântam. Așa treceau zilele, fiecare cu greul ei. Venise luna martie și iarna nu se lăsa dusă. Noapte de noapte, tot ud de transpirație îmi duceam calvarul. Când aveam o cămașă zvântată, mă schimbam, dar de cele mai multe ori erau amândouă ude. Luasem drumul spre moarte. Din ce trecea timpul, eu slăbeam tot mai tare. Febra creștea. De la o vreme, părintele Nicolici, alarmat, bătu la ușă și chemă medicul. La insistența lui venei gardianul cu medicul după el. Se uita din rama ușii, doctorul la mine, cântărindu-mă din priviri și pleca. Știa cine sunt. Dispozițiile ofițerului politic trebuiau îndeplinite. Medicul Cureleanu își făcea datoria și de turnător. Eu trebuia să dispar. Ușa se închide, tăcere peste tot, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. Eu îmi duc mai departe calvarul meu. Calculat, conducerea aștepta, din zi în zi, un raport al medicului că eu am dispărut, am decedat. Eram planificat să dispar. Zilele trec și nimeni nu mă întrebă ce fac. Iarna trece și eu mă simt tot mai rău. Acum, cu febră mare, fără poftă de mâncare, ajunseseam să nu mă mai pot mișca din pat.

Părintele Alexandru Nicolici era tot timpul lângă mine. Mă încuraja și se ruga tot timpul pentru mine. A fost ca un

adevărat frate pentru mine. Preotul din el îl îndemna să stea la căpătâiul unui bolnav în surghiun. Știa că-i încins și cu sabia neamului. Prin tot comportamentul lui din închisoare a dovedit că a fost un mare român. Febra mare și tusea mă chinuiau tot mai mult.

Venise primăvara. Pe la începutul lui mai 1954, într-o bună zi, vine la mine doctorul Cureleanu și mă scoate afară pe sală, unde erau mai mulți deținuți încolonați. Mă alătur lor și plecăm. Ajunși la spital, mă supune unui control radiologic. În urma acestui control sunt internat în spital, unde aveam să stau mai mult de doi ani în același pat de suferință.

SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT. SALONUL MORȚII NR. 10

Cum venise Coller, parcă venise moartea în Aiud. Zilnic morga era plină cu trupuri firave, os și piele numai. Stihiile morții fâlfâiau deasupra Aiudului. Se declanșase furtuna în iad. Aici era iadul pe pământ.

În urma controlului radiologic, doctorul Costin mă internează în spital, așa cum am menționat mai înainte. Cu bagajele în mână mă duce la salonul 10. Mă instalez în patul al doilea, situat pe peretele opus ușii de la intrarea în salon. Ca nou venit, bulversat parcă, îmi aranjez patul. În dreapta mea, pe perete, era patul unui bolnav de la Mediaș cu numele de Lungu, după câte-mi amintesc. Între noi era o noptieră. În stânga mea, lipit de patul meu, era inginerul Gheorghe Dragon din Ploiești.

Ce eram eu mic de statură și brunet, acum devenisem o mogâldeață de om, slab și prăpădit de tot. Rămăseseră numai

ochii de mine, ca la broscoi. Tăcut, în pat cu pătura trasă până sub bărbie, mă uitam pe rând la fiecare bolnav. În fața mea erau alte paturi, puse într-un rând pe peretele ușii de la intrare.

Afară era atâta soare și cald. Pentru luna mai, parcă era prea cald. Razele acelea de primăvară târzie, încercau parcă să ne încălzească bietele noastre trupuri gălbejite de boală. Erau toți în ghearele morții. Pe undeva în adâncul sufletului meu, credeam cu tărie că vom ajunge să mai fim liberi. Pe deasupra ne mai luptam și cu moartea.

La un moment dat vine la mine doctorul Costin. Mă consultă cu multă atenție, întrebându-mă cum a evoluat boala. Se purta frumos și cu multă căldură față de mine. Am înțeles că voia să mă ajute. Știa el ce știa. Contribuise și el la agravarea bolii mele, într-o măsură oarecare. Aveam să aflu mai târziu, din gura lui, adevărul. Ne împrietenisem bine de tot. A făcut pentru mine tot ce se putea face la vremea aceea de către un medic deținut.

Îmi face fișa medicală și-mi prescrie medicamentele necesare. Făceam febră mare, peste 39 de grade. Pusese stăpânire pe mine o stare de somnolență, de sfârșeală totală. Simțeam cum inima îmi bătea ca un ciocan, realizând o stare de sufocare, un nod în gât. Nu mai puteam să merg singur. Eram amețit. Doctorul Costin mă încuraja că va trece această stare grea de boală. Când venea masa, era un chin pe mine. Nu puteam mânca nimic. Îmi aduceam aminte ce-mi spusese doctorul Uță, la începutul bolii, în 1953. Cu gândul la cele spuse de el, am început să mănânc cu noduri în gât. Dar... nu reușeam să mănânc totul niciodată. Mă uitam cum alții reușeau s-o facă și se mișcau destul de vioi prin cameră. La fel mă uitam după ei, cu jind, când ieșeau la plimbare prin curtea spitalului. Eu eram ținut la pat și pace. Se apropiase de mine mult de tot

Constantin Voichin, bolnav și el, dar nu așa de greu. Era înalt, voinic și cu multă dragoste de om. Cel care mă ajuta mai mult era inginerul Gheorghe Dragon, vecinul meu de pat. Zilele treceau și boala mea avansa. Mă simțeam, pe zi ce trece, tot mai rău. A venit la mine și Bogăteanu, medicul oficial al Aiudului, cu grad de maior. S-a uitat atent la mine, fără să mă întrebe un cuvânt. S-a uitat pe fișa mea de la doctorul Costin, discutând ceva în șoaptă, apoi îndepărtându-se de patul meu. Ce-or fi discutat nu știu. Intrasem în luna iunie 1954. Era de-a binelea cald și mult soare. Bolnavii care puteau merge ieșeau la plimbare, îmbrăcați în halate de spital. Eu rămâneam pe loc, țintuit la pat.

Într-unul din paturi, de pe rândul opus mie, era doctorul Ion Zeana, bolnav și el de T.B.C. Afară fusese directorul sanatoriului de la Bisericiani din Moldova. Era medic primar.

Ori de câte ori mergeam la control, la raze, el venea cu mine. Îmi cunoștea bine plămâni. Mie nu-mi spunea nimic. La vremea aceea eu nu știam cât eram de bolnav. Simțeam că am febră mare și-mi era rău de tot. Aveam să aflu mai târziu tot adevărul despre mine, tot de la Zeana.

Către sfârșitul lui iunie nu mă mai putui ridica din pat. La tinetă mă ducea Voichin. Nu puteam sta mult în picioare. Slăbisem de tot. Febra mare mă chinuia. Seara făceam peste 40 de grade, iar dimineața în jur de 39 de grade. Nimeni nu voia să-mi spună ce febră aveam. Când îmi luau temperatura, se adunau toți în jurul meu. Uitându-se la termometru, plecau capul în jos și se îndepărtau de patul meu. Singur, Voichin, îmi spunea că nu-i mare, în jur de 38 numai. În realitate, ea era trecută de 40 de grade. Simțeam că mă sfârșesc. De sub pătura mea, parcă dădeau văpăi de foc, mă ardea. Sufletul parcă mi-l frigea. Gâtul, permanent uscat, mă înțepa la fiecare înghițitură în sec. Gustul

apei nu-l mai simțeam, era leșietic și sălcii. Se scurgeau zilele, unele după altele, și eu eram tot mai sfârșit și aproape fără glas. Simțeam cum din corpul meu, prin mâini și picioare, se scurgea un foc mare. Parcă totul ardea în jurul meu. În clipele acelea, când moartea ținea să mă prindă, nesătulă, în ghearele ei, neputincios mă rugam Celui de Sus, să mă ajute să scap de suferință. Să-mi dea putere să rezist, să depășesc boala.

Bietul Lungu, de lângă mine, în pesimismul lui, mă întreba atunci dacă mai ajungem acasă vreodată? Cu fața către el, îi spuneam de-abia șoptind:

— “N-ai frică, noi nu murim aici, noi vom ajunge cu siguranță acasă.”

Tot mai târziu aveam să aflu ce zisesem de la el, când învinsesem boala. Rămăsesem și eu uimit de optimismul meu de atunci. Cum putusem să cred și să afirm cu atâta tărie și credință că noi vom ajunge liberi acasă, când eu eram mai mult mort decât viu?

Și-n clipele acestea când scriu, vă mărturisesc cu toată curățenia sufletească, eu am crezut cu tărie, tot timpul și prin toate închisorile și lagărele pe unde am trecut, că voi ajunge acasă și voi fi liber. Și-am ajuns. Asta datorită numai și numai credinței în Dumnezeu și-n neamul meu românesc.

Pe lângă Dragon și Voichin, mai eram ajutat și de Ion Cristea, din Dobrogea și de Ionel Zeana, medicul fiziolog. De altfel, toți cei care erau în cameră și puteau, mă ajutau. În dogoarea din pat, mă gândeam mereu când voi ajunge să mă mai fac și bine. Aveam certitudinea că voi supraviețui. Așteptam această clipă fără să mă gândesc la moarte, deși eram de-a binelea în ghearele ei.

Într-una din zile, pe la orele 10, suntem duși la control, la raze. Acolo, dus mai mult pe brațe, de-abia sunt așezat la aparat

și ținut de Voichin. La raze erau doctorul Costin și Ionel Zeana. După control sunt luat pe sus și dus la patul meu. După mine vin și ceilalți colegi de salon.

După acest control s-a așternut o liniște de mormânt în salon. A doua zi vin medicamentele pentru fiecare bolnav. La mine nu vine nimeni cu nici un medicament. Eu parcă nu mai aveam nevoie de nici un tratament.

Trec doar câteva zile și din nou sunt dus la raze, singur cu Ionel Zeana și Voichin, care mă purtau mai mult pe sus. De la raze, tot așa pe tăcute am fost dus la pat.

Afară era cald. Era iulie, luna lui cuptor. Ce aveam eu febră mare, dar și iulie dogorea.

După acest control am căzut într-o amorțeală totală. Eram pierdut de tot. Mi se părea că alunecam într-o altă lume, nu cea reală, ci una de vis, cu senzația de plutire spre o altă existență. Conștient însă, nu mă desprindeam de existența mea reală. Mă încăpățânam să trăiesc. Și trebuia să trăiesc.

Toată noaptea m-am zbatut între viață și moarte. Dimineața, când s-a dat deșteptarea, intrând gardianul în salon, eu am ridicat capul puțin de pe perină, aruncându-mi privirea asupra camerei. Parcă la o comandă, toți bolnavii au ridicat capul sus și se uitau la mine ca la altă minune.

Eu trăiam.

În ciuda morții, mă mișcam. Se petrecuse o minune. Fără medicamente, din acea dimineață de început de iulie 1954, aveam impresia că mă simt mai bine. O rumoare în tot salonul. Șușoteli și întrebări tănuite între unii și alții. Toți știau, numai eu nu știam nimic. Despre acest lucru aveam să aflu adevărul de la Ionel Zeana, ca medic fiziolog.

După deșteptare vine la mine doctorul Costin. Când mă vede că mă mișc și vorbesc, bucuros îmi zice:

— “Mă Berzescule, tu mai trăiești? Te simți mai bine? Măi, măi, tu n-ai să mai mori. Tu ajungi acasă.”

Bucuria lui m-a întărit și pe mine. Inima își spunea cuvântul. Bătea, bătea a viață. Biruise. Dumnezeu a întărit-o cu puterea dragostei Lui și a neamului nostru românesc. Medicamentul care m-a salvat de la moarte a fost CREDINȚA în DUMNEZEU.

Se făcuse o minune.

Înainte de prânz vine la mine în salon și Bogăteanu, medicul oficial, împreună cu Costin. Ajunși la patul meu, Bogăteanu mă întreabă zâmbind:

— “Ce, nu mai mori?” S-a uitat lung, lung la mine, contrariat cumva. A vorbit ceva în șoaptă cu Costin și a plecat. Așa cum am mai spus, se petrecuse o minune cu adevărat.

După ce a plecat Bogăteanu din spital, vine repede la mine doctorul Costin și bucuros îmi spune cum stau lucrurile:

— “Măi Berzescule, acum îți spun totul cum a fost. Ieri când te-am văzut la raze, împreună cu Zeana și Bogăteanu, tu aveai o diseminare totală. Nu mai aveai de trăit decât câteva ore. Am făcut raportul pentru administrație că ai murit. Bogăteanu l-a semnat și l-a predat administrației. Azi dimineață, când trebuia să fii dus la morgă, tu, în ciuda morții, trăiești. Ai învins moartea. Eu mă bucur mult de acest lucru. În fața lui Dumnezeu mă condamn pentru că, în martie 1954, eu te-am scos din infirmerie cu 38 de grade. Erai trecut pe lista politicului pentru a fi scos din infirmerie. Când colo, tu nu mai mori. Pentru mine este o minune, mai ales că din cauza mea tu ai făcut o recidivă.”

Din această zi, a minunii petrecute cu mine, parcă se schimbaseră totul în salon. Speranțele în mai bine își făcuseră loc în sufletele noastre. Eu rămăsesem de tot uluit de cele întâmplate. Speram și credeam că va fi bine. Împreună cu Zeana,

doctorul Costin m-a dus din nou la raze. Plămâniile mele se limpeziseră, nu mai arătau ca înainte cu o zi. Nu-și puteau explica cum de n-am murit. A doua zi, vine Ionel Zeana la mine, la patul meu și-mi spune totul ce credea el:

— “Măi Tase, eu sunt medic fiziolog bătrân, medic primar. Am fost directorul Sanatoriului de la Bisericiani. În chirurgie pulmonară am fost ucenicul lui Cărpinișanu, primul chirurg din țară în bolile de plămâni. Eu cu doctorul Roșu am fost primii ucenici ai lui. Deci mă număr printre primii medici specialiști în chirurgie pulmonară. Dar... ceea ce am văzut la tine și un caz ca al tău nu am întâlnit în viața mea. Toți care făceau diseminări totale mureau a doua zi fără nici o excepție. Ori pe tine eu te-am văzut la raze, împreună cu Costin și Bogăteanu. Mi-am dat avizul că tu vei muri până dimineață. De câte ori mă trezeam, ridicam capul să văd dacă mai trăiești. Pentru mine, tu ești un miracol. Științific, nu-mi pot explica acest lucru, cu tine, categoric, s-a petrecut o minune.”

Acum când scriu aceste lucruri, doctorul Zeana mai trăiește, trecut de 80 de ani. El poate să confirme cele scrise de mine.

— Doamne, din ghearele morții m-ai scos și mi-ai lăsat viața, prin marea Ta dragoste față de om. Către Tine, Doamne, îmi plec fruntea și Ție mă rog tot restul vieții, mulțumindu-ți — Amin.

De-abia acum îmi explic, de ce pentru mine nu mai scoteau medicamente. Eram sortit morții. Nu după mult timp mă prinsese și o tuse seacă. Nu puteam expectora. Tusea mă îneca. Într-o seară, după o criză puternică de tuse, am început să dau sânge pe gură. Fulgerător, Voichin sare din patul lui, îmi ia gamela de la căpătâi și mi-o pune la gură. Țâșnea sânge proaspăt din plămâni, cu spumă. Făcusem o hemoptizie.

— Na, că mai făcui una crudă, mi-am zis în gândul meu. Asta îmi mai trebuia acum. Slăbit eram. Febră mare încă mai făceam. Cu asta, le aveam pe toate acum pe capul meu.

Se făcuse închiderea. Până să vină medicul era târziu. Cei din salon, din jurul meu, îmi dau o lingură de sare cu puțină apă. Țin-te acum la necaz. Sarea a început să mă ardă pe esofag. Nu mai știam ce să fac. Zeana era lângă mine. Altă soluție nu avea nici el. De la o vreme, sângele s-a oprit. A doua zi, Costin, auzind cele întâmplare, îmi face niște injecții de coagularea sângelui. A durat acest proces al hemoptiziei multe zile la rând, dar din ce în ce mai puțin.

De la o vreme s-a oprit. Eu arătam ca o stafie, slăbit și pierit de tot. De-abia mai puteam vorbi. Nu mai îndrăzneam să mă ridic din pat, de frica hemoptiziei. Când s-au liniștit de tot plămâniile mele, am fost dus la control din nou. Plămâniile se limpeziseră, dar în schimb a apărut la stângul o cavernă de toată groaza. Iată cauza hemoptiziei. Na, mi-am zis eu, acum sunt un om aranjat. Nu mult după aceea începe expectorația. Febra a mai cedat un pic, dar se ținea tot în jur de 39 de grade. Cu toate astea pe capul meu, intrasem bine în luna august 1954.

Se apropia toamna. Doctorul Costin avea o grijă deosebită și se apropiase mult de tot de mine. Cum eram eu mai mic de statură, destul de brunet, slab și pricăjit, rămăseseră numai ochii de mine, boldănoși. Stând turcește în pat, arătam ca un broscoi cu ochii mari.

— “Mă, tu arăți acum ca un broscoi!”, îmi zice Costin într-o zi când intră în salon. Atât i-a trebuit vulgului, c-a și prins-o din zbor. De atunci, broscoi mi-a rămas numele cât am stat în spital, până în toamna anului 1956, când am fost dus la secția a II-a T.B.C.

Dar răul, așa cum este el, nu se lasă de om cu una, cu două, ci se ține de capul lui până-l dărâmă de tot dacă-i posibil. După un alt control la raze, îmi descoperă o altă cavernă, la dreptul de data asta, dar mai mică. Aveam deci două caverne. Tot timpul eram în pericol de moarte. La medicamente nu prea aveam acces. De la o vreme, începusem și eu să mai prind putere. Cu chiu, cu vai, mâncam și eu ce primeam, gândindu-mă mereu la doctorul Uță.

Cu adevărat Dumnezeu făcuse o minune cu mine. M-a scos din ghearele morții. Se vede că voia Lui a fost să mai trăiesc. Mă mai ține în viață ca să pot povesti și scrie ce s-a întâmplat în această împărăție a morții, iadul comunist. Cât pot, mă ostenesc. Vă cer iertare dacă nu reușesc să vă redau tot ce s-a petrecut în domnia lui Satan.

Am ajuns să merg singur prin cameră, cum de altfel și la control, la raze, tot singur mergeam. Viața începuse tot mai mult să-și spună cuvântul. Deși eram în salonul morții, eu mă încăpățânam să trăiesc. De aici, din acest salon erau duși la morgă o mulțime de oameni, pe care eu i-am văzut murind.

Doamne, câtă durere era. Te uitai la câte unul cum se stinge ca o lumânare. Nu-l puteai ajuta cu nimic, decât cu o rugăciune.

În secolul XX, să faci închisoare, să mori aici, să fii înmormântat fără haine, aruncat ca un câine, pentru că ți-ai iubit țara și neamul, crezând cu căldură în Hristos Iisus, trebuia să-ți dai viața.

Iată, deci, că domnia lui Coller începe cu acest tribut de lacrimi și sânge.

Furtuna se dezlănțuie tot mai tare.

SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORȚII LA VIAȚĂ

Ușor ca fulgul, numai ochii de mine, în urma lor, mă plimbam și eu prin curtea spitalului, sorbind viața din soare. Eram ca o umbră mișcătoare după ei, camarazii mei din salonul morții. Era o vară târzie cu mult soare, înfiptă în drepturile toamnei. Cald, cald de tot pentru luna septembrie a anului 1954. Ca o găză trezită la viață, mă făleam și eu în rândul lor, cu fața luminată. Era lumina vieții din mine pe care Dumnezeu mi-o dăruise în acea tainică noapte, sortită, pentru mine, morții. Hotărât, de acum, voi pleca cu pași siguri spre viață.

Eram convins că Dumnezeu m-a învrednicit cu darul vieții și că eu trăiesc numai din supliment până la capătul vieții mele.

Plămânii mei găuriți, îmi dădeau de lucru. Medicamente nu primeam, decât aspirine. Într-un târziu, încep să ne aducă și nouă Hidrazidă și Pass, care la vremea aceea făceau mare vâlvă în lumea T.B.C.-ului. Nu prea știau nici medicii să le dozeze. Luam pe zi câte 7 buc. Hidrazidă și 14 buc. de Pass, după fiecare masă.

Într-o zi vine la mine doctorul Costin cu un gram de Streptomicină din Anglia, spunându-mi:

— “L-am luat de la dreptul comun, pe ascuns. Hai să-ți fac acum o jumătate de gram și mâine cealaltă jumătate. Poate-ți ajuta.”

La vremea aceea, streptomicina, ca și penicilina, la noi în țară, era o raritate. Bucuros, primesc oferta și-mi face injecția. Era prima streptomicină din viața mea. Nădăjduiam să fie bine. Doctorul Costin se apropiase mult de mine sufletește. Îmi

spunea multe lucruri și bune. Mi-a atras atenția să mă feresc de doctorul Cureleanu de pe secția a II-a. Era omul politicului. Săptămânal ne ducea la raze. Acolo mă vedea pe mine primul și după aceea mă chema la el la aparat. Îmi arăta imaginea plămânilor la fiecare bolnav din salonul meu. Îmi explica amănunțit tot ce se vedea. După câteva ședințe, mă invită să citesc eu ce văd. Timid, am început să citesc așa cum făcea el. Bucuros, îmi spune:

— “Vezi că ai înțeles și ai început să vezi la raze. Mă bucur că ai progresat. Doctorul Cureleanu nu știe să citească așa cum citești tu.”

Na, mi-am zis, să vezi acum pe capul meu altă dădănaie. Și așa a și fost. După fiecare control radiologic, când ajungeam în cameră, toți erau grămadă pe mine, să le spun la fiecare ce am văzut la el. În timpul acesta, Zeana nu mai era cu noi. L-au scos din spital. Cât a fost el cu noi, ca specialist, ne spunea la fiecare ce a văzut. Numai în cazurile grave nu spunea nimic, așa cum a fost cazul meu, când am fost pe moarte. Acum eu eram doctorul lor. Venea Costin cu fișele la patul meu și-mi spunea să le trec ce medicamente le trebuie. Îl întrebam pe fiecare ce-i trebuie și-i treceam pe fișă. De cele mai multe ori se aprobau cele trecute de mine.

Mai târziu, când Costin avea să plece acasă, în anul 1955, eu aveam să plătesc, cu vârf și îndesat, apropierea și intimitatea la care ajunseseam cu Costin. Cineva din salon informase politicul că eu fac fișele, citesc la raze pentru fiecare bolnav în parte și prescriu medicamente. De la o vreme, mă duceam singur la raze și numai după aceea veneau colegii de cameră. Nu mai puteam face nimic. Doctorul Marcoci, care venise în locul lui Costin, s-a purtat bine, dar nu era așa de apropiat față de mine.

Am uitat să vă spun că în acest timp au murit mulți din salon. Nu-i mai rețin pe toți cum se numeau. Alții au fost scoși din spital, deși erau grav bolnavi. Au fost duși la Zarcă. Îmi aduc aminte de Sebastian Dănilă, un elev din Moldova, aproape de Iași. A murit de tuberculoză esofagiană și intestinală. Un muncitor de la Reșița, pe numele de Lungu, a murit de ascită T.B.C. Și mulți alții pe care eu nu-i mai știu.

Prin noiembrie 1954, se eliberează din salonul nostru subinginerul Ioan Cristea, din Dobrogea. Din timp a venit la mine și mi-a luat toate datele și adresa soției mele. El fusese unul dintre martorii care au văzut prin ce am trecut eu. Când am ajuns acasă, în 1964, am auzit că Nelu Cristea s-a ținut de cuvânt și a scris acasă.

Tot acum, în noiembrie 1954, doctorul Costin, cu aprobarea lui Bogăteanu, îmi instituie pneumotorax la plămânil stâng. Eu știam acum din fișe că aveam caverne la ambii plămâni. Deci eram cavitar bilateral. Îmi bagă câte 500 cm. cubi de aer. Prima senzație pe care am avut-o, atunci la instalare, a fost cea de sufocare. Tare greu mi-a fost până la acomodare. La o lună după plămânil stâng, îmi bagă și la dreptul aer. Eram acum umflat ca un butoi, la ambii plămâni. Respiram tare greu. A trecut mult timp până m-am obișnuit cu noua mea stare de lucruri, pneumotorax bilateral. Mergeam la control destul de des, pentru a vedea cum evoluează boala. La plimbare mă țineam și eu după ceilalți, cu chiu, cu vai, dar mă țineam și nu mă lăsam. La instituirea pneumotoraxului a fost și doctorul Octavian Nițu, dentist. Un om excepțional. El i-a comunicat unchiului meu, Ion Berzescu, pe Celular, că sunt la spital și mă simt mai bine. De câte ori ieșeam la plimbare, mă urmărea cu atenție și mă sfătuia să nu mă las, să lupt mai departe. Mă supraveghea tot timpul. Locuia cu doctorul Costin în cameră,

punându-l la curent cu toată odiseea mea. Mi-a tratat toată dantura, care mai rămăsese întreagă din bătăile lui Moiş la Caransebeş. În timpul acesta, Coller se făcea simţit în tot Aiudul. Din salonul 10 au fost scoşi bolnavi nevindecaţi şi duşi pe Celular sau la Zarcă, ca apoi la o nouă reactivare a procesului pulmonar să-i aducă înapoi, de data asta pentru a muri. Dar... poporul român are o vorbă din bătrâni:

— “Nu mor caii când mor căinii!”

Aşa a fost cu Zeana, Cepi, Dragon, Voichin şi alţii. N-au murit, deşi fuseseră programaţi pentru asta.

Ofiţerul politic, destul de des, se arăta prin salonul morţii. Insistent, la fiecare pat, măsura şi cântărea cu privirea. Parcă-şi fotografia clienţii. Nu-i venea să creadă că n-am murit. Coller n-a venit niciodată pe la noi. Fugea ca de moarte de T.B.C. Nici nu voia să audă.

Crăciunul se apropia de noi. În sinele nostru, trăiam colindele, cântându-le în gând fiecare după datina colţului de ţară de unde veneam. Am uitat să vă spun că, prin octombrie, pe Lungu, vecinul meu de pat din dreapta, l-au scos din spital. În locul lui m-am mutat eu, unde am rămas până în toamna anului 1956, când am fost aruncat la secţia a II-a, T.B.C. Deci am stat în acelaşi pat, în acelaşi loc, doi ani. De atunci, de când m-am mutat în patul respectiv, după cum vom mai vedea, au trecut multe, şi bune, şi rele, peste capul nostru. În locul meu s-a mutat ing. Dragon.

Dacă am ajuns la capitolul aducerii aminte de cele scăpate, să vi le povestesc acum, spunându-vă una bună, tot din timpul lunii mai 1954.

Eu, fiind aici venit din fabrică, din câmpul muncii, veneau la mine camarazii mei de muncă să mă vadă. Primeam de la ei raţia mea de ţigări pe o lună de zile. Când şi când, atunci când

ieșeam la plimbare, mai aprindeam câte o țigară. N-o puteam fuma. Îmi făcea rău. Dar, obișnuit să pufăi, îi dam înainte cu țigara. În vremea asta, în salonul 9, era internat și un bun prieten al meu de la Arad, Petrică Ardeleanu, frizer de meserie. Conducerea spitalului îl pusese pe el să ne bărbierească în fiecare duminică, numai pe noi, cei din saloanele 9 și 10. El mă știa din fabrică pe mine că fumam mult de tot și cu patimă, cum spunea el. În dimineața de 9 mai 1954, în jurul orei 10, vine cu sculele de bărbierit la noi în salon. Era la curent cu necazul fiecărui bolnav. Fuma și el destul de mult. Când ajunge la mine, îi spun:

— “Măi Petrică, să știi că m-am hotărât să nu mai fumez toată viața mea. Dacă mi-ajută Dumnezeu, asta vreau să fac. Nădăjduiesc să pot realiza acest lucru.”

— “Tu vorbești, mă, lucrul ăsta? Tu, care mănânci țigara? Tu n-ai să poți lăsa țigara, numai dacă te lasă ea pe tine. Vezi-ți de treabă, că lucrul ăsta nu-l poți face!”

— “Vom vedea, Petrică, dacă vom trăi. Dar eu asta o voi face și pace.”

Acum când scriu suntem în anul 1994. Din acea dată de 9 mai 1954, eu n-am mai pus țigara în gură. M-a ajutat Dumnezeu să-mi țin cuvântul. La ora asta, Petrică Ardeleanu, am auzit că nu mai trăiește. Dumnezeu să-l odihnească în pace! Nu mai poate auzi că eu m-am ținut de cuvânt. Cine vrea să se lase de fumat se poate lăsa, numai să vrea.

Să ne întoarcem acum la firul povestirii noastre. În dimineața de Crăciun, vine la noi în vizită doctorul Nițu. Trece pe la fiecare, urându-ne din tot sufletul “Sărbători fericite”, după datina străbună. Simțeam cum venea din partea lui suflul dragostei întru Hristos. Ne încuraja, ne îmbărbăta, îndemnându-

ne la rezistență. A fost un Sfânt Crăciun sărac, suferind și nostalgic.

Coller a avut grijă să ni-l facă mai sărac decât oricare altă zi. În inimile noastre inundau colindele. Colindam în noi colindul libertății.

De la Nașterea Domnului, un pas și ne trezim cu Noul An 1955, îmbiindu-ne la nădejdea în mai bine. Ca și la Crăciun, doctorul Nițu vine la noi în salon cu sorcova, dorindu-ne din tot sufletul un an mai bun.

Pentru doctorul Costin era anul eliberării. Va merge în pace acasă. Pentru unii, puțini la număr, noul an a adus și bucuria eliberării din iad. Pentru cei mulți însă, se realizează o strategie a terorii.

Din toată țara, pe nesimțite parcă, erau aduși legionarii. Se hotărăște de sus ca Aiudul să fie numai pentru legionari. În decursul anului, mereu soseau loturi, loturi de legionari în Aiud. Câte unul din ei mai venea și la spital. Așa a venit inginerul Viorel Demian, prof. Aurel Visovan și ing. Leonida Lupașcu, în salonul morții. De la ei am aflat și noi multe lucruri. În vremea asta eu mă obișnuisem cu plămânii umflați de aer. Speram și eu în mai bine. Credeam în steaua mea. Nutream această nădejde că voi ajunge la ai mei.

În legătură cu Leonida Lupașcu sunt de spus mai multe lucruri. Se internase destul de bolnav în spital. Era pe rândul meu de paturi, cam în al treilea pat de la mine. Era un om destul de înalt de statură și brunet. Cu o voce de tenor, avea multă căldură și duioșie în exprimare. Se vedea și se simțea, mai ales, omul cu multă dragoste pentru semenul său. De altfel, a și dovedit acest lucru. El știa sigur că nu-i nici o scăpare. Ca inginer chimist, își dădea seama că stadiul bolii în care ajunsese pleda pentru moarte. Stătea de multe ori în șezut pe pat, cu

spatele proptit de speteaza patului și glumea cu noi. De multe ori era și tăios la vorbă. Era stăpânit de un scepticism exagerat. După cum am mai spus, tratamentul nostru era Hidrazida și Passul. Înghițeam fiecare din noi ca găina boabele, aceste pastile binevenite, poate, pentru unii, dar pentru alții nicidecum. Eu înghițeam și speram. Nu-mi puneam problema inutilității tratamentului. Leonida al meu însă, după o vreme nu mai vrea să ia medicamentele. Spunea că nu mai are nici un rost. De acum este târziu. Le aduna și le pune bine cu multă grijă. În timpul acesta, la secția a II-a T.B.C. era internat un tânăr fecior, ca un Făt-Frumos la înfățișare, bolnav destul de greu la plămâni, Dumitru Oniga. Aveam să mă împrietenesc cu el și să stăm împreună mulți ani de închisoare. Acum și el, ca și mine, în ciuda oamenilor răi, trăiește, ducându-și bătrânețile la Suceava, bucu-rându-ne cu versurile lui pline de duh și dragoste de țară.

Leonida Lupașcu știa că, la secție, Mitică Oniga este grav bolnav. Avea grijă de el ca de copilul lui. El nu mai avea speranță de scăpare de la moarte. S-a hotărât să nu mai ia pastile și să i le trimită lui Oniga la secție. La noi în salon venea pentru tratament un sanitar deținut, Ion Carabulea. Un om tare bun la suflet și cu multă dăruire. Leonida îi dă Hidrazida și Passul, adunate mai multe la un loc, lui Carabulea ca să le ducă lui Oniga la secție. Zis și făcut. Așa a ajuns Mitică Oniga să se facă bine și să se salveze de la moarte. Cei de la secție nu primeau tratament ca noi, cei de la spital.

Nu după mult timp, Leonida Lupașcu se stinge din viață sub privirile noastre îndurerate. S-a mai dus un frate de al nostru în veșnicia vieții de dincolo.

De Aurică Visovan m-am apropiat tare repede, legându-ne printr-o prietenie caldă. Și azi, la bătrânețile noastre, arde în noi această prietenie. Tare m-am bucurat când la sfârșitul lui

1993 am dat de Aurică Visovan. Bucuria a fost mare, mare de tot. El este unul dintre titanii de la Pitești.

Pot spune că de ing. Viorel Demian m-am apropiat tot așa de mult ca și de Aurică Visovan, care era destul de speriat de boala lui, pe când venise în salon. Încercam să-l încurajez. Eram cel mai vechi în salon. Mergeam de la pat la pat și-i încurajam. În vremea aceasta continuam tratamentul cu Hidrazidă și Pass. Când îmi venea rândul să-mi bage aer, mă prindea o neliniște. Doctorul Costin avea un fel de-al lui de a băga aer. Degetele lui erau destul de butucănoase. Acul era și el lung și gros. Ca să nimerească în mod sigur între coaste cu acul, apăsa cu arătătorul de la mâna stângă între coaste, îndepărtându-le puțin, apoi, cu stângăcie, băga acul în cavitatea dintre pleure. Pârâia acul până ajungea unde trebuie. Când intra aerul, simțeam cum se umflă cavitatea toracică. Avea un aparat ungueresc cu care măsura aerul introdus. A doua săptămână îmi băga și la celălalt plămân. Îmi era tare greu câteva zile cu respiratul.

Când era vorba de percheziție, nu prea veneau pe la noi. Erau speriați de morții care ieșeau din salonul acesta și de boala care ne măcina plămânii. Și când veneau, se uitau din ușă numai și plecau închizând ușa. Așa se făcea că aveam la noi fascicule din Noul Testament, pe care le puteam ascunde în saltea mai repede. Învățam pe de rost versete și capitole întregi pe dinafară. Știam toată Predica de pe Munte. Mai aveam și câte un capăt de creion și hârtie, de care făceam rost de la doctorul Costin. Era bun cu noi și ne apăra. Tot ce apărea de pe secție, Radu Gyr și Nichifor Crainic, noi învățam. În felul acesta uitam că suntem bolnavi și-n temniță.

ÎNCHISORILE – UNIVERSITĂȚILE NOASTRE

Fac o paranteză și vă prezint, în mare, ce au fost pentru noi închisorile din timpul comunismului, pe lângă satanismul din ele.

Noi, cei care am trecut prin universul concentraționar, putem spune, pe bună dreptate, că am absolvit și aceste mari universități din școala vieții. Închisoarea poate fi considerată o înaltă școală atât pentru instruire, cât și pentru realizarea unei înalte spiritualități creștine. Pentru noi toți a fost o universitate. Aici s-au format caractere, având ca dascăli elita intelectualității interbe-lice. Aici, în acest univers concentraționar, toți la un loc, maestrul și ucenicul, în aceleași condiții de viață, în iadul comunist, au realizat și condiții de școală înaltă. Cei setoși s-au adăpat de la cei înzestrați cu izvor nesecat de cultură.

În condiții inumane, am găsit calea de a ne instrui și forma lângă mari dascăli ai neamului românesc, așa cum au fost: Radu Gyr, Nichifor Crainic, George Manu, Ioan V. Georgescu, Gheorghe Brătianu, Nicolae Steinhardt, Dumitru Stăniloae, Constantin Noica, Mircea Vulcănescu, Nicolae Măreș, Traian Trifan, generalii Ioan Arbore, Iosif Iacobici, Pantazi, amiralul Horia Măcelaru și mulți alții, pe care nu-i mai știu.

Pentru a ne împărtăși din marea cultură am recurs la toate mijloacele necesare, pe care, în mod normal, mintea omenească nu le cuprinde.

1. În fabrică și spital am reușit să avem hârtie și creion.

2. În Celular și Zarcă, ne-am însușit alfabetul Morse, prin țevile de la calorifer sau prin bătăi în perete, de la cameră la cameră. Când vorbeam la perete, noi mai foloseam și gamela, pe care o puneam pe perete, ținând loc de microfon. Puneam

urechea pe gamelă și ascultam. Se auzea destul de bine. Cel care vorbea apropia buzele de fundul gamelei și transmitea ce dorea el.

Marea noastră bibliotecă o constituiau pereții celulelor. Cu un ac sau cu un cui bine ascuțit scriam pe peretele alb tot ce ne însușeam de la dascălii noștri sau ce primeam de la unul la altul prin viu grai. Poezii întregi scriam cu vârful de ac sau de cui, în ordine și cu migală, pe peretele alb ca hârtia. Acolo treceam tot ce auzeam, din toate disciplinele. Scrijeleam pereții cu cunoștințele noastre pentru a lăsa și la alții care veneau după noi. După cum priticirea oamenilor prin camere se făcea destul de des, noi ajungeam să citim pe pereți atâtea lucruri bune, poezii sau alte cunoștințe. N-a fost perete din camere sau celule în Aiud să nu aibă scrise coloane întregi de cunoștințe.

De la o vreme, conducerea închisorii se luase de grijă. Nu mai știau ce să facă. Orice măsură luată de ei, avea o contramăsură a noastră. Până la găsirea soluției, noi ne continuam munca în școala noastră.

Așa s-a ajuns ca oameni simpli, țărani, muncitori, elevi și chiar studenți să învețe limbi străine, matematică, fizică, chimie, istorie, geografie și literatură. Ba de cele mai multe ori își puneau la punct gramatica limbii române. Așa au fost unii din teregovenii mei, ca Romulus Anculia-Miloi, care după ce a ieșit din închisoare și-a scris memoriile în opt caiete. Avea darul povestirii. De asemenea, unchiul meu Petru și Ion Berzescu, ieșind afară, au continuat studiul, realizându-și fiecare o frumoasă bibliotecă și sporind-și darul de a vorbi. Ion Coltan, un alt teregovan, a devenit un foarte bun cioplitor în piatră și zidar. Moise Anculia-Păsule se pregătise în domeniul agriculturii. Afară și-a cultivat pământul ca un agronom. La fel, Petru Grozăvescu-Măranu, Gheorghe Ivănici-Cășapu, Petru Măranu-

Cornerevițu, Gheorghe Grozavescu-Mutu, Ion Lăzărescu, tatăl și fiul, ziși But, au dovedit că, pe bună dreptate, au absolvit o universitate, tot teregoveni și ei.

Așa cum spune N. Steinhardt, fiecare din noi am realizat și clipe de fericire în nefericirea din iadul comunist.

Văzând Collier că nu mai are ce face cu noi, a recurs la o altă măsură, mai diabolică. În toate camerele și celulele din Aiud au stropit pereții cu ciment și var. În felul acesta, peretele nu mai era curat ca hârtia, ci era denivelat prin stropitură. Așa au reușit ca pe pereții camerelor să nu mai apară scrisul.

Despre această mare școală se pot spune multe lucruri.

Tocmai acest gulag cu școala lui, pe bună dreptate, definește și chiar distinge Răsăritul de Apus în Europa. Estul Europei, cel de după cortina de fier, a făcut ca omul să se dezmeticească și să țâșnească spre o înaltă spiritualitate creștină, așa cum bine schițează, undeva, Soljenițin.

Pe măsură ce Răsăritul se înalță, Apusul alunecă în hăurile ateismului. O criză pe plan spiritual se va așterne asupra lui. Atunci... ei vor ajunge să bată la porțile Răsăritului, cum azi ei ne obligă pe noi să batem la porțile lor, pentru un trai mai bun, nu pentru un suflet mai curat și mai nobil.

I. Caracteristica lor, a Vestului, este o burtă plină - materia.

II. Caracteristica noastră, a Estului, este un suflet curat, dragostea întru HRISTOS.

În timp ce noi scrijeleam pe pereți cu acul, prin lacrimi și sânge, pentru a ne păstra identitatea de om și pentru a ne înălța spre cer, crezând în Hristos, iubindu-ne unii pe alții, ei, Apusul, luptau pentru om ca individ, pentru drepturile lui, ridicându-i statuie, decretându-l drept suprem ideal. În jurul omului s-au schimbat constituții și au fost îngenuncheate popoare.

Țelul lor final este omul, pe când al nostru este învierea, îndumnezeirea omului, Dumnezeu. Iată, deci, cele două profiluri ale Europei, Vestul și Estul. Spre final, cred într-o armonizare și un echilibru între cei doi frați, Vestul și Estul.

Să închidem paranteza și să ne întoarcem la episodul nostru.

*

Tot pe acum apare în salonul nostru Octavian Rădulescu. Îi spuneam Tavi. Mă împrietenisem bine cu el. Era mai tânăr și plin de viață. Vorbea cu toată lumea fiind destul de comunicativ și binevoitor. Se leagă de o întâmplare destul de hazlie. Pe vremea aceea gardian era un ungar, Barabaș. Tare rău la suflet era și fricos de mama focului. Într-o zi deschide ușa pe neașteptate și-l surprinde pe Tavi Rădulescu cu un capăt de creion în mână. Nu l-a mai putut ascunde. Barabaș pune mâna pe creion, îl bagă în buzunar și pleacă. Nu după mult timp vine iarăși în salon. Se apropie de Tavi și-i cere datele. Era cu carnetul în mână, gata să-i noteze numele. Nici una, nici două, Tavi îi spune:

— “Domnule gardian, dacă îmi faceți raport eu am să declar că D-voastră mi-ați dat creionul. Să știți că așa am să declar.”

— “Ce, ești nebun? Când ți-am dat eu creionul?”

S-a uitat lung Barabaș la el și a plecat fără să-i mai noteze numele. Gardianul s-a speriat, iar Tavi al meu a scăpat cu fața curată. Aveam să-l întâlnesc pe Tavi la Aiud în 1994 — 14 sept., când s-a făcut sfințirea monumentului. Ne-am adus aminte de șotia asta, bucurându-ne mult de tot.

Iarna lui 1955 n-a mai fost precum cea din 1954, grea și cu multă zăpadă. A fost mult mai blândă. Se încălzise destul de

bine în luna martie, când dă peste mine și o hepatită. La ochi apare galbenul. Însoțit și de grețurile respective. Nu mai puteam mânca. Vomitam destul de des, mai ales dimineața pe nemâncate. Din stomac ieșea o secreție verzuie și amară. Era de la fiere. Când mă vede și mă consultă doctorul Costin, îmi spune că am hepatită. Îmi suspendă tratamentul cu Hidrazidă și Pass. Trece la tratarea hepatitei. Spitalul nu avea altceva decât urotropină și sare amară pentru drenarea bilei. Iată că nu mi-a fost dat să am liniște, ci trebuia să mai am și asta pe capul meu. Gura îmi era amară, amară ca fierea. Dădeam numai verde afară. Se îmbolnăviseră bila. Passul și Hidrazida mă dăduseră peste cap. Cu mine în salon mai era și Adrian Cărașu, bolnav și el de tuberculoză. Vomita și el, dar mult mai puțin. După consultul medical, mă pune la regim alimentar, fără sare și cu ulei crud. Vine și Bogăteanu la mine și mă vede. Aprobă regimul alimentar, cu pâine prăjită și câte un grătar, când se poate. Îl cheamă la el pe bucătarul spitalului, care era un criminal de război, basarabean de origine, cu numele de Pierdevară.

— “Măi bucătar, uite aici, să pregătești și să aduci la bolnavul acesta regimul pe care ți-l prescriu eu, ai înțeles?”

— “Da, domnule doctor, am înțeles. Dar vă rog un lucru, să mi-l dați mie în primire, să fie bolnavul meu și să am eu grijă de el. Să pot veni la el cu mâncare de regim când pot eu.”

— “Bine, Pierdevară, din momentul acesta este bolnavul tău.”

Din acel moment, parcă mi-a pus Dumnezeu mâna în cap. Venea Pierdevară la mine de câte ori avea ceva să-mi aducă. Când venea, avea grijă să-mi spună:

— “Măi omule, tu să ascuți de mine, să mănânci, că eu îți aduc de toate. Eu am să te pun pe picioare, dar să mă ascuți.”

Ajunsesem slab de tot, numai umbra de mine. Ce mâncam dădeam afară. În timpul acesta doctorului Costin i s-a adus un ajutor. Era doctorul Marcoci, medic militar. Îl introduce în tainele spitalului. Vine cu el pe la toți bolnavii, expunându-i cazul fiecăruia în parte. Se pregătea să plece acasă. Îi expira pedeapsa. Eu la raze nu mai puteam merge pe picioare. Mă ducea Marcoci în brațe la control și apoi iarăși în pat. Îmi bălângănea și capul de slab ce eram. De la o vreme, vărsăturile se răriseră. Adrian Cărăușu n-a mai făcut hepatită. Începusem să mai mănânc câte ceva. Îmi aducea Pierdevară de toate. Pe la orele zece venea cu pâine prăjită și câte un grătar, dar numai când putea. Zahărul îl aducea într-o pungă de hârtie. Pe lângă mine, mai aveam și o oală cu ceai. De câte ori venea, ținea să-mi spună, bucătarul meu:

— “Ascultă, tu să faci așa cum îți spun eu, că va fi bine. Ai auzit ce a spus Bogăteanu? Ești bolnavul meu. Eu am grijă de tine. Ai auzit?”

Cu acestea zise, pleca de la mine. Întotdeauna venea cu gamela plină. Nu puteam să mănânc tot, era prea mult. Pâinea prăjită mi-a prins bine. A ținut-o așa cu regimul acesta până în toamna anului 1956. Mă împrietenisem cu el. Ținea să-mi spună multe lucruri de-ale lui. Fusese omul politicianului, dar pe mine m-a ajutat. Eu știam de acest lucru și nu-i destăinuiam nimic. Și lui îi datorez mult de tot. Poate chiar viața, ca și lui Marcoci, de altfel, și mai târziu și doctorului Cornel Petrasievici.

Iată că vine și ziua când doctorul Costin trebuie să plece acasă. Cu o zi înainte este anunțat să se pregătească. Vine la mine cu o cutie de lemn plină cu fiole pentru injecții și-mi spune:

— “Măi Berzescule, eu plec acasă. Își aduc ție aceste economii ale mele. Le dai tu cui vrei. Sunt pentru voi. Mă bucur

că te las mai bine și sper să scapi și tu cu bine. Merg acasă cu sufletul împăcat că ai scăpat de moarte. Tu știi acum că eu te-am îmbolnăvit a doua oară. Să ai grijă de tine și să fii cuminte. Să fugi de turnători și de gardieni. Dumnezeu să fie cu tine.” M-a îmbrățișat cu multă duioșie și cu lacrimi în ochi ne-am despărțit.

Luase în primire doctorul Marcoci. Era bun și el. Cât a rămas la spital, ne-a ajutat foarte mult. A stat cutia cu injecții mult timp la mine sub pat. Am dat la toți care au avut nevoie. După o vreme, a venit Marcoci și a luat-o. Din cauza acestei cutii aveam să-l supăr pe Dragon, care m-a îngrijit mult de tot. Zi și noapte era la mine, mă ajuta. Atunci când nu puteam nici să mănânc, îmi ridica, cu mâna stângă, capul și cu dreapta îmi dădea să mănânc cu lingura. Lui îi datorez extraordinar de mult.

Vine într-o zi la mine și-mi spune să-i dau niște fiole unui bolnav. Ce mi-o fi venit mie atunci să-l refuz nu știu, că n-am făcut-o niciodată. S-a supărat. Nu mi-a zis nimic și a plecat prin salon. Vine la pat, că era tot vecin cu mine și se așează pe el. Eu îi spun să ia injecțiile care i le trebuie. Refuză și nu mai vrea să vorbească cu mine. Îmi părea rău. Greșisem. El nu mă ierta, deși era un suflet mare și bun, cu multă dragoste față de om, cinstit și corect, dar neiertător cu cei slabi. Tot timpul mi-a părut rău de felul cum m-am purtat cu el. Când a fost luat din cameră, a venit la mine și și-a luat rămas bun. M-am bucurat de gestul ăsta. Cred că mă iertase. Îmi cer și acum iertare de la el. Aveam să mă întâlnesc cu el în 14 sept. 1994, la Aiud. A venit la mine cu multă bucurie. Nu l-am mai recunoscut. Era bătrân. Când mi-a spus că-i Dragon, am sărit la el de bucurie, intrând împreună în închisoare, vizitând tot ce era de vizitat. Cu el am stat cel mai mult de vorbă.

Doctorul Marcoci îmi continua tratamentul cu pneumotorax bilateral. Îmi spusese Costin că am niște găuri de

necrezut. El speră să mă vindec. Am uitat să vă spun că în timpul lui Costin am făcut lichid la stângul. Deci, aveam hidrotorax și la dreptul, pneumotorax. Așa m-a luat Marcoci în primire. Între timp apare din nou Zeana la spital, în salonul nostru. Când mă vede rămâne mirat de ce am putut să dau eu.

Doctorul Costin plecând mi-a spus:

— “Să știi că plămânul tău stâng a ajuns la ramoliție, nu mai lucrează decât pentru el. Tu numai cu dreptul mai trăiești. Să ai grijă. Din cauza lichidului ai o pahipleurită la stângul.

Acum Marcoci trebuia să aibă grijă de mine să-mi scoată lichid din când în când. Îmi băga vitamina C fiole în lichid. Așa l-am ținut doi ani, lichidul acesta. Odată era să dau ortul popii, dacă nu era Zeana cu mine în salon.

Mă duce Marcoci jos la raze ca să-mi scoată lichid. Operația de pneumotorax o făcea acum doctorul Bogăteanu. Până când a învățat treaba asta l-a luat pe doctorul Zeana pe lângă el. Acum, când m-a luat pe mine la raze, Zeana îi spune lui Marcoci să fie atent Bogăteanu să nu-mi scoată prea mult lichid, căci îmi poate provoca un șoc. Ajung jos, pe masa de la raze, unde Bogăteanu îmi vede lichidul. Mă așez culcat pe masă ca să mi-l scoată. Termină operația și mă duce Marcoci sus în salon. La un moment dat, după scurt timp, eu nu mai pot să respir. Zeana mă vede, se ridică din pat și bate la ușă. Vine Marcoci și Zeana îi spune:

— “Du-l repede jos pe Berzescu și spune-i lui Bogăteanu să-i bage 300 cm. cubi de aer peste lichid. A scos prea mult lichid și a făcut un șoc.”

Mă duce repede jos pe masă. Bogăteanu, speriat, încearcă să bage acul, dar nu nimereste imediat. A treia oară, în sfârșit, reușește și începe să bage aer, așa cum i-a spus Zeana. Îmi revin și încep să respir mai bine. Mă învinețisem la față. La plecarea

de la raze, Bogăteanu îmi spune că trei ore să stau în șezut cu perina la spate și să nu mă mișc. Dacă mi-e sete, altcineva să-mi dea apă. Și de data asta am sărit peste moarte. Cu noi în salon mai fusese internat și Ghiță Ioan, un șofer din București. Plecând Dragon, Ghiță a avut grijă de mine. Avea un suflet mare. Se dăruia îngrijirii bolnavilor. De altfel, toți legionarii au făcut așa, prin toate închisorile pe unde au trecut. Fără excepție, toți s-au dăruit omului, în lumina lui Hristos. Mă vedea slab și prăpădit. S-a purtat cu mine ca și cu fratele lui bun. Îi datorez multă recunoștință domnului Ion Ghiță, mulțumindu-i din tot sufletul pentru tot ce a făcut pentru mine.

Se apropia vara lui 1955. Era cald, cald de tot. Eu cu ambii plămâni tot în pioaneze, la stângul lichid, la dreptul pneumotorax, iar cu ficatul fixat la regim. Așa-mi petreceam amarul.

Pierdevară se ținea după mine. Adesea îmi spunea:

— “Eu te-am făcut bine și te-am salvat!”

Mă bucuram sincer. M-a ajutat foarte mult. Doamne, ajută-l pe unde-o fi, că, poate, chiar m-a salvat de la moarte și el. Dac-o fi murit, Dumnezeu să-l ierte, c-a mai fost și om adevărat. Tot în acest an se eliberează și el, Pierdevară al meu. Îi venise rândul să plece acasă. A venit la mine și și-a luat rămas bun. Ne-am îmbrățișat și i-am mulțumit de toată dragostea și grija ce mi-a purtat-o.

O dată cu plecarea lui Pierdevară, regimul meu de masă s-a schimbat. Noul bucătar nu se mai ocupa îndeaproape de regimul hepatic. Primeam și pe mai departe fără sare la masă. Hepatita mea nu cedase mult. Cu același regim aveam să plec în 1956 la secția a II-a.

Spre toamnă, tot în 1955, nu-l mai vedem pe doctorul Marcoci. În locul lui apare doctorul Cornel Petrasievici, un om

înalt, deșirat parcă, de slab ce era, cu fața prelungă, osoasă. Trece prin saloane pe la fiecare bolnav.

O dată cu venirea lui, se părea că atmosfera se îmblânzise.

SPITALUL (V). ȘI TOTUȘI L-AM ÎNFRÂNT PE COLLER

S-au scurs doi ani de când peste Aiud stăpân ajunsese Coller. Se simțea cum hățurile erau tot mai strânse. În atmosferă plutea parcă un început de furtună. Aiudul se mișca pe nesimțite, ca un colos. Seismele se făceau percepute de noi, viețuitoarele colosului. Ca-nainte de furtună, adesea aparențele înșelau. Părea că se abătuse și o boare de pace, de liniște. Gardienii păreau mai blânzi, mai domoli, dar destul de vigilenți. Se simțea de la distanță că ceva se mișcă, se urzește. Ca animalul de pradă, pitiți la pământ, se pregăteau să sară asupra noastră. Din fabrică începuseră să fie retrași tot mai mulți deținuți politici. Îi înlocuiau cu dreptul comun. Din țară mereu soseau loturi, loturi de legionari. Se făceau pregătiri minuțioase în vederea unei mari lovituri, proiectată să se dea în Aiud.

Scrâșnea Aiudul ca două falii ale pământului, când se declanșase cutremurul reeducării. Gemetele miilor de oameni se făceau tot mai auzite ca un cutremur de pământ.

Să ne întoarcem la întâmplările noastre din salonul zece, din spital.

Doctorul Petrasievici își luase în primire secția lui de bolnavi din spital. A fost adus de la Zarcă. În locul lui l-au dus pe doctorul Marcoci. Când m-a consultat și a văzut cum arătam, doctorul Petrasievici s-a speriat. Hepatita era pe sfârșite.

Lichidul de la plămânu stâng tot își mai făcea de cap. La dreptul îmi băga aer. Mirat m-a întreat:

— “Cu ce mai respiri, omule? Aveam o respirație sacadată.

— “Aici trebuie să facem ceva.” — spune el.

Din vorbă în vorbă, află că sunt din Lugoj. Povestindu-i de familie, îmi spune că el a meditat-o pe soția mea la franceză, când era la liceul “Iulia Hașdeu” din Lugoj. Aveam să mă conving de acest lucru când m-am eliberat din închisoare. De aici încolo a fost extrem de atent cu mine. Îmi continua tratamentul cu pneumotorax la dreptul. La stângul, lichidul începuse să scadă. Permanent îmi introducea vitamina C, injecții, în lichid. O dată cu resorbția lichidului, Petrasievici este de părere să nu mai continuăm pneumotoraxul la stângul. Îl abandonează. El îmi spune că-mi va dăuna sănătății. Inima se va îmbolnăvi. Așa că, după ce noul an 1956 a venit și la noi, eu făceam pneumotorax numai la dreptul.

Cu toate speranțele de liniște și pace din Aiud, Coler strânge cercul tot mai tare. Perchezițiile se întetiseră tot mai mult. După cele spuse de Petrasievici, Zarca era ticsită până la refuz. Iar eu, tot la locul meu, în același pat, îmi duceam calvarul. Mă gândeam mult la ai mei de acasă, mai ales după cele discutate cu doctorul Petrasievici.

Să ne întoarcem la început de decembrie 1955, la spital. Într-o după-masă vine la mine un plutonier cu halat alb luat numai pe umeri. Se apropie de patul meu și mă întreată încet, cum mă simt.

— “Nu te speria, eu sunt din Lugoj. Am fost vecini cu casa, unde am locuit. Te cunosc, locuiai cu părinții la nr. 3 pe Libertății. Eu locuiam peste drum, în fața fântâniei. Eu sunt sârb,

dar născut în Lugoj. Acum sunt frizer aici la administrație. Spune-mi ce vrei să transmiți acasă, ce să spun?”

Am rămas năucit și nu-l credeam. Într-o doară l-am rugat să comunice că mă simt mai bine și că voi veni acasă.

— “Să știi că acasă este totul bine. Copilul este mare și are 7 ani. Ai să primești o fotografie cu ei. Ți-o va da Petrasievici.”

Doamne, parcă se pogorâse Duhul Sfânt peste mine. Simțeam că ard totul. Curgeau broboane de sudoare de pe mine, pe față și pe cap. Și mare a fost bucuria. A dat mâna cu mine și zâmbind mi-a spus să fiu cu curaj că voi pleca acasă. M-am uitat după el extaziat. În jurul meu nu era nimeni. Vecinii mei de pat erau speriați. Credeau că-i de la securitate pentru anchetă. Nu le-am spus nimic. Mi-era frică. Dacă un cuvânt ieșea din gura mea, eram pierduți, eu, Petrasievici și frizerul. Peste trei zile vine la mine Petrasievici cu o fotografie. Erau soția și fiul meu, Adrian, la 7 ani. Pe dosul fotografiei a fost ceva scris, dar a șters totul doctorul. Așa, cu scrisul șters, dacă ar pica în mâinile gardienilor, nu s-ar întâmpla nimic. Așa s-a și întâmplat. Am declarat că am luat-o din bagaj, când mi-am luat din haine.

Zile întregi mă uitam la fotografie. De șase ani și mai bine nu-i mai văzusem. Pe fiul meu îl lăsasem de patru luni. Îl mai văzusem în decembrie 1949, la vorbitor, la Timișoara, închisoarea militară.

Cu toată vigilența lui Coller, am reușit să primesc vești de acasă și să primesc o fotografie cu soția și fiul meu, de atunci făcută, în 1955.

Pe drept cuvânt, mi-am spus atunci, așa bolnav cum eram:

— L-am înfrânt pe Coller.

A fost un act de mare curaj al doctorului Petrasievici și al plutonierului frizer. Ne putea costa chiar viața, mai ales pe

frizer, că era membru de partid. La Dumnezeu toate-s cu putință. S-a lucrat ca-n cea mai temerară acțiune de spionaj, totul pe tăcute, numai în șoaptă și fără martori. Cei din jurul meu n-au știut nimic și nici n-au aflat vreodată de acest lucru. N-am spus la nimeni nimic, cât am stat în Aiud. Doctorul Petrasievici n-a mai comentat nimic despre acest lucru. Era însă extrem de mulțumit de bucuria mea. Aș vrea ca pe această cale să-i mulțumesc mult de tot. A făcut pentru mine extrem de mult. S-a purtat ca un om adevărat. A avut în el atâta căldură sufletească, încât pe mulți i-a tămăduit numai cu dragostea din el. În Aiud, pe unde a trecut, a lăsat urmele lui de mare căldură sufletească. N-a ținut seamă de apartenența politică. Toți au fost fiii acestui năpăstuit popor. Mai presus de toate a fost medicul întru Hristos. Acum, în 1997, a murit.

La fel îi mulțumesc și plutonierului-frizer de atunci, dac-o fi în viață. A făcut pentru mine extraordinar de mult.

Se plimba fotografia mea de la om la om. Nimeni nu m-a întrebat de unde o am. Dar nici eu n-am spus la nimeni nimic. Așa a pătruns în sufletul meu o rază de lumină, de căldură sufletească din partea familiei mele.

Pentru cei de afară pare un lucru fără importanță, dar pentru noi, cei de sub zăvoare, din întunericul celulei, din mușgaiul podelei, din aerul îmbâcsit al urinei și fecalelor, din durerile rănilor sângerânde, din șiroaiele de lacrimi și sânge, este mare lucru. Extraordinar de mare. O minune. Un semn de Sus, de întărire la rezistență era.

Simțeam cum în firavul meu trup pătrundeau tăria, sănătatea și nădejdea în mai bine. Poate că greșesc și sunt subiectiv, dar eu am credința că acest lucru a fost cel mai puternic medicament. A contribuit la vindecarea mea într-o mare măsură.

Acum, năvălesc în mintea mea zilele de zbucium în luptă cu moartea. Mi-aduc aminte de vremea când doctorul Bogăteanu îmi făcuse raportul pentru Administrație că murisem. Din vremea aceasta mi-amintesc de două din visele mele mai semnificative.

a). Când mă găseam între viață și moarte, acel iulie fierbinte din 1954, într-o noapte visez: Se făcea că, așa ușor cum eram, într-o cămașă lungă de noapte, albă, mergeam pe o cărare mai lată, plină de iarbă verde și flori de câmp, așa cum era ea, când eu copilărisem pe acolo, la sălașul nostru de la Igeg. Acum, în visul meu, ușor ca un fulg de pasăre, stăteam în iarbă tolănit pe stânga, proptit în mână, lângă o tufă de măcriș sălbatic. Cu dreapta rupeam câte o frunză de măcriș și o duceam la gură. Era tare bun și acrișor. Seninul cerului albastru, cu razele fierbinți ale soarelui, îmi scâldea fața. Era cald, cald de tot. Mă făcea să mă bucur de viața aceea care de-abia mai pălpâia în mine. Alături de mine, soția mea, cu părul bălai, bogat în plete, revărsat pe sânii tineri, zvâcnind a viață și dor, cu seninul cerului din ochii ei limpezi și mari, mă privea în muțenia ei cu multă lăcomie. Parcă glas n-avea, dar la fel nici eu. Mă privea lung, lung de tot, fără să-mi spună ceva. Și ea, ca și mine, stătea tolănită în iarba moale și verde, pe dreapta. O admiram mâncând la frunze de măcriș. De la o vreme am încercat să mă ridic, dar n-a fost chip. Cum mă ridicam, cădeam la loc în iarbă. La încercările mele nereușite, soția mea sare și mă prinde de mijloc și pornește cu mine pe cărare greu de tot, dar totuși merge cu mine mai departe printre florile de câmp și măcriș.

Așa mergând, m-am trezit din vis, tot transpirat. Mă străduiam să dau o dezlegare visului. În focul meu de peste 40 de grade, îmi tălmăcesc visul.

— Din tot jocul acesta cu moartea, voi scăpa cu viață și voi ajunge acasă, alături de soție.

Timpul avea să dovedească, din plin, că așa a și fost. Am ajuns acasă și am îmbătrânit alături de soție.

b). Al doilea vis l-am avut după ce trecusem hopul morții.

Se făcea că eram tot la sălașul de la Igeg, dar mai cu putere, pe cărarea aceea cu măcriș. Mă străduiam să-l ridic de jos pe bunicul meu, după tată, Ion. Era tare slăbit. Nu se putea ține pe picioare. Eu nu reușeam să-l ridic în nici un fel. Îl târam după mine cât puteam. Până la urmă n-am reușit să-l salvez.

Aveam să aflu, după eliberarea mea din 1964, că el murise în 1954, la vârsta de 87 de ani.

Întorcându-mă de la vis la realitate, vă pot spune că după două luni de la primirea veștilor și a fotografiei de acasă, lichidul meu a început să se resoarbă. Pofa de mâncare a reapărut. Simțeam la respirație o ușurare. Umblam acum prin salon ca o sfârlează. Clocotea parcă viața în mine și nădejdea de biruință asupra răului.

Îl înfruntasem pe Coller.

SPITAL (VI). SALONUL 9

Ca să ajungi în acest salon trebuia să treci prin salonul 10. Nu avea altă intrare decât pe aici. În acest salon, bolnavi mai puțin grav se internau. Au trecut pe aici mulți bolnavi de care eu nu-mi amintesc. Am cunoscut un tânăr bihorean, Petru Șandru, care cocheta cu muza. Scria versuri. Tot aici a fost internat și Constantin Pascu. Aveam să-l cunosc foarte bine și să stau mulți ani cu el în cameră, atât la Aiud, cât și-n lagăre. Ne-a legat o prietenie curată și multă înțelegere între noi. Pentru noi toți, care

mai supraviețuim gulagului românesc, el este unul dintre titanii de la Gherla. Dumnezeu i-a dat tărie să reziste până la sfârșit. Din acest salon avea să audă prin ce am trecut eu în salonul morții, iulie 1954.

Între timp, în salonul meu mai veniseră Tavi Popa, înv., Constantin Butan, ing., Cipi Stere, medic. Din nou a apărut și Ionel Zeana. Suntem în 1955. Era oarecare destindere. Noi ne puteam mișca mai liberi prin spital. Ne duceam unii la alții în vizită, mai ales saloanele 9 și 10. Tot timpul eram unii la alții. Cu toate astea au fost cazuri când paza mai lua și măsuri arbitrare, după bunul plac, că doar Coller era stăpân. În salonul 9 a fost internat, dar mai târziu, prin 1956, vara, și Ion Bohotici. Cu el am stat mult de vorbă. Ne obișnuiserăm unii cu alții.

Dar iată că lucrurile se mai și schimbă. Nu întotdeauna merg bine. Ne apropiam de toamna lui 1955, când Petrasievici a venit ca medic la spital. Nu de mult timp, mai venea în vizită prin saloanele noastre un tehnician sanitar, cu gradul de adjutant. Un om mai mult înalt decât mijlociu, subțirel, cu ochii sfredelitori, îmbietori la ură, cu o voce metalică și cam pițigăiată. Se sucea ca un păun printre noi. Avea grijă întotdeauna să-i vedem gradele de ofițer adjutant. Adesea venea cu câte o riglă în mână. Mereu o chinuia, învârtind-o în fel și chip.

Într-o bună zi, după masă, când liniștea se așternuse în spital, vreo câțiva din noi, din salonul 10, duserăm în vizită la cei din salonul 9.

Se realizase un zumzet ușor, parcă de stup, în salon, deși se vorbea în șoaptă, dar eram opt inși care veniserăm în vizită. Nepăsători, depănam firul amintirilor. Se părea că lucrurile merg bine. Dar când îi e dat omului să-l ia Sărsăilă în cotăriță, cum spune o vorbă din bătrâni, îl ia și din ușa bisericii.

Cam după orele trei după-masă, când eram siguri că nu-i nici un pericol, hop că deschide ușa de la salon gardianul Barabaș. Ca la o comandă, cei opt din salonul 10 ne ridicăm în picioare. Necuratul l-a adus pe Barabaș peste noi. Unul câte unul defilăm prin fața gardianului spre salonul nostru. Ne fixa pe fiecare cu o privire sfredelitoare. Ne fotografiase. Cuminiți, cu capul plecat, trecem fiecare la patul lui. În salon, o liniște de mormânt. Barabaș închide ușa de la salonul 9, trece agale prin salonul nostru, uitându-se încă o dată la fiecare din noi și iese din salon. Toți tăceam mâlc. Nu trece o oră și vine cu ofițerul adjutant după el. Se oprește în dreptul patului meu, care era pe peretele cu ușa de la salonul 9 și întreabă:

— “Cine a fost în salonul 9?”

Nimeni nu răspunde un cuvânt. Scos din sărite, mai întreabă înc-o dată același lucru. Tăcere. Nimeni nici o vorbă. Începe să se plimbe nervos prin salon. În acest timp eu judec că cineva trebuie să ia această sarcină. Altfel, cade bealea pe tot salonul. Mă ridic din pat și răspund:

— “Eu am fost, d-le adjutant.” Asta s-a petrecut în timp scurt.

— “Bine, cum te numești?” Îmi notează numele. Acum așteptam să mă scoată din spital. Cineva trebuia să ia asupra lui această abatere, salvând salonul de la pedeapsă. Adjutantul mai întreabă înc-o dată:

— “Numai el a fost în salonul vecin, alții n-au mai fost?” El știa câți au fost, că-i raportase gardianul.

— “Bineee...”, exclamă el. Se întoarce spre mine și-mi spune:

— “Pentru că ai fost sincer și ai avut curajul răspunderii, tu nu pățești nimic. Ceilalți, care s-au ascuns, vor fi scoși din spital.”

Cu carnetul în mână, trece cu gardianul pe la fiecare din cei care fuseserăm în salonul 9. Îi notează și pleacă. După două ore vine cu un tabel în mână și le spune celor șapte bolnavi să-și facă bagajul. Deși grav bolnavi, au fost scoși din spital și duși pe Celular. Au fost extrem de operativi când era vorba de făcut rău, Dacă ar fi fost vorba de a ajuta un bolnav cu medicamente, asta ar fi cerut zile întregi până la aprobare, sau nu se mai proba.

De atunci, nimeni n-a mai intrat în salonul 9 o bucată de vreme.

SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUȚIEI DIN UNGARIA ÎN AIUD

Anul 1956 aduce în Europa un nou suflu de viață. Suflul libertății începe să-și facă loc și după Cortina de Fier. Cade ispită acestei vrăji de libertate Ungaria, care avea să plătească scump încercarea de a-și cucerii libertatea, cu peste 600.000 de dispăruți și deportați în U.R.S.S.

Marile orașe din Transilvania și Banat, ca Tg. Mureș, Cluj, Oradea, Arad, Timișoara, cunosc frământări de mase în mirajul libertății. Asupririle Comunismului determină locuitorii acestor orașe să se miște și să sperie. Atât în Ungaria, cât și în România se naște un climat de revoltă împotriva opresorului. Cei de la conducere nu mai erau siguri pe ziua de mâine. Se temeau. Oprimații se mișcau. Mulți, foarte mulți din rândul membrilor de partid, visau la o întoarcere la libertate, la ziua în care vor azvârli la gunoi carnetul de membru de partid.

În Aiud, cu toate că era Coller la conducere, era un climat de pace, de liniște. Se vorbea că ne vor lăsa cu părul mare. Nu va mai trebui să ne tundem la piele. Începuseră să fie uitate ziare

prin W.C.-uri, pe la anumite colțuri prin fabrică. Citeam și noi ce apucam. Nefiind siguri de ziua de mâine, gardienii nu știau ce atitudine să ia. Prin oraș, în mod sigur că se discuta despre ce se întâmplă în UNGARIA. Speriați și ei de noile întorsături, nu mai aveau grija noastră. Fiecare voia să scape de un coșmar — cizma rusească. Nu numai noi, cei întemnițați și zăvorâți, ne voiam liberi, dar și ei, cei care ne păzeau pe noi, doreau libertatea, descătușarea de opresor. Plutea, pe atunci, un duh al libertății deasupra Europei Centrale și de Est, deasupra celor de după Cortina de Fier.

Nichita Hrușciiov voia să fie altfel decât Stalin. Privirile lui se îndreptau spre Apus, spre lumea liberă. Probabil, intuisese că drumul cel bun nu este totalitarismul, ci democrația, nu economia dirijată, ci aceea de piață. Cu toate acestea, nu s-a putut desprinde de totalitarism. A mers pe drumul despoților de la Kremlin, realizând teroarea în rândul popoarelor. Au trebuit să treacă ani mulți până când a apărut Gorbaciov, care a semnat sentința de condamnare la moarte a comunismului.

În Aiud, anul 1956 aduce multă speranță în rândurile noastre, ca și-n cel al pazei, dar și un tragism nebănuțit, după cum vom vedea în cele ce urmează. Plutea nesiguranța însă. Alternanța între teamă și nădejde. Nimeni nu știa ce va fi mâine. Așa se scurgeau zilele, una după alta, fără să dai de un capăt.

În spital, unde mă aflam pe atunci, tot în același pat, atmosfera era aceeași ca-n toată închisoarea. Mergeam zilnic la plimbare, mai degajați parcă, așteptam ceva să vină. Informații mai primeam de la noii veniți în spital. Cât puteau, ei ne încurajau.

Spre toamnă, după octombrie, mai bine zis, se simte că ceva s-a schimbat afară. Se-năspriseră lucrurile. Gardienii devin mai morocănoși și mai puțin comunicativi.

În atmosfera aceasta, de tensiune parcă, în octombrie, într-o bună zi sunt anunțat să-mi fac bagajul. După mai bine de doi ani de spital, nu mai eram învățat cu schimbarea de loc și de pat. Surprins, mă pregătesc de plecare. Îmi fac bagajul și-mi iau rămas bun de la toți colegii de cameră. Sunt condus de sanitarul spitalului, un plutonier, la secția a II-a, tot la T.B.C., pe aripa dreaptă, cu fața spre morgă. În camera în care am intrat erau paturi de fier etajate, pe o parte și pe alta a camerei. Se scosese răchizițele. Mi se oferă un pat liber pe dreapta, sub geam, jos însă. Acolo i-am întâlnit pe Vasilică Alupei, un om cu mult suflet, din Moldova, pe Aurică Visovan, pe care-l cunoscusem la spital. Mai târziu a venit și Constantin Pascu, cu care aveam să stau mai mult împreună. Au mai sosit, după aceea, și Ștefan Pușcașu și Polgar Ștefan. Reușisem, în timp, să realizăm o căldură de adevărată familie.

Intrasem în toamnă bine de tot, trecusem de jumătatea lui octombrie. De afară, răzbătuse vestea că revoluția din Ungaria a fost înăbușită. Rușii, cu tancurile lor, au trecut peste ei fără milă. Morți cu zecile de mii.

Rușii s-au făcut vinovați de agresiune. Erau, deci, declarați de ONU agresori. Dar cu ce preț? Cu un popor decimat.

Păcatul acesta cade și asupra Apusului, asupra lumii libere.

La Ialta au fost negociate națiuni întregi. În Ungaria a fost măcelărit un popor, numai pentru a putea declara Rusia ca agresor.

În țară s-au făcut arestări și condamnări pentru faptul de a fi simpatizat și manifestat pentru revoluția din Ungaria.

În Aiud, după ce regimul comunist din România și-a dat seama că nimic nu-i poate abate din drum pe cei de la Moscova,

au început represaliile. Collier, încet, încet, și-a reluat activitatea, teroarea în închisoare. Hrana ajunsese să fie slabă de tot. Asistența medicală - aproape inexistentă. Nu mai primeam nici un fel de medicament. Zăceau oamenii în pat fără să fie chemat medicul. Mureau pe capete.

Am uitat să vă spun că după ce am fost trecut de la spital la secția a II-a, a doua zi, unchiul meu, Ion Berzescu a fost internat în spital. Trebuia să facă operație de hernie. A ajuns în salonul 9, unde se întâlnește cu Ion Bohotici. Trebuia să facă mai din vreme această operație, dar prin faptul că eu eram în spital, nu voiau ca noi doi să ne întâlnim. Ne urmăreau pas cu pas. Ion Bohotici îi spune că eu am fost aici, în salonul 10, dar cu o zi înainte am fost scos din spital și dus la secția a II-a T.B.C. Nu aveam voie să ne întâlnim nici în iadul acesta unul cu altul. Le era frică de o familie aruncată acum în închisori. Uica Petru, fratele tatălui meu, rămăsese la Gherla, iar Ion, care declarase la mină că-i legionar, a fost adus la Aiud. La spital, Ion a fost repede operat de hernie și dus pe Celular. Aveam să mă întâlnesc cu Ion în anul 1964, după eliberarea mea de la Periprava.

Un regim de viață inuman, de teroare, într-o colectivitate determină stări incalculabile de tensiune. Aiudul, prin Collier, pășește pe drumul acesta. Mergeam din rău în mai rău. Așa a avut loc cazul lui Popa T. Ioan, legionar condamnat din timpul lui Antonescu. Bolnav fiind de ulcer, ajunsese la capătul puterilor. În toamna lui 1956, după consumarea revoluției din Ungaria, Collier trece la un regim de exterminare. Într-o zi, când Popa T. Ioan nu mai putu suferi durerile, se cere la raportul lui Collier. După multe insistențe este scos la acest raport. Collier, după ce-l ascultă, cinic așa cum era el, îi răspunde:

— “Du-te și aruncă-te în sârme!”

Acesta a fost tot raportul. Întors în celulă, le spune colegilor cum a decurs audiența. Pe fețele oamenilor se citea o nemaistăpânită revoltă.

Când au fost scoși la plimbare, Popa nu a mai intrat în țarc după colegii lui de cameră, ci s-a dus țintă către sârmele ghimpate din zona interzisă. Ostașul a tras în plin o rafală de pistol mitralieră, trântindu-l la pământ și omorându-l pe loc.

La acest eveniment, Celularul a reacționat pe loc cu bătăi în ușă și strigăte. A ținut aproape o oră această manifestație de protest. După aceea, lucrurile s-au liniștit.

Sărmanul de el. Popa T. Ioan, cât amar o fi fost în sufletul lui noi nu știam. În mod sigur, numai el a știut. După câte știu era de la Vințul de Jos. Atât i-a fost dat lui să poată duce jugul robiei.

Regimul acesta drăcesc, intenționat realizat de Coller după revoluția din Ungaria, mai ales prin foame, frig, izolări cu nemiluita, bătăi până la sânge, un regim de tortură, împinge lumea până-n pragul nebuniei. În starea această de lucruri, în toamna lui 1956 izbucnește greva foamei la Zarcă și apoi pe Celular. Coller numai la asta nu se așteptase. Înebuniseră cu toții cei de la conducere, în frunte cu Coller. Îi depășiseră actul de protest al deținuților.

Deținuții cereau:

- a). Condiții de viață umană, hrană mai bună, căldură.
- b). Legătură cu familia.
- c). Dreptul de a citi și a scrie.
- d). Asistență medicală conform regulamentului.

S-a încercat în repetate rânduri scoaterea din grevă, de către speriorii veniți de la București. Dar, cu toate amenințările lor, n-au reușit. Greva continua unicitatea în tot gulagul românesc, ba chiar și dincolo de fruntariile țării. Tot timpul cei

de la Interne se zbăteau să găsească o ieșire. Peste hotare se vorbea despre acest act îndrăzneț.

În vremea aceasta, noi, cei de la T.B.C., secția a II-a, stăteam și așteptam cu înfrigurare să vedem ce se întâmplă cu greva. Ce măsuri se vor lua? Pe secție ne înmulțiseră bine de tot. Venise și părintele Mitoiu. N-a scăpat nici el de necazul ăsta. Cât am putut l-am încurajat. Au mai venit de la Zarcă, tot bolnavi, ing. Gheorghe Jijie și Victor Florea, student la medicină, din Făgăraș. Aveam să stau mult timp cu ei împreună.

Într-o bună zi auzim un vacarm neobișnuit, venit de către Celular, strigăte repetate:

— “Ne omoară!... Ne omoară!... Ne asasinează!...”

De aici se aude și din partea Zărcii același lucru.

Vin după aceea și niște zgomote puternice, de parcă s-ar sparge niște uși și s-ar trânti ferestre, urmate de pușcături de arme. Astea au ținut cam o jumătate de oră. Când s-au trântit însă obloanele de la ferestre, au început și ai noștri de pe secție să trântescă obloanele de la ferestre. Ne solidarizassem cu Celularul și Zarca. Urmărilor le vom vedea mai târziu.

După ce s-au liniștit lucrurile, vin niște ofițeri și doctorul Bogăteanu. Se uită la noi fără să spună o vorbă. Ne așteptam la măsuri severe de disciplină.

De la o vreme, tot Aiudul iese din grevă. Aveam să aflu mai târziu că, în urma renunțării la grevă de către Nistor Chioreanu, care a fost dus la Cluj, a ieșit și Aiudul din grevă.

A trecut o bună bucată de vreme de la ieșirea din grevă și este adus, de pe Celular, Nicolae Popa de la Piatra Neamț, în camera noastră. De la el auzim ce s-a întâmplat cu greva. Era și el bolnav de tuberculoză. Fel de fel de probleme ne puneam între noi, așteptând, cu sufletul la gură, să se întâmple ceva.

Vine odată Bogăteanu la noi și ne spune că singuri ne-am făcut-o. Ce-o mai veni, de aci încolo, pe capul nostru vom vedea. În mod sigur însă, numai bine nu va fi.

Târziu de tot, în toamna lui 1956, mult după grevă, se hotărăște o mare schimbare de oameni, atât în secție, cât și în Celular. Sunt vânzoliți oamenii ca-n iad. N-a fost cameră să nu fi fost răsturnată cu fundul în sus.

Începuse Collier să-și plătească polița.

Cred că era pe la începutul lui decembrie 1956, când pe coridorul de la secția a II-a se aude un ropot de cizme și șușuit de șoapte. Ușa se deschide, în grabă parcă, și un ofițer apare în cameră cu o listă în mână. Ne anunță pe fiecare să ne facem bagajele. Pe rând, unul câte unul, suntem scoși toți afară. Când îmi vine rândul, ies și eu pe sală. Acolo mă aștepta un gardian care mă conduce spre ieșirea din secție. După el, intru în Celular. Fac la stânga pe scurta Celularului. La camera 3, gardianul secției deschide ușa și-mi face vânt în cameră. Acolo îl găsesc pe doctorul Ionel Zeana, așezat pe patul din stânga jos. În dreapta, nu-mi mai aduc aminte cine era, dar cred că Ștefan Pușcașu. Ocup și eu patul de sus din dreapta, deasupra lui Pușcașu. După mine mai vine unul, dar nu-l mai țin minte cine era și ocupă al patrulea pat de sus, peste Zeana.

Iată-ne, deci, răvășiți și scoși de la regimul de bolnavi. Aveam parte acum de un regim de teroare și chin, drept pedeapsă pentru obloanele date jos.

În celula aceea am stat aproape un an întreg, până la 27 noiembrie 1957, când m-am eliberat cu condiționalul de muncă.

După mutarea noastră, viața începe să se desfășoare după tipicul ei, cu șicane și percheziții nenumărate și chinuitoare, iar pe deasupra mâncare proastă. Ieșeam și noi la plimbare în fiecare zi câte 15 minute, într-un triunghi din acela zidit în

curtea Celularului. Într-o zi văd o mână scoasă pe la marginea oblonului și aud o voce strigând la mine:

— “Aici sunt eu, Ion, uică-tu.”

Era unchiul meu Ion Berzescu. Ajunsese la etajul III. În altă zi aud o altă voce; încă mai tare strigând la mine:

— “Aici îi Ion” sau “Aici îi Manole”.

Așa ne treceau zilele în șir, aplicându-ni-se un regim de pedeapsă pentru că am îndrăznit să protestăm împotriva unui regim de exterminare.

În vremea asta, perchezițiile curgeau lanț, una după alta, numai pentru a fi șicanați.

De la o vreme, mai bine zis cam din luna iunie 1957, începuseră să se elibereze oamenii cu condiționalul de muncă. Dosarul fiecăruia trecea prin fața unei comisii. Acolo ți se hotăra soarta. Nu prea mă gândeam la eliberare, mai ales cum eu aveam un înger păzitor în Aiud - ofițerul politic. Tot timpul închisorii îmi purtase sâmbetele.

Cu toate astea, în ziua de 27 noiembrie 1957, după masă, mă strigă un ofițer cu o listă în mână, spunându-mi să-mi fac bagajele. Mă scoate din cameră pe sală, de unde mă vâă într-o celulă de vizavi. De acolo, un gardian mă duce la administrație, într-un antreu. Spre surprinderea mea, acolo îi întâlnesc pe Ion Iliescu, prietenul și nașul meu, și pe Gheorghe Munteanu de la Domașnea. Pe Ghiță nu l-am mai recunoscut. Slăbise mult de tot. În libertate fusese un om bine făcut, puțin mai înalt decât mijlociu, blând și frumos la înfățișare. Acum rămăsese numai osul și pielea de el. Nu mai bine arătam și eu. Surprinși, de-abia ne dezmeticirăm de întâlnirea și înfățișarea noastră. Ne cheamă pe rând la birou, făcându-ne toate formele de eliberare. La fiecare ne dă câte o foaie în mână. Când ne uităm mai bine în foile noastre, observăm că noi nu mergem acasă, noi ne ducem

în niște comune cu Domiciliul Obligatoriu. Ni se muiaseră picioarele. Eu cu Ghiță Munteanu mergeam în comuna Lătești-Ialomița, iar Ion Iliescu, în comuna Răchitoasa-Ialomița.

După masă, târziu, un milițian ne ia în primire și ne scoate afară pe poarta închisorii.

Eram liberi.

De aici ne conduce la miliție, unde ni se iau niște date, întocmindu-ni-se dosar. Peste noapte am rămas la un hotel, unde ne făcuse rost de camere tot miliția.

Dimineața ne-am întâlnit în gară cu milițianul nostru. Până la Fetești-Sat, la miliția orașului ne-a însoțit milițianul de la Aiud. Acolo ne-a predat șefului de miliție. Către seară am plecat fiecare, din raionul Fetești, către comuna noastră, însoțiți de milițianul respectiv.

Așa am pornit cu Ghiță Munteanu spre Lătești.

DOMICILIUL OBLIGATORIU. LĂTEȘTI

De la postul de miliție din Fetești-Sat, milițianul care era șef de post la Lătești ne ia în primire și ne duce cu o căruță până în Lătești. Acolo am ajuns pe înserate. În timpul ăsta, cât am așteptat la miliție, la Fetești, vine și Aurică Visovan după noi, adus de alt milițian. Ajunși pe înserate la Lătești, toți trei, eu, Aurică Visovan și Ghiță Munteanu nedumeriți ne trezim pe un mamelon, presărat cu niște mogâldețe de case, toate acoperite cu paie. Pe ici, pe colo, mai erau acoperite și cu stuf. Se înserase de-a binelea. La o casă mai aproape de noi licărea o lumină slabă în fereastră. Era destul de joasă.

Șeful de post bate la ușă discret. I se deschide numaidecât, apărând un om de statură mijlocie.

— “O... D-le șef, bună seara! Ce s-a întâmplat?”

— “Nimic rău, d-le Moise. Te rog, numai pentru noaptea asta, să găzduiești oamenii ăștia care i-am adus acum de la Fetești.”

— “Bine, d-le șef, s-a făcut.”

Și așa intrăm noi în casă, puțin cam stingheriți. Eu și cu Aurică Visovan rămăsesem la d-l Moise, iar Ghiță Muntean este dus la alt binefăcător din sat.

Intrați în cameră, la lumina lămpii de petrol, d-l Moise mă recunoaște și mă îmbrățișează. Dă mâna și cu Aurică, pe care-l prezint cu multă atenție. Ne oferă cu bucurie două scaune la o masă așezată la geam. De o parte și de alta a mesei erau așezate două paturi. În cameră mi s-a părut destul de cald. Avea un cuptor făcut din cărămidă și cu plită, unde-și făcea de mâncare. Lângă el era clădită soba de paie. La lumina unei lămpi de petrol, ne vedeam unii pe alții, bucurându-ne și de acest fel de libertate.

Ca de sfârșit de noiembrie, era destul de frig. Haine pentru iarnă nu prea aveam. Speriați, am îmbrăcat trei cămăși pe noi și am luat tot ce aveam, ca să ne fie mai cald. Eu nu mai știu cum voi fi arătat așa îmbrăcat, cu hainele acelea ponosite de la Aiud, din bagaj, unde ani de zile au stat îngrămădite. Numai bine cred că nu.

După ce am mai stat de vorbă cu d-l Moise, ne-am culcat. Cu Aurică în pat, ne-am odihnit destul de bine. Soba cea mare se încălzea după ce o alimentai cu vreo două coșuri cu paie. Ușa de alimentare o avea în antreu. Așa am trecut noi toată iarna, cu d-l Moise împreună. Deseori mă duceam cu Aurică, la Fetești, cu câte un tractor. Dădeam câte 10 lei tractoristului și pace. Când veneam acasă, o luam pe scurtătură, peste câmp, 9 km. distanță. Mergeam cam greu. Nu aveam antrenament.

A doua zi, când ne-am sculat, am cunoscut vecinii. În zilele următoare ne-am dus mai departe în sat, cunoscând și pe alții. Vecin cu d-l Moise era părintele Nicolae Ciorbaru, din Dobrogea. Stătea cu familia împreună.

De cum am ajuns în Fetești, am scris acasă, anunțându-i că m-am eliberat din închisoare și sunt cu domiciliul obligatoriu în Bărăgan. De Sfântul Nicolae, în 6 decembrie 1957, fiind ziua onomastică a părintelui Nicolae Ciorbaru, am fost invitați la masă, unde ne-am simțit tare bine, atât eu, cât și Aurică Visovan. A fost prima noastră masă de sărbătoare de când am intrat în închisoare.

Afară, iarna se pusese așa cum de obicei sunt ele în Bărăgan, cu viscole stârnite de Crivățul pustiitor. Eram, deci, în țara Crivățului. Tot acum, în decembrie, venise și profesorul Ion V. Georgescu. Era găzduit de un vecin de-al nostru. Avea casă peste drum de părintele Ciorbaru. N-a trecut nici o săptămână și ai mei au venit la mine, tata, mama și soția mea. Nu-i văzusem de mai bine de 8 ani. Ei au dat o telegramă că vor veni, dar eu n-am primit-o. A doua zi după venirea lor sosește și telegrama. Mare ne-a fost bucuria revederii noastre după atâta vreme de despărțire. Mi-au adus de toate, haine de iarnă și încălțăminte. Acasă totul era bine. Fiul meu Tibi, acum era mare, trecuse de 9 ani. Nu-l mai văzusem din decembrie 1949, la vorbitorul din închisoarea militară din Timișoara. Acum fiind în toiul iernii, n-au riscat o îmbolnăvire a lui. La fel și surorile mele Anica și Lenuța erau bine, împreună cu nepoata mea, Anișoara. M-am bucurat când am aflat că Anica mai are un fecior, pe nume Mihai. Ei toți îi spuneau Mișu.

Domnul Moise îi primise cu multă căldură sufletească. Mai vedea și el oameni din Lugojul lui de altădată. Aurică, prietenul și fratele meu, s-a bucurat și el de cunoștința familiei

mele. Aurică și d-l Moise și-au găsit altă gazdă pentru timpul cât vor sta ai mei la mine. Părinții și soția mea au rămas cu mine trei zile, timp în care de-abia am reușit să ne povestim atâtea lucruri. Vremea era frumoasă acum. La despărțire i-am condus până la marginea satului, de unde ei au plecat mai departe spre Fetești. Alt mijloc de locomoție nu era. Deși era timp de iarnă și frig, s-a nimerit o zi cu soare și pământul uscat.

După plecarea lor, Aurică cu d-l Moise au venit acasă, reluându-ne firul vieții de toate zilele, cu ineditul și farmecul ei. Am stat mult împreună, până aproape de sfârșitul iernii. Așa cum am mai spus, eu cu Aurică, deseori, ne duceam la Fetești, fie pe jos, fie cu vreo ocazie, mai ales cu câte un tractor. De întors, ne luam traista în mână și veneam pe scurtătură, peste câmp, acasă la Lătești.

Domnul Moise, ziua, mergea la lucru, la I.A.S.-ul Bordușani. Era aproape de noi, nici 1 km. până la birourile fermei, pe malul brațului Borcea. Între timp, acesta, Aurică și-a găsit o casă destul de bună, aproape de locul unde locuiam. S-a apucat și a reparat-o. Spre primăvară s-a mutat în casa lui. Rămăsesem acum numai cu d-l Moise. Când au venit la mine ai mei, i-au adus și d-lui Moise pachet de la ai lui din Lugoj. Din discuții cu d-l Moise am aflat că în casa asta, înaintea d-lui Moise, a locuit un văr de-al meu, Gavrilă Stoichescu, fiul lui Traian Hubdă, văr al doilea cu mama mea, pe numele lui de familie tot Stoichescu, din Teregova. Gavrilă a făcut parte din grupul lui Spiru Blănaru, în munte. A participat la luptele de la Pietrele-Albe. Nu cu mult timp înaintea venirii mele, se eliberase și el. S-a dus acasă la Teregova. N-am mai știut nimic de el. Ajunsesem deci să stau în casa în care a locuit înaintea mea. M-am bucurat când mi-a povestit Moise de el. Acum, vărul

meu Gavrilă nu mai este printre noi. A murit într-un accident de mașină.

Spre Crăciun, iarna s-a așezat de-a binelea peste noi. Zăpada mare și vântul dezlănțuit din Dobrogea, peste bielele noastre case, pitite de furia lui, voiau parcă să ne înghită. Era Crivățul înfuriat. Alerga bezmetic peste câmpia întinsă, mânând din urmă ciulinii Bărăganului. În fața casei, câțiva salcâmi destul de mari îndrăzneau să i se împotrivescă. Din încleștarea lor se desprindea un geamăt de nebun, un urlat de te scotea din minți. Se aplecau salcâmi cu crengile la pământ, făcând parcă loc nebunului să treacă. Eu și cu Aurică ne uitam pe geam la încleștarea drăcească a Crivățului turbat cu tot ce-i sta în cale, case, pomi sau vreo ființă rătăcită.

De Crăciun ne-am dus la biserică, unde slujea părintele Ioan Sârbu, un preot cu mult suflet și dragoste de om. Biserica era amenajată într-o casă obișnuită, acoperită cu stuf. Zăpada era mare, de-abia ne-am făcut loc de mers. Se vedeau cărări de la fiecare casă, până la drumul principal ce ducea la Sfat și de acolo la Biserică și școală. Părintele Sârbu mai era ajutat, de obicei, de părintele Iosif Ratec. Uneori, mai venea și părintele Nicolae Ciorbaru, dar mai rar.

Așa, împreună cu Aurică Visovan și cu Ghiță Munteanu, am cunoscut pe aproape toți oamenii din Lătești. Cei mai vechi locuitori acolo, acum deveniți pentru noi băștinași, erau basarabeni. Mai vechi decât ei au fost bănățenii, dar ei au plecat cu toții la casele lor. În memoria locuitorilor de acolo, Lăteștiul rămăsese ca o comună a bănățenilor. Era destul de întinsă, dar foarte multe case acum erau părăsite. Cei, care i-am cunoscut mai întâi au fost cei veniți din închisori. D-l Moise făcea oficiul de prezentare. Mai erau printre ei și unii pe care-i întâlnisem în pușcărie, ca: Pop Grigore, Victor Florea, Iosif Ratec și alții.

Apoi i-am mai cunoscut pe Victor Tărniceru, inginer; Petru Varlan, inginer; Artemie Colibaba, dulgher, un bucovinean cu multă dragoste în el, cel care scrisese “Visul unui legionar”; pe Mihai Enescu, Ștefan Pâcleanu, Victor Ioan Pica, Victor Medrea, pe Mihai Dragomirescu, care a murit la Noua-Culme, în infirmerie. Stătea cu casa aproape de mine. Apoi, am mai cunoscut pe Nicolae Guli, macedonean de origine; pe Midovschi, ofițer de aviație și pe Ion Oargă din Ardeal.

Basarabeni, ca cei mai vechi locuitori de acolo, aveau acum gospodării bine înjghebate, căruțe cu cai, vaci cu lapte, porci și păsări de curte. Îi cunoscusem bine de tot și pe unii dintre ei. Erau angajați la I.A.S.-ul din Bordușani. Pământul de la casele părăsite îl lucrau ei. Plăteau la Sfat o taxă.

Mai târziu, a venit la Lătești și doctorul Sonea Octavian, din Brașov. S-a instalat destul de bine. Venise la el și soția, pentru a sta cu el. L-am cunoscut bine la Aiud. A lucrat un timp în fabrică. Era un om deosebit. Într-o vreme a lucrat și rotărie, unde, cât am putut, l-am ocrotit. Pe atunci era tare slăbit. A ținut minte acest lucru. În Lătești, când am avut nevoie de tratament, s-a ocupat mult de mine. M-a ajutat.

Spre primăvară, rămăsesem numai cu Moise în casă. Aurică Visovan își găsisse, așa cum am mai spus, o casă pe aproape. Nu mult după Aurică, mi-am găsit și eu o casă, pregătindu-mă de mutat. Stătusem destul de mult la d-l Moise. El ar fi dorit să nu plec și să rămân cu el până la eliberare. Acest lucru n-a fost posibil din partea mea. Îl încurcasem destul de mult în gospodăria lui, deși am contribuit la întreținere cu de toate. Primăvara se anunța timpurie.

Profesorul Ion V. Georgescu se mutase și el la casa lui, la margine de sat. Ne-am împrietenit repede și așa am rămas, buni prieteni, până la sfârșitul vieții lui.

Aproape toți cei din Lătești lucrau la IAS-ul Bordușani. Alții lucrau la Fetești-Gară, în cadrul CFR-ului. Acolo aveau o baracă, unde locuiau de luni și până sâmbătă, când veneau acasă la Lătești. Echipa era condusă de ing. Victor Tărniceru.

Prin luna martie a venit la mine soția mea pentru o zi. A fost trimisă de spitalul TBC Lugoj într-o delegație cu niște copii bolnavi de TBC-osos, la mare, la spitalul din Năvodari. La întoarcerea spre casă a venit și la mine la Lătești. M-am bucurat mult de această neașteptată vizită.

La început de aprilie se încălzise bine de tot. Acum îmi luasem casa în primire. Lucram de zor la amenajarea ei pentru locuit. A fost cam greu la început, dar până la urmă am răzbit. I-am mulțumit d-lui Moise de dragostea cu care m-a adăpostit și ajutat până acum. Eu începusem să lucrez la IAS Bordușani. Ne angajasem în echipa de construcții. La început am lucrat la reparatul gardului de sârmă ghimpată în jurul fermei, apoi, mai târziu, la construitul de grajduri, ca dulgher. Mă luase Artemie Colibaba pe lângă el. M-am descurcat destul de bine cu el împreună la construitul grajdurilor. Lucrarea o conducea inginerul Petru Vârlan.

Tot în aprilie 1958, mi-am lucrat și grădina de pe lângă casă. De cele mai multe ori, în grădină osteneam după ce veneam de la lucru, în jurul orelor 5 după masă. Până seara aveam timp destul de rupt oasele în grădină. Pe lângă porumb, cartofi și fasole, mai pusesem multe lubenițe și pepeni galbeni. Am avut o recoltă de lubenițe și pepeni, în a doua jumătate a lui iulie și început de august 1958, foarte bogată. Chiar atunci când au venit la mine tatăl și fiul meu Tibi, lubenițele și pepenii galbeni erau în toiul lor, al coptului. Camera mare era plină de lubenițe și pepeni galbeni. Mulți din cei galbeni plezneau de

copti ce erau. Mâncam cât ne ținea burta. Deși avea numai 9 ani, fiul meu exclama:

— “N-am mâncat de când sunt eu atâția pepeni!”

Pusesem de toate în grădina mea, tot ce trebuia unei gospodării. Mă pregătisem de iarnă. Aveam doi ani de stat în Bărăgan. Nu știam că aveam să mai stau departe de casă încă 6 ani de aci încolo.

În timpul cât erau ai mei la mine, nu mă duceam la lucru. Ei mă sfătuiau să nu lucrez. De cât am eu nevoie, îmi trimit bani de acasă. Eu totuși lucrăm fără știrea lor.

Când timpul, cu adevărat, a devenit frumos, cu o primăvară îmbietoare, noi ne mai plimbam prin sat, în zilele când nu se lucra la IAS. În timpul acesta de plimbare am cunoscut-o și pe soția Căpitanului, Doamna Elena Codreanu. Acum era căsătorită cu generalul Praporgescu. La fel și pe Doamna Maria Antonescu, soția Mareșalului Ion Antonescu. Erau acum îmbătrânite de vreme. Maria Antonescu era cu părul alb, puțin adusă de spate, cu un baston în mână, îmbrăcată în negru, adesea se plimba de una singură prin sat. Avea o figură distinsă, cu priviri sfredelitoare. Nu prea lega discuții cu cei pe care-i întâlnea. Cu Doamna Codreanu am stat de multe ori de vorbă, după ce ne-am cunoscut. Era angajată femeie de serviciu la școală. Într-o zi, când eram împreună cu soția, în luna mai, am întâlnit-o aproape de școală. Atunci am vorbit mai mult cu ea. Ne cunoștea pe toți cei care veniserăm din închisoare. Acum fiind numai noi doi și cu soția mea, a ținut să-mi spună că a fost obligată să se căsătorească cu generalul Praporgescu pentru a scăpa de urmărire. Cu toate acestea, n-a scăpat de ceea ce a fugit. Din contră, a trebuit să vină după ea și generalul, aici, în Lătești. Am încercat s-o liniștesc, spunându-i că noi tot atât de mult ținem la ea ca și înainte. Intuise faptul că noi, în sinea

noastră, am fi voit de la ea un sacrificiu. Fusesse soția lui Cornel Zelea Codreanu, Căpitanul. Acest lucru n-a fost cu puțință și nici nu-i ceream lucrul acesta. Era o fire comunicativă și cu multă căldură sufletească. Întotdeauna însă, când se întâlnea cu noi, evita să ne spună ceva despre Căpitan. Se temea. Era urmărită pas cu pas. Pentru noi era mult c-o avem cu noi. Altă dată, când ne-am mai întâlnit, era cu generalul împreună. Era o zi călduroasă de mai, parcă era vara cu adevărat. Ne-am salutat cu mult respect, oprindu-mă la o vorbă bună. Simțea nevoia să se destăinuie. În sinea ei, procesul se desfășura fără cruțare. Era procesul culpei de a se fi coborât de pe culmile măreției.

Oprindu-mă odată de vorbă, generalul Praporgescu deschide el discuția, spunându-mi:

— “Domnule profesor, eu am luat pe Elena de soție numai pentru a o ocroti, a o apăra de comuniști. Am crezut că, dacă se căsătorește cu mine și ia alt nume, va fi lăsată în pace, dar m-am înșelat, că n-a fost să fie așa. Ba din contră, am intrat și eu în focul acesta. Nu-mi pare rău. Am acceptat lupta și de pe pozițiile acestea.”

La aceste discuții, neașteptate de fapt, am încercat să liniștesc lucrurile, spunându-le că n-au greșit cu nimic. Dimpotrivă, au făcut bine urmând un drum firesc al omului pe pământ, mergând pe linia dragostei creștine, trăind întru Hristos. Cu toate acestea, acest complex al culpei, generat de sinele ei, n-a reușit nimeni să-l stingă. Tot timpul se simțea cu noi ca-ntr-o familie. Eram copiii Căpitanului. Fapt care o determina să intuiască poziția ei de culpă. Tot timpul cât a stat în Lătești a avut o atitudine demnă. Toată lumea o respecta.

După câte știu, în 19 sept. 1958, când noi cei de la Lătești am fost ridicați și duși la Noua-Culme, fetele noastre au fost și

ele ridicate de securitate și duse la Noua-Culme. Cu ele a fost D-na Elena Codreanu.

După cum am mai spus, în timpul când eu nu aveam pe nimeni la mine, din familie, lucram în echipa de construcții de la IAS-Bordușani, sub comanda ing. Vârlan. Mă alăturasem lui Colibaba la dulgherie. Pentru mine a fost o binefacere să lucrez ca dulgher în cadrul echipei de construcții. Timpul trecea atât de repede, de nu-ți venea să crezi. Între orele 16 și 17 veneam de la lucru, acasă, destul de repede, uneori chiar mai devreme. Aveam timp să-mi fac de mâncare, chiar și pentru mai multe zile. După ce mâncam, intram în grădină și lucram până nu se mai vedea.

De 1 Mai mă trezesc cu soția mea la mine. Își luase o permisie de câteva zile, pentru care avea să înghită multe bobârname și amenințări din partea doamnei doctor Popovici, omul partidului. Pentru faptul că era soția mea, a unui bandit din grupul lui Spiru Blănar, la salarizare era pe ultima treaptă. Când era vorba de premii, nu primea nimic. Toți ceilalți, care știau să clămpănescă, primeau de trei ori pe an premii.

M-am bucurat mult de tot când am văzut-o. A venit împreună cu colega ei Ria Moiescu, care legase o corespondență cu Victor Tărniceru. Acum pentru el venise de fapt. Ce-au făcut, ce n-au făcut, dar până la urmă s-au hotărât să se căsătorească. După câteva zile au plecat la Lugoj. Mai târziu avea să vină Ria la Fetești, transferată în interes de serviciu, ca asistentă medicală la dispensarul din Fetești-Gară și să stea cu Victor, până când ne-a ridicat securitatea, internându-ne în lagăr la Noua-Culme.

Am uitat să vă spun că în cursul lunii aprilie 1958, au venit la mine și surorile mele Anica și Lenuța. M-au ajutat să mai fac reparații la casă, unde de abia mă mutasem. După trei zile s-au dus acasă. Rămânând iarăși singur, m-am dus la lucru

în echipa mea. De cum plecase soția mea acasă, la începutul lui mai 1958 și până la venirea tatălui meu și a fiului Tibi, după Sfântul Ilie, 20 iulie, eu am lucrat, zi de zi, la construcții IAS.

Iată-i și pe ei, în sfârșit, că vin la mine, tata și fiul meu. Am fost în gară la Fetești, așteptându-i. Era luna lui cuptor, cu o căldură de te coceai, nu alta. Se dau jos din tren, dintr-o zăpușeală într-alta. În gară te frigeai. O luăm pe scurtătură până la Lătești. Pe întinsul Câmpiei Bărăganului, când soarele te cocea, când iarna Crivățul se lua după ciulini, mai adia acum o boare alinătoare de căldură. Simțeam în față cum aerul se mișcă, mai răcorindu-ne un pic. Așa am ajuns acasă, unde răcoarea din cameră ne liniști. Am și făcut un tur de orizont prin sat, după ce ne-am odihnit. Seara au făcut cunoștință cu d-l Georgescu, apoi cu părintele Iosif Ratec, cu Victor Tărniceru, cu d-l Moise și o mulțime de alți cunoscuți și prieteni. S-au simțit tare bine la mine. Au stat aproape o lună la Lătești, până după 20 august. Adesea, mergeam cu toții, în timpul liber, în insula Borcea, într-o pădurice plină de vegetație și pajiști cu iarbă verde și mătăsoasă. Treceam brațul Borcea cu multă bucurie, înotând până în insulă, împreună cu Victor Tărniceru și cu părintele Ratec. Pe Tibi, de obicei îl trecea Victor în insulă. Au fost zile pline de farmec și veselie, în toată izolarea aceasta, voită de putere. Din această frumoasă ieșire la iarbă verde, ne întorceam vlăguiți de căldura soarelui, de baia făcută în Dunăre și de plaja de pe nisipul din poiană, acasă, unde ne așteptau lubenițele și pepenii galbeni. Pe cei galbeni, adesea îi găseam plezniți de copti ce erau și cu un miros îmbătător. Fiecare din noi, după alegere ne luam câte un pepene și cu lingura îi mântuiam. Erau nespus de buni.

Nici până azi nu știu cu ce impresie și amintiri o fi rămas fiul meu despre acele zile petrecute în vara lui 1958 la Lătești.

De câte ori am încercat să depănăm firul amintirilor, l-am găsit într-o muțenie dezolantă. O dată nu m-a întrebat, sau să-mi spună cum s-a simțit acolo și cu ce a rămas în sufletul lui, din acele zile petrecute la Lătești. Cărui fapt să-i datorez această muțenie a lui? Nu știu. De fapt, nu numai de acest capitol este vorba aici, ci, în general, de toată perioada mea de închisoare, de iad, n-a deschis gura cu o întrebare; pe unde am trecut? și ce am îndurat? cunoscând cât de puțin și el din acest trist capitol al istoriei noastre. De ce? Nu știu nici eu. De fapt, cu durere trebuie să o spun că nici Horea, celălalt fiu al meu, nu m-a întrebat o dată despre toate acestea. Nepoții mei, care au ajuns, doi dintre ei, Adrian și Gabriel, la vârsta de 14 ani, iar Alina la 10 ani, nici ei nu mă întreabă nimic. Parcă s-ar confrunța cu o conspirație împotriva mea și a neamului întreg, trecut prin iadul comunist. Întotdeauna la cunoaștere s-a ajuns prin cercetare, prin dorul de a afla. Cunoașterea este un rezultat al strădaniei de zi cu zi, întrebând și adunând cele auzite sau citite.

Le-am servit atâta material scris. N-au pus mâna pe el. Stau cărțile și revistele la mine, teanc, și nici nu le răsfoiesc. Am mers până acolo că le-am vârat pe gât cărți și reviste, dar nu știu dacă le-au răsfoit măcar.

De ce? De ce? De ce acest lucru?

Deseori, îi spun soției, cu multă durere în suflet, că am să mor și copiii mei nu vin la mine să mă întrebe o vorbă despre lupta noastră de rezistență. Alții, străini de mine, vin și mă întreabă.

De bună seamă că aici este, cred eu, o lipsă de maturitate în gândire și o neputință spirituală a lor. Nu-și iubesc neamul îndeajuns. Să ai în familie un martor al grozăviilor petrecute sub drăcescul imperiu comunist și să nu dorești să afli și să știi nimic

din cele trăite de ai tăi! Țasta-i un mare păcat în fața lui Dumnezeu și a neamului nostru.

Cunoscând, construiești, iar ignorând, dispari ca om pe linie spirituală.

Iată, fără să vreau, am făcut o paranteză în rândul celor povestite, destăinuindu-mă sau chiar mărturisindu-mă celor care vor veni după mine. Mă doare, dar acesta-i crudul adevăr.

Dar... să ne întoarcem la cele bune, iertând pe cei ce încă mai greșesc, poate, uneori, fără voia lor.

Tot în vremea asta, mă apropiasem mult de domnul Georgescu. Ne împrietenisem chiar. I-am cunoscut toată familia, soția, copiii și cele două surori, cum de altfel făcuse și el cu ai mei. Doamna Ariana, soția lui, a stat mult timp cu el la Lătești. Se pregătise și el de iarnă, aprovizionându-se cu de toate, așa cum și eu făcusem. De multe ori, îmi făcea și Victor Medrea câte-o vizită. Lui nu-i plăcea să muncească.

În aceste aduceri aminte acord un capitol profesorului universitar Ion V. Georgescu, așa cum l-am cunoscut și ce am reușit să prind de la el, multe lucruri și chiar învățând.

Ori de câte ori am ocazia să vorbesc despre el, îmi vine în minte un sfat al lui, pe care mi-l dăduse în anul 1962, înainte de plecare, de eliberare. Țin neapărat să încep cu acest sfat, chiar dacă vi l-am mai spus, chiar cu riscul repetării. Atât de mult ne apropiasem unul de altul, încât formam o unitate în gândire. Iată și sfatul pe care mi l-a dat; care de altfel m-a ajutat mult în viață:

— “Măi Tase, acum eu o să plec acasă dacă vor vrea ăștia să-mi dea drumul. Nu se știe dacă ne vom mai vedea. Te sfătuiesc un lucru. Atunci când vei fi la o răscruce de drumuri, în a lua o hotărâre, sau să faci ceva, gândește-te la mine, în gândul tău să stai de vorbă cu mine și cam ce sfat ți-aș da eu, ce ți-aș spune eu să faci, așa să faci. Dacă faci treaba asta, tu nu vei

greși niciodată. Vei merge pe drumul cel drept și curat. Între noi doi există această comuniune, unitate de vederi.”

Nu voi uita niciodată acest sfat al celui mai bun prieten al meu. Deși am scris mult despre el, în multe articole, totuși atâtea sunt pe care nu le-am scris și nici povestit cuiva, n-am făcut-o. A fost un om deosebit. Atât de deosebit încât a creat o unicitate, nu numai în lupta de rezistență a neamului românesc, dar și ca om de știință. Pe unde a trecut, a lăsat urme, a marcat lumea.

După ce a venit din Rusia, în decembrie 1955, a fost dus la Gherla, unde a mai stat încă doi ani, tot fără condamnare, de altfel cum a stat și-n Rusia, la Polul Nord, la Verhoiansk, polul frigului, și la Vorkuta, mai bine de 10 ani, tot timpul urmărit și chinuit de securitate. În decembrie 1957 se eliberează de la Gherla și vine la Lătești cu domiciliul obligatoriu. Ca și mine, este primit de un om în casa lui. Era peste drum de d-l Moise. Foarte des ne vedeam unul pe altul. Nu-l cunoscusem până acum personal. Știam despre el multe de la părintele Mitoiu. Îi fusese profesor la Facultatea de Teologie din București. După nume, îl cunoșteam foarte bine, aș putea spune.

Afară era frig, frig și zăpadă mare, ne făcea să ne gândim tot mai mult la felul cum ne vom împotrivi Crivățului. Soția și părinții veniseră la mine. Într-o după masă, eu și cu soția mea aduceam un coș mare cu paie pentru încălzit soba în camera în care stăteam. Cum vom fi arătat noi la față nu știu, dar tocmai atunci Ion V. Georgescu trecea prin fața noastră spre casa lui. Bucuros și cu multă dezinvoltură, ni se adresează:

— “Hei, tinerii, tinerii trec voioși și fericiți, pregătindu-se de noapte.”

Luat prin surprindere, m-am îmbujorat la față, cred eu, iar soția mea, cum era blondă, s-a îmbujorat și mai tare. Jucăușă, lumina ochilor îi scăldase toată fața.

— “Da, îi răspund eu, ne pregătim soba pentru noapte.”

Am dat mâna cu el, prezentându-ne unii altora. Când am auzit că-i Ion V. Georgescu, am rămas surprins. Năvăleau în mintea mea toate cele povestite de Mitoiu la Aiud.

Din acel moment privirile noastre s-au întâlnit mereu și tot mai des. În orice sărbătoare îl regăseam la biserică, într-un loc mai retras, de obicei pe dreapta.

Și el, ca și mine, când a ajuns la Lătești a scris acasă. Adresa veche pe care el o știa nu mai era cea reală. Scrisese soției, dar prin altcineva, bine cunoscut, și sigur de adresă. Spera că așa soția lui va lua cunoștință că-i în Lătești. În vremea asta, noi ne-am apropiat mult. Eu, mai ales, mă simțeam atras de el, deși între noi era o mare diferență, ca vârstă și pregătire. Eu, un biet absolvent al Institutului de Teologie, cu diplomă la mână, pe când el profesor universitar și om de știință, totuși ceva ne apropiase. Timpul avea să dovedească acest lucru, în cei cinci ani de lagăr pe care i-am făcut zi de zi împreună și încă 14 ani în libertate.

Crezul nostru întru Hristos și destinele neamului românesc erau comune. Slujeam aceluiași crez, el de pe pozițiile lui înalte, iar eu de pe umilul meu loc. Pe linie spirituală era o mare asemănare.

De la o vreme, tot așteptând să primească o veste de acasă, începe să se frământa. Neliniștea luase loc în sufletul lui. Într-o bună zi, simțind apropierea sufletească dintre noi, îmi spune:

— “Iată că tot ce am sperat eu, timp de 12 ani de când am fost răpit de pe stradă de ruși, că voi mai găsi pe ai mei în viață și-n pace se năruiește. De atâta vreme n-am mai primit nimic. Ce s-o fi întâmplat cu ai mei nu știu. Sunt tare amărât.”

— “Domnule profesor, îi spun eu, este bine să sperați și să mai așteptați. Eu cred că nu-i nimic rău. Totul va fi bine până la urmă.”

Nu puteam înțelege atât de bine frământările lui. Nu știusem pe atunci nici condițiile în care dispăruse el în 1945 din București. Aveam să aflu de la el, mult mai târziu, în lagărul de la Noua-Culme, despre viața lui, atât cea de acasă, în timpuri bune, cât și de cea din deportarea lui în Siberia, la Verhoiansk, polul frigului.

Primăvara se anunțase din vreme. Totul în jurul nostru se trezea la viață. O dată cu zvâcnetul ei, din jurul nostru, în pomi și iarbă, în ciripitul păsărilor, în zbenguiala lor, în zumzăitul găzelor, trezite la viață, în deschiderea de boboci a florilor de primăvară, începusem și noi să ne mișcăm în același ritm al vieții, caracteristic primăverii, căutând fiecare să ne lucrăm bucata de pământ din jurul casei. Viața, în șuvoiul primăverii, ne purta cu ea, înainte, pe drumul ei.

Mergeam acum, unul după altul, destul de des. I.V. Georgescu, așa cum am mai spus, își alesese o casă la margine de sat, loc destul de bun și cu multă liniște. Se ocupa de lucratul grădinii și de amenajatul casei. Ca fiu de țăran, nu era străin de lucrul pământului.

Iată că într-o bună zi de primăvară, îi vine și lui o scrisoare de acasă. Să fi văzut, Doamne, atunci, ce bucurie a fost, de nedescris. Simțea cum totul năvălește în sufletul lui. Lumea toată ar fi încăput atunci în el. Totul zumzăia, clocotea, se înălța în trăirea lui. Deși era destul de brunet, fața-i radia de lumină. Numai lumină de Sus venită și-n speranțe dată. Soția îi scrisese că totul este bine, copiii sănătoși și vor veni cât de curând la el. Îi scrisese și data sosirii. Doamne, câtă diferență de

stare de spirit exprimată de fața lui, a omului când trece de la necaz la bucurie.

De peste doisprezece ani nu-și mai văzuse soția și copiii, Acum îi aștepta. Un neastâmpăr pusese stăpânire pe el. Simțea nevoia de a împărtăși cuiva zbulciumul sufletului său, năzuințele lui, adesea sfârâmate. Așa am ajuns eu să fiu acela căruia să-i destăinuiască pasul inimii lui. Aveam să fiu și de aci înainte încă 19 ani, 5 de lagăr și 14 de libertate, în care timp noi am purtat corespondență și ne-am vizitat.

Cât de puțin, casa era pusă în ordine și cu mult gust. O aștepta pe doamna Ariana, și pe copiii lui. L-am ajutat și noi, cei apropiați mult de el, mai ales Victor Tărniceru, la amenajarea casei, Într-o zi apare și d-na Ariana cu copiii, Răzvan și Bogdan. A fost o mare bucurie pe toți, de nedescris. După câteva zile de la sosirea lor, cunoscându-i și eu bineînțeleles, liniștea s-a așternut peste tot. La un moment dat mă găsesc numai cu d-na Ariana. Îmi spune atunci de ce a trebuit să întârzie cu venirea mai bine de două săptămâni.

— “Eu nu puteam să viu la el în halul în care arătam. După o absență de peste 12 ani, nu puteam să apar în fața bărbatului fără dinți. I-aș fi creat o decepție, o impresie pe care n-aș fi șters-o niciodată. Mai ales că noi am ținut extrem de mult unul la altul.”

Iată deci că eu unul nu m-am gândit la acest lucru. Nici chiar soțul ei, I.V., nu s-a gândit așa. Femeia însă, care-i simbolul vieții, viața însăși, intuiește mai bine că-n viață, omul trebuie să țină seama de anumite reguli, de legi, precum cea a armoniei, a frumosului, a eleganței, a prestanței.

Mai târziu avea să-mi povestească cu multă bucurie de felul în care vedea lucrurile d-na Ariana. De prima dată, copiii au fost extrem de rezervați. Cu timpul însă, lucrurile au intrat în

normal. Buna înțelegere, armonia și chiar dragostea luaseră loc rezervei în familie.

După câteva zile, soția și copiii au plecat acasă. Nu se terminase școala. În timpul verii au venit și au stat mai mult împreună, aproape toată vara. Copiii se mai obișnuiseră cu el. Din fire era destul de sever cu ei, lucru pe care soția l-a condamnat, sfătuindu-l să aibă mai multă înțelegere.

În Lătești viața se părea că se desfășoară normal. Munceam de zor la IAS, de dimineața de la orele 7 până la orele 15, după masă. La orele 16 eram acasă. După ce mâncam, până seara ne săturam de lucru în grădină. În cadrul echipei, lucram alături de Colibaba ca dulgher. Cu barda în mână ciopleam și fasonam lemnul pentru acoperiș. Mă țineam de Colibaba. Mi-a prins tare bine lucrul acesta al dulgheriei. Am învățat și eu ceva.

Grădina mi-am lucrat-o la vreme. Țin să menționez că, atâta vreme cât a fost tata la mine împreună cu fiul meu Tibi, nu am mai lucrat la fermă. Nu era de acord cu acest fapt. Nici nu bănuia că eu lucrez la fermă. Numai după ce am fost internat în lagăr, când ei au venit să ridice lucrurile, au ridicat și banii mei de la IAS, au aflat că eu am lucrat tot timpul. Nu puteam accepta ca eu să fiu întreținut de ei. Tata avea numai 500 de lei pensie, iar soția mai avea doi bătrâni și pe fiul meu de întreținut. În Lătești erau mulți care nu lucrau. Erau întreținuți de cei de acasă. Toată ziua îl vedeam pe Crețulescu, bucureștean de loc, plimbându-se cu un motan tare frumos pe umăr. Văzând că-i admir motanul, mi-a promis că-mi dă un motănel și mie. Avea înfățișarea și caracteristicile unui motan sălbatic. Arăta ca un tigru, cu o blană frumoasă, frumoasă de tot. S-a ținut de vorbă și mi-a dat și mie un motănel. Ajuns la maturitate, motănelul meu devenise tare arătos. Fiind eu arestat, în septembrie 1958, a rămas singur acasă, micuț, micuț de tot. A avut grijă de el

vecinul meu cu casa, d-l Mitru, dobrogean de obârșie. A fost chemat de securitate ca martor, dându-i-se și casa în primire și având obligația de a anunța familia mea să vină să-mi ridice lucrurile. Așa s-a și întâmplat. Ai mei au venit la Lătești și au luat toate lucrurile, iar pe motănel l-a luat sora mea Anica. L-a dus la Lugoj, unde s-a făcut de toată frumusețea. L-am prins și eu acasă în 1964, când am venit de la Periprava. M-am bucurat tare mult când l-am văzut. A murit de bătrân.

Sunt mulți din Lătești ale căror nume le-am uitat. Îmi aduc aminte de d-l Carandino, un om de o aleasă cultură, dar extrem de rezervat, puțin comunicativ. Pe noi, cei mai mulți, ne ocolea. Eram din Aiud și ciumați, parcă. Faptul că eram legionari îl determina să ne ocolească.

De racila asta nici azi n-am scăpat, în 1996, când scriu aceste lucruri. Deși Mișcarea Legionară, ca partid sau organizație politică, nu mai există, decât doar ca dăinuire spirituală, noi, cei care azi mai trăim, între 70 și 80 de ani, suntem legionari. Dacă-i nevoie și ne atacă cineva, noi ne apărăm crezul pentru care sutele de mii au murit și pentru care noi am luptat. Mișcarea Legionară, ca fenomen românesc, ea există și va exista permanent întru apărarea neamului.

Spre sfârșitul lui august 1958, tata și cu fiul meu pleacă acasă. În septembrie începeau școlile. Tata mă lăsase destul de bine aranjat pentru iarnă. Îmi procurasem cărămidă bună pentru o sobă de gătit în camera mică, în așa fel construită, ca să se lege cu soba, în formă de teracotă, din camera mare. Cu planurile în față pentru realizare, lucram zi de zi ca dulgher. Ajunsesem pe acoperiș. Mănuiam barda ca un meșter.

În grădină, porumbul se apropia de copt. Așa lucrând, cu gândul cel drept și visând la un viitor mai bun, ne mișcam în tăcere. Se simțea totuși o boare a neliniștii. Ceva plutea în

văzduh. Postul de miliție ne ținea tot mai strâns. Mereu veneau de la centru ofițeri și ne chemau pe rând la vorbă, la chestionări de umplură. Simțeam că ceva se pregătește împotriva noastră.

Iată că-n noaptea de 19 septembrie 1958, în crăpat de ziuă, pe la orele 5 dimineața, cineva bate la ușă cu putere ca să deschid. Deschizând ușa, apare un ofițer de miliție și-mi spune să mă îmbrac și să merg cu el. Cu inima zbatându-se în piept, mă pregătesc îndelete, intuind că un nou val de arestări se petrece acum în țară. Îl cheamă, cum am mai spus, pe vecinul meu, d-l Mitru și-i predă casa în primire. Sunt luat de ofițer și dus către sfat, unde erau mai multe mașini, pline cu oameni.

Se făcuse de ziuă și era 19 septembrie 1958.

De acum, în surghiun, până în anul 1964.

LAGĂRELE

I. ÎN ȚARA LUI DOBROTICI, UN LAGĂR DE EXTERMINARE

O trâmbă de praf alerga înnebunită pe șoselele Dobrogei, de la apus la răsărit. Era într-o zi de sfârșit de septembrie 1958. Fugeau cinci molotovuri, unul după altul, în zbârnăitul de motoare, gata să se încalce, cu noi în spinare, luați fără de veste în zori de zi din Lătești.

Nebunatică se vedea acea trâmbă de praf, gonind întocmai ca pe vremea lui Ștefan cel Mare, când tătarii dădeau năvală în Moldova. De-a lungul Dunării, în goană nebună s-au întins mașinile spre nord. La Vadul Oii, trecem Dunărea pe poduri plutitoare în Dobrogea. Cu nori de praf după noi, în uruit de motoare, săgetam întinderea pământului dobrogean, fâșâind pe

luciul șoselei, spre est acum. Nu știam unde mergem. La un moment dat ne desprindem de șoseaua spre Constanța și o luăm spre sud.

Țara Dobrogei, cu domoale coline scăldate în soare, ne primește într-o adâncitură de teren, pe o pantă ușor ridicată spre vest. Cum noi veneam dinspre nord, lagărul Noua-Culme era spre dreapta. În partea stângă era calea ferată, care cu ani în urmă servise canalul.

Suntem la porțile iadului din țara lui Dobrotici, lagărul de exterminare Noua-Culme, de gradul I. Lagărul morții. Ajunși, porțile se deschid larg, făcând loc mașinilor să intre în colonie.

Spre stupoarea noastră, a celor care-l cunoșteam de la Aiud, ne primește, cu zâmbetul satanic pe buze, maiorul Ioanițescu. Era comandantul coloniei. Hei! De acum încolo, aveam ce plăti, nu știu pentru ce, dar... mulți dintre noi, chiar cu viața.

Pe rând, unul după altul, ne dăm jos din mașină. Plini de praf, din cap până-n picioare și cu spaima-n vine, mergeam spre locul ordonat. De-o parte și de alta a drumului principal, se desprindeau în adâncime barăcile, unde aveam să ne ducem amarul ani în șir.

Cu revoluția din Ungaria - 1956, URSS-ul înghite hapul servit de America. Pe plan politic au suferit o înfrângere. Ei nu mai puteau acuza Apusul, în cadrul ONU-lui, ca agresori, Franța și Anglia, cu canalul de Suez, deoarece căzuseră ei în plasă, cu Ungaria. Acum și ei erau acuzați de agresori. În urma acestei înfrângeri, URSS-ul ia atitudine și dezlănțuie în toate statele satelite o nouă prigoană.

În 1958, iau ființă lagărele de exterminare de gradul I, unde sunt adunați toți cei care prezentau un pericol pentru ei. Iar în 1959, un nou val de arestări în toată țara se dezlănțuie cu mai

multă sete. Așa se face că noi, cei ce speram că după domiciliul obligatoriu să mai ajungem și acasă, ne trezim într-un lagăr al morții, Noua-Culme. Aici, în sudalme și picioare în spate, ne bulucim într-o cameră de baracă.

— “Vedeți? Dacă n-ați fost cinstiți acasă la voi și ați început să faceți iarăși politică. Acum stați aici ca animalele”, ne spune un ofițer.

La baracă, de pe o mică terasă am intrat într-o cameră lungă și întunecoasă. Pe o parte și pe alta erau aranjate două rânduri de paturi suprapuse. În stânga ușii era un cuptor de cărămidă, ca o teracotă. În dreapta, pe tot peretele, erau ferestrele, bătute în cuie și cu geamurile vopsite cu var pe din afară, în așa fel ca să nu se poată vedea nimic ce se petrece în curtea lagărului. În fundul camerei mai era o fereastră, prevăzută cu un gemuleț care se deschidea pentru aerisire. Aici am fost înghesuiți peste 50 de oameni. Care cum am putut, am ocupat câte un pat. Eu m-am urcat într-un pat suprapus. Iarna era mai cald. Sub mine era părintele Nicolae Ciorbaru, dobrogean de origine, așa cum am mai spus. Vecin cu mine, în stânga, la etaj, era prof. I.V. Georgescu. După ce ne-am ocupat fiecare locul în cameră, se formează grupuri, grupuri de oameni, discutând fel de fel de lucruri. Mirați, ne întrebăm ce au de gând cu noi. Iată-ne în fața unui fapt împlinit, ridicați pe neștiute, de acasă, domiciliul obligatoriu, apoi aruncați undeva, în pustiu parcă. De câte ori îl vedeam pe Ioanițescu ne trezeam la realitate. Așa se desfășoară unul din primele episoade din infernul de la Noua-Culme, lagărul morții. Aici au fost aduși toți deținuții care se eliberau din închisori și cei care, liberi fiind, erau considerați periculoși pentru existența statului.

Dacă n-am murit în închisoare, se spera că în acest lagăr ne vom găsi sfârșitul. Viața de aici era un adevărat infern. În

miez de iarnă, flămânzi și goi, noaptea în baracă tremuram de frig, iar ziua, în timpul muncii silnice, eram mânați din spate ca vitele în jug. În adâncul ființei noastre se înstăpânise neliniștea, Un tremur ne cuprinsese pe toți. Era tremurul silniciei și al umilinței. Voiau degradarea omenescului din noi, anularea personalității. Se țintea la desființarea totală a omului din noi. Acestea erau dezideratele comunismului.

Era pe la sfârșitul lui ianuarie și începutul lui februarie 1959. Se lucra la viile de la Nazarcea. În bătaia Crivățului dezlănțuit, noi duceam o viață trudnică. Din lagăr mergeam pe jos câte șase inși în rând, ținându-ne de braț, într-o coloană de 48 de oameni. Mergeam tropăind pe drumul de piatră, o distanță de 7-8 km. Coloana era încadrată de ostașii de pază ai securității. Purtau, atârnat de gât, un pistol mitralieră, cu degetul pe trăgaci. Frigul, stârnit de vântul dobrogean, ne îngheța fața și ochii lăcrimau. În timpul mersului nu aveam voie să ne desprindem de braț. Dacă încercam să ne ștergem ochii sau nasul, soldatul striga la noi că trage dacă nu ne ținem de braț. Cu ochii lăcrimând, cu nasul curgând, ne duceam chinul în cadența satanică. Respirând în oftaturi, în scrâșnet de dinți, ne uitam în sus disperați, cu ochii spre cer, întrebându-ne:

— “Până când, Doamne?”

Așa ajungeam noi la Nazarcea. Pe o coastă lină, de la est la vest, se întindea toată podgoria. Aici trebuia să refacem spalierul învechit al viei. Soldații de pază întindeau tot cordonul înconjurând locul de muncă, se adăposteau în crama de la vie, împreună cu tehnicianul podgoriei. Bătea vântul fără încetare. Zăpada mare era spulberată de vânt și călcată în picioare de noi, cât lucram la vie. Gerul, înăsprit de Crivăț, mușca din noi fără milă. Mantaua vărgată și subțire nu ne ajuta la nimic. Doar spatele, întorcându-l către vânt, ce ne mai ocrotea. Lucram doi

câte doi în echipă. Făceam gropile adânci de 50 de cm. pentru stâlpii de spalier. Erau stâlpi grei de stejar. Eu lucram cu un bun prieten al meu, Toma Lintu, din Lugoj și el. A fost un om excepțional. Luptător “de-o veșnicie”, cum puțini s-au găsit împotriva comunismului. Se numără și el printre cei care l-au susținut pe Spiru Blănaru. De naștere a fost din Golet, aproape de Caransebeș. A fost învățător. Multe generații de elevi au trecut prin mâna lui. I-a învățat să-și iubească neamul și țara, crezând în Hristos. Adesea l-am revăzut prin Lugoj, sprinten și vioi la cei 85 de ani. Acum a trecut de la noi întru cele veșnice, cu zâmbetul pe buze, crezând cu tărie în destinele neamului nostru. A mers pe urmele generalului Dragalina și ale lui Eftimie Murgu. Grănicer și el al Comunității de Avere din Caransebeș. A murit în ziua de 4 ianuarie 1995, la Lugoj, unde este înmormântat. Dumnezeu să-l odihnească în dragostea lui.

Acum, dacă ne-am încălzit un pic, amintindu-ne de frumosul trecut, să ne întoarcem la Nazarcea, la vie. În calea Crivățului, ne uitam unul la altul și ne îndemnam la rezistență. Toma îmi spunea să nu mă las, că trebuie să ajungem acasă. În loc de mănuși aveam niște ciorapi trași pe mână. Așa manevram cazmaua la săpatul gropilor. Când ajungeam la 30 cm. adâncime, ne băgam cu picioarele, pe rând în groapă. Pământul era înghețat la mare adâncime. Trudeam din greu până reușeam să săpăm câte o groapă. Respiram anevoie în zvâcnete de inimă. Tușind, ne frecam mâinile și ne scuturam parcă de rele. Se țineau ciucure de noi.

Printre rafalele Crivățului, mai venea în spatele nostru gardianul, îndemnându-ne la muncă printr-o înjurătură. Groapă după groapă, cu mâinile înghețate și picioarele amorțite de frig, trecea timpul și se apropia ora plecării în lagăr. Tot timpul lucrului nu mâncam nimic. Când ajungeam în colonie, primeam

o gamelă de ciorbă și 250 gr. de pâine. În câteva minute gamela era goală, fără să reușim a ne sătura. De abia ne astâmpăram foamea. Rebegiți de frig și uzi la picioare de zăpada frământată în atâtea ore de muncă, ne îndreptam spre baraca noastră pentru a ne odihni și noi cât de puțin. Eram extenuați. În cameră era un cuptor de cărămidă, în formă de teracotă. De abia se dezmorțea camera și lemnele se și terminau. Înfrigurați, ne culcam în grabă. Numai așa mai reușeam să ne încălzim, sub o pătură zdrențuită. Salteaua era umplută cu paie. Scoteam ciorapii din picioare, uzi learcă, și-i puneam între cearșaf și saltea. Peste ei ne culcam, ca de la căldura corpului, până dimineața să se usuce. Așa, îi puteam încălța din nou. A doua zi, începeam iarăși munca și lupta cu Crivățul, cu gerul, cu drumul până la podgorie, cu înjurăturile gardienilor și ale unor soldați înrăiți. Acest ritm de muncă a ținut tot timpul iernii, până când a început să se desprimăvăreze. Razele soarelui ne mai încălzeau puțin. Speranțele noastre, o dată cu căldura soarelui, în bine, mai crescuseră. De multe ori, când veneam oboșiți de la muncă, de abia adormiți, într-o gălăgie infernală, în miez de noapte, gardienii ca o haită de lupi ne sculau din somn, la percheziție. În plină iarnă, afară ningând pe noi, ne dezbrăcau în pielea goală și ne făceau control. În felul acesta ne luau și puținele clipe de odihnă. Nu adormeam bine și suna deșteptarea. Ne pregăteam de muncă. Plecam cu noaptea în cap la vie. Așa se scurgeau clipele vieții noastre în infernul comunist. Raiul bietului om, dezvăluit lumii prin presa comunistă.

Acum, când vă istorisesc aceste clipe de iad trăite de noi, cei care am supraviețuit, ne găsim la sfârșit de secol XX, secolul cruzimii, al cărui principiu de viață a fost ura, minciuna, hoția, ateismul. Trăim dictonul latin:

— “Homo homini lupus est...”

Sfârșit de secol, sfârșit de mileniu.

Fi-va oare și sfârșitul urii dintre oameni? Fi-va oare începutul mileniului III și al secolului XXI un început de dialog cu Dumnezeu? Al credinței și al dragostei între oameni? Se va realiza oare acea armonie pe glob și unitate între oameni și popoare?

Fă, Doamne, ca în numele sutelor de mii de eroi și martiri, care și-au dat viața pentru mai bine, să se realizeze acea dragoste creștină între toți fiii Pământului.

II. STAFIILE DE LA NOUA-CULME

Era pe la începutul verii anului 1959. Peste lagăr se abătuse o epidemie de gripă numită asiatică. Moartea și-a luat partea ei din oameni. Ce eram noi slăbiți și amărâți până la declanșarea epidemiei și ce ajunseserăm cu toții după boală, niște stafii, unul mai prăpădit ca altul. Când a apărut gripa, în fiecare baracă s-au numărat cu zecile bolnavii. Nu aveam nici un fel de tratament. Zăceam în pat, cu febră mare, dureri de cap, amețeli, fără poftă de mâncare, cu tot cortegiul simptomelor acestei epidemii. Cu noi aveam mulți medici. Ei se îngrijeau de noi cum puteau. Primiseră de la infirmerie numai termometre. Ne încurajau cât puteau. Printre cei care picaseră la pat eram și eu. În tot timpul închisorilor, n-am scăpat ocazia ca acolo unde-i rău să nu fiu și eu. Asta mi-a fost crucea. Dar Dumnezeu m-a ajutat să scap din toate închisorile, ca astăzi să vă pot povesti o mică parte și după puterile mele.

Cred că nimeni și niciodată nu va putea reda prin cuvinte infernul trăit de noi toți în împărăția comunismului.

În mijloc de țară dobrogeană, frumoasă ca o grădină de rai, se ascunde undeva, printre ușoare coline, scăldate de razele soarelui strălucitor, un loc al pătimirii neamului românesc. Acolo era iadul, acolo era Noua-Culme. Fiecare baracă avea două camere unde încăpeau cam 40-50 de oameni, claie peste grămadă. Toate geamurile erau date cu var, așa cum am mai spus, pe din afară, ca să nu se poată vedea ce se petrece prin lagăr. Deși erau multe geamuri, lumina era slabă, ca-ntr-un amurg. De când ne sculam și până la culcare, la ora 9 seara, nu aveam voie să stăm în pat. Pe mijlocul camerei era o bancă pe care de abia încăpeau zece oameni. Cei 40-50 de oameni, pe rând numai, de abia reușeam să ne odihnim un pic. Ne dureau picioarele, ne durea spatele, ne vâjâiau urechile, mâinile se bălângăneau pe lângă corp. Clipă de clipă trăiam în chinurile iadului. Calvarul nostru, calvarul neamului românesc în raiul comunist. Dacă îndrăzneam să ne așezăm un minut pe pat se deschidea ușa și eram chemați afară de gardian. Acolo erau gealați cu bâtele în mâinile lor, ca ale minerilor, care se așterneau pe noi lovind pe unde nimereau.

Odată, am avut și eu norocul să fiu mângâiat de un astfel de par, lung de doi metri. Am rezistat, dar nici până azi nu l-am uitat. Regimul acesta de cameră îl aveam cu toți, chiar și cei care nu puteau ieși la muncă, fiind prea bătrâni sau bolnavi. Bineînțeles, cei care ieșeau la lucru aveau iadul lor. În cameră sau la lucru, chinurile se consumau fără excepție. Nimeni care a trecut prin Noua-Culme nu poate spune că a avut norocul și a scăpat într-o zi fără a fi batjocorit. Cei care erau la cameră, seara la culcare, picau în pat istoviți, mai rău ca într-o zi de muncă.

Acest fel de viață s-a desfășurat pe un lung șir de ani. Eu l-am apucat aproape doi ani, aici la Noua-Culme, din septembrie 1958 și până în mai 1960, când am fost duși la Periprava, la stuf.

În tot lagărul Noua-Culme, singura baracă unde nu erau văruite geamurile era infirmeria. Bolnavii nu prea puteau să se ridice la geam și să privească în curtea lagărului. În restul barăcilor domnea umbra morții. Aici la Noua-Culme era mai rău ca la Aiud, unde am făcut peste opt ani de închisoare. Deși Aiudul a fost una dintre cele mai crude închisori din țară, despre care s-a dus vestea în toate colțurile pământului, iadul de la Noua-Culme îl depășea. Se murea pe capete. Nu exista plimbare. Cei de la muncă nu mai aveau nevoie de plimbare, se mișcau muncind.

Din cauza epidemiei de gripă, despre care am mai vorbit, mi s-a redeschis procesul pulmonar. Așa am fost internat la infirmerie, prin luna iunie 1959. Ajunsesem aici dus pe targă. Aveam febră mare și expectorație din abundență. Ca mine au fost aduși mai mulți deținuți. Să încep cu Ion Lupu, din Orăștie de loc. Era licențiat în științe economice. În prezent este la Alba-Iulia. Mi-a rămas un prieten foarte bun, cu multă dragoste de om, un mare român și bun luptător. M-am întâlnit cu el în 14 septembrie 1994, la Aiud, cu ocazia sfințirii monumentului.

O dată cu noi au fost aduși Aurică Visovan și Mișu Dragomirescu. Gemea infirmeria. Toți care au avut odată un proces pulmonar, acum s-a redeschis.

Nu după mult timp, Aurică Visovan a fost luat de securitate de la Noua-Culme și dus la interne. I s-a intentat un nou proces, căutând să-l condamne la moarte. Și cu el m-am întâlnit tot în 14 sept. 1994, la Aiud. În prezent este la Sighetul Marmației, cu patru nepoți pe lângă el. El este unul dintre titanii de la Pitești, despre care vorbește Dumitru Bordeianu în cartea sa. N-au reușit să-l înfrângă, cu tot satanismul din ei, cei din echipa lui Țurcanu.

Mihai Dragomirescu, despre care am mai scris, așezat într-un pat în colțul din dreapta al salonului, își ducea greul bolii

cu multă seninătate. La el boala a făcut ravagii. N-a mai fost chip să-și revină. Medicamente nu erau, decât aspirină și termometre. Ori cu acestea, Mișu Dragomirescu n-a putut depăși pragul morții. Într-o dimineață, tare în zori, și-a dat duhul. Toți din salon l-am plâns, știindu-l un bun român și mare luptător împotriva comunismului.

Într-o dimineață de iunie 1959, pe la sfârșitul lunii, cu un cer senin și soare strălucitor, cu un iz de nostalgie a vieții din libertate, privesc și eu pe geamul infirmeriei în curtea lagărului. Acolo era o coloană de vreo 70 de deținuți, care mergeau la cariera de piatră, pe albia canalului, părăsită acum. În coada convoiului îl recunosc pe unchiul meu Petru Berzescu. Nu era să-l mai cunosc, numai os și piele. Un schelet bătut de vânt și susținut de parul vieții. Parcă-i sunau ciolanele în vânt. O adevărată stafie, așa arăta Petru Berzescu, unchiul meu. Închid ochii și nu-mi vine să cred. El era acela care în 23 ianuarie 1949, cu ani în urmă, împreună cu celălalt unchi al meu, Ion Berzescu, Martin Copăceanu-Rică și cu Martin Moatâr, mă petreceau de la întâlnirea mea cu Spiru Blănaru, spre Slatina-Timiș. El era strănepotul lui moș Gheorghe Berda Berzescu, ostașul Iancului.

În iadul de la Noua-Culme ne găseam acum doi strănepoți ai ostașului Gheorghe Berda, luptător în armata Iancului, unul bolnav în infirmerie, iar altul, schelet îmbrăcat în piele, o stafie. Mergea la muncă, la piatră. De la lupta cu pistolul mitralieră în mână împotriva comunismului, la neputință și la sunatul ciolanelor în vânt.

În noi mai rămăsese numai sufletul și nădejdea în mai bine. Așa arăta, în acea vară din 1959, uica Pătru, os și piele, dar cu mult suflet. În mine s-a declanșat un proces de revoltă al neputinței, al nemulțumirii, al setei de a plăti odată și odată călăilor ceea ce se cuvine.

Unchi și nepot, din aceeași tulpină a luptătorului de la 1848, din armata Iancului, Moș Gheorghe Berda Berzescu, ne duceam greu în lagărul morții de la Noua-Culme. El flămând și străveziu în lumina soarelui, piele și os numai, încolonat în convoiul care mergea la cariera de piatră, să silnicească acolo, iar eu, nepotul lui de frate, ros de o boală de plămâni, pe un pat al infirmeriei. Căutându-ne unul pe altul, străbăteam, pas cu pas, iadul de la Noua-Culme.

Ce s-o fi petrecut în sufletul însingurat al lui uica Pătru, în acele zile grele? Cum s-or fi desfășurat gândurile lui, atunci, în arșița soarelui, din acea vară fierbinte a lui 1959? Nu știu. Doar atât știu, că-n osândă amândoi, cu ochii în zare, trăiam nostalgia locurilor de luptă, alături de Spiru. În mâinile în care ținea atunci pistolul, acum, stăfie cum era el, ținea un târnăcop. Cu el trudea la scosul pietrei. Flămând și gol se ducea să trudească la piatră. Veneau seara în amurg și luau masa, prânzul și cina la un loc. Cu aceeași mâncare insuficientă, câte o gamelă de ciorbă, de abia-și potoleau foamea.

La infirmerie mâncarea era mai bună. Eram în subzistența ministerului sănătății. Aveam dreptul la 750 g. de pâine. În vremea aceea lagărul avea în curtea lui, la o parte, o crescătorie de porci. Îngrijitor era Ion Banda din Rusca, aproape de Teregova, luptător și el în mișcarea de rezistență din Banat. Prin colonie el se mișca mai liber. Îl cunoscuse bine pe uica Pătru. Așa stând lucrurile, profitând de libertatea lui, l-am rugat să-i dea o bucată de pâine de la mine. În felul acesta l-am putut ajuta pe uica Pătru. În fiecare dimineață îi dădeam lui Banda câte o bucată de pâine pe fereastra de la camera mea, cu mult risc. Nea Ion Banda, cu mult curaj, cu pâinea ascunsă în sân, cu ochii în patru, se strecura printre oameni până la uica Pătru, dându-i pâinea cu mult sânge rece, de conspirator.

Cu adevărat era un mare risc. Dacă am fi fost prinși, eu aș fi fost dat afară din infirmerie, iar Ion Banda dat afară de la munca lui. Cel de Sus ne-a ajutat însă, reușind la rândul nostru să-l ajutăm pe uica Pătru.

Ne luptăm cu viața, după puterile noastre, în acest iad, fără sfârșit parcă, din acest colț de lume.

S-au scurs zilele-n șir cu munca silnică în spate. Spre toamnă auzim că se formează un lot de câteva sute de oameni, urmând să fim transferați în altă parte. Unde? Nu știa nimeni să ne spună. Prin aer plutea speranța în mai bine. În acest lot a intrat și unchiul meu, Petru Berzescu. Când a venit de la Aiud, i-au dat 72 de luni pedeapsă administrativă, adică 6 ani lagăr. De plecare s-a bucurat mult. Spera în mai bine. În același timp, însă, îi părea rău că mă lasă aici, în iad. În fiecare dimineață noi ne vedeam la geam. Îi spusese Banda să se uite. Ne ținea la curent cu tot ce se întâmplă în lagăr. Gardienii nu prea veneau pe acolo. Era un loc ferit de ochii administrației, mai la dos.

Ca-n orice lagăr sau închisoare, trebuie să fie și o ieșire din impas. Se vede bine că lumea aceasta, în tot complexul ei de existență, este creată în baza unei legi, a armoniei, cu tot răul din ea, care generează din imperfecțiune. Răul nu este altceva decât o absență a binelui. Deci este o negație. Ca principiu este numai binele.

Să sperăm în el, deși azi, mai ales, răul se ține scai de noi. Să luptăm chiar cu prețul vieții împotriva răului.

MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU LA NOUA-CULME

Lagărul morții trebuia să-și definească prin fapte numele. El ne enunță conținutul noțiunii de moarte. Noua-Culme, prin destin parcă, ne indică nouă, neamului românesc și mai târziu lumii întregi că am pășit pe culmi în afirmarea noastră și, cu noi, poporul român, în lupta de rezistență și de înfrângere a comunismului. Prin Noua-Culme și prin întregul gulag românesc și îndeosebi prin Marea Revoluție din Decembrie 1989, neamul românesc a făcut un salt pe verticală. A realizat dialogul cu Dumnezeu.

În lagărul morții, Noua-Culme, al anului 1959, moartea începuse să ne învăluie în mantaua ei din ce în ce mai mult. Așa cum am mai spus, în vara anului 1959 se declanșează o epidemie de gripă numită “asiatică”. Într-o baracă cu geamurile văruițe, unde razele soarelui pătrundeau slab de tot, mângâind pe cât era posibil niște fețe palide de stafii, se afla și generalul de artilerie Nicolae Stoienescu. În timpul războiului, sub conducerea mareșalului Ion Antonescu, el a fost ministru de finanțe. S-a comportat în mod excepțional, ca om și ministru, fără să fie de specialitate. Este drept că a fost ajutat de Mircea Vulcănescu, un alt mare om de cultură al poporului nostru, dar și un martir în lupta de rezistență împotriva comunismului. A murit la Aiud.

Generalul Nicolae Stoienescu se numără printre marii generali ai armatei române în țara întregită la 1918. Nevoile de organizare a armatei au apărut instantaneu, pentru că la o țară mare trebuia și o armată puternică. La arma artileriei a fost propus Nicolae Stoienescu. Deci, ofițer superior de artilerie, profesor la Școala de Război, se dovedește a fi foarte capabil.

Acesta a fost generalul Nicolae Stoenescu, care a murit ca un erou în lagărul morții de la Noua-Culme în vara anului 1959. Într-o încăpere dintr-o baracă, în condiții inumane, fără aer, fără lumină, fără puțința de a te odihni ziua pe pat, a murit stors de boală și de bătrânețe, într-o cumplită izolare, într-un adevărat iad. A fost aruncat într-o groapă, fără sicriu, cu niște zdrențe pe el, ca un cerșetor.

A fost un mare luptător împotriva Comunismului.

În zilele noastre, în primăvara anului 1991, moare un alt general în închisoare, generalul Macri. Este înmormântat cu onoruri militare, ca un erou, cu drapelul românesc pe piept. Fusese închis sub acuzația de genocid, în revoluția din 1989. Unde este dreptatea? Generalul Nicolae Stoenescu moare la Noua-Culme, neîngrijit de nimeni și este înmormântat în zdrențe, fără sicriu, în timp ce un vinovat de genocid este înmormântat cu onoruri, cu drapelul pe piept, drapel ce fusese sfințit de sângele curs din piepturile goale ale tinerilor, care au fost străpunse de gloanțele trase de generalul Macri.

Strig în auzul întregii lumi, s-a făcut o mare nedreptate, s-a comis un sacrilegiu.

Acei ce vin după noi să judece drept și să decidă.

Cine este cu adevărat erou al neamului românesc?

Generalul Stoenescu, luptător împotriva Comunismului, sau generalul Macri, unul din vinovații genocidului din Decembrie 1989?

Unde sunteți, domnilor, cei care în 22 Decembrie 1989 ați jurat, în fața țării, că veți sluji poporul în numele binelui, adevărului și frumosului? Că veți deschide larg porțile democrației? De ce ați profanat drapelul pe care piepturile străpunse de gloanțele lui Macri l-au sfințit?

Eu am fost prezent în lagărul de la Noua-Culme, când generalul Stoenescu a murit. Acum pot depune mărturie de felul cum a murit și cu mine sunt miile de deținuți care au trecut prin lagărul morții.

La moartea lui, noi am cântat în gând “Cu noi este Dumnezeu”. Preoții prezenți în lagăr s-au rugat în tăcere și au slujit generalului nostru slujba de înmormântare. Noi am făcut ce am putut, cu sufletul curat. Voi, cei ce ați condus țara la înmormântarea gen. Macri, ați profanat ceea ce alții au sfințit cu prețul vieții.

Să știți că odată veți plăti în fața istoriei. Noi, cei care am luptat și acum la bătrânețe încă mai luptăm, credem cu tărie că Dumnezeu este cu noi.

ÎN LIVADA CU CAIȘI

Începuse să se desprimăvăreze. Soarele parcă se mai apropiase de noi, cei înfrigurați și chinuiți din Noua-Culme. Se mai încălzeau bieteles oase. Eram amorțiți de frigul iernii dobrogene. Sfârșiți de crivățul pustiitor de la răsărit, mai prindeam și noi puteri când razele soarelui ne învăluiau. Prindeam și noi viață, ca găzele pământului, visând la mai bine. Schelete fiind, arătând ca niște stafii, ne încleștam în disperare de viață. De dorul de a trăi, de a supraviețui, rugându-ne, voiam să biruim, să viețuim. Și am reușit să mai trăim.

Soarele dobrogean parcă ne-a trezit la viață. Era prin martie 1959, anul marelui val de arestări în țară. Tăvălugul roșu trecuse din nou peste poporul nostru. De-a valma, tinerii și bătrânii țării au umplut închisorile și lagărele. Li s-a părut lor că au mai rămas liberi dintre cei mai buni români.

După ce am terminat lucrul de la via din Nazarcea, am trecut la livada de caiși. Era un pic mai departe decât via. Ne găseam tot în sectorul fermei de stat Nazarcea. Începuse tăiatul pomilor de uscături. Colțul ierbii înviat ne îmbia la lucru. Deși eram în lagărul morții, ne trezeam parcă la viață. Închideam pentru o clipă ochii și ne credeam liberi. Omenescul din noi își cerea dreptul său, libertatea de a gândi, de a realiza, de a trăi.

Pentru lucrul din livadă au fost scoși mai mulți oameni. Erau zile când noi veneam cu remorca la lucru. Dar, de cele mai multe ori, veneam pe jos, tot încolonați și ținându-ne de braț. Așa cum am mai scris, soldații care ne încadrau erau cu ochii pe noi și cu degetul pe trăgaciul pistolului mitralieră. În urma noastră veneau gardienii. Eram robi și nu aveam dreptul la cuvânt. Trebuia numai să silnicim în muncă.

Livada era așezată tot în dreapta șoselei, cum mergeam la Nazarcea. De la șosea urcam o pantă lină, până pe culme, unde erau clădirile livezii. De acolo, livada se desfășura pe o altă pantă lină în jos, spre apus, cu mici porțiuni de teren drept. În fața ochilor, mulțimea de caiși apărea ca un colț de rai. De la magazia de unelte se formau echipele de lucru, din câte doi deținuți. Fiecare echipă avea o scară dublă, un fereastrău de mână și două foarfeci de curățat pomii. Cu cele necesare la noi, ne desfășuram în livadă. Eu eram cu Ion V. Georgescu. Împreună lucrând și povestind, nu știam cum trecea timpul. Ne deplasam pe covorul verde de iarbă, de la cais la cais, curățându-i de uscături și făcând și tăierile de rod. De cele mai multe ori am avut timp frumos. În această livadă de caiși am avut și clipe de fericire.

Adesea, în zvârcolirile de iad ale lagărului, se întâmplau și acele momente sublime pe care N. Steinhardt le semnalase în iadul închisorilor.

Cu Ion V. Georgescu am trăit aceste clipe. Îl ascultam cum îmi povestea, trăind din plin cele auzite. Din când în când mai găseam câte o caisă uscată, înțepenită pe câte o ramură. O luam și o spăream, mâncând sâmburele. Era amărui, cu gust de migdală. Flămânzi fiind, ni se păreau deosebit de gustoși. Și așa povestind, ne mișcam de la pom la pom, uitând de noi. În povestirile lui, I.V. Georgescu avea grijă să-mi destăinuiască și lucruri mari. Probleme de cultură, de istorie și mai ales din viața Mișcării Legionare. Din mărturisirile lui am înțeles că fusese ucenicul lui Nae Ionescu. Prin el îl cunoscuse pe Corneliu Zelea Codreanu.

Într-o zi cu mult soare și cu o boare de liniște în aer, printre caișii treziți la viață, îmi spune:

—“ Măi Tase, să fii acum atent la ceea ce-ți voi spune. Îți voi reproduce o discuție între Corneliu Z. Codreanu și prof. Nae Ionescu, din vara anului 1937, la București. Pentru mine este de o mare importanță. Din acest dialog se conturează personalitatea lui Corneliu Zelea Codreanu.

Într-o bună zi din vara anului 1937, Căpitanul îl întâlnește pe prof. Nae Ionescu și-l antrenează la o discuție:

— “Domnule profesor, aș vrea să stăm mai mult de vorbă asupra unei probleme care mă preocupă de multă vreme. Doresc să-mi găsiți un text biblic, o dezlegare din învățătura creștină, prin care să-mi permită să declanșez o revoluție armată pentru a cuceri puterea de stat în România. Acum, când suntem un milion de membri cu simpatizanți cu tot, eu aș putea în 24 de ore să ocup această putere. Suntem o mișcare de mase, cea mai puternică la ora actuală. Asta este o realitate. Dar fără voia lui Dumnezeu nu se poate.”

— “Căpitane, îmi cereți un lucru extraordinar de greu. Mă voi strădui să găsesc acest lucru, dar nu vă promit nimic.”

După un anumit timp, mai bine de o lună, prof. Nae Ionescu vine la Căpitan și-i spune:

— “Căpitane, nu am reușit să găsesc nici un text din Sfânta Scriptură în legătură cu ceea ce mi-ați cerut. Eu nu cred că cineva va putea găsi așa ceva.”

La cele auzite de la Nae Ionescu, Corneliu Zelea Codreanu, senin la față și parcă luminat, a legat o altă discuție cu Profesorul. Lega vorbele rar și apăsate, într-un calm desăvârșit. Se părea că-i dictează cineva.

— “Vedeți, domnule profesor, zice Căpitanul. Pe umerii noștri apasă sarcina pe care ne-am luat-o la Icoană în fața lui Dumnezeu, de a apăra și promova ființa neamului românesc. Trebuie să dovedim lumii că și poporul român, în mijlocul celorlalte popoare, are o misiune de la Dumnezeu de îndeplinit. Noi am declanșat o revoluție spirituală, care trebuie dusă la îndeplinire. Noi trebuie să mergem pe drumul convingerilor, dar fără violență.”

— “Așa s-a încheiat dialogul între Corneliu Zelea Codreanu și Nae Ionescu. Eu de atunci, îmi spune I.V. Georgescu, de când Nae Ionescu mi-a împărtășit cele discutate cu Căpitanul, am căutat și eu acest text biblic. În Rusia, cât am stat la Polul Nord, timp de aproape 11 ani, l-am căutat neîncetat. N-am reușit să-l găsesc. Căpitanul a fost inspirat când a plecat pe drumul revoluției spirituale. N-a fost pentru violență.”

Acum când scriu aceste lucruri, ca teolog, mă duce gândul la dialogul început între Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică, în privința unificării, deschis cu mulți ani în urmă. Ion Moța și Vasile Marin, prin jertfa lor pentru Hristos, au făcut primul pas în împăcarea și unirea celor două mari biserici. Cândva acest lucru va fi o piatră de temelie la unirea întru Hristos a celor două mari biserici.

MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE TEOLOGIE IOAN V. GEORGESCU

Încerc să dăltuiesc figura unui om care, pășind prin viață, a lăsat o dâră de lumină, cu urmele pașilor lui adânc înfipite în lutul țării, în care a trăit, iubindu-și neamul și glia strămoșească de pe înălțimile lui Petre Țuțea. Acesta a fost profesorul universitar Ion V. Georgescu.

S-a născut în 13 ianuarie 1909, în comuna Bascov, jud. Argeș. Fiu de țăran, cel mai mare din 5 copii, trei feciori și două fete. A studiat teologia și literale la Universitatea din București, După ce și-a luat licența în teologie și istorie, s-a dus la Atena pentru studii de specialitate, pregătindu-și teza de doctorat în teologie. Acolo a stat doi ani, muncind din greu, culegând toate datele cerute de studiul lui de specialitate și pregătindu-și cu multă sârguință teza de doctorat. Întors în țară, după doi ani de studii, a ocupat postul de secretar al facultății de teologie din București. După pregătiri minuțioase, își susține teza de doctorat în teologie, uimindu-și profesorii din comisie prin felul cum a susținut-o. Nu după mult timp, își susține și teza de doctorat în istorie la universitatea din București. Iată-l cu două doctorate. În timpul acesta era asistent și secretar la facultatea de teologie din București.

A stat mult timp în jurul lui Nae Ionescu, fiindu-i un apropiat ucenic. În clipele de răgaz, în anii de închisoare, îmi povestea adesea despre discuțiile avute cu Nae Ionescu. Îl considera ca primul și cel mai mare gânditor și filozof care a creat școală în cultura românească. Dintre toți gânditorii noștri, Nae Ionescu a avut cei mai mulți ucenici. Calculat, a trimis pe

mulți dintre ei la studii în străinătate, pregătind astfel elita de mâine a culturii neamului nostru românesc.

Prin Nae Ionescu cunoaște bine fenomenul legionar. Se integrează revoluției spirituale a poporului nostru, axată pe coordonatele neamului și constantele creștine ortodoxe.

Paralel cu studiile de teologie, se ocupă și de studiile de istorie universală. În domeniul acesta își alesese o lucrare care necesita multă muncă și cercetări îndelungate pentru elucidarea ei. Avea ca subiect “CIVILIZAȚIA DIN BELUCISTAN”.

Obține o bursă “Humboldt”, tot prin Nae Ionescu. Se pregătea să plece în Belucistan. În timpul acesta — 1937 — este arestat în mod abuziv și ținut două luni, până când i-au retras bursa. Cei din jurul regelui Carol al II-lea au uneltit împotriva lui, reușind până la urmă să-i anuleze plecarea la studii. Îl știau ca făcând parte dintre ucenicii lui Nae Ionescu. Iată că, dintr-un început, drumul spinos își deschide porțile pentru Ion V. Georgescu.

În 1940, după ce se decretează Statul național legionar, i se propune un post de ministru în guvernul format de Gen, Ion Antonescu. Din prea multă modestie refuză. Cere, în schimb, să i se permită să se ocupe de formarea omului în spiritualitatea creștină ortodoxă a facultății de teologie din București. Din această poziție avea un ascendent asupra profesorilor facultății. Ajunsese acum conferențiar la catedra de Istoria Biblică. Părintele Vintilescu, un oportunist, care era cu toți cei care erau la putere, vine la I.V. Georgescu și-i cere sfatul cum să ajungă să stea de vorbă cu Horia Sima. Știindu-l o lichea, îi spune:

— “Părintele Vintilescu, să știți că Horia Sima miroase de la distanță lichelele.”

La auzul acestei înfruntări oțelite, fără nici un cuvânt, îi întoarce spatele și pleacă. Din acel moment Vintilescu i-a devenit dușman de moarte.

După lovitura de stat a lui Antonescu, botezată de el “rebeliune”, Vintilescu prinde aripi. Îl urmărește pe I.V. Georgescu pas cu pas.

Plecând din țară, Horia Sima lasă la conducerea Mișcării Legionare din țară pe Ion V. Georgescu. Pe umerii lui apasă o sarcină grea. Destinele neamului alături de Horia Sima sunt în mâinile lui. În 22 iunie, România declară război Rusiei. Prin uneltirile lui, Vintilescu reușește să-l trimită pe front pe Ion V. Georgescu. După doi ani de front, se întoarce la catedră. Fiind bine pregătit, ajunge titularul catedrei de Istoria Biblică la Facultatea de Teologie din București. În situația aceasta îl prind evenimentele de la 23 august 1944. Era unul din vârfulurile Mișcării Legionare din țară.

Într-o zi de august 1945, pe la sfârșit de lună, cu seninul cerului scăldat de razele soarelui dogoritor, Ion V. Georgescu, sumar îmbrăcat de vară, cu o cămașă cu mâneci scurte, pantaloni albi și cu sandale în picioare, venea de la facultate, agale, spre casă. Se mai oprea din loc în loc, uitându-se pe la vitrine. Acasă îl așteptau doi copii, Răzvan și Bogdan, și soția Ariana. În învâlmășeala gândurilor se trezește cu doi bărbați în floarea vârstei în față, întrebându-l de sănătate, într-o românească perfectă. Cei doi îl încadrează între ei, prinzându-l de brațe. Așa, cu mult calm, îl poftesc cu ei până la mașină. Îl obligă să intre în mașină și zboară cu el până la aeroport, unde zoriți îl aruncă de-a valma în avion. În avion, tot timpul, cei doi mascau multă bunăvoință și respect.

Iată-l pe Ion V. Georgescu, în plină zi de vară a anului 1945, la 36 de ani, răpit de pe străzile Bucureștiului, urcat în

avion și dus la Moscova. Răpit de ruși. După ce și-a revenit din starea aceea de om bulversat, și-a dat seama că-i răpit. Mirarea și întrebările se desfășurau de-a valma în capul lui. Intuia că-i un drum poate chiar fără întoarcere. Fiind sumar îmbrăcat, în avion a îndurat de frig ca-n timp de iarnă. Ajunși la Moscova, de la aeroport, cu o mașină, a fost dus direct în fața lui Beria. Deci, răpirea lui Ion V. Georgescu se poate spune că a fost făcută de Beria. Aceasta se confirmă și prin ceea ce voiau să obțină de la prizonier prin anchetele făcute asupra lui timp îndelungat, sub presiune, cu toate metodele binecunoscute de noi toți care am trecut prin infernul comunist.

Zi de zi anchetat și torturat, ajungem în luna octombrie 1945. Ne găsim la marea închisoare din Moscova — Liublianka. De aici, noapte de noapte, se făceau presiuni asupra prof. Ion V. Georgescu. La toate încercările, sub toate metodele de anchetă, atitudinea lui a fost una singură — N-a acceptat nici un compromis. Singurul lui răspuns era: NU. Pe el nu l-a speriat nici amenințarea cu moartea. În tot timpul anchetelor a fost supus la presiuni neobișnuite, cu foame, sete, neodihnă și bătăi. L-au amenințat și cu familia, anume că vor lua măsuri și asupra soției. Până la urmă au trecut și la aceste lucruri. Soția a fost amenințată și dată afară din serviciu. Cu multă greutate a găsit de lucru la un atelier de fierărie în București și anume la forjă, să bată cu barosul. Soția a executat tot felul de munci, numai ca să-i poată întreține pe cei doi copii, Răzvan și Bogdan. Mai târziu, au recurs și la alte lucruri, mai murdare, asupra ei, obligând-o chiar să divorțeze. Așa s-au ținut lanț anchetele și presiunile asupra lui, până prin luna octombrie 1946, când i-au promis solemn că dacă va primi să lucreze cu ei, mergând în Apus, și va realiza cele propuse, îl vor pune în locul lui Petru Groza. Răspunsul a fost NU.

Într-una din zilele lui octombrie 1946, pe la orele 11,30, ancheta a luat sfârșit, fiind întreruptă chiar și fraza. I.V. Georgescu a fost condus într-o altă celulă, mai mare, cu pereții și tavanul lăcuiți cu negru. Pe jos era ciment mozaicat ca-ntr-o baie, cu gură de canal pentru scurgerea apei. În tavan era montat un bec de 500 de lumini. Prin gura canalului venea un zgomot ca de frigider. Avea, deci, în cameră instalat un microfon. Permanent era supravegheat. Camera nu avea nici o fereastră. Aerul era condiționat. Un an de zile n-a văzut lumina zilei, n-a văzut față de om, în afară de gardianul care-l păzea și avea grijă de el și vorbea românește. Atunci când, în țară, sub șenilele tancurilor rusești, se implanta comunismul, zdrobind încercările de rezistență, la Moscova, în închisoarea Liublianka, profesorul Ion V. Georgescu era zăvorât într-o cameră de supliciu, cu pereții și tavanul lăcuiți în negru, fără lumina soarelui, cu un bec de 500 de lumini pentru a-i strica ochii și sănătatea. La plimbare era scos numai în miez de noapte, pe terasa închisorii. De acolo se vedea Moscova noaptea, o mare de lumini. Iată deci programul de zi cu zi al prizonierului: în miez de noapte plimbarea, ziua prin gura de canal se auzeau tot felul de strigăte, muzică, gălăgie, un adevărat infern. Toate acestea i se aplicau în mod deliberat prizonierului pentru faptul că nu rostea alt cuvânt decât NU, răspicat. Fusese șeful Mișcării legionare în țară, un ostaș credincios al lui Horia Sima.

Din când în când, mai venea câte un ofițer în timpul plimbării pe terasă. Într-o noapte cu stele multe pe cerul Moscovei, discutând, profesorul Georgescu, la un moment dat, l-a întrebat pe ofițer:

— “Ce-ați face d-voastră dacă odată ați descoperi pe Dumnezeu după o stea, pe care acum o priviți cu atâta indiferență?”

Ofițerul s-a uitat lung la el, n-a răspuns nimic și a plecat. De atunci, n-a mai venit nimeni la el. În cameră îl chinuiau lipsa de aer, foamea, setea și neodihna. Ochii îl jenau din cauza luminii prea puternice a becului. Din când în când, gardianul, când se întorcea de la plimbare, îi dădea câte o bucată de pâine. În șoaptă îi spunea s-o mănânce repede. Mai țâșnea din când în când acea bunătate a omului de pretutindeni, fărâma din divinitatea sădită de Dumnezeu în adâncul ființei umane. Așa s-au scurs zilele anului de izolare și-n octombrie 1947, exact la aceeași oră — 11,30 — în aceeași zi, a fost chemat la anchetă, de același ofițer, continuându-se ancheta de la aceeași frază întreruptă, exact ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat. De aici se poate concluda la ce tehnică au ajuns în a distruge tot ce-i omenesc și a anula orice personalitate din om. Ne întrebăm acum, la ce au folosit toate acestea? Acum, când în Rusia Partidul Comunist nu mai are puterea. Din toată ancheta nu s-a putut ajunge la intimidarea lui Ion V. Georgescu. N-au reușit să-l condamne. I-au dat 20 de ani de lagăr, pedeapsă administrativă. După doi ani de anchete și suplicii în marea închisoare Liublianka din Moscova, Ion V. Georgescu este dus într-un lagăr de muncă din nordul Siberiei, Verhoiansk — polul frigului.

De menționat este faptul că prof. Ion V. Georgescu, în toți anii lui de pătimire în gulagul rusesc, n-a întâlnit nici un român. În așa fel a fost păzit de securitate încât nu a reușit, niciodată, să întâlnească un român. Le era frică de evadare sau răzvrătire. Pe unde s-a dus, Uhta, Irkutsk, Krasnoiarsk, Vorkuta, a muncit din greu. Ajuns la Verhoiansk, polul frigului, a fost băgat în mină. Aici n-a stat mult și a fost scos la suprafață, unde a muncit la exploatarea lemnului din pădurile Siberiei. În tot timpul lagărului, cei mai mulți cu care a stat împreună au fost rușii.

Numai după aceea chinezii. Cei mai revoltați împotriva regimului erau rușii. Ajunsese, după un scurt interval de conviețuire cu rușii, să învețe bine limba rusă. Condițiile de viață erau grele. Frigul îl chinuia greu de tot. Aici unde era polul frigului, omul nu putea să reziste mult. Cei mai mulți se îmbolnăveau de inimă. Era așa de frig, că dacă scuipai, saliva până jos ajungea ca o piatră. Pe lângă ruși și chinezi mai erau și alte naționalități, dar mai puțini. Pe cei care i-a cunoscut mai bine dintre străini erau chinezii. Se împrietenise bine cu ei. La un moment dat lagărul rămâne fără medic. Ofițerul politic, care se ocupa cu dosarele deținuților, vine la prof. Georgescu și-i spune să ia în primire cabinetul medical. El rămâne surprins, întrebându-se de ce îi cere lui lucrul acesta, când el nu este medic. Îi explică politicului acest lucru, dar nu este înțeles. Pe dosarul lui scria “doctor isteolog”. Adică, doctor în istorie și teologie. Ofițerul nici nu voia să știe de cele ce-i spune prof. Georgescu. Știa un lucru și anume că istiologia era o disciplină a medicinei. Este băgat la arestul lagărului pentru nesupunere. Cu greu scapă de acolo. În zilele acelea grele de arest, gândul lui zboară peste munți și văi, peste mări și țări, zbură cei la de acasă. Fruntea lui boltită se înnoura. Intuia că cei de acasă, din România, sunt prizonieri și maltratați. Într-adevăr, acasă era mult mai greu. Soția a trebuit să divorțeze pentru a putea crește copiii. Cu toate acestea, securitatea n-a lăsat-o în pace. Casa, care era proprietate personală, a luat-o tot securitatea. Soția și copiii au fost scoși în drum și-n casă a intrat un ofițer de securitate. Fratele prof. Georgescu ajungând colonel de securitate, prin el securitatea îi făcea tot felul de șicane soției sale. Până la urmă a fost obligată să se recăsătorească. La vremea aceea nu se mai putea afla nimic de acasă, din țară.

Dorul de țară și gerul aspru de la Verhoiansk l-au îmbolnăvit de inimă. Este internat în spital. Acolo, spitalul era improvizat într-o clădire făcută din lemn. De acum începe calvarul. Puterile începeau să-l părăsească, dorul de țară să-l usuce și gândurile să-l macine. Niciodată, el n-a reușit să-și piardă urmele în marea masă a deținuților de toate neamurile, să scape de urmărirea securității. El era, numai și numai Ion V. Georgescu, urmărit până în pânzele albe.

Viața acestui om, constituie una din marile epopei ale neamului nostru. În tot acest timp se ruga lui Dumnezeu. Iată ce mi-a declarat într-una din zile la “Noua-Culme”:

— “Măi Tase măi, ești prietenul meu și-ți mărturisesc din intimitățile mele. La vremea aceea, când mă găseam greu bolnav la Verhoiansk, mă rugam lui Dumnezeu, simțindu-L că este viu și-I cu mine. Așa mă rugam: — “Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul meu cel viu, ajută-mă, nu mă părăsi!” — M-a ajutat și am venit și-n țară, ca acum să ți le spun ție. Poate că tu le vei duce mai departe și unde trebuie.”

Dumnezeu a voit ca teologul de frunte Ion V. Georgescu să fie în același timp și un mare credincios, punându-și nădejdea în Dumnezeul cel viu. El ne îndemna să ne rugăm lui Dumnezeu cu tărie și căldură sufletească.

Să ne întoarcem la Verhoiansk, în spitalul unde I.V. Georgescu suferea și se ruga. În urma îndelungatei boli de inimă, slăbise mult de tot. Puterile începuseră să-l părăsească. La un moment dat nu mai putea nici să umble singur pe picioare. Într-o zi călduroasă de vară, bolnavii au fost scoși în curtea spitalului la soare. Era o curte mare, din loc în loc cu iarbă pe jos. L-au scos și pe Ion V. Georgescu la soare pe un petec de iarbă. Stând în șezut, se sprijinea și-n mâini. I se părea că-i mai ușor. Își dădea seama de gravitatea bolii. Starea sufletească era

în plin zbucium. Îl copleșeau amintirile, dorul de țară și de cei de acasă.

Cugetând așa, i se părea că se află la limitele condiției umane, la hotarele dintre ființă și neființă. Se producea parcă o alunecare din planul existenței, în acela al altei existențe. Conștiința lui oscila între cele două limite, atunci când cele două lumi încercau să-l atragă fiecare în inima ei:

a). o lume necunoscută, dar extrem de îmbietoare;

b). alta, în care șoaptele celor două voci se întâlneau, făcându-l să-și dea seama că mai există, deși aluneca mereu spre punctul de a nu mai fi. Sau de a fi, dar altfel decât înainte.

Acesta era mecanismul gândirii lui în momentele de odihnă pe petecul de iarbă din curtea spitalului din Verhoiansk. În clipele când cugetul lui se desfășura, el rupea cu mâna dreaptă firicele de iarbă și le ducea la gură, mestecându-le îndelungat și apoi înghițindu-le. În fața lui se afla un grup format din medicul șef și ajutoarele lui, medici și sanitari. Le arată cu mâna spre Ion V. Georgescu cum mănâncă iarba, spunându-le:

— “Vedeți voi omul acela, care mănâncă iarba? Ține cu dinții de viață. Nu va muri. Se va salva singur. Din iarba aceea culege tot felul de vitamine. Voința lui de a trăi îl va scoate din impas.”

Înțelegea acum foarte bine limba rusă. Era stăpân pe ea. După o îndelungată suferință în spitalul din Verhoiansk, se mai întreamează și-i scos din nou la muncă.

După aproape 11 ani de suferință în gulagul rusesc, în 1955, toamna vine în țară, când mai mulți români sunt eliberați din lagărele rusești.

Înainte de a pleca spre țară, prin luna noiembrie 1955, prof. Ion V. Georgescu, în mod insistent, a fost solicitat să

rămână în Rusia ca cercetător științific în cadrul Universității din Moscova. A refuzat categoric acest lucru, la fel ca în anchetele lui din 1945-1947, menținându-se pe aceeași poziție, de luptător împotriva comunismului. Deși împovărat de ani, cu fața brăzdată de suferințele anilor petrecuți în gulagul rusesc, voia și dorea din tot sufletul să-și vadă țara pe care a iubit-o cu prețul vieții lui, cu toate că această țară, iubită atât de mult, prin cei care o conduceau, îl răsplătește pe Ion V. Georgescu cu închisoarea de la Gherla, unde-și duce cu fruntea senină mai departe calvarul.

În decembrie 1957, prof. Ion V. Georgescu se eliberează de la Gherla și este trimis în com. Lătești cu domiciliul obligatoriu. Acolo, la Lătești, l-am întâlnit pentru prima dată. De atunci și până la moartea lui din 21 dec. 1976, am fost împreună.

În Lătești, așa cum am mai scris, am lucrat împreună tot timpul cât am stat în această comună. După cum iarăși am mai scris, în 12 sept. 1958 am fost ridicați și duși în lagărul de la "Noua-Culme", supranumit lagărul morții.

Aici s-a lucrat muncă silnică, de istovire și de aruncare în moarte. Foarte rar aveam momente de răgaz. Mai ales atunci când mai eram pedepsiți, ne aruncam la izolare, unde ne mai odihneam. În rest, era iadul pe pământ.

În acest iad, anul 1959, vara, s-a încercat o înscenare de evadare. Se lucra la via din Nazarcea. Prin această tentativă s-a urmărit exterminarea lui Ion V. Georgescu.

Pentru a înțelege lucrurile mai bine, vă redau mai jos tristul episod al înscenării de evadare, pe care l-am publicat în săptămânalul "Lugojul" nr. 17 din 1991.

O ÎNSCENARE DE EVADARE

Ceea ce vă istorisesc acum este un episod trist, dar adevărat.

În acea vreme, în luna iulie 1959, mă aflu la infirmeria lagărului, trăind din plin urgia și zvârcolirile celor de acolo. O bună parte din cele întâmplate este relatată și de Bucur Stănescu în bilunarul AFDPR-ului — **Rezistența** — nr. 2 din aprilie 1991, București. Pe Bucur Stănescu l-am cunoscut foarte bine. Am stat cu el în cameră la Noua-Culme. Este unul dintre ucenicii lui Lucian Blaga și Constantin Noica, bine pregătit, atât pe linia culturii, cât și pe cea a caracterului. A fost un luptător de elită în rezistența românească, cum de altfel a rămas și acum, deși este trecut de 80 de ani. A fost profesor de filozofie.

Într-o bună zi, când coloana mergea, ca de obicei, la lucru la Nazarcea, gardienii se repezeau și loveau în stânga și-n dreapta. Atunci, Bucur Stănescu, ajuns la exasperare, într-un moment de dezechilibru psihic, face un salt în afara coloanei și fuge. Se dezlănțuie într-o fugă nebună. Trece pe lângă caporal, șeful escortei, și-i spune:

— “Domnule caporal, vrea să mă bată! Eu fug de sub escortă.”

A început urmărirea. În spatele lui Bucur se auzeau pașii ostașului care-și arma pușca, pregătit să tragă. Cuprins de un fel de extaz, nemaifiindu-i frică de moarte, evadatul nu avea de gând să se oprească. Aștepta nerăbdător să simtă lovitura glonțului, aducător de liniște și pace. Ca prin vis aude o voce gătuită de emoție:

— “Domnule, nu mai fugi, că eu trebuie să trag. Nu am încotro și e păcat. Eu nu vreau să-mi încarc sufletul cu viața d-

voastră.” Lui Bucur nu-i venea să creadă. Cu toată starea lui de transă, și-a dat seama că tânărul ostaș folosea o altă limbă decât cea oficială: “Domnule”, și nu “Banditul”. Se vedea că forțele latente ale poporului român umpleau de har sufletul acestui tânăr, al satului românesc, îngrozit că trebuie săucidă. Bucur s-a oprit din fugă. Caporalul, șeful escortei, venea spre fugar, vizibil ușurat, fără să amenințe sau să înjure. Atunci, Stănescu îi spune:

— “Domnule caporal, m-ați convins, socotelile mele sunt doar ale mele și nu am dreptul să vă împovărez sufletul, nici existența cu ele. M-am oprit, dar nu mă mai duc în cordon, stau la pământ, în apropierea d-voastră.”

Caporalul i-a explicat că nu-i dă voie regulamentul să facă așa ceva, dar l-a asigurat că nu va fi bătut. Gardianul, Baspalian, uimit de comportarea lui Bucur și a caporalului, a început să lovească în stânga și-n dreapta, în rândul coloanei de deținuți, care urmăreau și ei uimiți cele ce se petreceau. Când s-a apropiat de Bucur, gardianul a început să-l înjure și să-l amenințe, repezindu-se să-l lovească. Atunci caporalul i-a explicat că deținuții sunt sub escorta lui, încheind:

— “D-voastră în interior faceți ce vreți cu ei. Le aplicați regimul dorit, dar la lucru nu aveți dreptul să-i bateți că se întâmplă ceea ce s-a întâmplat.”

Ajunși la vie, Baspalian i-a ordonat lui Stănescu să se culce la pământ. El s-a culcat, păstrându-și însă sapa. Gardianului îi era frică de sapă. Se uita pe furiș la Bucur. Dintr-un salt a fost la el. Ca o fiară s-a năpustit asupra sapei. Fulgerător, Bucur s-a ridicat în picioare, cu mâinile încheștate pe sapă. A început lupta. Gardianul era mai înalt și mai tânăr, deci mai puternic decât Bucur. Prinzând cu amândouă mâinile de coada sapei, se străduia să i-o smulgă. Lupta a durat câteva minute, dar lui Bucur Stănescu i s-a părut o veșnicie. A căzut în

genunchi și se vedea pierdut. Grăbindu-se să-i dea lovitura fatală, Baspalian a luat o mână de pe coada sapei și a prins de tăiș, fixându-l spre capul deținutului, unde voia să-l izbească. Printr-o încordare, Bucur a făcut să-i intre tăișul sapei în podul palmei, care începuse să sângereze abundant. Gardianul îl amenință:

— “Mi-ai tăiat mâna, Dumnezeu mă-ti de bandit. Ai să vezi tu la colonie.”

Apoi s-a îndepărtat de Stănescu, oblojindu-și rana cu o cârpă.

Bucuria și mândria pusese stăpânire pe Bucur. Câștigase o bătălie. Atât de mari erau stările sufletești, încât umbreau teama de ceea ce avea să urmeze. Într-adevăr, răzbunarea lui Baspalian a fost cumplită, de nedescris. În detașamentul de muncă era și profesorul Ion V. Georgescu, considerat pe atunci de securitate ca unul dintre marii comandanți ai rezistenței românești.

Ajunși în colonie, Bucur Stănescu și Ion V. Georgescu au fost scoși din coloană și duși la izolare. Profesorul Ion V. Georgescu nu făcuse nimic. Se uita și el la cele ce se petreceau. De acum începe calvarul. Securitatea se răzbună. Se ocupă până în cele mai mici detalii pentru a înscena o evadare organizată, pusă la cale de Ion V. Georgescu. Sunt duși amândoi la izolare, în celule separate și anchetați zile în șir. Au fost supuși la suplicii de neînchipuit. Ion V. Georgescu a primit 100 de lovituri la spate, până la starea de leșin. La fel și Bucur Stănescu. Securitatea voia cu orice preț să scoată un proces de organizare a deținuților de la Noua-Culme sub conducerea lui Ion V. Georgescu și o evadare în masă din lagăr. Tot corpul era numai sânge și răni. Dumnezeu l-a întărit pe Bucur Stănescu și n-a recunoscut nimic din cele înscenate de securitate în legătură

cu evadarea. Voiau să-i condamne la moarte. Bucur Stănescu și-a păstrat cumpătul. S-a menținut pe poziție, afirmând că a avut un moment de rătăcire, de groază, fugind de sub escortă. Aici este marele lui merit. Un om excepțional, de un caracter cum rar se poate întâlni. A salvat viața unui om de aleasă cultură, crescut și format de Nae Ionescu.

După toate aceste peripeții, într-un moment de disponibilitate, profesorul Ion V. Georgescu mă ia deoparte și-mi spune:

— “Ascultă, prietenul meu cel mai bun, am să-ți destăinuiesc câteva lucruri foarte importante. Să fii cu mare băgare de seamă. Dacă tu scapi cu viață din acest iad, să transmiți mesajul meu celor în drept din conducerea Mișcării Legionare. Dacă eu voi scăpa din acest infern și voi reuși să ies afară înaintea ta, atunci nu mai ai obligația acestui mesaj. Vezi tu, că securitatea este hotărâtă să mă lichideze. Le sunt incomod. Ai văzut din această înscenare de evadare, care nu le-a reușit, dar eu m-am ales cu o sută de lovituri la spate. Și acum le simt.

Ceea ce-ți spun acum este mesajul meu către Horia Sima.

— La Moscova, în 1945 luna oct. mi s-a cerut de către Beria, în cadrul anchetei următoarele:

- 1). Să renunț la Mișcarea Legionară și să colaborez cu ei.
- 2). Să merg în Occident, unde să duc o activitate de anulare a Mișcării Legionare pe plan politic și ideologic.
- 3). Să-l suprim pe Horia Sima, prin orice mijloace. În toate acțiunile mele voi fi ajutat de oameni de încredere, bine pregătiți și puși la punct cu toate problemele. Dacă voi face acest lucru, voi fi bine răsplătit.

În 1946, spre sfârșitul anchetelor, mi-au promis locul lui Petru Groza ca președinte al Consiliului de Miniștri în România.

Nu am primit acest lucru. Tu știi foarte bine toate astea din cele ce ți-am povestit până acum de când ne-am împrietenit.

4). Eu am făcut o caracterizare a Mișcării Legionare în câteva zeci de pagini bătute la mașină. A fost în cele din urmă primită de conducerea politică a securității. Am reușit să scot Mișcarea Legionară ca o mișcare democrată, cu argumente bine susținute. N-a fost niciodată nici fascistă, totalitară și nici comunistă. Este o mișcare democrată, de centru. Este o caracteristică a ființei neamului românesc. În prezent se găsește în dosarul meu de la Moscova.

Pentru mine, Horia Sima, cu toate slăbiciunile lui și cu tot omenescul din el, supus de multe ori greșelilor, este singurul care s-a dovedit capabil dintre noi toți.

Ascultându-l pe omul care i-a înfruntat pe Beria și pe Stalin, cu prețul vieții, în 1946, la Moscova, deci la ei acasă, m-am înfiorat. Îmi era teamă că nu voi fi în stare să fac acest lucru. Să duc acest mesaj, al unuia dintre cei mai mari luptători din mișcarea de rezistență din infernul roșu — Ion V. Georgescu.

Tot timpul s-a considerat un umil soldat în tranșee.

Dacă tot m-a ales pe mine să duc acest mesaj, atunci m-am rugat lui Dumnezeu să mă ajute și să mă lumineze. Să mă întărească să duc la îndeplinire această misiune. În fața lui Dumnezeu și a neamului românesc, eu mi-am făcut datoria. Acest mesaj l-am transmis exact așa cum este cel de față. Dacă n-a ajuns în mâinile lui Horia Sima, se fac vinovați cei care l-au primit de la mine și nu l-au dus unde trebuie.

De la Noua-Culme, în luna mai 1960, am fost duși la Periprava. Viața din Periprava ne-a unit mai mult, muncind tot timpul împreună. Felul cum s-au scurs zilele noastre, aici în colonie, constituie obiectul unor alte episoade.

Țin să menționez că și aici, la Periprava, Ion V. Georgescu era urmărit și anchetat de securitate destul de des. Datorită atitudinii luate de el și a sfaturilor pe care ni le-a dat nouă, celor mulți, am reușit să ne salvăm viețile, scăpând de o nouă tentativă de reeducare, ce se pregătea cu mult.

S-a eliberat în 12 sept. 1962. Noi am continuat lupta împotriva celor care voiau să instituie reeducarea până în 1963, când am reușit să-i dăm pe nebuni peste cap.

După eliberarea mea, din 6 mai 1964, am reușit să iau legătura cu prof. Ion V. Georgescu, bucurându-ne că am scăpat cu bine din infern. Ne făceam vizite la București și Lugoj.

În 17 iunie 1976, când am fost la el acasă, la București, a ținut să-mi spună multe lucruri. A fost chemat de multe ori de securitate. Ba chiar l-au și reținut câte două, trei zile. Securitatea era la curent cu vizitele noastre, unul la altul. Mi-a și spus să nu mă feresc de prietenia noastră. A declarat tot ce știa despre noi. Așa-mi explic eu acum faptul că aveam permanent un agent după mine. Asta a fost și după revoluția din 1989. Nu este exclus ca și acum, acest purtător de grijă să fie după mine. Ziua de 17 iunie 1976 a fost și ultima întâlnire a noastră. În 21 dec. 1976 a murit în urma unui atac de cord. În legătură cu moartea lui se pot spune multe lucruri. Când am fost la el, în iunie 1976, mi-a destăinuit unele lucruri care acum îmi dau de gândit. În acel an, a făcut un control medical, cu analizele respective, la Academia de Științe Medicale, unde avea o nepoată angajată. Acolo, medicul respectiv i-a spus că tratamentul care i s-a aplicat, de ani de zile, a fost greșit. I-a provocat un proces T.B.C. la fundul de ochi. Boala era destul de avansată și nu știau dacă se mai poate face ceva. Într-adevăr, nu s-a mai putut face nimic. În 21 dec. 1976 a decedat. S-ar putea interpreta că acest

tratament a fost aplicat greșit cu bună intenție de către medicul curant, care era și prof. universitar. Un mare semn de întrebare.

Ion V. Georgescu a luptat până la moarte împotriva comunismului, tot timpul de pe baricade. Niciodată n-a regretat că a mers pe acest drum, pentru ridicarea neamului românesc.

Într-o zi, mi-a declarat că dacă ar trebui s-o ia de la capăt cu viața, tot pe acest drum ar merge.

Numele lui va fi mereu pe buzele noastre. Figura lui va fi permanent în mijlocul nostru și vom striga totdeauna prezent pentru el.

Eroismul de care a dat dovadă este legendar.

DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA

Speranțele noastre de a scăpa din lagărul morții s-au înfiripat încă din toamna anului 1959, când primul lot de deținuți a plecat undeva. Nu se știa unde. Fără voia lor, chiar dacă în necunoscut se duceau, bucuria le umplea sufletul. Scăpau de Noua-Culme, iadul roșu. Am rămas noi, cei care am trebuit să mai trecem o iarnă în acest cazan smolit, iadul unde ne târam zi și noapte, orbecăind fără nici o țintă. Singura țintă cunoscută de ei era exterminarea noastră. Voiau “realizarea” a cât mai multor dispăruți.

Dacă pentru toată planeta “Pământ”, o epidemie de gripă, așa cum a fost cea de la Noua-Culme era considerată o primejdie pentru viața omului, în lagărul morții, gripa din 1959 a constituit un eveniment de mare bucurie și deplină satisfacție a conducerii, că natura le-a prilejuit o secerare în rândurile noastre, cei considerați dușmanii poporului. Aceasta era dragostea față de

om, lupta pentru mai binele omului, pe care o fluturau în toată lumea drept ultim scop și suprem ideal, capital neprețuit - omul.

Realitatea, însă, era alta. În realizarea omului nou, prima etapă o reprezenta distrugerea lui, ca ființă umană, ca entitate spirituală. Procedau la înlănțuirea lui, exploatându-l prin cele mai sofisticate metode.

Pentru ei, principiu de viață era ura, și nu dragostea. Dar, s-a dovedit că dacă dragoste nu este, nimic nu este. Omul a plătit și aici tributul lui cu miile de morți, dar n-a renunțat la lupta de apărare, de supraviețuire.

Omul urcă Golgota spre învierea lui din moarte la viață. Acesta este unicul drum spre viață veșnică, spre nemurire.

La început de primăvară, prin aprilie 1960, printre noi, cei rămași la Noua-Culme, își făcuse loc un zvon. Plutea lin peste noi vestea plecării din lagărul morții și desființarea lui. Prinsesem cu toții curaj, ca mlădițele pomilor primăvara, când seva dătătoare de viață le smulge din amorișoare, spre noi nădejdi de viață. O undă de bucurie ne umplea sufletele. Scăpăm de moarte, scăpăm de infernul roșu, ne spuneam noi în gândurile noastre. O șoaptă zbura prin colonie:

— “Măi frate, să știi că plecăm de aici, vom scăpa și asta-i bine.”

La început, totul se schița pe lumina bucuriei. Se încropeau, parcă, noi nădejdi. Prinsesem viață, ca primăvara vegetația. Ca prin farmec, totul se întorcea la viață. Așa eram noi acum. Ne apropiam de luna mai 1960, când speram să plecăm din lagăr. Unii dintre noi fixasem data plecării în mai, alții o fixaseră în luna aprilie. Și, totuși, după câte-mi aduc aminte, plecarea s-a făcut în luna aprilie 1960, cam pe la mijlocul ei.

Ca-ntotdeauna și pretutindeni pe pământ, la toate neamurile, orice acțiune secretă își are fisura ei, pe unde străpunge și se îndreaptă spre cei cărora le este destinată. Așa am ajuns și noi să știm cu câteva zile înainte de plecarea noastră. De această veste eram siguri. Bucuria era mare.

Dar... și acum, ca de altfel în orice moment din viața omului, speranța întotdeauna este secundată de deznădejde, de teamă. La noi acum, ca din senin parcă venită, bucuria plecării era umbrită de teama că ne vor duce în Rusia. Un freamăt se strecurase în tot lagărul. Dacă ne duc în Rusia, de acolo nu mai venim acasă. Pe acolo ne vor rămâne oasele. Deznădejdea plutea pe aripile morții. Freamătul bucuriei era diminuat de cel al fricii de deportare. Ne gândeam cu toții în tăcere la acel: — “Pohod na Sibir.”

Vine și ziua plecării. Eram în luna aprilie 1960. La 500 de metri de colonia noastră era halta CFR. Noaptea a fost adus un tren cu mai multe vagoane de marfă închise. Era pentru noi. Colonia prinsese viață. Furnicarul de oameni se mișca în toate părțile. Gardienii strigau la noi, înjurându-ne. Noi, în șoaptă, ne chemam unii pe alții. Peste tot un freamăt. Freamătul necunoscutului. Unde mergem? Unde ne duc? Ne duc în Rusia? ne întrebam fiecare din noi.

Era o zi cu soare, cald și plăcut pentru cei liberi, dar acum și pentru noi, care speram în mai bine. Printre noi aveam mulți oameni care mai fuseseră în Siberia ca prizonieri de război sau ostatici. Așa era și profesorul Ion V. Georgescu, despre care am mai vorbit. Tot timpul ne încuraja și ne spunea că omul trebuie să spered, să fie tare. Orice intrare are și ieșire. Vom ieși și de aici cu bine. Eu eram cu el tot timpul.

Pentru plecare, ne pregătisem bagajele, cele câteva zdrențe, gamela și lingura legate toate în pătură. Ne încolonăm,

cameră după cameră. Se formează o coloană parcă nesfârșită. Așa cum suntem, încolonați după nume, ne îndreptăm spre gară. Ne așteptau vagoanele de marfă.

Acolo, în vagoanele acelea era înghesuit cel mai de preț capital al Comunismului, OMUL.

Bietul om. Din vârful de piramidă în creația lui Dumnezeu, a ajuns la poziția de animal. Gându-mi zboară la Miron Costin, care așa a spus: — “Bietul om sub cârma vremii.”

În raiul comunist am trăit din plin acest dicton.

Încolonați, numărați și cântăriți, plecăm, deci, spre gară. Acolo, în ordinea apelului ne urcăm în vagoane. Vagon după vagon se completează și se dă, toată marfa vie, în primirea pazei, securitatea. Urați în vagoane, fiecare din noi ne căutăm un loc. Ne așezăm pe sumarul bagaj, legat în pătura jerpelită. Parcă la o comandă, toți într-un oftat exclamăm cu voce tare:

— “De acum, Dumnezeu cu noi!”

Printr-un fluierat lung, lung de tot al locomotivei se dă semnalul de plecare. Cu un zvâcnet de vagoane și cu scâncet de tampoane, de-abia, de-abia trenul se urnește din loc. Obidiții sorții, înghesuiți în vagoane, treceam prin fața coloniei, care era așezată, față de calea ferată, la vest, pe o pantă lină în urcuș. Din mersul trenului vedeam toate barăcile, defilând parcă, prin fața noastră. Lăsam în urmă o viață hărțuită, un loc de sinistre întâmplări, un loc de tribut în vieți omenești. Simțeam că nu ne vom mai întâlni cu acest lagăr al morții, cu acest infern pe pământul țării noastre.

— “Dobrotici, Dobrotici, Măria Ta, prea mulți au murit într-un lagăr din țara Ta!”

— “Adio, lagărurile flămândule, prea mulți frați ne-ai înghițit. De-acum, făcea-te-ai stană de piatră, pulbere de drumul

mare, spulberată de vânt în cele patru unghiuri ale pământului. Blăstămat să fii de neamul românesc pe vecie!”

Unde anume am plecat, n-am știut nici unul din noi. Atât doar știam, că mergem în necunoscut. De la bifurcarea liniei ferate București-Constanța, trenul nostru o ia spre nord. Printre noi, rumoare. Se aud voci deznădăjduite și cobitoare:

— “Fraților, de acum să știți că “Pohod na Sibir” este drumul nostru.”

Unii dintre noi refuzam să credem că-n lumea asta-i numai rău și bine nicidecum. Ușile vagoanelor erau bine închise. Priveam numai pe cele patru geamuri mici și cu gratii ale vagonului. N-aveam prea mult câmp de vedere și nu observam mare lucru. Totuși ne bucuram că am plecat, unde? Dumnezeu știe. Suntem în paza lui. Căutăm dialogul cu Dumnezeu, singura speranță care ne-a mai rămas.

Mergând în zăngănitul de tablă și al loviturilor de tampoane ale vagoanelor, intrăm în zona dealurilor Dobrogei de nord. Apăreau Munții Măcinului. Am uitat să vă spun că plecarea de la Noua-Culme s-a făcut dis-de-diminează tare. Cu noi aveam hrană rece, un vas cu apă și tineta pentru necesități. Ne apropiam de Tulcea. Se vedea Dunărea. Ajunși în gară, pe rând, fiecare vagon se deschide și tot așa, pe rând, ne dăm jos.

Încolonați, ne îndreptăm spre vapor. Dacă până acum unii dintre noi mai speram să nu mergem în Siberia, acum când ne-am urcat pe puntea vasului aveam cu toții credința că Siberia ne va înghiți.

Până la Tulcea am mers în simfonia roților de tren, iar de aici încolo, în simfonia valurilor Dunării. Ceea ce am observat cu toții era faptul că mergeam tot în necunoscut și de aci încolo. Se făcuse noapte de-a binelea când vaporul se lupta cu valurile. În noapte nu prea vedeam mare lucru pe malurile Dunării. Din

când în când ne mai așezam capul pe bocceaua noastră, cu gândul de a dormi, dar, ca un făcut, somnul nu se prindea de noi. Vaporul aluneca pe luciul apei, încet, încet, la vale. De la o vreme începuse să se mijească de ziuă. Una după alta, stelele dispăreau de pe bolta cerului. Se anunța o zi cu mult soare.

Iată, deci, cum, în sufletele noastre de surghiuniți, își fac loc și clipe de fericire.

Doamne, ce frumos a apărut răsăritul soarelui. Văpăile de foc ale lui se oglindeau jucăușe în apele Dunării. Era o feerie. Uitasem de-a binelea, extaziați, de faptul că eram robi. Priveam cu nesaț un răsărit de soare în Deltă.

— Minunate sunt lucrurile Tale, Doamne! Robi fiind, Tu ne-ai învrednicit cu aceste clipe de fericire. Să putem privi tot farmecul creației Tale.

Se vedeau localitățile și frumoasele coline ale Basarabiei, altădată pline de grâu și pline de dor. Acum... casele oamenilor pline de sărăcie și toate-n pustie. Cu sutele de mii, frații noștri basarabeni luaseră drumul Siberiei. Pe pământurile noastre, străinii își făcuseră cuib, cuib de cucuvele, păsări de noapte, răpitoare. Azi pretind că-i cuibul lor, câștigat cu trudă, furându-l.

Luptându-se cu valurile, vaporul nostru ajunge la un ponton, un port improvizat în deltă.

Cu amortea în oase, fiecare din noi ne dezmeticeam și ne adunam pe puntea vasului. În ordine, ne dăm jos. Acolo citim pe o tablă-indicator: "Periprava".

Ajunsesem deci în colonia Periprava. Am scăpat de "Pohod na Sibir". Ca la o comandă, toți respirăm ușurați, cu mai multă lumină pe fețele speriate. Se realizase descătușarea ființei noastre.

Încolonați, câte patru în rând, plecăm din micul port, cu boccelele-n spate, fără cadență, tropăind pe drumul uscat și plin

de praf al deltei. Suntem de acum în plină deltă, la Periprava. Și mai suntem și în apropierea vestitei păduri LETEA. După o jumătate de oră de mers, colbășiți din cap până-n picioare, la colonie.

Colonia Periprava era așezată pe un mamelon domol, ferită de inundații și de umezeala accentuată în timpul ploilor. Era un lagăr de muncă de gradul IV. Aici se muncea într-o atmosferă mai umană. Toți cei care erau aici trebuiau să muncească. Se lucra pe terenul IAS-ului din cadrul Ministerului de Interne, pe o suprafață de 10.000 de hectare.

Când am intrat în colonie, am rămas surprinși cu toții de marea deosebire dintre Noua-Culme și Periprava. Barăcile erau așezate în ordine, cu ferestre mari și luminate, fără geamuri văruițe. Deținuții, în timpul liber, se puteau plimba fără opreliște prin colonie. Nu ne venea să credem. Gardienii nu se făceau văzuți, decât numai când se făcea numărătoarea.

Dintr-o dată parcă, puhoiul libertății rupsese barajul interdicțiilor. Respiram în voie și ușurați. Năpasta terorii dispăruse. Ni se părea că de-abia acum ne mișcam și noi ca oamenii.

Din fața coloniei, spre nord, peste Dunăre, se desfășura o priveliște încântătoare. Se vedea Vâlcovul, oraș altădată al nostru, acum răpit de vecinii de la răsărit. Ne apărea frumoasa noastră Basarabie, cu sudul ei, țara cetățitorilor lui Ștefan cel Mare și Sfânt, țara plină de grâne, plină de dor.

PERIPRAVA, O RAZĂ DE LUMINĂ ÎN INFERNUL ROȘU

Așa vedeam noi, cei veniți din lagărul morții, Noua-Culme, că Periprava era ca o rază de lumină în infernul comunist. Universul concentraționar românesc, pentru foarte mulți deținuți politici, s-a încheiat cu această rază de lumină din iadul roșu, Periprava.

Dacă pentru tot ce-i în viață, din regnul animal și vegetal, delta este un rai, atunci și noi, cei veniți din lagărul morții, tot un colț de rai l-am considerat, făcând abstracție de multele neajunsuri create de cei ce ne păzeau.

Munca dusă în aer liber, la grădină, pe malul Dunării și pe nesfârșitele tarlale ale IAS-ului din cadrul MAI-ului, ni s-a părut mai ușoară în raport cu cea de la Noua-Culme, Canal, Mină și Aiud.

Ne bucuram din plin de razele soarelui din deltă, de jocul păsărilor în zbor, de zbrenguiala peștilor în apele Dunării și ale nesfârșitelor canale din deltă, de fuga rațelor sălbatice, surprinse cu puii după ele, în stufărișul des, de parfumul întinselor covoare de flori dintre canale și de pe malul lacurilor naturale din pădurea Letea, de freamătul pădurilor, asemenea celor tropicale, ale acestui frumos parc natural, LETEA.

Iată și un paradox. Realizasem atâtea clipe de fericire în Universul Concentraționar românesc.

Pășind pentru prima dată în pădurea Letea, surprinși am fost și noi, și viețuitoarele pădurii. Țâșneau care-ncotro, dispărând în desișuri. Extaziați, ne bucuram de farmecul naturii, de farmecul și perfecțiunea creației lui Dumnezeu. Iată că din nou, realizam acea fericire, așa cum spunea Nicolae Steinhardt,

în infern. Cele mai multe ocazii mi le-a oferit Periprava, în cei patru ani trăiți în deltă.

Munca se desfășura organizat, în brigăzi de lucru. Șef de brigadă era unul consimțit de noi, bineînțeles din rândurile noastre. Ajunsesem la acest consemn între noi, deținuții, ca oricare ar fi numit șef de brigadă, să lupte pentru a ne ușura viața. Eu am fost în brigada lui Petre Rebreanu, nepotul de frate al scriitorului Liviu Rebreanu. Toți ne înțelegeam foarte bine. Lucram la grădina lagărului, așezată pe malul Dunării, la vreo 5 km. de colonie. Făceam cale de o oră până la locul de muncă. Grădina avea o suprafață de 25 de hectare. Se cultivau toate zarzavaturile necesare coloniei. Preponderență aveau roșiile, ardeii și varza. Celelalte se cultivau în raport cu nevoile coloniei. De-a lungul Dunării era o dâlmă, formată de un dig făcut de oameni pentru apărarea terenurilor agricole de revărsările Dunării. Acest dig avea lățimea de 3 m. Se putea merge pe el cu mașina. De acolo, adesea ne uitam pe celălalt mal, unde se vedea Vâlcovul, oraș românesc din moși-strămoși. Puneam mâna streșină la ochi și adulmecam zarea oftând. Colț din țara noastră, ni l-au mâncat străinii. Dar... ne spuneam noi atunci, nu va trece mult și istoria ne va face dreptate. Ne vom lua pământul, care fusese al răzeșilor lui Ștefan cel Mare. Pentru care Ioan Vodă cel Viteaz a murit spintecat de turci.

Toată grădina era împărțită în parcele mari, după nevoile culturilor respective. De la Dunăre pleca un canal principal, amenajat pe un dig, care tăia grădina în două. Pe acest canal venea șuvoiul de apă și alimenta toată grădina. Din acest canal principal se desprindeau alte canale secundare, pe care venea apa pentru a iriga nesfârșitele parcele din inima grădinii, cu felurite zarzavaturi și plante, care aveau nevoie de apă în plină vară. Roșiile, ardeii și varza aveau prioritate la udat. Pe malul

Dunării mergeau, de dimineață și până la orele 12, permanent, două pompe de mare calibru, care trăgeau apă din Dunăre. Acest canal principal era construit din scânduri groase de stejar, de 5 cm, fiind mai rezistente la umezeală. Lățimea canalului era de 1 metru, iar adâncimea apei, de o jumătate de metru. Din loc în loc erau făcute punți de trecere peste canal. Se putea trece și prin săritură. Tot canalul era construit în adâncul digului care tăia grădina în două, așa cum de altfel am mai spus.

De la distanță îți făcea impresia că-i un canal săpat numai în pământ. Din acest canal principal, așa cum am mai spus, se desprindeau alte canale secundare, care plecau perpendicular de pe linia lui, în inima tarlalelor grădinii. La deschiderea fiecărui canal secundar era o ușiță care se ridica în sus ca la stavilă. Se putea regla, după cât era nevoie să dai drumul la apă. Toate canalele secundare, pe o anumită distanță, erau construite tot din scândură, ca nu cumva apa, prin presiunea ei, să facă vreo fisură în canal și să se piardă, inundând fără rost cultura. În lunile de vară, cu diminețile senine, cu albastrul cerului scânteind în soare, prevestind o căldură înăbușitoare, noi, echipa de udatul grădinii, în chiloți albi și cu sapa în mână, fiecare alergam de colo-colo, conducând apa unde și cât trebuia fiecărei parcele. Era o muncă istovitoare, dar și reconfortantă. Eram toți niște făpturi în soare, în chiloți numai și cu galenți în picioare.

De atâta soare în nenumărate zile de vară, pielea noastră se bronzase peste măsură. Mai ales eu, care de la natură sunt cam tuciuriu, arătam ca un negru. Numai chiloții erau albi pe noi. Când se murdăreau de stropitul cu noroi din canal, îi spălam și se uscau la soare, nici în jumătate de oră. Adesea, când căldura era prea mare, ne băgam în canalul principal și făceam baie. Gardianul nu ne avea treaba noastră. Stătea la umbră să nu-l ardă soarele. Se păzeau și ei mai mult de turnători. La

Periprava, de multe ori gardienii se solidarizau cu noi, împotriva turnătorilor. Periprava a făcut o notă aparte față de toate celelalte închisori și lagăre din țară.

Să ne mai întoarcem acum și la grădina noastră, colț de rai, pe malul vechiului Danubiu:

La grădină, parcelă cu parcelă, udam cu multă grijă. Eu mă nimerisem la loturile cu ardei. Dădeam drumul la apă la mai multe parcele deodată. Când ajungea apa la jumătatea plantei, închideam micul canal al parcelei cu o sapă de pământ, luat de alături, deschizând la parcela opusă a canalului. Și așa, până la orele 12, trebuia să terminăm cu udatul. După-masă soarele era prea puternic. A doua zi veneam și săpam ceea ce cu o zi înainte udasem. Cam la trei zile fiecare parcelă ajungea din nou la apă. Noi, cei care eram în această echipă, trebuia să venim și duminica la lucru, la udat. Cu adevărat, au fost momente de oarecare destindere, ba chiar clipe de fericire în timpul lucrului. Unii lângă alții, povesteam atâtea lucruri, unele chiar inedite, fără a încetini ritmul de muncă. Asta se întâmpla de obicei când pregăteam zarzavaturile pentru conserve sau pentru ambalare.

Cât lucram la conserve, nu eram opriți de la consumul lor. Puteam mânca oricât am fi dorit, cu condiția de a nu duce nimic în colonie. Cu toate acestea, am dus în colonie suc de roșii, în sticle de bere, pentru cei care erau bolnavi de colită. Era recomandat de medic și le făcea bine. Alte medicamente nu erau pentru noi. De multe ori aveam grijă să-l aprovizioneze pe Ion Udrea, învățător în Caransebeș, un bun prieten și coleg.

Programul de lucru începea cu noaptea în cap. Deșteptarea suna la ora patru dimineața. Ne sculam repede și ne pregăteam. Cafeaua cu o bucată subțire de pâine o luam aproape din mers. Cu asta lucram noi până la orele 13, când ni se aducea masa la locul de muncă. În jurul orei 5, ne găseam încolonați,

brigadă după brigadă, cu apelul făcut și gata de plecare. Ajunși la grădină, încadrați de ostașii de pază, ne așezau pe un singur rând, fiind luați în primire de gardianul cu grădina. Inginerul Savu, deținut și el, ne repartiza la lucru. În fiecare seară își făcea planul pentru a doua zi. Stăteam în cameră cu el și cu unchiul meu, Petru Berzescu, care lucra la grajd. Avea o căruță în primire. O ducea foarte bine. Era în elementul lui. Ne întâlneam seara în cameră. Cu noi în aceeași cameră mai era și Constantin Pascu. Seara, de multe ori, Pascu se ducea la patul lui Savu, unde legau lungi discuții. Au fost colegi de an la facultatea de agronomie. Fiind și eu pe aproape cu patul, adesea luam și eu parte la aceste amicale discuții.

Uica Pătru mai primea de acasă și pachet. Deci avea și legătură cu familia, într-un fel oarecare. Eu însă nu mă bucuram de acest drept.

El se scula la ora 3 dimineața pentru a pregăti caii și căruța. Era pe postul de conductor de căruță. După el venea un soldat în colonie, care-l și escorta. Fiecare căruță era dată în primire unui ostaș care răspundea de om și căruță. Erau bine organizați în desfășurarea muncii de conductori de căruțe.

Trecut-am amândoi, prin ciur și prin dârmon, dar nu ne dam bătuți. La înfățișare, nu mai arăta așa de slăbit. Se întremase. Mâncarea era suficientă. Lotul de parcare al căruțelor fiind aproape de bucătărie, primeau mâncarea pe săturate. Dreptul comun, care lucra la bucătărie, nu voia să mănânce de la cazan. Așa că porțiile lor de mâncare le cedaseră conductorilor noștri de la căruțe. De la el din pachet nu mai putea să mănânce. Astfel se face că eu și Costică Pascu, mâncam din pachetul lui. Se bucura când îi spuneam că am umblat la provizii.

Erau peste zece căruțe. Mergea acest convoi de căruțe prin toată delta. Adeseori se duceau și până-n inima pădurii,

bucurându-se de farmecul ei, după lemne de foc pentru nevoile coloniei.

La grădină, după ce ing. Savu ne repartiza pe toți la locul de muncă, noi ne vedeam de ale noastre până la ora mesei. Pentru masă aveam la dispoziție o oră. Cei care eram în echipa de udat, în zilele de ploaie, executam alte lucrări. Sub ochii noștri, grădina cu fiecare zi ce trecea lua altă înfățișare, soarele deltei smulgea plantele din pământul bogat și le înălța cu frunțile spre cer. De multe ori noi, cu ochii pierduți în zare, cu sufletul ademenit spre zări senine, cu gândul în zbor peste munți și văi, în spațiul mioritic, ne uneam cu cei de acasă, mamă, tată, soție, copii, frați și surori. Cu lacrimile înecate în noi, încheiam șirul vedeniilor dragi cu bunicii, cei care-i mai aveam.

Eram în plină vară a anului 1960. Veniți de la Noua-Culme, am reușit, în bună măsură, să uităm de cele îndurate în trecutul atât de apropiat. Totuși, la locul de muncă ne mai confruntam și cu rânjetul sau bruscatul în surdină al unor gardieni, care făceau acest lucru cu pasiune.

În anul 1961, vara, s-a înființat o bibliotecă pentru noi. Deși nu prea aveam timp de ele, am reușit să luăm cărți și să ne bucurăm de ele, după o atât de îndelungată vreme. Se mai strecurau din când în când și ziare. De la orele 17, când veneam de la lucru, și până la orele 21, când suna stingerea, mai încercam să citim. De fiecare dată când luam cărți pentru mine, luam și pentru unchiul meu Petru Berzescu. Îi plăcea să citească.

Fără doar și poate, cărțile au fost anume selecționate pentru noi. Aproape toate erau teziste și-n sprijinul ideologiei comunist-atee. S-au mai strecurat printre ele și cărți bune, dar puține. În planul lor, prin înființarea bibliotecii, ținteau la pregătirea terenului prielnic declanșării unei reeducări gen Pitești. Poporul nostru are o zicală cu multă înțelepciune în

conținutul ei: — “Unde dai și unde crapă.” Timpul a dovedit că, într-adevăr, acțiunea întreprinsă în vederea reeducării, fără voia opresorilor noștri, a crăpat unde ei nu se așteptau.

Munca în colonia Periprava se desfășura în cinci puncte de lucru:

1). CONSTRUCȚII. Aici era o brigadă formată din specialiști în zidărie și dulgherie. În această brigadă lucrau în jur de 100 de oameni. Se construiau case pentru paza coloniei și noi barăci pentru deținuți.

2). GRĂDINA. Pe malul Dunării se întindea locul grădinii, de 25 hectare, unde lucra o brigadă formată din 100 de oameni.

3). CÂMPUL EXPERIMENTAL. Aici lucrau mai puțini oameni, cam în jur de 20, conduși de ing. Constantin Pascu. În această brigadă am lucrat și eu un timp destul de îndelungat. Era la o distanță de cel puțin 15 km. de colonie, spre Sulina. Până acolo se mergea cu remorca.

4). CULTURA MARE. În cadrul IAS-ului. M.A.I. lucrau miile de deținuți din Periprava. Aici a fost calvarul. Atunci când nouă, celor ce lucram la grădină, Periprava ni se părea o rază de lumină, celor ce lucrau la Cultura Mare li se părea un iad această colonie. Și pe bun drept așa și era, iadul pe pământ. Am avut și eu parte de el. Împreună cu uica Pătru, am lucrat la culesul porumbului. În spatele nostru, haita de nebuni, cu parul în mână, ne mâna ca pe vite la lucru.

5). ATELIERELE DIN COLONIE. În interiorul lagărului erau mai multe puncte de lucru: cizmăria, croitoria, fierăria, tâmplăria, tapițeria, uzina electrică, grajdurile și întreținerea curățeniei în colonie.

În aceste puncte ne desfășuram noi, zi de zi, munca noastră cea de toate zilele.

Din cele descrise până acum am putea spune că, în lagărul din Periprava, munca se desfășura într-o notă aparte. Se aplicau două regimuri de muncă:

a). Regimul drăcesc. În cultura mare a IAS-ului, sub biciul și înjurăturile gardienilor. De câte ori munceam la cultura mare, trăiam clipele de iad de la Noua-Culme și Aiud. Aici lucrau 90% dintre deținuții coloniei. Niciodată nu mi-am putut explica această mare diferență de comportament al pazei la locul de muncă. În timp ce, în colonie, după ce veneau oamenii de la lucru, toți se bucurau de același tratament.

b). Un regim mai blând. La toate punctele de lucru din colonie, afară de cultura mare, munca se desfășura în condiții mai bune.

Așa se face că cei care au lucrat numai în cultura mare, n-au să înțeleagă niciodată că Periprava a fost și o rază de lumină, dar pentru unii numai. Pentru ei însă a fost tot timpul un iad.

Seara, când ne întorceam în colonie, eram dărâmați. Bălăbănindu-ne, de-abia ne târam la baraca noastră, unde, așezându-ne pe pat, ni se părea că ne ducem cu pat cu tot în fundul pământului. Așa eram de obosiți în zilele când lucram la cultura mare.

Cu totul altfel era la grădină. Se muncea în mai multă liniște și pace. De multe ori interveneau ostașii din cordonul de pază. Șeful escortei era mereu în mijlocul nostru. Nu permitea nici o ieșire a gardienilor, precizându-le că la locul de muncă ei răspund de pacea și liniștea din timpul lucrului. Aici, la grădină, muncind și glumind, frunțile se înseninau, oamenii uitând de starea în care se găseau. Cea mai plăcută muncă era la început de toamnă. Atunci începea recoltatul produselor grădinii. Rând pe rând, după cum se coceau, le strângeam. Se făceau stive mari de varză, aproape de dig, în dreptul pontonului, de unde erau

încărcate în șleपुरi încăpătoare și transportate în țară, la locurile de desfacere. Făceam și stive de ardei, de toate soiurile. Îi alegeam pentru noi, cei mai frumoși și-i mâncam. Nu ne oprea nimeni. Roșiile, de asemenea, le recoltam și le depozitam în căzi mari. De aici se alegeau pentru bulion și pentru pastă de roșii. Erau trei cuptoare cu cazane mari, unde se fierbeau bulionul și pasta. Cei care lucrau în echipa de conserve, aveau la dispoziție ce era mai bun.

Așa se scurgeau zilele, și cu bune, și cu rele, iar noi uitam adesea unde ne găseam. La vreme de zakuskă, având la dispoziția noastră uleiul și sarea, gardienii însărcinați cu supravegherea noastră au ajuns să se împrietenească cu noi. Fiecare din ei avea câte o gamelă de zakuskă. O mâncau cu multă poftă. În acele clipe, surprindeam omul din ei. Atunci ne considerau semenii lor. Între patru ochi, se destăinuiau că s-au săturat și ei de hăituială, dar nu aveau ce face. Erau amenințați cu închisoare. În simplitatea lor, se supuneau orbește dispozițiilor satanice. În timpul cât gardianul își înfuleca zakuska, noi îl păzeam să nu fie surprins de colegul lui, celălalt gardian, Nu era nici un fel de dragoste între ei. Se urmăreau și se vânau unul pe altul ca fiarele din pădure. Se reclamau unii pe alții politicului și comandantului coloniei. Aici am sesizat cel mai bine lupta care se ducea între ei, cei care formau grupul de pază și cei din administrația lagărului. Erau împărțiți în două tabere:

— Comandantul cu o parte din ofițeri și gardieni, de o parte, iar Comandantul ajutor, ofițerul politic și alți gardieni, de cealaltă parte.

În brigada de construcții, munca se desfășura după un program bine stabilit. Se realizase o comuniune sufletească între muncitori. Șef de brigadă era Ion Murariu, din Oloșag, aproape

de Lugoj. A făcut parte din grupul de rezistență din partea Clujului - Ardealul de Nord - condus de Aurel Călin. A fost trimis în Banat pentru a lua legătura cu grupul de rezistență de aici, cu Spiru Blănaru. A făcut școala de ofițeri în Germania. În lupta de rezistență a fost unul din marii luptători împotriva comunismului.

La câmpul experimental se muncea în condiții cu totul diferite de celelalte puncte de lucru. Aici era o adevărată oază a păcii și a liniștii, atât de mult râvnită de noi în deșertul comunismului. Nu era nici un gardian cu noi. Ne purta grija numai caporalul, șeful de escortă și pază. Ei nu mai aveau treaba noastră până când venea timpul de plecare la colonie. Lucrările erau conduse de ing. C-tin Pascu din Timișoara. Din partea MAI-ului, cel care răspundea de toate lucrările de aici era un inginer agronom de la București. Era cercetător științific din cadrul Academiei Științelor Agricole de la București. Avea multă putere și influență în Ministerul Afacerilor Interne. Ne-a creat cu adevărat un mediu plăcut de muncă.

Se cultivau tot felul de culturi, urmărindu-se în mod științific evoluția plantelor până la maturitate. Toate rezultatele se înregistrau într-o condică. Observațiile acestea se făcea cu multă precizie și minuțios. Atunci când nu era nevoie de 20 de oameni la lucru, o parte din noi ne întorceam la grădină, de unde venisem.

De multe ori venea la grădină unchiul meu Petru Berzescu, cu căruța, pentru a transporta produse din grădină pentru bucătăria coloniei. Atunci aveam grijă și-l aprovizionam cu de toate, mai ales roșii și ardei. Le puneam în lada de sub șezutul căruței. De-abia îl așteptau colegii lui de la grajd, să vină cu roșii și ardei.

Când ne întâlneam în colonie și aveam un pic de răgaz, îmi povestea despre plimbările lui cu căruța prin pădurea LETEA. Nostalgic, cu ochii scrutând parcă necunoscutul, îmi spunea că de multe ori îi venea să se dea jos din căruță, să-și rupă o frunză din copac și să doinească din ea, așa cum făcea odinioară, când era tânăr fecior, prin pădurea dealului Poieni de la Teregova. Copil fiind, și acum parcă-l aud cum cânta din frunză. L-am iubit tare mult pe uica Pătru. Când doinea el, răsuna pădurea, îngânându-l în ecouri până departe, departe, peste văile împădurite. Se auzea până-n Tomnacica, loc de amintire al luptelor încrâncenate împotriva comunismului. Loc de amintiri acum, al doinelor cântate din frunză și al vâjâitului gloanțelor din pistoalele mitralieră.

Eram amândoi, unchi și nepot, în aceeași cameră, unde numai noaptea ne vedeam de cele mai multe ori. Acum, Dumnezeu l-a luat la el, în rândul dreptilor, pe data de 11 decembrie 1995. În anul acela, în ziua de 29 iunie 1995, fusesem la el la Potoc, anume pentru a-l îmbrățișa și săruta de ziua lui, a Sfinților Petru și Pavel. Era o zi de vară, cald și cu mult soare. Și bucuria ne-a fost atât de mare că, la început, când ne-am văzut, parcă amuțiserăm amândoi. Numai ochii vorbeau, scăldați în lacrimi. La cei 85 de ani ai săi, începuse să-mi povestească din aducerile aminte de anii de încercare în luptele grele cu arma în mână, de Pietrele-Albe, când, sub comanda lui Spiru Blănaru, împreună cu fratele său, Ion, a luptat împotriva comunismului, fiind încercător la mitralieră. Îi rămăseseră în suflet și-n minte cadenta gloanțelor de mitralieră și glasul ferm al lui Spiru.

Cât despre pădurea Letea, îmi aduc aminte de timpul când, într-o echipă, am fost duși la tunsul oilor, pe la sfârșitul lunii mai 1961, la pădurea Letea. Acolo, în marginea pădurii, era săivanul coloniei. De dimineața, ziua se arătase de tot frumoasă,

ca o zi de vară. Cerul era atât de senin și de un albastru limpede, limpede și poleit cu aurul razelor de soare, de parcă raiul coborâse asupra-ne. Cânta în noi tot farmecul pădurii.

Ne ancoram în ideal, în visul omului de a realiza îndumnezeirea, așa cum ne spune atât de convingător părintele Dumitru Stăniloae.

Întorcându-ne la oile noastre, pe rând, una câte una, le aduceam la tuns. Mănuind foarfecele, tundeam cu multă grijă, să nu tăiem blândul animal, care nu știa să strige. Mireasma pădurii ne îmbăta, ciripitul păsărilor ne încânta, soarele cu binefăcătoarele lui raze ne încălzea și ne tămăduia, întărindu-ne. Ne simțeam bine. Așezați în genunchi pe covorul de iarbă, încălzit de raze, lucram de zor să terminăm tunsul oilor. După operația tunsului, fiecare oaie se scula scuturându-se parcă de o nesuferită greutate. Era acum mai liberă, mai ușoară și respira în voie.

Spre asfințit de soare am terminat cu tunsul oilor. Remorca ne aștepta. Cu regretul în suflet că vom părăsi frumosul loc, colț de rai, pădurea Letea, ne urcăm toți în remorcă. Pe înserate ajungem la colonie.

În interiorul lagărului, munca din ateliere era mai puțin plăcută și de tot plictisitoare. Mereu aceiași oameni, aceleași locuri, aceeași panoramă. Se legaseră oamenii de meseria lor, de truda lor.

Acea rază de lumină, Periprava, despre care am încercat să vorbesc, încetul cu încetul aluneca spre asfințit. Cerul începuse să se întunece. Oameni și locuri se învolburau parcă. Vântul rece al încleștării prinse să bată de la răsărit. Să ne pregătim de o nouă luptă.

Nori negri se adunau deasupra Peripravei.

STUFUL DE LA PERIPRAVA

Noi, cei de la Noua-Culme, ajunși la Periprava, credeam cu adevărat că viața noastră a luat alt drum, drumul spre libertate. Am cunoscut numai aspectul pozitiv. Ca-ntotdeauna, când ai în față două lucruri rele, cel mai puțin rău devine bun. Așa și noi, când am pășit în colonia asta din adâncul deltei, ni s-a părut un colț de rai în imensul infern al comunismului. Deși robi, minunile naturii ne înălțau spre lumină. Uitam de hămăitul de zi cu zi al gardienilor. Toate se derulau ca-n lumea basmelor și a legendelor. Visam, așteptând și noi un Făt-Frumos, biruitor al zmeului din poveste. Speram și, sperând, trăiam.

O dată cu iarna, noi, cei veniți din lagărul morții, ajungem acum să cunoaștem o altă față a coloniei din Periprava. Partea rea ne apare în toată goliciunea ei. Cei care au avut ghinionul de a fi trimiși la stuf, în mijloc de ape, au cunoscut iarăși lupta cu moartea. De data aceasta, eu am avut norocul de a rămâne în colonie. În schimb, a căzut pacostea pe capul unchiului meu Petru Berzescu. A muncit din decembrie 1960 și până la 1 aprilie 1961.

Cei rămași am fost mai liniștiți. Lucram în jurul coloniei, la întreținerea silozurilor de produse agricole, la degajarea lagărului de zăpadă și la menținerea curățeniei în interior. Gardienii nu se prea omorau cu grija noastră.

Toată atenția era îndreptată spre stuf. Gardienii cei mai înrăiți erau la acolo. Așa era la stuf, ca și-n viață, un rău nu vine singur. Tărăște după el un al doilea rău. Nu ajungeau condițiile precare de viață, se mai adăugau și hăituielile gardienilor.

În toamna anului 1960, în țară s-au făcut multe arestări în rândul țărănimii. Toți cei care s-au opus colectivizării au fost

arestați. Procesul colectivizării trebuia să fie încheiat până în 1961. Pentru realizarea lui, statul comunist a înlăturat toate obstacolele. Țăranul român, prin instinctele lui de proprietate, s-a opus acestui proces. Au fost aduși la Periprava câteva mii de olteni din Dolj și Mehedinți. N-au voit să intre în colectiv. Printre ei era și un inginer agronom, Savu pe numele lui. Fusese directorul Câmpului Experimental de la Fundulea. Am stat cu el în cameră la Periprava. A fost acuzat de pactizare cu țăranii. Cu experiența lui de om de știință și de cercetător, ne-a fost de mare ajutor nouă, celor din Periprava. Conducea grădina coloniei, de 25 de hectare. Pe vremea aceea, comandat al coloniei era colonelul Gheorghiu, după câte îmi aduc aminte. Un om cu mai mult bun simț, fapt care a contribuit la înlăturarea lui din acest post de conducere extrem de repede. Romulus Proistăsescu, deținut și el, fusese coleg de clasă cu col. Gheorghiu la liceul din Ploiești. Așa am ajuns să cunoaștem și noi gândurile lui. Adeseori le spunea gardienilor:

— “Măi, să vă purtați bine cu acești oameni, că mâine vor pleca de aici și vor ajunge să conducă această țară. Ei nu sunt vinovați cu nimic de ceea ce îndură pe nedrept aici în colonie.”

Această părere i-a fatală: a dispărut de la conducere.

Să ne întoarcem la oltenii noștri, cei care au umplut până la refuz colonia și cei care au împânzit marile întinderi de stuf în timp de iarnă. Toți cei care au muncit la stuf au fost cazați în bacuri, anume amenajate. Bacul, fiind construit din tablă groasă de metal, nu era bun pe timp de iarnă să locuiești în el. Nici vara nu se putea locui. Vara se încălzea peste măsură, iar iarna se răcea foarte repede.

Ca să înțelegeți mai bine condițiile precare în care s-a lucrat în tot timpul campaniei de recoltare a stufului la Periprava, vă redau câteva pagini din Cătălin Ropală:

— “Bacul era un șlep metalic afectat în mod obișnuit transportului cerealelor și care fusese amenajat pentru cazarea noastră. Când spun amenajat sunt îndatoritor, fiindcă în afara unei sobe improvizate în străfundurile sale erau instalate paturile în trei rânduri suprapuse într-o întunecime totală, fără nici o instalație electrică. În această burtă metalică urma să fim adăpostiți în cursul nopții pe toată durata campaniei. Soba era improvizată ad-hoc, iar combustibilul era tot stuful, în limita celui pe care puteam să-l sustragem din necesitățile bucătăriei și ale spălătoriei improvizate. În burta bacului unde erau instalate cele trei rânduri de paturi suprapuse se cobora pe o scară, aproape verticală și numai aceia care au trăit în aceste condiții au realizat echilibristica la care erau supuși deținuții de serviciu care trebuiau să evacueze tinetele și să aducă hrana. Pentru a ilustra condițiile noastre de viață este nevoie a aminti niște detalii fără de care imaginea nu ar putea să capete un contur real: tinetele erau niște ciubere ale căror extremități erau prevăzute cu două orificii-ureche prin care se trecea un băț pentru a fi purtate; la cei peste 300 de inși pe care îi adăpostea închisoarea improvizată, aceste recipiente erau insuficiente, mai ales din cauza efortului fizic și a frigului din încăpere, erau folosite în timpul nopții de nenumărate ori, astfel că în genere erau pline ochi. Urcarea pe această scară verticală se făcea printr-o procedură sui generis, în care unul din cei ce manipulau recipientul urca câte o treaptă sprijinindu-se de rampă, iar colegul său își sprijinea prăjina pe umăr ca să poată asigura, cât de cât, orizontalitatea ciubărului, pentru a nu fi împrorșcați de conținut. Urcarea scării trebuia să se petreacă într-un ritm lent, ori aici timpul era foarte scurt, ieșirea de la lucru fiind în mod general planificată pentru ora 5 dimineața. Deșteptarea se dădea la ora 4 dimineața, iar timpul rămas

disponibil pentru hrană era cât se poate de aglomerat. În campania stufului nu erau prevăzute decât două mese: masa de dimineață, care de fapt constituia prânzul, fiindcă pe de-o parte plecam la lucru, iar pe de altă parte, teoretic, trebuia să ne ajungă cel puțin 12 ore, până la masa de seară, care consta numai din cafea și pâine.

Desigur că e greu să-ți imaginezi cum se putea derula pregătirea mesei pentru 300 de oropsiți, cum puteam împărți pâinea în 8 porții egale, fără să avem cuțit, cum puteam înfuleca în grabă cele 2 feluri de mâncare și toate aceste pe întuneric? De fapt nu eram complet în întuneric; a fost suficient să apară primul "lămpaș", ca în curând tot acest decor dantesc de întuneric și frig să fie populat cu licurici. Un lămpaș era confecționat dintr-un borcan de sticlă ca de iaurt pe care plutea o feștilă muiată în gaz, susținută la suprafață pe o surcea, mai rar pe o bucățică de plută, ceva în sensul unor candelă primitive. În străfundurile nepieritoare ale bacului, acele luminițe firave imaginau un straniu decor de înviere. Nu trebuie să uităm că aducerea mâncării de pe pământ, unde se găsea bucătăria, trebuia neapărat să urmeze coborârea pe scara verticală urmând aceeași procedură ca și urcarea tinetelor. În interior toți erau echipați cu galenți de lemn, un fel de sandale romane primitive și originale, confecționate din tot felul de scândurele sau deșeuri de lemn, iar în locul curelușelor figurau sfori încrucișate. Picioarele încălțate în acești galenți dădeau o siguranță extrem de precară, mai ales din cauza lunecușului cauzat de mătza noroioasă de pe pardoseală. Desigur că treptele scării aveau și ele un strat gros de noroi de unde trebuia să faci un efort ca să poți să-ți eliberezi piciorul în timp ce urcai. De multe ori, efortul făcut ducea la desprinderea neașteptată din clisa noroioasă, astfel încât galențul făcea un

salt în formă de arc, aterizând în ciubărul cu mâncare, dar nimeni nu avea timp să se mai oprească din cauza acestei întâmplări.

Ni se distribuise fiecăruia un echipament specific muncii ce urma să o execute: aveam un costum-pufoaică format din veston și pantalon, pe cap aveam o căciulă cu clape pentru urechi, așa cum purtau de altfel și milițienii și localnicii și sentinelele, iar în picioare opinci de cauciuc. Din opinci și peste pantaloni trăgeam "ciulcii", un fel de ciorapi de cauciuc care se ridicau peste genunchi (asemănându-se cu botforii ce constituiau echipamentul de gală al Escortei Regale pe vremea când executam serviciul militar). Ciulcii erau impregnați de noi cu săpun la cusăturile din spate ca să nu pătrundă apa și erau asigurați ca să nu alunece în jos prin niște legături împletite din papură. De ciorapi nu putea fi vorba, de multă vreme ciorapii cu care fuseserăm arestați se tocaseră. Protecția picioarelor contra înghețului era asigurată de clasicele obiecte cazone pe care le confecționam distrugând dosurile de pernă din echipamentul patului de dormit.

Când apăream în front aliniați pentru a pleca la lucru, aspectul nostru nu era jalnic, ci mai mult trufaș: clapele căciulii erau lăsate peste urechi și peste sprâncene. Nu ni se zăreau decât ochii care luceau în întuneric ca ai lupilor. Vestoanele erau scurte și aproape ajungeau ciulcii, iar nojițele de papură împletite peste gambe ne dădeau un aspect războinic, asemănându-se cu vechii cruciați din Evul Mediu. Pufoaicele aveau impregnat pe spate un mare C.R.; când ne-am primit pufoaica, în naivitatea mea am crezut că am de-a face cu o organizare perfectă în care fiecare individ avea impregnate inițialele numelui său.

Curând m-am lămurit că C.R. înseamnă contra revoluționar și trebuia să ne despartă de D.C. pe care îl purtau deținuții de drept comun care lucrau pe alte bacuri.

Ni s-au distribuit tarpanele, uneltele care serveau la recoltarea stufului; tarpanul era un fel de seceră ascuțită, prelungită cu un băț de circa un metru. Tehnica recoltării era, în principiu, foarte simplă: cu mâna stângă cuprindeai un mănunchi de tulpini de stuf, iar cu dreapta sprijineai tarpanul pe luciul gheții și printr-o singură lovitură circulară (ca la coasă) desprindeai tulpinile. Tulpinile astfel tăiate se rânduiau în ordine pe gheață și când erau de dimensiunile unui maldăr se legau printr-o funie confecționată tot din stuf, dar din cel mai fraged care nu ajunsese încă la maturitate.

Toată tehnica recoltării stufului era prevăzută numai pe anotimpul de iarnă, când temperatura scăzută prezuma înghețarea bălții. Nenorocirea era că, deși temperatura era de câteva grade sub zero, stuful forma un fel de protecție, astfel că balta, chiar dacă avea un strat de gheață la suprafață, nu avea rezistența ca să suporte greutatea omului. Vântul nemilos al deltei nu ne cruța; el se infiltra prin pufoaicele subțiri, iar noi, bieții lucrători stuficoli, eram aproape înghețați. Singurul remediu era mișcarea, mișcarea haotică și continuă pentru a nu degera. Din capul locului, brigadierul civil, Vanea, un lipovean uriaș, ne-a făcut cunoscută tehnica secerării stufului; la început, ca niște ucenici necunoscători, ni s-a părut că munca va fi aspră, dar bărbătească și că prin inventivitatea deținutului politic vom găsi noi metode pentru ușurarea muncii noastre. Surpriza s-a produs în prima zi de muncă: gheața ceda pe toată întinderea suprafeței, astfel că ne-am trezit în apă până la brâu. Ca la comandă, am părăsit cu toții locurile de muncă refugiindu-ne pe un teren solid, atitudine ce nu era prevăzută în

regulamentele coloniei de muncă. Dacă pentru încălzăminte găsisem imediat antidotul schimbând puful de stuf din opinci ud cu praf uscat, pentru pufoaicele îmbibate de apă nu exista remediu: trebuia să le purtăm ude pe noi și numai vântul le mai putea zvânta la suprafață. La refuzul nostru de a intra în apă am fost aliniați ca într-un pluton de execuție, iar în fața noastră santinelele și-au încărcat armele și puștile mitralieră așteptând numai semnalul pentru a deschide focul. Personal, niciodată nu am crezut că acest ordin poate fi dat, dar în acel moment mi-era perfect indiferent dacă acest ordin va fi dat sau nu. Nu am auzit ordinul “Foc” fiindcă acest ordin nu s-a dat, nimeni neputându-și asuma răspunderea secerării a 300 de vieți omenești. A urmat o lungă tocmeală, cu argumente pro și contra, iar Vanea, brigadierul civil, ne-a mângâiat arătându-ne că și lucrătorii civili lucrează în aceleași condiții. Am cedat și rezultatul a fost că ne-am semnat singuri sentința, fiindcă în aceste condiții, a trebuit să rezistăm trei luni. E drept că pe parcurs cam 5% din efectiv s-a prăbușit plecând pe drumul fără întoarcere.”

Fragment din articolul *Campania de recoltare a stufului la Periprava*, pag. 169-175, de Cătălin Ropală, publicat în “Din documentele rezistenței” nr.6/1992 — Arhiva Asociației Foștilor Deținuți Politici din România

Seara, când se întorceau, rebeșiți de frig, uzi până la piele, nu știau ce să facă mai întâi. Se schimbau de hainele ude, atârându-le de pat, apoi, care reușeau, se apropiau de cuptor să se încălzească. Aerul devenea încărcat de vapori de apă, sufocant și rău mirositor. Se trezeau la un moment dat ca-ntr-o baie de aburi. Cuptorul se încălzea prea tare. Pereții bacului, fiind din metal și fiind complet în apă, țineau rece. Cei care erau

lângă sobă se supraîncălzeau, iar cei de pe margini resimțeau frigul. Lumina din cameră era slabă de tot. Mulțimea aceea de licurici, formată din lămpașele improvizate, nu putea să lumineze cum trebuie. Totul se făcea pe băjbâite. Curând s-au declanșat bolile. Cei tineri au rezistat mai mult, cei bătrâni și slabi adesea plăteau cu viața. Noaptea, în încăperile bacului, se producea un alt fenomen. Încăperea se umplea de aburi. Se trezeau oamenii cu broboane de transpirație și roind pe spate și pe față. Cu gurile căscate, căutau aer curat. În concluzie, ziua umezeala pătrundea din afară spre corp, iar noaptea pornea din interior spre afară. Și-ntr-un fel, și-ntr-altul, ei tot uzi ajungeau.

Cum spuneam, în toamna târzie a anului 1960 au fost aduși la Periprava câteva mii de olteni. Toți au plecat la stuf. Stăpânirea voia să scape de ei. Din decembrie 1960 și până în aprilie 1961 au murit foarte mulți dintre ei. Nu erau obișnuiți cu hărțuielile ca noi, cei care aveam la ora aceea peste 10 ani de temniță. Au căzut ca spicele de grâu înaintea coasei. Aripa morții îndolia și colonia Periprava, care era considerată ca o oază în deșertul comunist. De-abia așteptam ca oamenii să se întoarcă de la stuf ca să vedem cine a scăpat cu viață. Mă gândeam la uica Pătru. Îl știam slăbit încă de la Noua-Culme.

O dată cu vestitorii primăverii, ghiociei, cei de la stuf, cei care au mai rămas în viață, s-au întors în colonie.

În barăcile oltenilor, din puzderia de oameni din toamnă, acum vedeam rândurile rărite.

Inginerul Sava, care venise din mijlocul lor, îmi spunea:

— “Au murit mulți, că prea au fost curați la suflet. S-au dăruit jertfei cu totul.”

Eram în 1961, anul speranței noastre, al celor cărora li se împlineau anii de lagăr, trei la număr. În 12 septembrie trebuia

să ne eliberăm. Dar n-a fost să fie așa. Aveau să ne prelungească pedeapsa cu încă trei ani, deci până în 1964.

După un an de lagăr, oltenii noștri s-au acomodat cu Periprava. Nu se mai deosebeau de noi, cei vechi și căliți în focul iadului. Pe fețele lor se citea dezolarea, dar și înverșunarea. Nu se puteau împăca cu gândul că le-au luat pământul și libertatea.

NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI FENOMENUL PERIPRAVA

Periprava. Nume intrat în istoria universului concentraționar din România comunistă. Locul unde atâția au pățimit și au murit.

Spre sfârșitul anului 1961, cam prin luna septembrie, spiritele începuseră să se agite prin colonie. Gardienii începuseră să se facă tot mai des văzuți printre noi. Bruscări, înjurături. Unii din foștii gardieni, mai blânzi, nu-și mai făceau apariția printre noi. Se distingea tot mai insistent pe buzele noastre, sinistrul cuvânt — reeducarea.

Până atunci, toți care își ispășiseră anii de lagăr erau eliberați la termen, fără excepții. Celor mai mulți dintre noi le expirau pedepsele la aceeași dată, eram un lot de 121 de oameni, cel mai numeros lot din tot lagărul. În 12 septembrie 1961 trebuia să fim puși în libertate. Ne-am pregătit din vreme. Aproape că ne luam rămas bun de la cei mai apropiați. Ne luam angajamentul de a comunica celor dragi, familiilor lor despre ei, cei rămași, că sunt bine și sănătoși. Din timp m-am pregătit să mă despart de uica Pătru, fratele tatălui meu. El avea 6 ani de lagăr. Trebuia să mai rămână încă 3 după mine. Era bucuros că

vor fi anunțați ai lui, de la Teregova, despre el. Mie îmi părea rău că-l las în urmă. Ziua mult așteptată a sosit. Era 12 septembrie 1961. Nici o mișcare prin colonie, nici un nume strigat. Ce se întâmplase? ne întrebam noi, cei în cauză, cu inima cât un purice. Spre seară, pe la orele 4 după-masă, un ofițer cu lista în mână anunță 20 de oameni din lotul nostru. Altă listă n-a mai urmat la rând. Am tot așteptat noi, dar nimic la orizont. Noianul de întrebări se bulucea în capul nostru, fără răspunsuri. Ce-o fi? Nimeni nu știa. Simțeam cu toții că ceva s-a întâmplat, ceva nu-i în regulă. Doamne, că multe mai sunt de îndurat! ne spuneam noi în sinele nostru. Cei 20 de strigați și-au făcut bagajele și s-au dus. Un lucru ne-a părut nouă suspect. Acești oameni care au plecat, cu o săptămână înainte de plecare, pe rând au fost chemați de ofițerul politic. Ce-au discutat, nimeni n-a aflat. În zadar am așteptat, că liniștea s-a așternut peste toată colonia. Era o liniște prevestitoare de furtună. Nimic și nici un nume strigat. După o săptămână, toți cei rămași, 101 la număr, am fost chemați la clubul coloniei, în sala mare a bibliotecii. Acolo, cu mult fast, am fost poftiți pe rând la o masă, unde ofițerul politic, cu un maldăr de dosare în față, îndeplinea formalitatea de a-l anunța pe fiecare că ni s-a prelungit cu încă trei ani lagărul. Fiecare treceam și semnam de luare la cunoștință. Pe fețele noastre se citea nedumerire, dar și resemnare. Deci trebuia să mai facem încă trei ani. În total aveam 6 ani de lagăr. Mult mai târziu am aflat de ce s-au petrecut aceste lucruri. Începuse să se dezlege enigma. Cei 20 care au plecat din lotul nostru, au fost eliberați în urma angajamentelor luate, că vor colabora cu securitatea, afară, în libertate. Unul din cei care a plecat în aceste condiții era dintr-o comună apropiată de Teregova. Îmi cunoștea foarte bine familia. Era din Mehadica. Acum este mort de multă vreme. Dumnezeu

să-l ierte, că s-a înecat ca țiganul la mal. În tot timpul închisorii a fost un om cinstit și corect. Afirm acest lucru în urma unei întâmplări. Soția mea, când a auzit că el s-a eliberat având aceeași pedeapsă ca și mine, s-a dus la el, la Mehadica, împreună cu sora mea, să-l întrebe ce știe despre mine. Când au ajuns la Mehadica, la casa lui, l-au văzut la geam, în dosul perdelelor. Soția l-a recunoscut. El s-a retras repede de la geam și a dispărut. Afară la poartă a ieșit soția lui. Cu mult sânge rece, le-a spus că soțul nu este acasă. Este călătorit și nu vine decât peste câteva zile. Soției mele nu i-a mai trebuit nimic, nici o explicație, nici o lămurire. Plină de revoltă și dezgust, a înțeles cum stau lucrurile. El fugea de noi, de familia mea, deși era preot, cu mulți ani de luptă. Căzuse. Atunci s-a făcut lumină. Enigma se dezlegase. Pentru mine a fost o mare decepție că acest om căzuse. N-a rezistat până la sfârșit. După 1964, când ne-am eliberat și m-am întâlnit cu el, mi-a relatat întâmplarea cu soția mea. A recunoscut că i-a fost frică. L-am iertat. Să-l ierte și Cel de Sus, că tare a fost slab. Nicolae Steinhardt, după ce și-a făcut în genunchi rugăciunile, în fața altarului, a fost întrebat de soția unui martir de la Sighet, care l-a însoțit la biserica de acolo:

— “Pentru cine vă rugați, părinte Nicolae?” El a răspuns:

— “Mă rog și pentru cei care ne-au ucis și chinuit. Să-i ierte și pe ei Dumnezeu, că n-au știut ce-au făcut.”

Și eu zic să-i ierte, dar neamul românesc să-i judece și să lase urmașilor noștri o lecție de apărare a neamului în fața răului.

Ne-am resemnat și ne-am continuat viața de lagăr cu munca și cu nădejdele noastre de mai bine. Anchetele securității se țineau lanț. Veneau pentru asta ofițeri de la centru. Într-una din zile, a fost chemat la anchetă prof. Ion V. Georgescu. Era

prin octombrie 1961. După lungi discuții, Ion V. Georgescu îl întreabă pe ofițerul anchetator de ce și-au permis să facă această mare greșală politică, de a prelungi nejustificat detenția noastră, a lotului de 101 oameni. Acesta i-a răspuns că au fost represalii dictate de centru în urma manifestației românilor de la Paris, din iulie 1961, împotriva comunismului. Iată că și această enigmă s-a dezlegat. Profesorul Ion V. Georgescu a fost repezit pentru îndrăzneala lui de a-i acuza. La acest lucru i-a răspuns:

— “Domnule colonel, să știți un lucru, că eu știu mai multă politică decât d-voastră. Am stat în Rusia 11 ani. Am stat de vorbă cu Beria și-mi dau seama foarte bine cum se mișcă lumea în prezent. D-voastră veți pierde partida. Comunismul va fi înfrânt, pentru că este o utopie, chiar dacă noi vom muri, fiind sub ascuțișul săbiilor voastre. Cei ce vin după noi vor învinge.”

A fost scos afară și amenințat cu izolarea. Toate acestea le știu de la el. Ne-a explicat pe larg cum stau lucrurile, sfătuindu-ne să fim extrem de atenți că un nou val de teroare va avea loc acum la Periprava. După felul cum au decurs anchetele până atunci și după întrebările puse de ofițerul anchetator, care era șeful securității de la Constanța, reieșea că erau hotărâți să declanșeze o nouă persecuție sau chiar să precedeze exterminarea noastră. Se studia cum să se pună în aplicare planul de reeducare la Periprava. Zvonul se făcea tot mai auzit, din om în om. S-a creat o stare de tensiune, de panică în mijlocul nostru. Se anunța o luptă grea, pe viață și pe moarte. În colonie se găseau foarte mulți care au trecut prin infernul de la Pitești, Gherla, Aiud. O a doua experiență pe spatele celor torturați nu se putea închipui că va avea loc.

Pentru noi, cei pe care Dumnezeu ne-a întărit și scăpat cu viață din prima încercare de reeducare, era ceva uluitor. În mintea noastră se derulau planuri de tot felul. Anul 1961, an de

cotitură în lupta noastră de rezistență, a fost și anul când în Aiud s-a declanșat reeducarea. Despre acest lucru aveam să aflăm mai târziu, de la cei veniți de acolo la Periprava.

Într-unul din episoadele “Memorialului Durerii”, Colonelul Crăciun, comandantul Aiudului, a spus că pe vremea aceea se hotărâse de către conducerea “Partidului” ca în Aiud să fie adunați toți legionarii din țară. La fel și la Periprava. După declarațiile lui Crăciun, în Aiud erau peste 4000 de persoane.

Aveam cu noi câțiva români cu multă experiență în lupta de rezistență: Prof. Ion V. Georgescu, Willi Popescu, Horia Cosmovici, Tiberiu Mităr, Ion Sadovan, Ilie Ghenadie, Bucur Stănescu, Sebastian Erhan. În jurul lor eram noi, cei mulți, care trecusem prin lungul șir al închisorilor. Noaptea nu se mai putea prinde somnul de noi. Eram convinși, totuși, că-n viață nu există nici o problemă căreia să nu i se găsească și rezolvarea.

În colonie a apărut la un moment dat maiorul Ioanițescu, fostul comandat ajutor de la Aiud și comandantul lagărului de la Noua-Culme, unde reușise să aducă moartea în mijlocul nostru. Când l-am văzut, noi, cei ce veniserăm de la Noua-Culme, am rămas uluiți. Mai venise în colonie și un deținut, Mihai Angheliu, șchiop de piciorul drept. Satana parcă-i adusese pe amândoi. Era un fost dizident din timpul lui Gheorghiu-Dej. Fusese în Comitetul Central. Acum era marginalizat și băgat în lagăr cu pedeapsă administrativă. Prin el se încerca, în prezent, reeducarea. De când i-am văzut împreună, pe Ioanițescu și pe Angheliu, ne-am dat seama că ne pregătesc pieirea. Angheliu era un om mic de statură, uscățiv, cu ochii aprinși, brunet și cu o voce metalică. În acest timp, în colonie apăreau tot mai des sentințele de divorț. Intrasem bine în anul 1962. Cu mult fast erau comunicate, în fața tuturor. Cu zâmbetul pe buze, ofițerul de la birou anunța divorțul și aștepta satisfăcut înmărmurirea

celui în cauză. Spre vară, am fost și eu anunțat de sentința de divorț. Nu mă așteptam. Pentru moment am rămas consternat. În clipa următoare, însă, am reacționat invers decât ceilalți, spre stupefacția ofițerului. Am parat lovitura cu exclamația:

— “Bine a făcut. Și-a luat o grijă de pe cap. De acum este liberă. Să-i ajute Dumnezeu!”

Ofițerul, intrigat, m-a întrebat:

— “Ce, mă, ție nu-ți pare rău?”

— “Nu!” i-am răspuns eu.

Toți cei din jurul meu au rămas consternați de seninătatea cu care primisem sentința. Până seara, colonia aflate cum înfruntasem ofițerul și cât de liniștit păream. În interiorul meu eram, însă, dat peste cap. Mă obseda figura soției și a copiilor. Greul mi l-am dus în tăcere. Primele trei zile am rezistat. Prietenii veneau și glumeau cu mine, știindu-mă stăpân pe sentimentele mele. Dar... numai eu știam cât eram de tare.

Totul era regizat de afară. Avalanșa de divorțuri numai după 1961 a început. Pe cei de acasă îi amenințau cu darea afară din serviciu. Pe soțiile noastre le-au obligat la aceasta. Copiii noștri n-au fost primiți la școală dacă mama nu era divorțată. La serviciu, pe stradă și acasă chiar, erau urmărite de un agent al securității.

Într-o dimineață, singur pe aleea din spatele barăcii, unde era infirmeria, m-a năpădit durerea. Lacrimile-mi șiroiau fața. Nu era nimeni. Ca din senin, în fața mea apare prof. Ion V. Georgescu. Era cel mai bun prieten al meu. M-a surprins cu durerea înecată-n lacrimi. Cu ochii scânteind, mi-a dat două palme zdravene peste față, spunându-mi:

— “Nu ți-e rușine? Ai uitat cine ești? Acesta-i exemplul tău de conduită în colonie? Nu ești tu acela care, afară, ai condus

grupul de rezistență? Să nu te mai prind cu lacrimi pe față. Du-te și te spală, să nu te mai vadă nimeni!”

De atunci n-am mai scăpat o lacrimă. Ardeam. Noaptea aveam coșmaruri.

Eram la margine de lume parcă, în desiș de pădure și-n nesfârșitele întinderi de stuf. S-ar fi putut întâmpla ca trupurile noastre să fi îngroșat fundurile lacurilor și canalelor din Deltă, fără ca cineva să fi știut vreodată de acest tragic sfârșit, afară de Cel de Sus. Dar a fost să nu fie așa.

În colonie, biblioteca fusese înființată cu un anumit scop, de a crea o atmosferă de destindere, de luare de contact cu realitatea de afară, din libertate. Erau direct interesați să luăm cunoștință de realizările pe plan cultural, economic și mai ales edilitar. La două săptămâni o dată, venea ofițerul politic și ne făcea o scurtă expunere. Numai luând exemplul de la marea noastră prietenă și protectoare de la răsărit, Rusia, România a reușit să fie în fruntea popoarelor ni se spunea.

Nimeni din colonie nu credea o iotă din cele debitate de ei cu atâta îndrăzneală.

Unii dintre noi aveau dreptul la expedierea unei scrisori pe lună și la pachet. De primit scrisori, însă, nu primeam. Numai pachetul îl primeam. Unii au luat contact cu familia. Era spre bine? Scrisorile ne erau dictate. În sala de club, ofițerul politic scria, pe o tablă mare de școală, textul scrisorii. Oamenii care scriau acasă completeau textul de pe tablă, cu datele fiecărei familii, pe o carte poștală. Toate acestea, cu biblioteca și scrisorile, se petreceau înainte de 12 septembrie 1961.

După o vreme, scrisorile au fost suspendate pentru cei mai mulți din lagăr. Foarte puțini mai primeau pachete. Numai cei de la ateliere și grajduri. Printre ei era și uica Pătru. Prin el am primit și eu vești de acasă. În 1962 se eliberează din lagăr un

prieten de-al nostru, Ion Banda de la Rusca. Cu el m-am înțeles cum să ne trimită vești de acasă. El mi-a precizat că, dacă uica Pătru va primi un prosop în pachet, acesta este semnul că ne-a scris. Să iau prosopul și să caut în tivul lui de la ambele capete. De-abia așteptam pachetul lui uica Pătru. În sfârșit, pachetul a venit. Seara m-am dus la baraca lui. De un timp, nu mai stăteam cu el în baracă. Grăbit să ajung cât mai repede la el, nu mai știam pe unde călcam. Mi-era teamă că nu găsesc ștergarul în pachet. La patul lui, în baracă, uica Pătru m-aștepta cu zâmbetul pe buze. De sub perină scoate ștergarul și mi-l întinde. Învăluși amândoi în lumina bucuriei, eram tentați să strigăm ca niște copii. Ne rugam amândoi:

— “Mulțumescu-Ți, Doamne, că ne-ai ajutat!”

Cu înfrigurare am luat ștergarul și ca un bezmetic am întins-o la baraca mea. M-am așezat în pat și am început să desfac tivul de la ștergar cu multă grijă. Am găsit foiță după foiță, ca de țigară, făcută sul, cu un scris mărunț și îngrijit, de creion chimic. Era scrisul soției. Acest lucru s-a întâmplat cu mult timp înainte de divorț, cam prin aprilie 1962. Am primit vești multe și îmbucurătoare. Când m-au arestat din Bărăgan, în 12 septembrie 1958, soția mea era însărcinată. Pe la sfârșitul lui ianuarie 1959 trebuia să nască. De atunci și până la primirea prosopului, nu am mai știut nimic despre cei de acasă. Acum am aflat că mai am un fecior, cu numele de Horea. S-a născut în ziua de 5 decembrie 1958. Nașterea a fost înainte de termen, la 7 luni.

Cu mine în cameră era și un bun prieten al meu, de la Teregova, Petru Grozăvescu-Măranu. În ștergarul primit erau și pentru el 5 foițe, cu vești de acasă, de la soția lui. S-a bucurat luminându-se la față. La fel și uica Pătru a primit de știre. Eram izolați într-o baracă. Nu mai lucram la grădină. În colonie se

strânge șurubul tot mai tare. Pedepsele se întetiseră. Spre sfârșitul anului 1962, sunt scoși de la grajd deținuții politici. La grădină erau tot mai puțini din ai noștri. Locul lor îl ocupau deținuții de drept comun.

Până către mijlocul anului 1962, ne-am mișcat oarecum mai în voie. Spre toamnă, au început să se ia măsuri de restrângere a libertății. Până acum, la club, câte unul din noi mai citea câte o dizertație pe marginea unui volum de literatură, după bunul plac. Eu îmi alesesem “Hanu-Ancuței” de Sadoveanu. Trebuia să avem grijă să nu atacăm regimul. Nu ni se cerea să-l lăudăm, deocamdată. Lucrurile s-au desfășurat în modul acesta lent, până când s-au hotărât ca reeducarea să înceapă cu adevărat. Intrând pe fir Mihai Angheliu, șchiopul, lucrurile s-au schimbat. Atacul l-a început cu biblioteca. S-au retras o mulțime de cărți, mai ales clasicii literaturii române. Au dispărut în bună măsură cărțile bune. Nu mai spun de Eminescu, nu mai aveam nimic. Ni se pune în vedere că acele comunicări susținute la club trebuie să fie făcute cu alt scop. În ele trebuia, fără excepție, să arătăm că numai “Partidul Comunist” merge pe linia constructivă a socialismului. Numai acesta ne orientează pe calea cea bună, în cultură, politică, economie și-n crearea unei lumi noi. Iată-ne, deci, la început de reeducare.

Ceea ce, la Aiud, colonelul Crăciun le pretinsese la începutul anului 1961, se cerea și la Periprava, la mijlocul anului 1962. Recunoașterea partidului comunist, ca singura formă legală și constructivă a societății de mâine, creator al omului nou, călăuzitor al drumului firesc pe care poporul român trebuia să meargă. Acesta era imperativul vremii.

La acest semnal de luptă, ca la o comandă, se întrerup toate lucrările. Nimeni nu mai voia să contribuie cu comunicări literare. Ce era de făcut?

Ne adunăm câțiva, în frunte cu prof. Ion V. Georgescu, să chibzuim. După lungi discuții, ajungem la concluzia că avem nevoie de timp. Să prelungim starea aceasta de trecere, de la destindere la saltul în reeducare. Prof. Ion V. Georgescu, cu experiența lui din Siberia și cu intuiția lui asupra primejdiei declanșării unui nou măcel în rândurile noastre, vine și ne spune că noi trebuie neapărat să ne menținem pe poziția luată în toamna târzie a anului 1961. Să continuăm travaliul pentru comunicări literare în cadrul clubului nostru.

La bibliotecă era un mare număr de cărți care elogiau pedagogia marelui educator rus Makarenko. Angheliu, care la ora aceea devenise brigadierul șef al coloniei, se străduia să-l convingă pe maiorul Ioanițescu, ajutorul de comandant al coloniei, că este un Makarenko al nostru, al românilor. Se cerea, deci, să acționăm repede. Să le-o luăm înainte torționarilor.

La îndemnul lui Ion V. Georgescu, am optat pentru o cale de mijloc în elogierea comunismului. Lucrările să respecte fondul literar. Să ne alegem, pe cât este posibil, subiecte din clasicii noștri, câți mai rămăseseră în bibliotecă. Din clasicii ruși erau mai multe. La finele lucrării, să recunoaștem bunăvoința partidului de a ne reda societății. Pentru a îmblânzi atmosfera și a abate atenția celor care declaraseră reeducarea, Ion V. Georgescu ne recomandă clasicii ruși ca subiecte de lucrări și cei care au simpatizat cu ei, din scriitorii români. Aici intra și Sadoveanu. Ca un cuvânt de ordine, prof. Georgescu ne impune să tragem de timp. Primul care a luat un subiect a fost I.V. Georgescu.

Când am transmis acest lucru, anume hotărârea noastră de a continua comunicările literare în cadrul clubului, Angheliu s-a luminat la față, bucurându-se din plin. Mult mai volubil în manifestare, și-a dat drumul la limbă. Suferea de logoree.

Reușise să se înconjoare de mulți oameni compromiși, care erau informatorii securității sau foști torționari la Pitești, Gherla și Aiud. Aproape tot timpul cât maiorul Ioanițescu se afla prin colonie, era pe lângă el. Pe ofițerul politic ajunsese să-l domine. Pe zi ce trecea, avea tot mai mulți deținuți în jurul lui. Toți aceștia erau pătați. Îi cunoșteam pe toți. La vremea aceea eram deja despărțiți în două tabere de luptă. Reușita depindea de strategia uneia din tabere și de cel ce avea inițiativa la lovitura de grație.

În tabăra noastră se afla un avocat din Focșani, Corneliu Octavian. Era un om extrem de abil și inteligent, dar friza ușor lipsa de caracter. Dar, ceea ce era bine în prezent la el e că nu admitea nici el reeducarea. Știa că asta însemna moarte.

Așa cum era izolată colonia, nu ne-ar fi auzit nimeni strigătul final.

În tot zbuciumul acesta, Biserica a luat parte efectivă la luptă, de la ierarhi și până la ultimul preot. Numai Biserica Ortodoxă a dat peste 2000 de preoți târâți în lanțuri și aruncați în celulele reci și întunecoase ale izolărilor. Cu ei împreună au fost și preoții uniți și romano-catolicii, dar în număr mai mic.

La Periprava aveam mulți preoți în jurul nostru. Se rugau tot timpul să ne ajute și să ne întărească Cel de Sus să putem birui. S-au grupat până la unul în jurul profesorului lor de teologie, Ion V. Georgescu. Sub imboldul lui, au stat ca un zid de apărare a noastră.

Ne rugam lui Dumnezeu, în disperarea noastră, să ieșim curați din încleștarea aceasta. Știam că dacă nu vom găsi o portiță de ieșire vom muri cu toții.

În vremea aceea, Corneliu Octavian era chemat zilnic de comandantul coloniei. El se pricepea la electronică. Clubul cadrelor cumpărase un televizor “Cosmos”, din Rusia. Pe atunci,

în țară la noi era o noutate. Nu știau cum să-l instaleze. Așa au făcut apel la Corneliu Octavian, care s-a apucat de lucru. Norocul lui și al nostru a fost că a reușit de prima dată să pună televizorul în funcție. Comandantul era mulțumit de el. Zilnic era la clubul cadrelor, făcând televizorul să meargă bine. După un timp destul de îndelungat, a câștigat încrederea cadrelor, mai ales a comandantului. Corneliu Octavian avea o linie precisă în ceea ce privește reeducarea. Era împotriva ei. În rest o scâlda, când cu unii, când cu alții. Îl avea în supraveghere, din partea securității de la București, pe prof. Ion V. Georgescu. Nu avea nici o tangență cu ofițerul politic din Periprava. De aici și ura politicului pentru el. Îl urmărea pas cu pas pe I.V. Georgescu. S-a observat că, atunci când venea la Periprava un colonel de securitate de la Centru, era chemat la anchetă Corneliu Octavian, iar la urmă, după mulți alții, era chemat și I.V. Georgescu. Așa stând lucrurile, prof. Georgescu începe să-l cultive pe Corneliu Octavian. A intuit, după poziția pe care o avea în colonie și după apropierea față de comandant, că ne va fi de mare folos în lupta noastră. I.V. Georgescu l-a pornit împotriva lui Anghelie, care lucra mână în mână cu Ioanițescu și, ofițerul politic. Într-una din zile, I.V. îmi spune:

— “Măi Tase, eu voi pleca acasă dacă îmi vor da drumul la termen — 12 septembrie 1962, tu vei rămâne aici, până când, nu se știe, să te apropii de Corneliu Octavian și să-l cultivi. Am observat că ține la tine. Să nu-ți fie frică de el. E un om cu multă judecată. El numai pe mine m-a avut în primire, așa cum ți-am spus altă dată. Vă va fi de mare folos în lupta voastră. Când luați o hotărâre, tu să te gândești la mine, ce aș spune eu. Atunci nu vei greși. De felul cum vă mișcați depinde victoria voastră. Apropie-te de Corneliu Octavian.

Așa am și procedat. Când venea de la clubul cadrelor, vorbeam întotdeauna cu el. Locuiam împreună în aceeași baracă. Mă cultiva și el pe mine, în speranța că-l voi sprijini în acțiunea lui de luptă împotriva lui Anghelii.

Corneliu se familiarizase cu clubul cadrelor. Câștigase încrederea comandantului și a altor ofițeri. În schimb nu-l puteau suporta maiorul Ioanițescu și ofițerul politic. Mereu îl repezeau și-l aruncau în colonie, fără nici un motiv. La una din aceste scene, ca din senin, apare comandantul coloniei. Târât, Corneliu fusese azvârlit în colonie. Vine la baracă și povestește cele întâmplate. Nu după multă vreme, Corneliu este chemat afară, la clubul cadrelor. Îl aștepta Comandantul, care îi spune că de acum încolo de el nu se va mai lega nimeni. Va executa numai ordinele lui. Deci, între comandanți a fost o discuție la cuțite. Din acel moment și până la sfârșitul coloniei, de Corneliu Octavian nu s-a mai prins nimeni. Era destul de prudent. Nu mai lega nici o discuție cu nici un gardian, fie bună, fie rea. În jurul lui erau numai ofițeri și gardienii care se strânseseră în jurul comandantului. Se declanșase un război între cele două tabere ale Administrației. Se contura acum, bine de tot, frontul de luptă. Periprava a devenit astfel un caz unic în gulagul românesc, când celor două tabere ale deținuților li s-au aliat câte una din cele ale Conducerii. Mai bine zis:

1). Tabăra noastră, a celor care luptam împotriva reeducării, a știut să-l atragă pe comandant. Am riscat în manevrele noastre de a atrage de partea noastră pe Comandant. Totul sau nimic, ne-am zis. Pe tăcute, lupta se contura tot mai precis.

În concluzie, tabăra formată de comandantul coloniei, o parte din ofițeri și mai mulți gardieni, s-a aliat cu noi, prin Corneliu Octavian.

2). Tabăra maiorului Ioanițescu, ofițerul politic și cu puțini gardieni, s-a aliat cu Angheliu. Această tabără era pentru reeducare. Vechii torționari știau că dacă vom muri noi, pe ei nu mai are cine să-i acuze. Este acest fenomen fără precedent în istoria gulagului românesc, când paznicii cu păziții, uniți, luptă împotriva răului.

În rândurile noastre, ale grupului care ne opuneam reeducării, și-au făcut apariția și cei care nu voiau să admită nici o repliere, nici o manevră. Erau cei duri, care nu voiau să se angajeze în nici un dialog. Norocul nostru, că erau foarte puțini din acești oameni.

În curtea coloniei s-au constituit mai multe puncte de lucru pentru noi. Printre ele era și atelierul de confecționat rogojini. Aici lucram și eu. Se lucra în două schimburi, pe zi-lumină. Într-o echipă se afla și poetul Virgil Carianopol. El era unul care se lua la hartă cu toți ofițerii și gardienii ce veneau în contact cu el. Mereu era dus la izolare sau chiar bătut. Făcea și el parte din grupul celor care nu voiau să dialogheze cu administrația. Nici nu voia să audă de comunicări literare, deși era cel mai în măsură s-o facă.

Într-una din zile, când se făcea schimbul, profesorul Petru Hamat, care-l cunoștea foarte bine, îi spune:

— “Domnule Carianopol, de ce nu vă liniștiți? De ce mereu vorbiți la adresa lor vrute și nevrute? Eu știu că aveți dreptate, dar acum nu faceți nimic cu asta. Credeți că-i puteți convinge? Vă faceți numai rău și d-voastră, și nouă, celor ce vrem să ocolim reeducarea, nu s-o înfruntăm. Vrem să învingem noi, și nu ei. Să știți că mulți dintre cei care azi bravează în fața lor și sunt intransigenți, când vor ieși afară, vor fi primii care vor colabora cu ei, cu securitatea. Atunci la ce folosește această bravadă a d-voastră?”

La auzul acestei apostrofări, Carianopol a sărit în sus și n-a mai vorbit cu Hamat. Timpul însă a dovedit că prof. Hamat a avut dreptate. Când toți ne-am eliberat, după câțiva ani, Virgil Carianopol se găsea lângă Adrian Păunescu și Corneliu Vadim Tudor. La ce i-a folosit bravada aceea? A ajuns să-i dedice poezii Elenei Ceaușescu. Dumnezeu să-l ierte, că a murit de mult!

Un alt om, tot așa de îndărătnic din fire și puțin aplecat spre înțelegere, de altfel om cinstit și corect, cu multă credință în Dumnezeu, intransigent și dur, era prof. Ion Maxim. Cu el am avut o discuție. Îl atacase pe prof. Ion V. Georgescu, pentru atitudinea luată față de reeducare și pentru îndemnul de a continua activitatea clubului pe linie culturală. A mers până la a-l insulta. Era atât de pornit că nici nu voia să stea de vorbă cu nici care din noi.

— “Ascultă, Ioane, cum ți-ai permis să-l insulti pe prof. Ion V. Georgescu? mai ales într-un mod grosolan și gratuit și pe o temă unde tu nu ai dreptate. Tu când vei ieși afară, vei fi primul care te arunci în brațele lor. Vei colabora cu ei.”

Mi-a răspuns că nu-l cunosc dacă așa pot vorbi cu el. Fiind foarte buni prieteni, mi-am permis să-l bruschez. După eliberare s-a stabilit în Timișoara. Nu l-am mai văzut mult timp. Știam că-i în oraș, dar nu l-am mai întâlnit. În 1974, mă întretai cu el pe stradă. Bucuros de revedere, mă ia de braț și începe să-mi povestească multe lucruri, apoi îmi declară:

— “Măi Tase, ai fost singurul din tot lagărul de la Periprava, care mi-ai spus cu atâta franchețe că eu, când voi ieși afară, am să colaborez cu ei. Ai avut dreptate. Pentru asta eu te stimez foarte mult și apreciez cinstea și curățenia ta sufletească. Eu colaborez cu ei ca să pot trăi. Lucrez la o revistă și-mi public versurile. Știu că nu mă condamni pentru acest lucru, dar mai

știu că nici nu uiți neghiobia mea și lipsa de pătrundere a realității, că noi ne angajasem pe o linie de luptă. M-am împăcat cu I.V. Georgescu, pe care l-am jignit în mod grosolan, acolo la Periprava. Voi ați înfruntat moartea, care era la un pas de noi. O singură greșeală la mutarea de pe tabla de șah a Peripravei și ne costa viața. Dumnezeu a fost cu noi. Te rog să mă ierți. Tu ai vrut să fii pe baricade cu tine.”

A murit și el devreme, fără să prindă Revoluția din 1989.

Suntem acum prin luna septembrie. Ion V. Georgescu se eliberează. Avea numai 4 ani de lagăr. La biblioteca clubului lucra prof. Nicolae Alexa, de la biblioteca Universității din Iași și învățătorul Ion Ștefănescu. Ion V. Georgescu, înainte de a pleca din lagăr, a predat lucrarea lui învățătorului Ștefănescu, pentru a o citi în cadrul clubului.

Brigadier șef al coloniei era Angheliu. Îl numisem Timurlenk. Ajunsese spaima coloniei. Foarte mios la vorbă, dar negru la suflet, se înconjurase de turnători. În fiecare zi erau chemați la anchetă oameni din colonie, la politic, în urma turnătoriilor lui. Mai apropiat de el era unul Suci, fost student. În trecut am mai spus că Angheliu a făcut parte din Comitetul Central al P.C.R.-ului, prin anii 1950, pe vremea lui Teohari Georgescu și Anei Pauker. După dispariția acestor doi corifei din arena politică, a fost marginalizat și Angheliu de către Gheorghiu-Dej. Mai târziu, a ajuns și-n închisoare. A căzut în propria-i plasă, întinsă pentru alții. Era foarte bine cunoscut de către administrație, ca vechi activist. În lagărul de la Periprava, ajungând la conducerea coloniei ca brigadier șef și fiind în bune relații cu ofițerul politic și cu Ioanițescu, a început să urzească planuri mari, prin care el urma să se impună în ochii partidului, fiind destul de abil. Își însușise toată tehnica sovietică Stalin-Beria.

După luni de zile de activitate în colonie, câștigase încrederea totală a politicului și a lui Ioanițescu. Încet, încet, își pregătise ucenicii, vreo patru sau cinci la număr. Le destăinuie marele lui vis. Țelul lui era de a răsturna pe rivalul lui de o viață, Gheorghiu-Dej, de la putere, cu tot Comitetul lui Central. A mers până în detalii cu planul lui. Fiecare din acești își avea locul lui bine fixat și promis în Comitetul Central. De ce să nu se poată? Doar întreaga istorie a Partidului Comunist era constituită din detronări, ucideri și înlocuiri de secretari generali și comitete centrale. Lupta pentru putere. Angheliu era as în astfel de urzeli. Îl devora ura împotriva lui Gheorghiu-Dej. În planul său de înlăturare intra și comandantul coloniei, Fecioru.

Viața în lagăr, din zi în zi, era tot mai apăsătoare. Din ce în ce tot mai mulți erau chemați la anchetă pentru abateri de la disciplina interioară și colportări de știri împotriva partidului. Eram speriați cu toții. Angheliu spera ca din această acțiune de reeducare de la Periprava să-și facă o trambulină de lansare în conducerea P.C.R.-ului.

Aveam cu noi un țăran, de cremene, cum frumos îl numea Aron Cotruș pe Horea, pe bădia Sebastian Erhan din Câmpulung Moldovenesc. Se apropia de 70 de ani. Ne spunea:

— “Nu vă fie frică, măi copii, că-i sfărâmăm ca pe niște surcele. Nu m-a înfrânt războiul, darămite năpârcile astea. În noi îi duhul lui Ștefan Cel Mare.”

Dar... ca de obicei, nu-ntotdeauna-i cum plănuiește omul, ci cum dă Domnul. Așa s-a întâmplat și cu noi. O dată ce grupul lui Angheliu s-a consolidat, urma să iasă pe teren și să înceapă ofensiva. Se ocupau acum de mărunțișuri. Le puneau la punct. Dar, unde nu-i lucru curat, apare dihonnia. Așa a și fost și-n acest nucleu format de Angheliu pentru răsturnarea lui Gheorghiu-Dej. Deci, grupul său s-a împărțit în două. Cei care se credeau

marginalizați și cu funcții mai mici au început să bată în retragere. Aceia care la început erau mai apropiați de Angheliu, ba încă cei mai buni prieteni, s-au trezit la periferia grupului. Cu adevărat că printre cei care acum erau dați la o parte erau oameni destul de inteligenți. Dar... inteligența altora îl supăra de moarte pe Angheliu. Pe unul dintre cei care era dat la o parte l-am cunoscut și eu. Era o capacitate. Nu-l dau cu numele, nefiind nevoie de acest lucru. Interesează doar acțiunea. Nu era singurul marginalizat, așa cum am mai spus. Acest grup, dat la o parte, a început apropierea de noi. Ni s-a părut destul de suspectă această apropiere. O credeam manevră a lui Angheliu.

Eram în primăvara anului 1963. Am fost diriguți și torturați de Angheliu mai bine de un an. În septembrie 1963 se împlineau doi ani de când începuse să se strângă șurubul.

În lupta contra lui Angheliu, mizam pe ajutorul comandantului, prin Corneliu Octavian.

Am uitat să vă spun că din 1962 vara, în colonie a început construirea de țarcuri mari din plasă de sârmă, cu ochiuri mici, înalte de 3 metri. Două câte două barăci intrau în fiecare țarc. Ce țarcurile au fost făcute, a început schimbarea oamenilor prin barăci. Aceasta se făcea după planul lui Angheliu. Deseori ne amenința:

— “Lasă că vă schimb eu din barăci și vă sparg gașca voastră de criminali împotriva Partidului.”

Cât era ziua de mare, ne vedeam închiși în țarc. Acolo ne făceam plimbarea, acolo ne duceam viața cu perspective sumbre.

Cea mai apropiată așezare omenească era comuna Periprava, la 7 km. spre apus. Spre răsărit era comuna Șiștovka, la vreo 14 km. În jurul nostru, nici o suflare de om. Peste Dunăre, era Vâlcovul. Mlaștinile din jurul nostru, pline de stuf și bălării, cu șerpi de toate mărimile...

Fiecare țarc avea un gardian, sub al cărui control eram. În acele vremuri, am realizat o deosebire esențială în comportamentul gardienilor. Dacă era într-o zi o echipă a gardienilor cu mai multă înțelegere și omenie, atunci cealaltă echipă era îndrăcită. Ne țineau închiși toată ziua în țarcuri. În tura gardienilor buni, toată ziua erau porțile țarcurilor deschise. Ne duceam unii la alții și stăteam de vorbă.

Iată că într-o bună zi, pe la sfârșitul lui septembrie 1963, unul dintre prietenii lui Angheliu, acum margina-lizat, vine la Corneliu Octavian și-i spune din fir a păr tot planul lui Angheliu, de a înlătura pe Gheorghiu-Dej de la putere, împreună cu Comitetul Central. În planul lui mai intra și comandantul coloniei, Fecioru, pe care voia să-l înlătore de la comanda coloniei. În urma celor auzite, Corneliu Octavian rămâne înmărmurit. I se părea un vis. — “Dacă-i totul adevărat, suntem salvați”. Cu mult tact, se apropie de omul care-i adusese informația, rugându-l să fie sincer și să nu umble cu povești. Văzând îndoiala lui Corneliu și că nu prea are credit, acolo vine cu încă doi prieteni de ai lui, care-i confirmă cele declarate mai înainte. De data această, Corneliu le spune categoric:

— “Dacă voi susțineți că-i adevărat ceea ce îmi spuneți, eu vă salvez de la o mare nenorocire, dar trebuie să-mi dați în scris toate aceste lucruri.”

Au căzut de acord. Peste câteva zile, vin la el cu 3 declarații semnate. De-abia atunci ne povestește Corneliu Octavian toată întâmplarea. Îi venea să cadă în genunchi și să mulțumească lui Dumnezeu că ne-a ajutat și ne-a dat o rază de speranță. Cucerisem o cotă înaltă în lupta noastră. Acum va juca un rol mare diplomația noastră. Depinde mult de măiestria lui Corneliu Octavian. Ajuns în fața lui Fecioru, Corneliu Octavian îi relatează cu lux de amănunte toate cele întâmplate. La urmă,

văzându-l pe Fecioru că rămâne uimit, nevenindu-i să creadă, îi înmânează declarațiile celor trei foști prieteni ai lui Angheliu. N-a durat o săptămână și apare în colonie un grup de ofițeri străini. Era și comandantul coloniei, Fecioru, cu ei. Ne adună la club, unde unul din ofițerii străini ne pune un șir de întrebări în legătură cu Angheliu. După o oră de anchete și explicații, ne anunță că Angheliu nu va mai fi brigadier șef în colonie. Aceasta era pe la sfârșitul lui octombrie 1963.

În acele clipe, o rumoare a prins toată sala clubului. Toți am încercat momente de euforie. Era un torent al bucuriei, manifestat în tăcere. Toți, fără excepție, fiecare în felul său, ne rugam și mulțumeam lui Dumnezeu. El ne ajutase să câștigăm o bătălie, După câteva zile, am ales un alt brigadier șef, din partea noastră. Comandantul, la indicațiile lui Corneliu Octavian, l-a numit brigadier șef pe Ion Itu, un om cu mult curaj și cu mult bun simț.

După acest eveniment s-a produs o ușoară destindere. Începuseră gardienii să se facă, din nou, tot mai puțin văzuți printre noi. Comunicările literare de la club au încetat. Clubul, din nou, devine sală de lectură și loc de întâlniri ocazionale. Acum am reușit eu să-l plasez pe uica Pătru la atelierul de cizmărie. Încă mai era maiorul Ioanițescu comandant ajutor. Când a făcut propunerea Ion Itu, ca să-i aprobe lui Pătru Berzescu să intre la cizmărie, Ioanițescu a sărit în sus, auzind de numele Berzescu. La Aiud, avusese un conflict cu celălalt unchi al meu și fratele mai mic al lui uica Pătru, Ion Berzescu. I-a trebuit lui Ion Itu câteva zile să-i explice că nu-i el cel de la Aiud. De fapt, Itu îl adusese imediat la atelier, având încuviințarea lui Fecioru, comandantul coloniei. Iată-l acum pe uica Pătru și cizmar. I-a prins bine, că, în câteva luni, prinsese meserie destul de bine.

De acum începe însă o altă luptă la Periprava, fără să ne angajeze pe noi, decât tangențial. Cele două tabere ale administrației declanșează confruntarea surdă, dar ucigătoare. Observator la această bătălie era Corneliu Octavian. Tot mai multe și mai dese erau ciocnirile între Fecioru și Ioanițescu.

Înainte de Crăciunul lui 1963, vin în colonie un colonel de securitate și un căpitan. Ne adună la club pe toți deținuții. Noi fiind mulți n-am avut loc să intrăm toți în sală. Era o zi liniștită. La o masă, erau așezați colonelul și căpitanul de la centru, împreună cu Fecioru și cu un ofițer care-l însoțea mereu prin colonie. Noul colonel ne punea întrebări referitoare la comportamentul lui Ioanițescu și al ofițerului politic. La toate s-a răspuns în maniera în care au fost relatate de Corneliu Octavian. Fecioru era tot timpul informat de Corneliu despre bruscările și bătăile lui Ioanițescu și ale ofițerului politic. De la această adunare de la club, noi nu i-am mai văzut pe Ioanițescu și pe ofițerul politic prin colonie. De Crăciun, ne spune Corneliu Octavian că au venit un căpitan în locul de ajutor de comandant și un alt ofițer politic.

De-abia acum bucuria noastră țâșnește ca un izvor de sănătate, de apă cristalină, din colțuroșii bolovani ai chinurilor din închisori. Ca niște copii, tineri și bătrâni, săream prin curțile lagărului, plini de satisfacția bătăliei câștigate. Ne bucuram, ne bucuram. Dumnezeu a fost cu noi și este cu noi.

Și acum, când scriu aceste rânduri, la bătrânețe, mă podidesc lacrimile bucuriei, lacrimile recunoștinței că Dumnezeu ne-a ajutat ca din moarte să trecem la viață.

Pot spune că am fost prezent la una dintre cele mai mari victorii din tot șirul de închisori și lagăre din istoria gulagului românesc.

De la acest victorios și Sfânt Crăciun al anului 1963, porțile țarcurilor nu s-au mai închis. Ne plimbam în voie, de la unii la alții, fără să ne mai bruscheze nimeni. De la dispariția lui Ioanițescu și a ofițerului politic, nici gardienii care ne bruscau n-au mai apărut prin colonie.

Norii negri de pe cerul Peripravei s-au împrăștiat. Respiram ușurați, beți parcă de mulțumire.

A fost un Crăciun frumos, după câte-mi amintesc, cu colinde și bunăvoie între noi. Preoții noștri și-au făcut simțită prezența. Mulți ne-am împărtășit prin strădania preoților care aveau sfânta cuminecătură ascunsă în tivul hainelor lor.

Iată-ne și-n anul 1964. Era anul în care ne luam rămas bun de la Periprava. Adesea, gândul meu zbura spre Ion V. Georgescu. Aveam să-l întâlnesc afară și să mai stăm împreună încă 14 ani, timp în care am învățat multe de la el.

Cât am mai stat la Periprava, după biruința asupra lui Angheliu, mă împărtășisem iarăși din frumusețea pădurii Letea. Nu mai vedeam șerpăria din ea și moartea prin rădăcinile arborilor asemenea celor de la tropice. De când am scăpat de spaima reeducării, lumea se liniștise. Eliberările se făceau la termen. Anchetele se răriseră mult de tot. Speranțele noastre creșteau o dată cu mireasma florilor de primăvară.

Cu urmele cătușelor groase și ale lanțurilor grele, purtate prin nenumărate închisori, visam la o doină pe plai de munte, din fluier cântată, dusă departe prin ecouri, îngânată în spațiul mioritic.

Visam la țara cu Feți Frumoși și Ilene Cosânzene, învingători ai zmeului din poveste.

ELIBERAREA

Anul 1964, luna aprilie, la Periprava. Se instaurase un climat de pace, de liniște. Focul cel mare se stinsese. Toți ne așteptam termenul de eliberare. Era anul când ne expira prelungirea pedepsei.

Colonia, fiind așezată pe un mic mamelon, stăpânea împrejurimile. De la locul de unde se lucra la rogojini, puteam vedea până la Dunăre și, dincolo de ea, chiar și Vâlcovul, oraș care pe vremuri era al nostru. La margine de țară, în nesfârșit de ape, visul nostru adesea se destrăma.

Când oare, ajunge-vom iarăși să mai fim stăpâni pe întreaga noastră țară, să fim una? ca țară mare și frumoasă, în granițele firești ale acestui popor?

Măcinați de gânduri și purtați de doruri, așteptam termenul de eliberare.

La început de mai 1964, forfotă prin lagăr. În ziua de 6 mai, de dimineață, apar ofițeri străini prin colonie. În jurul orei opt sunt chemați oameni la anchetă, dar mai mulți odată. Nu după mult timp îi vine rândul lui uica Pătru. Îl pândesc să văd dacă mai se întoarce. El era în altă baracă. Cei care ieșeau de la anchetă nu aveau voie să ia contact cu noi, cei care n-am fost chemați. Totuși, reușesc să ajung la el, întrebându-l ce a fost. Repede îmi spune că ne dă drumul acasă. Ca să nu mă prindă gardianul, am fugit înapoi. Așa au fiert colonia până înspre seară. Mai rămăseserăm câțiva nechemați. Ceilalți își făceau bagajul și se duceau spre poartă. Cu mine mai rămăsese și doctorul Aristide Lefa medicul lagărului. Ne făceam noi calculul că vom rămâne pe mai departe în lagăr. Nu ne era totuna, dar n-aveam ce face. Bună, rea, trebuie s-o primim și pe asta. Pe

înserate, mă cheamă și pe mine la anchetă. Era un căpitan de la Timișoara. Nici una, nici alta, căpitanul îmi spune:

— “Intenționat te-am lăsat la urmă, ca să te mai fierb un pic, că destul ne-ai fiert tu pe noi, pe unde ai trecut, prin închisorile acestea din țară. Uite ce-i, să semnezi o declarație că afară nu vei sta de vorbă cu nimeni despre închisorile prin care ai trecut. Asta-i una. A doua este să nu te opui orânduirii. Să te supui legilor statului. Acum vei merge acasă, în familie. Vei intra în câmpul muncii. Dacă respecti ordinea socială, nu vei avea cu nimeni nimic.”

Așa ne-am despărțit unul față de altul. Merg la baracă și-mi iau bagajul. În fața birourilor erau toți frații mei care se eliberau. Mi s-au făcut și mie formele de eliberare și am intrat în rând cu ceilalți.

Seara, târziu, pe întuneric, ne-am despărțit de Periprava. Pe măsură ce înaintam spre portul improvizat, Colonia Periprava intra într-o beznă adâncă.

CONFRUNTĂRI CU PREZENTUL

Răspuns d-lui Radu Ciuceanu
la “Potcoava fără noroc”.

MUNȚII MĂRTURISESC

De când s-a născut neamul românesc, muntele pentru el a fost cetate și altar. A ocrotit și sălășuit pe cel năpăstuit și hăituit pentru dreptate. A fost întăritor. Adesea a ținut loc de altar întru HRISTOS, găsindu-și calea cea bună în izbăvire și-ntr-o înaltă spiritualitate. De aici, ca Feții Frumoși din basme, se aruncau în luptă împotriva dușmanului, apărându-și neamul și glia, realizând spaima în rândurile inamicului. Nu la întâmplare s-a ajuns la vechea zicală: “Codru-i frate cu românul”, pentru că într-adevăr codrii și-n zilele noastre de rezistență s-au înfrățit cu românii.

Citind cartea D-lui Radu Ciuceanu **Potcoava fără noroc** — Memorii II, editată la Ed. Meridian 1994, am rămas surprins de lipsa de obiectivitate în relatarea evenimentelor și a datelor istorice din capitolul: “Partizanii din Banat”.

Ca unul care am făcut parte din acest grup, am constatat pachetul de contradicții de-a lungul prezentării rezistenței din Banat și inadvertențele istorice întâlnite la tot pasul.

Să trecem acum la susținerea celor afirmate pe bază de documente.

I

Colonelul Ioan Uță a fost numit prefect al județului Severin după lovitura de stat a generalului Ion Antonescu din ianuarie 1941. După procesul Mareșalului Ion Antonescu din 1946 și mai ales după executarea lui, au urmat în țară o mulțime de arestări din rândul ofițerilor superiori din imediata apropiere a Mareșalului. Ori, cum col. Uță fusese numit prefect de Mareșal, se număra și el printre cei care trebuiau să fie arestați. Așa stând lucrurile, a fugit de acasă în sudul județului Severin, în regiunea muntoasă, scăpând de acest val de arestări. Nimic de condamnat în acest gest, ba din contră, de apreciat, pentru că în felul acesta, col. Uță declară pe față război comunismului, care se instalase de-a binelea la conducerea țării.

În această parte a Banatului de sud, în special a județului Severin, prin comunele din jurul Caransebeșului, Teregovei și al Băilor Herculane, își face o mulțime de prieteni și de cunoștințe, de la care a nădăjduit mult ajutor, dar pe care la vremea oportună nu l-a avut cum trebuia. În acest timp, el nu a stat doar ascuns în pădure. De multe ori s-a deplasat, deghizat, chiar și până la Timișoara, trecând prin Caransebeș și Lugoj, unde chiar a și poposit puțin timp. Așa se face că se întâlnește și cu Aurel Vernichescu la Lugoj.

În vremea aceea pe toți ne preocupa problema rezistenței împotriva puterii comuniste.

Nucleele de rezistență, de-abia în anul 1948, după arestările masive de legionari din 15 mai, se formează în munții Banatului, ca de altfel și-n toată țara, de-a lungul munților Carpați.

II

Cunoscându-l acum pe colonelul Uță, să trecem la ceea ce prezintă Radu Ciuceanu în cap. “Partizanii din Banat”:

a. La pag. 211 ne spune așa:

— “Scena confruntărilor suprapunea regiunea masivelor Godeanu, Moraru și Țarcului. Comandantul unităților de partizani era colonelul Uță, fost prefect de Caraș-Severin. Refugiat în Munții Țarcului, în vara din 1948, colonelul Uță își formase o grupă de luptători alături de care va acționa pe un teritoriu întins, incluzând Valea Cernii, Cracurile Măneasa, Rădochioasa, Gârdoman, Oslea, mergând până la izvoarele Jiului românesc și Munții Semenic. Era primul detașament de partizani, care mătura regiunea de contact al Munților Olteniei cu cei ai Banatului. Prin incursiunile îndrăznețe colonelul Uță reușise să pună pe fugă posturile de miliție și autoritățile locale comuniste...”.

Din cele prezentate în alineatul de mai sus reiese clar că Uță avea o unitate bine formată de partizani, mare ca număr și uniți între ei. Acționau la o singură comandă, dată de colonel. În realitate, însă, niciodată n-a avut mai mulți de nouă oameni cu el.

b. Tot în cuprinsul aceluiași capitol, la pag. 214, ne spune:

“... rezistența a fost expresia unei nemulțumiri generale față de ideologia otrăvitoare pentru lumea satului. Dar, lipsind un comandament unic, mișcările n-au putut fi coordonate. Răscoala a izbucnit din puncte diferite, fără legătură între ele, într-o succesiune de mișcări care a permis regimului comunist să-și concentreze forțele, să izoleze și să distrugă focarele de revoltă.”

Din acest alineat se desprinde în mod clar că grupurile de rezistență nu aveau o comandă unică, cum afirmă d-l Ciuceanu despre col. Uță.

c. Adevărul este altul și anume că fiecare grup acționa la comanda conducătorului de grup. Țineau, însă, legătura cu alții prin curieri.

III

Autorul nu ne dă data aproximativă a luptelor angajate între securitate și grupul de partizani conduși de col. Ioan Uță în masivul muntos al Carpaților Meridionali.

a. Iată ce ne spune la pag. 213-214:

— “Sub tirul aruncătoarelor de grenade, grupele de partizani au fost obligate să se retragă ori să piară în luptă. Amănunte asupra ultimelor lupte au ajuns la noi, străbătând zidurile pușcăriei.

— Izolat pe șaua care leagă Munții Țarcului de masivul Godeanu, colonelul Uță împreună cu pușinii supraviețuitori pe care-i mai avea alături au respins atacurile succesive ale batalioanelor de intervenție. Somat să se predea, colonelul, agățat de mitraliera cu care trăsese în atacatori, s-a aruncat în prăpastie, Trupul său a fost scos mai târziu din văgăuni, vârat într-un sac și expedit de securitate la București.”

Și din acest alineat, concludem că lupta s-a dat între masivul Țarcu și masivul Godeanu. Când a fost? Nu se mai știe. Prăpastie atât de mare și de aproape de câmpul de luptă nu este. Cea mai apropiată prăpastie este în partea de sud a masivului Țarcu-“Mânioasa”. De aici, izvorul Râului Rece sau Hidegul, cum se mai numește acum, începe s-o ia la vale.

Apar acum relatările contradictorii. Deci, col. Uță a murit aici aruncându-se în prăpastie, fără să fie împușcat.

b. Iată ce zice autorul la pag. 317:

— “Atacul s-a declanșat la 7/8 febr. 1949, când au fost efectuate 51 de arestări în județul Severin, persoanele vizate fiind bănuite că ar întreține legături cu partizanii. Trupe de intervenție din Batalionul 9 de securitate au fost trimise în comuna Valea-Bolvașnița, unde a fost capturat comandorul Petru Domășneanu. Grupul colonelului Uță a fost capturat în apropierea comunei Mehadica din jud. Caraș. Peste patruzeci de soldați au luat cu asalt sălașul în care se afla colonelul Uță și, deși aici nu se găsea decât nouă partizani, lupta a durat aproape o oră. În afară de Uță, au mai pierit în luptă încă trei partizani: Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu și E. Careba.”

Aici, cu multă precizie, autorul arată că Ioan Uță, împreună cu ceilalți partizani, a luptat eroic în acea colibă. După o oră de apărare îndârjită, cad colonelul Ioan Uță, Pantelimon Erimescu, Ilie Cristescu și E. Careba, pe data de 7/8 febr. 1949, în jurul comunei Mehadica.

— Din nou ne găsim în fața unui alt mare neadevăr.

Cu toată părerea de rău, mă adresez istoricului, nu numai fostului deținut politic Radu Ciuceanu:

— Când a murit Colonelul Uță cu adevărat?

— În luptele dintre Țarcu și Godeanu, pe șaua de acolo, aruncându-se cu mitraliera în prăpastie, sau pe data de 7/8 febr. 1949, aproape de Mehadica, împușcat în spate când a încercat să se strecoare afară din colibă?

— Sau l-ați scos d-voastră de guler din prăpastie și l-ați adus să lupte din nou la Mehadica?

— Care-i adevărul?

Să fim lămurii de un singur lucru.

— Colonelul Ioan Uță a fost un luptător împotriva Comunismului, un erou prin comportamentul său în apărarea neamului românesc. A luptat cu securitatea și a murit răpus de gloanțele dușmane. Nu s-a aruncat în prăpastie ca să scape de inamic.

IV

În “Potcoava fără noroc”, autorul nu vorbește aproape nimic de Spiru Blănaru. Trece totul sub tăcere. Doar în partea ultimă, “Note”, la capitolul “Partizanii din Banat”, pag. 317-318, este amintit de patru ori. Insistă însă asupra comandantului Petre Domășneanu. De Gheorghe Ionescu nu amintește în nici o parte a cărții, deși istoria îl consemnează ca un mare luptător și conducător.

Lupta colonelului Uță, eroismul lui și martiriul său nu exclud lupta și eroismul lui Spiru Blănaru, Petru Domășneanu și Gheorghe Ionescu, cu grupul de partizani.

a. La pag. 317, autorul notează următoarele:

— “O parte din grupul lui Spiru Blănaru cade în luptă la 22 februarie 1949, la Cracul Stanei, la circa 22 km vest de Cornereva, jud. Severin.”

— O altă inadvertență. Să lăsăm să vorbească securitatea despre aceste lupte din 22 febr. 1949.

RAPORT:

— Comandamentul Unic Timișoara
Strict secret
prin curier
Nr. 30200 din 24 februarie 1949.
Către
Ministerul Afacerilor Interne.
Secretariatul General pentru Trupe.

“În ziua de 22 II 1949, Compania Teregova era în executarea misiunii de captare a bandei “Teregova”.

Operațiunea de urmărire a fost continuată până în regiunea Pietrele Albe, cota 1099/8 Km V. Teregova.

Aici, compania a luat contact cu bandiții, ora 15,30.

Bandiții, găsiindu-se pe un punct dominant au văzut compania care se îndrepta (cu măsuri de siguranță) pe vâlceaua cere duce înspre Pietrele Albe.

La aprox. 200 m, bandiții au deschis foc cu armamentul automat, în primele elemente ale Companiei.

La primirea focului și după ce a fost conturată zona de desfășurare a companiei pe cei doi versanți ai vâlceleii cu scopul de executa o dublă învăluire.

Operațiunea s-a făcut în tot timpul sub observația și focul extrem de puternic al bandiților.

Desfășurarea a fost mult îngreunată și apropierea întârziată simțitor.

La orele 17, pe timpul când învăluirea s-a produs simțitor, Slt. Airoaiei Vasile cade rănit la piciorul drept de două gloanțe.

Trupa, rămânând fără comandant, acționează pe cont propriu.

Bandiții, simțind învăluirea schițată de Companie, lasă o ariergardă alcătuită din Petre Anculia, Ghiță Urdăreanu, Ghimboasă Nicolae și Smultea Gheorghe, sprijinită de focul unei mitraliere, instalată înapoi pe un punct dominant.

La adăpostul acestei ariergărzi, restul bandiților se retrag și dispar în pădure.

Întreaga ariergardă a fost capturată, mai puțin mitraliera, care era mult mai în spate în apropierea pădurii.

Continuarea operațiunii a fost mult îngreunată și de faptul că întinericul a înlesnit fuga bandiților și pierderea urmelor.

Totuși trupa a rămas în tot cursul nopții în zonele unde s-a desfășurat lupta și a doua zi dimineața a reluat înaintarea pe urmele lăsate de bandiți.

Operațiunea s-a dus străbătând întregul masiv păduros până în regiunea satului Brebul-Nou, când urmele au fost pierdute.

REZULTATE:

Au fost împușcați mortal în timpul luptelor:

— *banditul Petre Anculia*

— *banditul Ghiță Urdăreanu*

Au fost prinși:

— *banditul Ghimboasă Nicolae*

— *banditul Smultea Gheorghe.*

S-au găsit urme de sânge, ceea ce denotă că în rândurile bandiților sunt unii răniți.”

În concluzie, Securitatea, prin rapoartele ei, confirmă întru totul lupta dusă de Spiru Blănaru și Gheorghe Ionescu cu grupul de partizani în ziua de 22 februarie 1949 la Pietrele Albe, așa cum Muntele Semenice mărturisește despre această mare bătălie:

— Era o zi cu ger aspru și zăpadă mare. Cu toate acestea, Muntele parcă fierbea și Codrul trăgea în acea zi de măcel în apărarea neamului. Lipiți de pietrele albe și reci trăgeau înverșunați legionarii, liberalii, țăraniștii și militarii, adică toți românii înfrățiți până la moarte în lupta contra comunismului.

Uniți sub comanda lui Spiru Blănaru, au reputat una din marile bătălii din rezistența românească, poate cea mai mare din toată rezistența.

Deci, la Pietrele Albe s-a dat lupta, și nu la Cracul Stâniei, așa cum spune Radu Ciuceanu.

Securitatea, în acea zi, a fost dată peste cap, de-abia încărcându-și morții și răniții în căruță.

Nimeni n-are voie să uite această mare bătălie, consemnată de istorie — 22 februarie 1949, condusă de Spiru Blănaru și de Gheorghe Ionescu, pe care d-l Radu Ciuceanu i-a uitat.

La sfârșitul lui martie 1949, la O.N.U. ministrul de externe al U.R.S.S.-ului a vorbit așa:

— “În România, pe dealurile Teregovei, bandiții înarmați luptă împotriva Partidului Comunist!”

Cine sunt acești bandiți de pe dealurile Teregovei?

Sunt partizanii conduși de Spiru Blănaru.

Ca să se confirme acest adevăr, a trebuit ca rușii să declare la O.N.U., în fața întregii lumi, că într-adevăr în Banat s-a luptat împotriva comunismului. Spiru Blănaru a fost o realitate. Împreună cu tot grupul constituie simbolul luptei de rezistență în Banat.

Răspuns d-lui Cicerone Ionițoiu la articolul:

SLUJITORI AI ALTARULUI BĂNĂȚEAN TRECUȚI PRIN IADUL COMUNIST

publicat în Altarul Banatului nr. 4-6 / 1996

Am citit cu mult interes în *Altarul Banatului* articolul d-lui Cicerone Ionițoiu. Mă bucură faptul că se consemnează aportul Bisericii Creștine în lupta împotriva comunismului, prin slujitorii ei, unii chiar murind întru Hristos.

În conținutul lui, fără voia autorului, s-au strecurat unele greșeli la numele de persoane și localități, ba chiar a mai avut loc și plasarea unor acțiuni imaginare. Mă voi strădui să le aduc

în lumina adevărului, ca unul care am fost la fața locului și am luat parte la organizarea mișcării de rezistență din Banat începând încă din 1945. Au mai fost lăsați la o parte mai mulți preoți care au luptat și au rezistat cu eroism încercărilor satanice din închisori și lagăre din timpul comunismului. Voi încerca să completez golurile.

Am citit articolul cu mare atenție, greșeala pare să fie nevinovată. Este vorba despre sfârșitul lucrării, de episcopul Veniamin al Caransebeșului. Iată ce spune autorul:

— “Un exemplu de tărie în fața forței l-a constituit și cazul preotului ortodox Daicovici care, chemat de episcopul Veniamin al Caransebeșului și ordonându-i-se să meargă să ocupe și să preia cheile catedralei greco-catolice de la Lugoj, a refuzat.

Și-a dat demisia, dar nu și-a încărcat conștiința cu o fărădelege”.

Aici aș dori să nu ne grăbim și să judecăm lucrurile cu multă disponibilitate și cu mare atenție.

Fiind eu martor al vremurilor acelea, cu sufletul curat pot să mărturisesc că Veniamin Nistor, episcopul Caransebeșului, făcea parte din mișcarea de rezistență din Banat.

Autorul lasă să se înțeleagă, din cele scrise, că vlădica Veniamin a avut o acțiune negativă, prin faptul că a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite de la Lugoj.

Oare numai atât se știe despre episcopul Caransebeșului? Dacă-i așa, atunci este destul de regretabil. Să încercăm să facem un pic de lumină.

1. Actul de nedreptate făcut Bisericii Greco-Catolice în 1948, de desființare a acesteia, în mod samavolnic, nu-l implică cu nimic pe episcopul Veniamin Nistor al Caransebeșului. Că s-a cerut preotului Daicovici să preia cheile catedralei unite din

Lugoj, a fost un act administrativ, și nicidecum de cult. Problema a fost rezolvată de protopopiatul Lugojului.

2. După instalarea lui Veniamin ca episcop al Caransebeșului, în foarte scurt timp acesta s-a identificat cu aspirațiile și încercările eparhiei de realizare a păcii și trăirii întru Hristos.

Vremurile de bejenie ale neamului românesc de după 23 august 1944 l-au găsit pe vlădica Veniamin la postul lui, pe baricadă.

Eu sunt unul dintre martorii acelor vremuri, fiind student la teologie. Alături de Filon Verca, Petru Hamat și Ion Iliescu am luat parte activă la organizarea mișcării de rezistență împotriva comunismului. Oricând pot mărturisi despre lupta dusă de Vlădica Veniamin contra comunismului.

La vremea aceea, Caransebeșul era centrul de organizare a mișcării de rezistență în Banat.

3. Pentru a reliefa mai bine această stare de lucruri, voi povesti un episod, al cărui martor am fost și eu.

În anii aceia, vine la Caransebeș un tânăr de curând licențiat în teologie la București, fiu al orașului, ca profesor de Teologie fundamentală și dogmatică la Academie și în același timp și hirotonit ca diacon. De fiecare dată, predica era a lui de pe amvonul catedralei.

Cu un ton obișnuit, molcom, blând și liniștitor, însuflețindu-se parcă pe măsură ce predica, lua o pornire năvalnică spre adevăr. Ne fascina. Cuvântul lui era ascuțit de sabie. În Biserică se așternuse o liniște de mormânt. Cu sufletul la gură, ascultam vorba tăioasă a blândului diacon de pe amvon. Așa a trecut sărbătoare de sărbătoare a fiecărei duminici din calendar. Se crease o stare de spirit aparte, de unitate în luptă a celor care ne hotărâserăm să rezistăm comunismului.

Totul, putem spune, se mișca în jurul episcopului Veniamin. Vedeam în el simbolul unității și al biruinței întru Hristos. În urma predicilor ținute se ajunsese la o stare de spirit deosebită în Caransebeș. Pe străzile orașului se șoptea de către unii și alții:

— “Mă, eu mâine mă duc la biserică, la liturghie, că iarăși vorbește tânărul diacon la predică. Atât de înălțător vorbește de parcă acum-acum prăvălește la pământ răul din lume și pe toți lingăii care s-au înhăitat cu rușii.”

Și așa, de la unii la alții, mergea vorba ca fulgerul. Se ajunsese ca în fiecare duminică, atunci când se știa că predică diaconul nostru, lumea venea la biserică, ticsind sfântul lăcaș până la refuz. Până aici, cei care asistau și se rugau la liturghie, când ajungea, de obicei, rândul predicii, unul câte unul, în liniște ieșeau afară din biserică. Acest fenomen era și încă este și acum în multe locuri.

Aici însă, lucrurile se petreceau invers. Dacă în timpul liturghiei erau credincioși și nu erau, dar când începea predica tânărului diacon, biserica se umplea. Liniștea desăvârșită punea stăpânire pe biserică. Ne era teamă să și respirăm. Cuvânt după cuvânt ne mergea la inimă. Erau loviturile de sabie date comunismului, necredinței și urii, care se abătuseră asupra lui Hristos și a neamului românesc.

Tânărul diacon de atunci este mitropolitul de azi al Banatului, I.P.S.S. Nicolae Corneanu.

Să-mi fie iertat că am îndrăznit să povestesc acum ce am trăit și văzut atunci, sub oblăduirea episcopului de Caransebeș, Veniamin Nistor.

Iată ce spune părintele Dimitrie Băloni într-un articol din *Altarul Banatului* nr. 4-6 1996 — Note și comentarii, pag. 170:

— “Îmi amintesc de trista zi de 31 martie 1949, când în gara Caransebeș, vrednicul și blândul păstor și vlădică Veniamin părăsea scaunul episcopal, îndreptându-se spre surghiunul impus la Alba-Iulia. De atunci, mereu mă gândesc la felul cum s-au desfășurat evenimentele, atunci în 1948-1949.”

Deci, asupra păstorului și luptătorului, episcopul Caransebeșului, Veniamin, s-a abătut sabia lui Satan. Un ierarh al Bisericii Ortodoxe Române ia drumul calvarului și al rezistenței până la sfârșitul vieții.

II

Acum să trecem la partea a doua a lucrării și anume la completarea numelor preoților, trecute greșit, și ale celor care au fost uitați din necunoaștere.

1. La pag. 76 — Altarul Banatului nr. 4-6 1996, este trecut preotul Nicolici Alexandru, născut în Teregova. Este o greșeală. Nicolici Alexandru s-a născut în com. Tufări, aproape de Orșova. Tatăl lui a fost tot preot. Mai târziu, ajunge preot în com. Teregova, alături de preotul Dimitrie Stoichescu. Nu a făcut parte din grupul lui Aurel Vernichescu, nici nu-l cunoștea. În toamna anului 1948, com. Teregova este organizată militar de către notarul public Gheorghe Ionescu. Nicolici Alexandru a făcut parte și el din această organizație, luând jurământul la toți membrii organizației. Părintele Nicolici Alexandru nu s-a deplasat niciodată în munți la partizani.

După căderea lui Spiru Blănaru din 12 martie 1949, la Feneș, încep arestările în masă în com. Teregova. Tot acum este arestat și părintele Nicolici Alexandru. Am stat mult timp cu el în cameră, atât la securitate, cât și în Aiud.

2. STOICHESCU DUMITRU — preot în com. Teregova. A fost arestat în martie 1949. Împreună cu părintele Nicolici Alexandru, a fost judecat de Timișoara în lotul al doilea — Spiru Blănaru. Preotul Nicolici a luat 15 ani muncă silnică, iar preotul Stoichescu, un an de zile.

3. SURU TOMA — preot în comuna Verendin. A fost arestat în martie 1949. A luptat cu tot sufletul împotriva comunismului, susținând grupul lui Spiru Blănaru și cel al colonelului Ioan Uță.

4. RATZEC IOSIF — preot în com. Mehadica. A fost arestat în martie 1949 la Caransebeș. A făcut parte din mișcarea de rezistență. A susținut grupul lui Spiru Blănaru și col. Uță. A fost condamnat la 10 ani de temniță, trecând și prin Aiud. Se eliberează în 12 sept. 1961 de la Periprava.

5. SURU ISAIA — protopop al Caransebeșului. A fost arestat în 1949, după desființarea episcopiei și trimiterea în surghiun a episcopului Veniamin Nistor. A făcut parte din mișcarea de rezistență.

6. CIUCUR PAVEL — preot. A fost arestat în 1848, cu grupul de rezistență din sudul Banatului — Băile-Herculane. A fost condamnat și dus la Aiud, unde m-am întâlnit cu el în anul 1950, pe când lucram în fabrică. A fost un mare luptător și un bun român.

7. IANA PETRU — preot în com. Curtea, aproape de Făget. A fost arestat în 1949. A făcut parte din mișcarea de rezistență. A trecut prin multe închisori, printre care și Aiudul.

8. BOGOIEVICI PAVEL — preot în com. Bănia. A făcut parte din mișcarea de rezistență Oravița. A fost arestat în 1949 și condamnat la mulți ani de temniță. La Periprava am stat cu el împreună.

9. BILCA PAVEL — preot în com. Rugi, aproape de Caransebeș. A fost arestat în 1943. Am stat și cu el mult timp în celulele închisorii. A făcut parte din grupul de rezistență din Caransebeș.

10. ATNAGEA ANTONIU — preot la Zorlențu-Mare. A făcut parte din mișcarea de rezistență din Caransebeș. Prin lupta lui a fost un erou.

11. ZASLOTZI CORNELIU — preot greco-catolic la Lugoj. A fost profesor de religie. În anul 1948, a fost arestat și condamnat. A făcut parte din mișcarea de rezistență din Lugoj. La Periprava am stat mult timp împreună.

13. GLĂVAN PAVEL — preot la Timișoara. A fost arestat în anul 1949 și condamnat la mulți ani de închisoare, trecând prin Aiud și Periprava.

14. IOJA SINEZIE — preot în com. Rănușa, jud. Arad. A fost arestat și condamnat în 1949 de către Tribunalul Timișoara. L-am cunoscut la închisoarea civilă din Timișoara 1950. Pe la sfârșitul lui ianuarie aveam să fiu legat în lanțuri grele la picioare împreună cu părintele Ioja Sinezie și transferat, cu un lot de 30 de oameni, la Aiud. Era o fire blândă, avea vorbă domoală. A murit bolnav de tuberculoză la Târgu-Ocna după mulți ani de temniță.

15. ILARION V. FELEA — preot. A fost profesor universitar la Academia Teologică din Arad, în același timp și rector. La 28 oct. 1949 a fost condamnat la un an, apoi arestat din nou în 14 martie 1959, condamnat la 20 de ani muncă silnică. După multă suferință, moare la 18 sept. 1961, în urma unei ocluzii intestinale. I s-a refuzat orice tratament.

16. BEJ TEODOR — preot în jud. Arad. A fost arestat în 1948 și condamnat la mulți ani de temniță pentru a fi luptat împotriva comunismului.

17. BERGHIANU ? — A fost arestat în 1948, preot fiind și profesor de religie la Arad. A fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului. L-am cunoscut la Aiud, în fabrică.

18. MEILĂ IOAN — preot în Bocșa-Montană. A fost condamnat pentru a fi luptat împotriva comunismului.

19. BOGOIEVICI GHEORGHE — preot aproape de Oravița. A fost arestat și condamnat ca luptător anticomunist.

20. ALDESCU ALIMPE — preot în protopopiatul Oravița. A fost arestat pentru a fi făcut parte din mișcarea de rezistență din Oravița.

21. LUCA PAVEL — preot în com. Glimboca. Arestat în 1949, este condamnat la ani mulți de închisoare pentru că a fost împotriva comunismului.

JURNAL DE CĂLĂTORIE

DE LA LUGOJ LA KARLSRUHE

Miercuri, 9 decembrie 1992

Început de jurnal, început de drum. La orele 11 am sosit cu mașina de la Lugoj la Timișoara, în casa lui Constantin Pascu. Sunt în preziua plecării în Germania. La orele 12 am fost în audiență la I.P.S.S. Nicolae Corneanu, întrevedere care a durat 45 de minute. Seara am luat parte la conferința Părintelui Galeriu în aula Facultății de Medicină. De la orele 19 și până la 21 a vorbit despre credința în Dumnezeu, despre jertfa Mielului ca unicitate în răscumpărarea și mântuirea omului.

Joi, 10 dec. 1992

Plecarea în Germania - la orele 10, din fața Catedralei Ortodoxe. Până la plecare am fost însoțit de bunul meu prieten Costică Pascu. Ploua mărunț și rece. Ne-am adăpostit până la sosirea autocarului pe scările catedralei, acolo unde cu trei ani în urmă au murit tinerii acestui neam, cu pieptul desfăcut și cu mâinile ridicate spre cer pentru a cuceri libertatea.

La orele 10 fără un sfert, autocarul a fost în fața Catedralei. Cu multă emoție m-am văzut în fața mașinii. Costică, mai stăpân pe sine, mă strunește. Plecarea are loc la 10 și 10 minute. Afară plouă încet și mărunț. În autocar mă rog lui Dumnezeu să-mi ajute să merg sănătos. Să pot observa cu ochii minții totul pe unde trec, să cunosc și să înregistrez așa cum sunt lucrurile, și cu partea frumoasă a lor.

La orele 13 am ajuns la frontieră. Aici, în treizeci de minute, grănicerii români ne-au dat drumul liber de trecere. La unguri am stat trei ore. Ne-a prins noaptea la frontieră. La orele 16 plecăm spre Budapesta. Și-n Ungaria, ploaia toacă mărunț. Târziu în noapte ajungem la Budapesta. Străbatem orașul trecând Dunărea. Deși e noapte, Budapesta mi se pare un oraș frumos. La ieșirea din oraș, facem o haltă de ajustare, la o parcare, de o jumătate de oră. Pe la miezul nopții, ajungem la frontiera Cehoslovaciei. Spre ziuă, iată-ne la frontiera Germaniei. Pământul e acoperit cu un strat subțire de zăpadă. Din partea Cehoslovaciei ne-au dat drumul repede. La punctul de graniță al Germaniei, în schimb, stăm mult de tot. Aceasta din cauza a două tinere femei, care au plecat fără a respecta viza de intrare în țară.

11 dec. 1992

De la frontieră ne îndreptăm spre Nürnberg. Pe întreg cuprinsul distanței, fusese un strat subțire de zăpadă. Pășesc pentru prima dată pe pământul Germaniei. Până la vârsta de 72 de ani aproape, eu n-am ieșit din țara mea. Datorită prieteniei lui Aron și a Magdalenei Florincaș, voi reuși să văd Germania. S-o văd acum când ea stă în fruntea Europei, în ceea ce privește economia, bunăstarea și gradul de cultură.

Am pornit de-a latul Germaniei, de la granița Cehoslovaciei și până la aproape de cea a Franței, la Karlsruhe. Verdele grâului răsărit cu ruginiul pădurilor desfrunzite realizau simfonia începutului de iarnă pe pământul Germaniei.

Trecem prin Nürnberg, locul unde poporul german a fost îngenunchat în urma binecunoscutului proces. Au trecut anii și Germania s-a ridicat, lingându-și rănila războiului și ale înfrângerii.

Trecem fără să oprim prin Würzburg, oraș mare și frumos și cu un trecut bogat în istorie. După o bună bucată de drum, ajungem în Frankfurt am Main. Aici o mulțime de călători se dau jos din autocar. Mai rămânem o mână de oameni. Șoferii, și ei frânți de oboseală, se mișcă de ici-colo prin mașină sau chiar se dau jos, întinzându-și oasele.

Așa am văzut din goana mașinii, oraș după oraș, dealuri și câmpii frumoase, codri după codri, râuri și poduri, dar mai ales șosele și autostrăzi șerpuind pe întreg cuprinsul țării. Erau îngrijite ca-n povești. Din loc în loc apăreau locurile de parcare cu WC-uri. Toate în slujba omului. Obosit, dar și plăcut surprins de frumusețea locurilor, am ajuns la Karlsruhe cam la orele 15.

În gara centrală, unde era și locul de parcare a autocarului, la informații, l-am găsit pe Aron Florincaș așteptându-mă. Ne-am îmbrățișat și am plecat spre casă.

Era în 11 decembrie 1992. Împlinisem 30 de ore de mers cu autocarul de la Timișoara la Karlsruhe. Frânt de nedormit și de oboseală, cu hainele boțite și cu încălțăminte murdară, am intrat în locuința lui Aron Florincaș, unde cu multă căldură m-a primit, îmbrățișându-mă, Leni, soția lui. În atmosfera aceasta de prietenie, am început și eu să-mi trag sufletul.

Eram ca trei păsări rătăcite, din inima Carpaților, undeva prin landurile bogate ale Germaniei.

12 decembrie 1992

Sunt cu adevărat în Karlsruhe, în mijlocul familiei Florincaș, primit cu toată căldura sufletească de către Leni și Aron. Dumnezeu să le dea multă sănătate și noroc mult. Azi a fost o zi de vizită prin oraș. Aron m-a plimbat pe la locurile cele mai însemnate. Așa am văzut monumentul istoric, în formă de piramidă, care de fapt o putem numi Piramida Monument, amplasată în centrul orașului, cu inscripția gravată în partea de sud: “**Margraful Karl Wilhelm**, născut în Durlach la 18 ian. 1679, decedat la 12 mai 1738. Acest monument i-a fost ridicat de Biserică, unde l-a și înmormântat.” Inscripția gravată în partea de nord, pe Piramida Monument: “Margraful Karl Wilhelm depune primul piatra de temelie la noua sa reședință a acestui oraș, la 17 iunie 1715.”

De la acest monument am plecat prin oraș, privind și-n dreapta și-n stânga, de-a dreptul uimit de ce-mi apărea în față, curățenie peste tot, frumosul încorona ordinea construcțiilor. Din loc în loc apăreau brazi de diferite mărimi, împodobiți cu becuri electrice și panglici. Seara mai ales, pe una din străzile largi ale centrului, de-o parte și de alta, brazi de diferite mărimi, în vitrinele mari ale magazinelor, deasupra străzilor suspendate, instalații de lumini electrice, o adevărată feerie.

Tot aici, în centru, într-o piață s-au amenajat mici căsuțe iluminate fermecător în așteptarea lui Moș Crăciun. Am intrat într-o clădire mare cu patru etaje, puternic luminată. Am rămas uluit. Nu mai văzusem în viața mea așa ceva, deși eram destul de bătrân, la 72 de ani, ca să pot vedea multe minuni ale lumii. Este adevărat că și eu am văzut multe minuni, dar într-o lume a lui Satan, lumea infernului roșu, lumea comunismului. Și acum întreaga omenire mai simte mișcările sale de zvârcolire.

Această mare clădire, cu scări rulante, pe care am s-o descriu mai în aproape, se numește KARLSTADT.

13 dec. 1992.

Zi de duminică, zi de sărbătoare, a treia de când sunt la Aron. O zi cu cer mohorât, vânt rece, cu semne de iarnă. Ies pe balcon și-mi curăț cizmulile de noroiul adunat la vama noastră. Am adus și eu, deci, un pic de noroi de la noi în Karlsruhe. Dar să nu se uite că-n același timp am adus și acea disponibilitate a sufletului românesc, acea îngăduință și dragoste de aproapele, acea toleranță și ospitalitate a nedreptățitului nostru neam. Noi, românii, în decursul istoriei, de cele mai multe ori, am câștigat victorii, dar din nefericire adesea am pierdut războiul. Prea multă rugină pe sufletele noastre. Zgura n-o putem îndepărta decât atunci când poporul român va realiza reforma morală. Aici vom ajunge numai dacă mergem pe drumul Bisericii.

Făcându-mi cizmulile, gândul mă împinge spre realități românești. De aici, din vestitul Occident al Europei, mă gândesc cu mult dor la țara mea. La spațiul mioritic al lui Blaga, la noblețea sufletului neamului nostru, așa cum îl vedea Petre Țuțea, la peticul de pământ ROMÂNIA, unde Nicolae Steinhardt s-a desăvârșit ca om, vas ales de Dumnezeu, spre a dovedi încă o dată că prin credință și dragoste nemăsurată se

poate ajunge la mântuire. La sfârșit de secol, la sfârșit de mileniu, monahul de la Rohia ne-a învățat cum să ne rugăm lui Dumnezeu și cum să iubim omul.

De-abia sunt în a patra zi de când sunt în Germania și dorul de țară m-a luat în stăpânire. În jur de orele 15 ne pregătim de o plimbare în oraș, mai precis de o vizită la un alt român — Valeriu Sântion, un supraviețuitor al gulagului românesc. Aici, spre marea mea bucurie, am reușit să realizăm un colț din țara noastră. Aici m-am simțit foarte bine. Seara, fericiți, ne-am întors la Aron.

14 decembrie 1992

Am stat acasă tot timpul, aducându-ne aminte de vremurile trecute ale regimului comunist. Mai mult am discutat de anii petrecuți la SMT Lugoj, despre oameni și fapte.

15 decembrie 1992

A fost o zi senină și cu mult soare. Pe la orele 10 plecăm în oraș. Ajungem la Sântion, unde luăm un ceai fierbinte și discutăm despre multe altele. Erau direct interesați să afle cât mai multe vești din țară. Eu, cât am putut, le-am spus tot ce știam la ora aceea. Nu după mult timp a venit acolo și d-l Mitrofan din Timișoara. După o oră, plecăm toți trei în oraș. Ajunși la un anticariat, vând un ceas vechi de buzunar cu 100 de mărci. În drum spre acest magazin am văzut clădirea Tribunalului Constituțional al Germaniei, măreață, bine împrejmuțată și păzită de polițiști cu pistolul mitralieră în mână. Intrăm apoi în clădirea Poștei, unde domnește o ordine desăvârșită și o liniște îmbietoare. Este prima zi când văd Karlsruhe scaldat într-un soare de iarnă. Aprovizionându-ne cu alimente, ne întoarcem acasă.

16 decembrie 1992

Sfânta zi de miercuri din postul Crăciunului ne-a ajutat. De dimineață am fost cu Aron la piața de vechituri. Căutând, am găsit o mașină de scris, suplă și destul de frumoasă la înfățișare. Aron, care se pricepe la ele, a încercat-o; prezenta unele defecte. Până la urmă am luat-o și-am pornit spre casă. Eram nerăbdători să vedem ce anume are de nu prea merge cum trebuie. Ajunși acasă, Aron a așezat-o pe masă și dă-i cu controlul pe ea, în mod amănunțit, pentru depistarea hibelor. Tot căutând, a găsit în interiorul clapelor o frunză de copac mototolită. Îl aud pe Aron că-mi spune: — “Măi Tasule, să știi că frunza asta este cauza defectiunii mașinii.” — “S-ar putea”, îi răspund eu. Am uitat să spun că-n piață vânzătorul a cerut 10 mărci pe ea. Aron i-a dat numai 7 mărci, spunându-i că nu-i prea bună. Până la urmă am scos-o cu 7 mărci. După ce a curățat-o, arăta ca nouă. Era o mașină foarte bună și puțin întrebuințată. A încercat-o pe o coală de hârtie. Mergea foarte bine, cu un scris elegant. Sfânta zi de miercuri ne-a ajutat. Frunza ajunsă între clape blocase mașina. Aron mi-a încredințat-o, spunându-mi cu mult drag: — “Tasule, ți-o fac ție cadou. Să fii sănătos și s-o folosești cu mult succes.”

Eu, cu emoție, am primit-o, mulțumindu-i din tot sufletul. După aceea, scoate și un aparat de radio portativ și mi-l întinde și pe acela, spunându-mi să-l primesc în dar din partea lui. Cu aceeași emoție l-am primit și pe acesta. Cu gândul la ai mei din țară, am rânduit darurile în dulapul unde îmi păstrez hainele.

Ai mei mereu îmi apar în față ca pe un ecran de televizor, plini de viață și bine dispuși. Alina și cu Mărioara, bunica ei, ocupă locul de frunte. Poate că la ora asta și ele se gândesc la mine. Lângă ele persistă Tibi, Horia și cu nepoții mei Adrian și Gabriel, cu toți ai casei, Nușa și Anișoara. La fel surorile mele, Anica și Lenuța. Sigur că toți se gândesc la mine.

Simt tot mai mult dorul de țară.

Azi se împlinesc trei ani de la începutul Revoluției din decembrie 1989. Ne-am adus aminte de sângele vărsat de tinerii Timișoarei pentru libertate. Din păcate, aceiași oameni, cu altă pălărie.

De aici, din Germania, apare acest lucru cu multă pregnanță. Cu toate acestea, cu toate aparențele victoriei neocomunismului, istoria va dovedi lumii că jertfa Timișoarei n-a fost zadarnică. Cred cu tărie și o spun de aici, din Karlsruhe, din inima Germaniei, că Dumnezeu ne va ajuta să vedem pacea, bunăstarea și la noi în România.

Joi, 17 decembrie 1992

S-a scurs o săptămână de când am plecat din România. Este o zi liniștită, cu vreme rece și ninsoare de iarnă, cu un strat subțire de gheață pe mașinile din stradă. Stăm acasă, depănând firul amintirilor. Sunt multe de spus dintr-o viață de om. Ne-am întâlnit doi prieteni, care am avut viața supraîncărcată cu evenimente și întâmplări destul de neobișnuite. Putem concluziona că, din tot ce am împlinit, timpul ne-a dat dreptate.

Vorbind, noi mulțumeam lui Dumnezeu că în tot greul vieții ne-a ajutat ca și din înfrângeri să învățăm câte ceva. Niciodată n-am urât omul și nici n-am încercat să ne răzbunăm.

Aici, în Germania, Aron a făcut și face mult pentru noi, românii. Prin comportamentul lui, a atras admirația germanilor, care-l cunosc ca pe un om cinstit și corect. Azi a venit pe la noi d-l Mitrofan. Am vorbit despre țară și despre oamenii de acolo.

Vineri, 18 decembrie 1992

Ne apropiem de Sfintele Sărbători ale Nașterii Domnului. Fiecare casă de aici, din Germania, se pregătește pentru

întâmpinarea Crăciunului. Azi am întâlnit-o și cunoscut-o pe Nadina Radu, nepoata lui Aron de la Arad. Este o fată frumoasă și cu multă căldură sufletească. Tot mai mult gândul meu zboară la cei de acasă.

După masă am fost cu Aron în oraș. Am colindat prin magazine. Din nou am fost la Karstadt. Totul este așa de frumos. Te obosește, parcă, această extraordinară rânduială a mărfii. Dar... în aceeași măsură, prețul atât de mare te sperie când îl citești. Am cunoscut o doamnă din Lugoj, acum stabilită în Germania, cu numele de Gruber. Doamna ne-a arătat o bucată decupată dintr-un ziar din Lugoj, în care scriau niște neadevăruri grosolane la adresa orașului Karlsruhe și anume că statuia unui cal troian, cu trei picioare, ar fi lovită de către cetățenii orașului cu ouă stricate.

Intrigați de acest fapt, a doua zi ne-am dus la fața locului.

Sâmbătă, 19 decembrie 1992

Ne-am pregătit de mers în oraș. Am luat tramvaiul și am ajuns la teatru, unde, în parc, era statuia Calului Troian, cu trei picioare. Am admirat îndeaproape acest monument.

Cu părere de rău, trebuie să constat că ai noștri de la Lugoj sunt de rea credință și susțin în acel articol de ziar lucruri neadevărate, jignind un oraș întreg. Apoi am vizitat gara centrală. Este o gară mare, cu clădirile monumentale și cu 14 linii de peron, toate acoperite. Am intrat în librăria gării, unde am căutat o revistă cu construcții de bărci, dar n-am găsit. În jurul orei 13 ne-am îndreptat spre casă.

Duminică, 20 decembrie 1992

Azi n-am ieșit în oraș. Am ascultat slujba sfintei liturghii la Europa Liberă. Gândul și dorul meu au zburat la cei dragi din

țară, în frunte cu Alina. Mă simt foarte bine aici, la Aron. Cu toate acestea de-abia aștept să mă întorc la ai mei, în România. A trebuit să vin aici, în Germania, ca să-mi dau seama că acest cuvânt de România are mai multă plinătate decât atunci când ești în țară.

Câteodată, îmi vine să spun că noi, românii, tare suntem mici și prăpădiți, mai ales văzuți din Germania. Pe aici nimeni nu vorbește de poporul nostru. Ne ocolesc toți.

Toate acestea se datoresc faptului că în ultimii trei sute de ani neamul românesc a început să alunece în hăul dezmățului și al decăderii morale.

La televizor am ascultat cu multă emoție colindele pomului de Crăciun. În acele clipe mi-am adus aminte cum în închisoarea din Aiud cântam "O, brad frumos". Parcă și acum mă văd într-o celulă a Aiudului, îmbrăcat în zeghe, tremurând de frig și foame, cântând "O brad frumos" pe versurile de Radu Gyr.

Luni, 21 decembrie 1992

Am ajuns la solstițiul de iarnă. Afară plouă mărunț și-i cam prea cald pentru acest anotimp. Lumea, sub protecția umbrelor, este un du-te-vino, după treburile zilei. Eu cu Aron ne îndreptăm, prin ploaia mărunț, spre Calul Troian, unde ne facem fotografii din diferite poziții. De acolo, cu voie bună, plecăm prin oraș, în vizită la locurile mai importante. Trecem în fugă și pe la prietenul nostru Sântion și la doamna Camelia. De la ei ne ducem la magazinul Karstadt. Totul este la dispoziția omului, dar prea scump. Pe la orele două ne întoarcem acasă, obosiți ca după o zi de coasă. Anii prea mulți adunați în spatele nostru își spun cuvântul.am admirat.

Marti, 22 decembrie 1992

Îl însoțesc pe Aron la magazinul din apropiere de locuință și facem aprovizionarea cu apă minerală și bere pentru sărbători. După aceea plecăm în căutarea unui brad frumos de Crăciun. Ajungem la marele magazin Wertkauf, unde, lângă el, este un loc special amenajat cu o mulțime de brazi, de toate mărimile. Brazii sunt expuși în suporturi speciale. Aron și-a ales un brad frumos, pe care vânzătorul l-a împachetat într-o plasă specială, ca un sac. Bradul ales l-am lăsat în curtea depozitului cu un bilet purtând numele lui Aron și am purces la vizitarea magazinului. Un magazin uriaș și-o forfotă de lume. Aron a cumpărat niște struguri, foarte buni, dar scumpi, apoi ne-am îndreptat spre casă, luându-ne bradul ambalat. Către orele 14 am ajuns obosiți morți. Am uitat să spun că acolo, în magazinul acela mare, am întâlnit un copil mărunț, dar zglobiu și vioi cum n-am prea întâlnit. Era cu mama lui, o tânără femeie, tare simpatică. Aron a pus mâna pe creștetul copilului și l-a întrebat ce face și unde se duce. A răspuns mama lui pentru el. Erau indonezieni, veniți la studii, cred. Și acum mi-a rămas în minte imaginea lui de copil zglobiu. Toți copiii pământului sunt așa. Pe toți îi caracterizează curățenia sufletească, ca mai târziu pe acest fond să se grezeze păcatele omului.

În jur de orele 16 a venit Nadina la noi, împreună cu Corina, care, nu după mult timp, a plecat acasă, singură, lăsându-o pe Nadina la noi. Este o fată frumoasă și comunicativă. Discutam de parcă ne-am fi cunoscut de-o veșnicie.

Miercuri, 23 decembrie 1992

Azi noapte l-am visat pe bunicul meu, taica Ion Berda. Se făcea că era o zi frumoasă de vară, undeva pe dealul Poieni, pe o pajiște bogată în flori și verdeață, cu mulți pomi fructiferi și ici-

colo pâlcuri de arbori răzlețiți de pădurea încheiată de fag, presărată din loc în loc cu mesteceni pletosi și cireși sălbatici. Pe tulpina unui copac de mult căzut la pământ, trântit de vânt, uscat acum de-a binelea, stătea bunicul meu, îmbrăcat în haine curate, cu pletele lui albe sclipind în soare, cu fața radiind de lumina bucuriei, zâmbind, ne vorbea. Se făcea că eram mai mulți în jurul lui.

Acum, trezit din acest vis frumos, departe de casă, de locurile acelea frumoase, ale copilăriei mele, departe de țară, mi-l aduc aminte bine, așa cum era el. Toată viața lui a fost un om care a știut să înfrunte greul, mereu cu zâmbetul pe buze. Când se găsea la cel mai mare necaz, el se consola spunând: — “Așa a fost voia lui Dumnezeu!”. A trăit 87 de ani. A murit în 1955. Pe vremea aceea eu eram în Aiud, pe un pat din spitalul închisorii, bolnav de tuberculoză, în salonul morții. Azi pot spune că Dumnezeu n-a voit să mor acolo, între zidurile reci ale celei mai grele închisori din țară. Voia Lui a fost ca eu să trăiesc și... poate cu misiunea de-a vorbi și a scrie prin ce am trecut.

Nostalgic, aici, în Karlsruhe, trăiesc clipele frumoase, dar grele ale luptelor noastre duse în grupul lui Spiru Blănaru. Acest vis m-a răscolit, dar m-a și înseninat. Îl socotesc de bun augur.

De dimineață, ne-am dus prin oraș pentru aprovizionarea cu cele necesare pentru Crăciun. Suntem mai aproape de Nașterea Domnului. L-am ajutat pe Aron la fixarea bradului într-un suport.

Joi, 24 decembrie 1992

Suntem în ajunul Crăciunului. De dimineață ne pregătim pentru a merge la biserică. La orele 11 va începe slujba. Am ajuns pe la orele 11 fără 15 minute. În fața bisericii e multă lume adunată. Toți români. Aron mă prezintă multor prieteni și

cunoscuți, femei și bărbați. Biserica este luterană. Înaintea slujbei se produce o oarecare fierbere. Părintele Dr. Viorel Mehedinți este parohul Bisericii ortodoxe din Karlsruhe. Pe lângă această parohie mai are încă trei: Frankfurt, Heidelberg și Heilbron. Începe slujba religioasă. În această biserică luterană, care-i găzduiește întotdeauna pe românii ortodocși, s-a creat, de astă dată, o atmosferă de o înaltă trăire spirituală. Așa mi s-a părut mie, cel care pentru prima dată am ieșit din hotarele țării mele și-n ajun de Crăciun luam parte la o slujbă religioasă, închinată Nașterii Domnului.

Cu gândul la ai mei și țara mea, mă rog cu căldură. A fost înălțător. Alături de Aron și Nadina m-am simțit foarte bine. Bărbați și femei luam parte la răspunsurile cantorului. La sfârșitul slujbei am colindat cu toții gândindu-ne acasă. Colindând, mi-am adus aminte de colindul din 1952, din Aiud.

În noaptea aceea de Crăciun, cu ochii înfiți în stele, colindând, vedeam aievea chipul sfânt al mamei, obrazul șiroit de lacrimi al tatălui albit și îmbătrânit înainte de vreme, al soției, cu brazde de durere, strângându-și la piept pruncul părăsit de mine la patru luni, al bunicilor albiți și ei de timp, al fraților și surorilor, al unchilor și verișorilor și al prietenilor cinstiți la suflet. În acele mărețe clipe, noi, cei din spatele ușilor ferecate, prin colindul nostru din mărginire, făceam saltul în nemărginire, în dumnezeire. Eram extaziați. În acele clipe puteau să se deschidă ușile toate, gardienii să ne ucidă, că nouă nu ne mai era frică de nimic. Eram în Dumnezeu și Dumnezeu în noi.

În biserică, după colinde, părintele ne-a vorbit despre Nașterea Domnului. Când totul a fost gata, înainte de năfură, Aron m-a prezentat părintelui cu multă căldură. Eu, emoționat, i-am răspuns și-n numele țării mele, România, de felul cum reprezintă Biserica și neamul nostru aici, în Germania. Apoi am

sărutat crucea și am luat nafura. Dintre cei prezenți, mai mulți au venit la mine, femei și bărbați, strângându-mi mâna. După toate acestea, am mers la d-l Petru Călărășu, un moldovean de ispravă. Ne-a primit foarte bine. Aici a venit și părintele Viorel Mehedinți, cu care am stat mai mult de vorbă. S-a creat o atmosferă de intimitate.

Vineri, 25 decembrie 1992

Ziua Nașterii Domnului, Crăciunul. Departe de țară, departe de ai mei, în mijlocul familiei lui Aron, în orașul Karlsruhe, aproape de granița cu Franța, îmi petrec Sfintele Sărbători. Aici, în Germania, simt atât de aproape țara mea. În gând mă întreb ce vor face ai mei? Cum vor petrece sărbătorile fără mine? După obiceiul meu, mă scol la orele 6 dimineața. Cu creionul în mână, urmez firul gândurilor. Masa de prânz am luat-o în mijlocul familiei lui Aron, împreună cu Eli și Monica și cu familiile lor. Toți au fost prezenți, afară de Ion, soțul lui Eli, acesta fiind de serviciu. A fost o masă cu de toate. Aron ne-a fotografiat pe toți. Am ascultat și colinde de Crăciun, înregistrate de Aron.

Într-una din nopțile de Crăciun, aici în Germania, l-am visat pe I.P.S.S. Nicolae Corneanu. Se făcea că era la mine acasă, la Lugojel. Când l-am văzut, am rămas uimit. L-am luat în brațe parcă și l-am așezat pe pat, întrebându-l ce-i cu el? Mi-a răspuns că-i tare obosit. Așa m-am trezit din vis, cu gândul la el. Ce i s-o fi întâmplat acolo la Timișoara? Sigur că și azi sunt mulți care-l încolțesc, de altfel ca și aici în Germania. Dar... pot spune cu sufletul curat că nu au dreptate. El, mitropolitul Nicolae Corneanu, se găsește pe drumul de luptă în lumina dragostei întru Hristos. Drumul lui pe care a apucat este drumul PAULIN, drumul fără întoarcere în lupta pentru Hristos, drumul

jertfei. De-abia apuc să mă întorc acasă și să-i fac o vizită. Să-i aud glasul blând, dar ferm, încurajându-mă în ceea ce vreau să fac. Și acum îi aud glasul în răspunsul de mulțumire dat părintelui Galeriu în Aula Facultății de Medicină din Timișoara la 9 decembrie 1992.

Mă întorc, iarăși, la masa bogată a acestei zile de Sfânt Crăciun. Cu emoție, constat că a venit și la mine moș Crăciun. A fost o surpriză pentru mine. Leni și cu Aron s-au gândit la mine și mi-au oferit daruri. La fel și Monica din partea familiei ei mi-a adus multe cadouri.

A fost măreț de frumos. S-a creat o atmosferă caldă de familie. Mă rog lui Dumnezeu să le ajute și să-i țină pe toți sănătoși și cu mult noroc în viață.

Sâmbătă, 26 decembrie 1992

A doua zi de Crăciun. Am început ziua cu ascultarea cuvântării ținute de Regele Mihai I, cu ocazia Nașterii Domnului. Cuvânt firesc de încurajare pentru poporul român. Un lucru trebuie știut de către noi toți: Neamul românesc s-a născut creștin și monarhic. Noi, niciodată, n-am avut președinți de țară, ci întotdeauna am avut regi, voievozi și iarăși regi.

În jurul orei 10 am plecat la plimbare prin Grötzingen cu Aron și Nadina. Afară era destul de rece. Vântul de nord ne mângâia fața. Am făcut mai multe fotografii împreună cu Nadina. Pe la orele 12 ne-am întors acasă zgribuliți de frig. Am văzut mai din aproape cartierul în care locuia Aron.

Grötzingen este bunica orașului Karlsruhe și mama Durlach-ului.

După masă, cam pe la orele 15 și 30 de minute, au venit la noi în vizită doamna Gabi Ross, fosta casieră de la SMT Lugoj și încă două doamne tot din Lugoj, Ana și Helga Wingert. Ne-

am bucurat unii de alții, revăzându-ne după atâția ani de despărțire. Și aici, în jurul cafelelor, Aron ne-a făcut mai multe fotografii. Cu Helga am avut mai multe schimburi de idei. Ne-am regăsit unul cu altul în felul de a pune problemele, mai ales asupra lui Nicolae Steinhardt. La fel și despre Constantin Noica. A fost o întâlnire plăcută. Helga lucrează la Institutul de Cercetări din Stuttgart ca fiziciană. Am rămas surprins de cunoștințele și cultura Helgăi, spre deosebire de mulți români de aici, care nici nu auziseră de gânditorul de la Păltiniș și de Monahul de la Rohia.

Duminică, 27 decembrie 1992

Este ziua Sfântului Ștefan, cel dintâi martir al Creștinismului. Ne rugăm să ne ajute ca prin rugăciunile lui să ieșim din acest mare și greu impas al poporului nostru.

La masa de prânz ne ducem la Monica. Este ziua ei de naștere, împlinește, pe data de 28 decembrie, 41 de ani. Ne-a primit cu multă căldură. Am stat până spre seară, când ne-am dus acasă, la Grötzingen. Așa s-a mai scurs o zi, apropiindu-se plecarea mea. De-abia o aștept. Mi-e tare dor de țară, deși mă simt foarte bine aici la Aron și la Leni.

Luni, 28 decembrie 1992

De dimineață am fost la poliție pentru prelungirea termenului de rămânere în Germania. Acolo au refuzat să prelungească șederea. Deci trebuia să plec pe ziua de 9 ian, 1993. Am trecut pe la dl Sântion, de unde am primit în dar mai multe haine. Sunt nerăbdător de a pleca acasă. Afară-i frig și vântul bate tare și ascuțit. Parcă taie cu paloșul. Un neastâmpăr a pus stăpânire pe mine, mai ales de când poliția a refuzat prelungirea termenului.

Privesc afară pe geamul din camera mea. Soarele-i spre asfințit. Este o zi senină, dar rece. În fața mea se arată maiestuos un deal poleit cu aurul soarelui dinspre apus. Copaci și pomi desfrunziți dau priveliștii nota de iarnă, ruginii și parcă fără viață. Pe acest fundal apar casele, una mai frumoasă ca alta, cu albul lor caracteristic, cu fel de fel de stiluri în construcție, cu fațade neasemănându-se una cu alta și cu podurile toate mansardate. A trecut și Crăciunul. L-am petrecut în mijlocul familiei lui Aron și Leni. Au stat în jurul meu, făcându-mă să mă simt bine. Cu toate acestea gândul meu zboară spre casă, spre țara mea.

Marti 29 decembrie 1992

Aici, în Germania, ca să ajungi în țară ești la discreția șoferilor de pe autocar. Nu este un birou al societății cu care vrei să pleci. Îți percepi taxe după bunul lor plac și numai în mărci. După masă pe la orele 16 ne-am dus în vizită la doamna Flori Hațeganu, venită în Germania de 14 ani. Acum are cetățenia germană. Ne-am simțit tare bine la ea. Ne-a povestit despre multe lucruri și mai ales despre necazurile ei. Seara, în jurul orei 20, ne-am întors acasă. Nu după mult timp a venit și Eli pe la noi, stând mai mult de vorbă. În timpul acesta Aron a vorbit la telefon cu Zornek din Freiburg despre cursa spre țară. Am fixat, deci, data de 7 ian. 1993, orele 18 pentru plecarea noastră spre casă. Zilele acestea trebuie să-mi adun bagajele. Se apropie trei săptămâni de când sunt în Germania.

Citind aici, în Germania, "Expres Magazin", constat cu durere că opoziția noastră se destramă. Conflictul dintre A.C. și P.A.C. nu este de bun augur. Așa stând lucrurile, noi nu vom realiza nimic. Nici acum nu vrem să înțelegem că, fără unitate, nu vom depăși criza, nici cea politică și nici cea economică.

Numai uniți vom învinge. Presa noastră se ocupă mai mult de felul cum tușește și-și scutură pletele Adrian Păunescu și nu de câți încă mor în Basarabia și Bucovina.

Miercuri, 30 decembrie 1992

Se împlinesc azi 45 de ani de când România a fost aruncată într-un hău adânc. Hăul comunismului. Sunt 45 de ani de când Regele Mihai I a fost izgonit de pe tronul lui într-un mod absurd și pervers. După ce a fost decorat de către Stalin și i s-a făcut o avionetă cadou, l-au alungat din țara lui. Din țara pe care Carol I, străbunicul lui, o ridicase printre țările fruntașe la vremea aceea. Leul românesc era la paritate cu francul elvețian. Iată unde ne-au adus cei care atunci ne luaseră în brațe — Tătuțul Stalin și toți acoliții lui. Cât de departe suntem de adevărata libertate și de sensul real al democrației.

În jurul orei 10 a venit Eli pe la noi și am plecat cu toții prin oraș. Am fost și la piața de vechituri, dar n-am găsit nimic, Spre deosebire de sezonul cald, acum în iarnă vin puțini oameni cu marfa lor de vânzare. Și aici totul este scump. De la piață am plecat prin oraș după cumpărături. După masă mi-am făcut bagajele pentru plecare. Am primit multe lucruri bune și folositoare de la Aron și Leni. Tot astăzi a sosit și o scrisoare de acasă, de la Mărioara și Tibi, cu frumoasele felicitări de sărbători. Acum caut să vorbesc cu ei la telefon și să le anunț data plecării de aici și a sosirii în Timișoara. Totuși nu reușesc.

Mă bucură mult faptul că voi pleca acasă. Mi-e dor de țară și de toți ai mei, deși aici mă simt minunat. Cu un lucru nu mă împac eu. Oriunde aș fi, sezonul rece îmi dă de lucru, respirația este foarte grea și tusea mă cam supără. Norocul a fost că am luat cu mine medicamentele necesare.

Joi, 31 decembrie 1992

Iată-ne și-n ajunul anului nou și la sfârșit de an vechi. Iarăși speranțe de mai bine.

Am fost de dimineată cu Leni în oraș pentru cumpărături și anume să luăm ciorapi pentru femeile din familie. Mărioara, Nușa, Anișoara, Anica și Lenuța. Pe lângă ele mai este una, cea mai frumoasă din familie, ce stă la locul de frunte, Alina, nepoata mea. Ei și nepoților Adrian și Gabriel le-am luat mai multe lucruri, împreună cu dulciuri. La fel, am luat cadouri și pentru Tibi și Horia.

Undeva în sud-vestul Germaniei, în Karlsruhe, sfârșit de an și cu început de an, Anul Nou 1993, cu vise și speranțe, îl petrec și mă bucur nespun de mult împreună cu Leni și Aron, unindu-ne în duh creștin și visând la mai bine. Cei tineri, Eli și cu Monica, cu familiile, fiind tineri, petrec noul An în anturajul celor de vârsta lor. Împreună cu ei s-a dus și Nadina. Noi, cei cu mai mulți ani în spinare, am rămas acasă, în Grötzingen, să petrecem revelionul împreună. La televizor, pe toate canalele, atât cele de stat 1,2 și 3, cât și cele particulare, până la al 32-lea canal a fost muzică și dansuri. Am rămas pe canalul 1. Am uitat să vă spun cel mai important lucru. Pe la orele 18, am reușit să vorbim la telefon cu Lugoju. A răspuns fiul meu cel mare, Tibi. Le-am urat noul an fericit și cu multă sănătate. I-am spus că vin acasă și că pe ziua de 8 ian. 1993 voi fi la Timișoara, la orele 18, în fața Catedralei. M-am bucurat ca un copil că am vorbit cu ei. Dumnezeu mi-a ajutat să fac acest lucru.

Vineri, 1 ianuarie 1993

Un nou an, l-am început aici în Germania, în frumosul oraș Karlsruhe, aproape de Strasbourg, oraș al culturii franceze și locul de unde începe să radieze în toată lumea pacea și

adevărata dragoste între popoare. Nădejdi noi pentru încercatul om de pe planeta Pământ.

La orele 24, arătate pe toate ecranele televizoarelor lumii, cu cei din familia Florincaș, în locuința lor, am întâmpinat Noul An 1993 cu tradiționalul pahar de șampanie. Și a fost, spre bucuria noastră, șampanie de Alba-Iulia. Emoționați, ne-am urat unii altora multă fericire, sănătate și pace în lume. Am trecut apoi pe balconul casei și-am asistat la un spectacol nemaivăzut de mine. Mii și mii de cartușe trase în înaltul cerului, răspândind în văzduhul întunecat o lumină feerică în fel de fel de culori. Se auzeau pocnetele cartușelor ca-n vreme de război. La televizor s-au dezlănțuit noi dansuri și cântece de pe întreg cuprinsul Germaniei. Cu gândul la ai mei din țară, priveam în întunericul de afară, luminat din când în când de lămpile multicolore.

În jur de orele trei dimineața m-am dus la culcare. Din pat am mai urmărit programul la televizor, dar numai pentru puțin timp. M-am gândit iarăși la toți ai mei din țară, rude și prieteni.

Azi îl sărbătorim pe Sf. Vasile cel Mare.

Acum, pentru că sunt departe de țara mea, îmi aduc aminte de Petre Țuțea, înțelegându-i marea dragoste pe care a avut-o pentru poporul român. El, în închisoarea Aiudului, ne spunea: — “Nu poporul român trebuie să ne considere eroi, ci noi trebuie să mulțumim poporului român că ne-a dat ocazia să luptăm pentru el și chiar să murim.”

Sunt bătrân la cei 72 de ani ai mei și mă rog lui Dumnezeu să mă țină să pot vorbi și scrie. Să mai văd că neamului nostru românesc i s-a făcut dreptate. Să fim drepti și buni când judecăm oamenii acestui popor din Carpați. Să ne rugăm lui Dumnezeu ca poporul român să ajungă să fie respectat de celelalte popoare. Să ne axăm pe drumul cinstei și al corectitudinii. Să ajungem și noi odată la cultul muncii. Ura și

minciuna să dispară, dacă vrem să fim în rândul oamenilor adevărați.

Spre seară au venit pe la noi Eli și cu Ion, soțul ei. Am vorbit despre multe lucruri și ne-am adus aminte de oameni și fapte de la noi din țară. Am băut cu ei un vin foarte bun de pe Rin. La plecarea lor a venit și Monica cu toată familia ei, Daniela și Gigi, soțul ei. D-l Gheorghe Stredie este un om aparte. Așa mi s-a părut mie. Un om înalt de statură, cu ochi pătrunzători și cu multă căldură sufletească, dar și gata oricând de a sancționa răul din om.

Pe mine mă bucură mult faptul că socrul și ginerele se întâlnesc pe linia aceasta a omeniei. De aceea există între ei un respect reciproc.

Sâmbătă, 2 ianuarie 1993

Înc-o zi din noul an. Leni și Nadina pleacă la cumpărături de dimineață. A venit Eli cu mașina după ele. Eu cu Aron am rămas acasă. Tot mai mult mă gândesc la ai mei. Timpul se apropie. După masă, eu cu Aron mergem la Monica și Gigi. Acolo ne-am simțit foarte bine, vorbind despre toate. Am luat, la plecare, de la ei, un pachet pentru mama lui Gigi, în țară. Din Lugoj îl voi pune la poștă.

Vorbind împreună cu toții, Aron, Monica și Gigi, am constatat un lucru, că numai atunci când ești departe de țara ta, printre străini, îți dai seama cât de mult îți iubești țara și neamul. Despre greșelile conducerii vorbești cu durere și revoltă, iar speranțele în mai bine te aprind, te dinamizează, te însuflețesc. Nu știi cum vor fi alții, dar eu așa sunt.

Duminică, 3 ianuarie 1993

De dimineață ne-am pregătit de o vizită. O așteptăm pe doamna Gabi Roos, care vine cu mașina și ne duce la ea acasă, la Bruchsal. Noi toți suntem gata de plecare. La ora 10 plecăm. M-a impresionat locuința D-nei Gabi, curată, bine îngrijită și cu mobilierul ales cu mult gust. Stă într-un bloc la parter, aproape de noua biserică cu un turn pătrat, având un stil neobișnuit pentru mine. Un patralater înalt și cu cruce în vârf. Pe toate cele patru fețe se află câte un ceas mare.

La Gabi ne-am simțit foarte bine, aducându-ne aminte de oameni și fapte din trecutul nostru, de anii petrecuți la SMT Lugoj, unde ea a fost mult timp casieră. Depănând firul amintirilor, adesea ne aprindeam până la emoție. Dar ne înfierbântăm și când ne gândim la răul din lume. Ne uităm în Iugoslavia, ne uităm la dezmembrarea Cehoslovaciei, ne uităm la șubrezenia păcii în fosta URSS. Dar, mai mult, ne uităm și constatăm impasul în care se găsește azi Germania, unde numărul șomerilor a început să crească. Din cauza nesiguranței sociale, în urma manifestărilor extremiste, capitalul străin a fost stopat în Germania. Dacă și aici se întâmplă astfel de fenomene, atunci ce să mai zicem de noi românii? Dacă și Germania, într-o bună măsură, și-a pierdut credibilitatea în fața marilor capitaluri, atunci ce să mai spunem despre țara noastră?

Mai cu una, mai cu alta, timpul a trecut repede aici în vizita noastră la Bruchsalul frumos și bine îngrijit. Ne-a servit o masă bogată, cu de toate, pregătită ca la noi în țară, în Lugojul nostru cu vechi tradiții românești.

La orele 16 și 30 de minute am plecat spre casă, luându-ne rămas bun de la doamna Gabi și mulțumindu-i din tot sufletul de felul cum ne-a primit. Am luat Busul din oraș și ne-am îndreptat spre Karlsruhe. Acasă la noi ne-a întâmpinat o

atmosferă caldă și îmbietoare de familie: “Bine ca la noi acasă nu-i niciunde!”

Omul, peste tot pământul, așa și spune.

Luni, 4 ianuarie 1993

A mai trecut o zi. Afară s-a făcut mai frig, –7 grade. Este o iarnă pe sec, fără zăpadă. După masă am plecat în vizită la dl Mitrofan. Acolo am fost primiți cu multă căldură. Cu noi a fost și Nadina. Ne-a servit cu un vin bun de pe valea Rinului. Karlsruhe este la numai 2 km. de Rin. Așa am petrecut câteva ore plăcute și cu nostalgice amintiri din vremuri de demult. Către orele 20 am plecat spre casa lui Aron.

Marti, 5 ianuarie 1993

Suntem în ajun de Bobotează, zi de post, zi de reculegere și meditație. Aici, ziua aceasta de post o trăiesc în mine, cu gândul la Cel de Sus, să ne ajute să ieșim la lumină. Mă gândesc acum la Lugojel, la Alina și Mărioara, care primesc preotul cu crucea. Cu smerenie și cu pietate îl primeam și sărutam crucea, sfânta cruce. Pe aici, în Karlsruhe, am observat că în ajun de Bobotează umblă prin oraș copiii mai mari, îmbrăcați în costume speciale și cu coroane aurite pe cap, cu Irozii și cu stele mari aurite. Merg de la casă la casă, respectând și realizând datina din bătrâni. Aici, în Germania, Boboteaza se bucură de un mare respect și se manifestă printr-o bogată ceremonie. Oameni și popoare, în felul lor, respectă și cred în același Dumnezeu, pe întreaga planetă Pământ. De s-ar ajunge odată la adevărata dragoste și armonie pe pământ.

Pe la 10 am plecat în oraș după fotografiile și după cumpărături. Afară-i frig cu minus 8 grade, un ger pe uscat. Suntem bine îmbrăcați, cu paltoane și căciuli. Din nou am

colindat prăvăliile. Acasă am ajuns pe la orele 13 și 30 de minute, flămânzi și înfrigurați. În tramvai, în fața noastră, erau patru albanezi, două femei și doi bărbați. La înfățișare, fiind destul de tuciuiri, i-am luat drept țigani. Vorbeau repede și se păreau a fi țigani și după grai. După un timp, unul din ei, mai tânăr și cu pălărie pe cap, îl întreabă pe Aron, în germană, dacă suntem nemți. Aron i-a răspuns că da. Ne ferecea că aveam căciuli pe cap, în frigul acesta. El trăgea de pălărie pe cap, că simțea destul de bine frigul. Din vorbă în vorbă, ne spune că sunt albanezi de la Kosovo și că iugoslavii sunt la pământ. La urmă, Aron le spune că noi suntem Ciobané, adică români pe limba lor. Au sărit în sus de bucurie și că așa da, că după căciulile noastre nu păream nemți. Ne-am despărțit în mare veselie. Ajunși acasă, cu un pahar de țuică ne-am încălzit și am mâncat foarte bine.

Miercuri, 6 ianuarie 1993

Botezul Domnului. Gândul și dorul meu zboară către cei de acasă. De Sf. Ion voi pleca cu autocarul la orele 18. Aștept cu emoție și nerăbdare plecarea, deși la Leni și Aron m-am simțit excelent. S-au purtat cum nici nu se putea mai bine. Nu știu dacă vreodată voi putea să fiu la înălțimea lor, mulțumindu-le din tot sufletul. Azi suntem invitați la dl Sântion la masă. Eu, ca de obicei, m-am sculat tot de dimineață, făcând puțină ordine în cameră și apucându-mă să mai notez câte ceva în jurnalul meu. Toți ne pregătim să mergem la Valeriu și la Camelia. Pe la orele 13 suntem primiți cu multă căldură de familia Sântion, pe str. Händel nr. 25. Al doilea nume de botez al lui Valeriu este Ioan. A fost invitată și familia Mitrofan. În total am fost 8 inși. A fost o masă ca-n povești, cu de toate, și servită de către Camelia după toate regulile artei. Și acum și aici am realizat un colț din

țară. Pentru câteva ore România a fost la Sântion acasă. La plecare mi-am luat rămas bun de la distinsele gazde, mulțumindu-le de felul cum am fost primiți.

Urmează să plec a doua zi, împreună cu Nadina, joi, 7 ianuarie 1993, în țară, în România. Ajunși acasă la Aron, am dat un telefon lui C-tin Pascu, la Timișoara. După multă trudă, am reușit să-l prindem. L-am rugat să mă aștepte în fața Catedralei Ortodoxe în ziua de vineri 8 ian. 1993, la orele 18, când va sosi autocarul.

Joi, 7 ianuarie 1993

A sosit și ziua plecării. Este ziua Sfântului Ioan Botezătorul. M-am rugat să-mi ajute să ajung cu bine acasă, în România. De dimineață încerc un sentiment de părere de rău parcă, trecând prea repede timpul de stat în Germania. Aceasta, împreună cu neastâmpărul dorului de țară, îmi imprimă o stare de bulversare. Căldura cu care am fost primit de Leni și Aron a fost extraordinar de mare. Niciodată nu voi putea să le mulțumesc de tot ce au făcut pentru mine. Mă rog lui Dumnezeu să-i ajute, să le dea sănătate, pace în suflete și mult, mult noroc până la adânci bătrâneți.

Mă mișc într-o parte și alta, împlinind ultimele pregătiri de plecare, împachetând ceea ce a mai rămas prin cameră. Am multe bagaje. Asta mă face un pic neliniștit până mă văd urcat în autocar.

A venit la noi Gigi Stredie cu mașina. S-a pregătit să ne ducă la Gara Centrală. Bagajele au fost încărcate în mașină. La orele 16 și 30 de minute am plecat. M-am despărțit de Leni cu lacrimi în ochi. Mi-a promis că vine și ea la gară. Pe la 17 și 30 am fost în fața gării. Ploua mărunț și rece. Îmi aduceam aminte

că și plecarea mea în Germania tot prin ploaie a fost. Eram cu Costică Pascu pe treptele Catedralei și ploua mărunț și rece.

Aici, în Gara Centrală, unde așteptam autocarul lui Zorneck, Aron s-a dovedit expeditiv. A adus două cărucioare pentru mine și Nadina și acolo ne-a pus bagajele. La orele 18 fără 10 minute a sosit autocarul. O femeie ne-a strigat de pe o listă pe mine și pe Nadina. Destul de emoționați, ne mișcam într-un fel haotic. Au căzut bagajele de pe cărucior încurcându-ne un pic. Cu înțelegere din partea șoferilor, am reușit să urcăm calabalâcul în mașină, al meu în locul indicat pentru Timișoara, iar al Nadinei pentru Arad. Aron mi-a plătit drumul până la Timișoara, 130 de mărci. În sfârșit am ajuns la locul meu în autocar, pe locul I din spatele șoferului, iar Nadina pe locul II, ales de ea. Eram unul lângă altul. Pe rând au venit la mine și și-au luat rămas bun. Aron a fost primul, după el a venit Gigi, ginerele său, apoi Monica, sărutându-mă cu mult drag. La urmă a venit și Leni. Ne-am îmbrățișat și ne-am despărțit cu lacrimi în ochi. La plecarea autocarului, care rula încet printre oameni, ne-am mai făcut din mâini semn de călduroasă despărțire.

Plecam din mijlocul unor oameni adevărați. Eram o mână de români într-o masă compactă de germani. Însingurați, printre străini, ne-am găsit căldura sufletească necesară pentru a fi uniți în gând și faptă.

Sosim la Frankfurt. Aici s-au urcat noi călători. Pornim spre Ulm, unde ajungem la orele 22. Peste tot pe unde trecem este lumină ca ziua. Ploua și ploua ca toamna și era tare rece. În autocar, o căldură plăcută te îmbia la somn. Nadina și-a găsit de vorbă cu femeia care se ocupa cu taxarea călătorilor. Era o cunoștință din Arad. Unul din șoferi este ungar la origine și vorbește cu Nadina ungurește. Celălalt șofer, neamț din Freiburg, trăncănește cu taxatoarea în germană și sfârșește

întotdeauna într-o engleză stricată. Pocește cuvintele de-ți ia maul. Atunci luau ființă noi cuvinte în engleză. Ajungem la München, de unde alți călători se urcă în mașină. Aici a apărut o problemă. În autocar aproape toate locurile erau ocupate, dar călătorii trebuiau luați. Până la urmă s-a rezolvat. Locul unde era amplasat WC-ul a fost ocupat. S-a renunțat la WC. Pe drum însă mașina a oprit mai des, fapt pe care noi de-abia-l așteptam. Din loc în loc erau construite WC-uri publice, bine îngrijite. Am apreciat acest lucru ca fiind ceva bun pentru om. De la München o luăm spre nord și ne oprim numai la Nürnberg, în plină noapte de iarnă. Pe ici și colo își făcea apariția câte un petic mare de zăpadă. În autocar e cald, cald bine de tot. De la o vreme Nadina a obosit. Încetase conversația cu șoferul ungar. O cuprinsese somnul. Se întoarce spre mine și pune capul pe umărul meu ațipind pentru o clipă. Am îndemnat-o să se culce fără nici o rețineră. S-a cuibărit și a adormit. În autocar văd că aproape toți călătorii moțăiau, fiecare în felul lui. Iată-ne ajunși și la Nürnberg. Dacă la Karlsruhe ploua, aici ninge cu fulgi mari. De la Nürnberg ne îndreptăm spre est, apropiindu-ne de frontiera Cehiei. La graniță se mijește de ziuă. Afară, mantaua albă a zăpezii acoperă tot pământul. La vamă trecem fără nici o problemă. Străbatem colinele Boemiei și Moraviei, cu șoselele în serpentină, destul de riscant pe timp de iarnă. Trecem prin Bratislava, apropiindu-ne de frontiera cu Ungaria. Se face ziuă. Speram să ajungem mai devreme, dar n-a fost așa. Șoselele fiind acoperite cu zăpadă, se merge foarte greu pe ele. Trecem prin Brno fără să oprim. La Bratislava, în schimb, autocarul face o oprire, șoferii se odihnesc. Era în plină zi. Pornim iarăși la drum. Pe măsură ce mergeam, gândul meu fugea spre țară, la toți ai casei.

La Budapesta ajungem pe ziuă. De data aceasta toată Ungaria am traversat-o la lumina zilei. Este o țară binecuvântată de Dumnezeu, frumoasă și bine îngrijită. Toate localitățile erau așa de arătoase că nu se putea să nu fie admirate. Oprirea în Budapesta a fost de mai lungă durată, pe malul Dunării. De aici iarăși la drum. Spre seară ajungem la Seghedin, un oraș mare și frumos. Și eu, și Nadina dădeam dovadă de multă nerăbdare. Ne voiam acasă. Pe măsură ce ne apropiem de țară, zăpada se face tot mai mare. Afară ninge cu fulgi mari și deși. La vamă trecem fără dificultate.

Suntem în țară. Bucuria este mare. Se citește pe fața noastră. Ne îndreptăm spre Arad. Suntem în plină noapte, orele 22. Când oprește în Arad, în piață, eu mă dau jos din autocar. Nadina coboară și ea cu bagajele ei, ajut să le dea jos. Când mă uit la locul unde erau bagajele mele, amândouă erau date jos. Strig la cel care se chinuia cu ele.

— “Ce faci, măi omule? Acestea sunt ale mele. Te rog, pune-le la locul lor!”

— Păi să vedeți că vreau să le scot pe ale mele. Am să le pun iarăși la locul lor.”

Sub ochii mei au fost puse de unde le-a luat. Rămâneam fără ele dacă nu mă dădeam jos din autocar.

Jos, Nadina era așteptată de mama ei. O îmbrățișez cu multă căldură și ne despărțim. Stătusem o lună de zile cu ea la Aron și la Leni în Germania. De atunci, nu mai știu nimic de ea.

Din Arad zburăm prin zăpadă spre Timișoara. Drumul era destul de anevoios pentru autocar. Se vedea cum din înaltul cerului, la lumina farurilor, fulgii de zăpadă se lăsau alene pe pământ. Era 8 ianuarie 1993. În fața Catedralei, autocarul, obosit și troznind din toate încheieturile, se oprește din mers. Ajunsesem la orele 24 din noapte.

Ca furnicile, fiecare din noi ne dăm jos din mașină. Lumea se cam rărea, luându-și fiecare bagajul și plecând. Eu, scrutând întunericul, așteptam să văd pe careva din ai mei. După un timp, văd că apar cei doi fii ai mei, Tibi și Horea, zâmbind. I-am sărutat pe amândoi și ne-am urcat în mașină, ducându-ne la Costică Pascu acasă. Acolo ne așteptau cu țuică fiartă. A fost o mare bucurie pentru toți. Fiecare vorbeam în limba noastră. Mi-a făcut așa de bine căldura sufletească cu care ne-a primit familia Pascu, precum și căldura răchiei fierte. Realizam cu adevărat că eram în țara mea și-n mijlocul celor dragi.

De la Timișoara plecăm spre Lugoj după orele 2 din noapte, mulțumindu-i familiei Pascu pentru toată dragostea ce ne-o poartă. Și de aici drumul a fost tot anevoios prin zăpadă și prin întuneric. La orele 5 am ajuns la Lugojel, unde bucuria cea mare a revenirii a izbucnit din plin. Soția și nepoata Alina erau în brațele mele.

Dintr-o dată casa s-a umplut de bucurie și de bagaje. Ce-i drept, adusesem de la Aron cam multe lucruri. Nu mai aveam loc în cameră.

Așa se încheie călătoria mea la Karlsruhe și înapoi cu, o năvalnică dragoste de familie și de țară.

CUVÂNT CĂTRE ȚARĂ

Deși mă repet, transcriind o parte din acest testament în cuprinsul lucrării, țin totuși ca memoriile mele să le închei cu acest mesaj al lui Spiru Blănaru către Neamul Românesc, către Țară. Prin conținutul lui, este mai actual ca oricând.

Mesajul constituie de fapt TESTAMENTUL SPIRITUAL AL LUI SPIRU BLĂNARU.

Să cinstim pe cei care și-au dat viața pentru Hristos și neamul lor!

La 16 iulie 1992 s-a înălțat o sfântă cruce în memoria celor care au fost executați la Pădurea Verde (lângă Muzeul Satului - Timișoara), în anul 1949 la 16 iulie de către regimul comunist pentru că au luptat împotriva lor, iubindu-L pe Hristos și neamul lor. Din inițiativa AFDP-Timiș și a fundației culturale "Memoria", crucea a fost ridicată și sfințită pe locul unde a fost execuția, în cinstirea memoriei martirilor neamului nostru: Spiru Blănaru, Petru Domășneanu, Romulus Marițescu, Ion Tănase, Petru Pușchiță-Mutașcu, care în lupta lor au mers până la jertfa supremă. Iar în data de 2 august 1949, alți membri ai grupului, deși nu erau condamnați la moarte, au fost executați în același loc. Ei sunt: Aurel Vernichescu, Gheorghe Popovici, Teodor Ungureanu, Gheorghe Smultea, Petru Pușchiță-Liber și Nicolae Ghimboasă-Micluț. Comuniștii s-au năpustit cu o înverșunare drăcească asupra memoriei lui Spiru Blănaru, contestându-i chiar eroismul.

Mă întorc în urmă cu 44 de ani, în 23 ianuarie 1949, când, stând de vorbă cu Spiru Blănaru, acolo sus, în mijlocul pădurilor care fremătau a bejenie, pe îndelete, mi-a încredințat multe lucruri gândite de el. Era o zi de iarnă, nu prea frig, deși albastrul cerului vestește ger. Soarele scâldea bolta cerească de un pitoresc nemaivăzut, dar zăpada

nu se topea. Miriade de steluțe albe reflectau albul scânteietor al zăpezii. Era o feerie. În măsura zburciului din sufletele noastre, în aceeași măsură creștea farmecul naturii, cu albul zăpezii scânteind în soare. Contrastul acela izbitor al colinelor de deal înveșmântate în mantie albă ne trezea la realitate.

Eram în plină luptă cu Răul. Ei erau mulți, susținuți de tancurile rusești, noi eram puțini și fără arme. Cu noi era numai nădejdea că dreptatea va ieși la iveală și Dumnezeu este cu noi. Vânați din toate părțile, cu o iarnă grea, ne zbăteam să găsim o ieșire. În această atmosferă de zburciun sufletesc, Spiru Blănaru începe mărturisirea lui. Băierile inimii lui se dezleagă și zice:

- Măi frate Tase Berzescu, suntem prinși ca într-o menhină. Nu știu care va scăpa din noi doi cu viață; cred totuși că tu o să scapi; este bine să știi unele gânduri ale mele. La vremea potrivită să le faci cunoscute, dacă vrei, și altora.

Stând așa, unul lângă altul, în mijlocul întinsului de zăpadă, ascultam la cele spuse de Spiru. Apăruse și legea care prevedea pedeapsa cu moartea. Comuniștii creaseră prin legi draconice atmosfera prielnică lichidării noastre ca dușmani ai lor. Ne luptam la ora aceea cu moartea. Iată ce-mi spune Spiru:

- De când stau aici, în grup, cu acești oameni hotărâți să lupte până la unul, am observat un lucru extrem de important în felul de comportare. Deși suntem ca apartenență politică diferită, ne înțelegem ca frații. Nu facem diferență între noi. Aici, după cum știi, sunt mulți legionari, țărăniști, liberali, militari. Suntem de atâta timp la un loc, nu i-am auzit niciodată să facă deosebire între ei după apartenența politică. Toți suntem români și trebuie să fim uniți în fața dușmanului. Deși cel mai mare păcat al românilor este lipsa de unitate, noi aici am realizat în ciuda păcatului, unitatea dintre noi.

- În fața primejdiei, noi ne-am adus aminte de Dumnezeu. Cu toții ne rugam ca să scăpăm de drăceasca încleștare între bine și rău. Se realizase o prietenie, liantul fără de care nu va fi niciodată biruință.

- Aș dori ca la momentul potrivit, să știe și ai mei de acasă, familia mea, prin ce am trecut și care au fost condițiile de viață și șansele de biruință asupra lor, a comuniștilor.

Ne-am împăcat cu gândul că va trebui să murim până la urmă. Eu, frate Tase, am certitudinea că voi muri și-ți încredințez ție aceste gânduri ale mele, nu ca pe un mesaj, dar ca unele frământări ale mele ca om. Fiul meu, dacă va mai apuca să scape cu viață și soția mea la fel, ar vrea să cunoască prin ce am trecut.

- Îmi este dragă țara noastră, neamul nostru românesc și aș dori ca odată să fie liber, mare și unit. Dumnezeu să fie cu el și dezmembrările politice, de partid, să dipară. Poporul român s-a născut creștin, avem obligația morală față de copiii și nepoții noștri să le lăsăm moștenire credința dreaptă a strămoșilor noștri și răspunderea față de străbunii noștri, crescuți în legea creștină. Fă acest lucru, fratele meu, și este de ajuns pentru mine. Cei care vin după noi să știe ce-am făcut și ce-am gândit și noi, în toiul beznelor adânci.

După această încredințare de gânduri și vreri a urmat un moment de liniște, de trăire interioară pentru amândoi. Știam că ne hârjonim cu moartea.

Ca treziți dintr-un vis, ne privim în ochi, unindu-ne în gânduri și nădejdi, ne-am îmbrățișat și sărutat, despărțindu-ne. De atunci nu ne-am mai văzut.

Acestea au fost gândurile lui Spiru Blănaru, împărtășite mie. El n-a avut pretenția unui mesaj către toți românii, către țară. Apelul la unitate națională este un deziderat al nostru, al românilor. Unitatea, însă, lipsește cu desăvârșire. Nu știm ce am moștenit noi de la daci, dar păcatul dezbinării l-am moștenit în mod sigur.

După ce ne-am despărțit de Spiru, am stat de vorbă cu Petru Domășneanu, aproape o oră. În mare, aceleași lucruri și doruri mi le-a spus și comandorul, încredințându-mi pentru viitor cele spuse de el. Amândoi și-au iubit neamul și legea creștină, jertfindu-se pentru ele.

Țin să menționez un lucru - că eu dacă mai sunt în viață, sunt datorită lui Spiru Blănaru. În urma declarațiilor lui Tudor Rușeț, curierul meu, eu trebuia să fac parte din lotul de judecată al lui Spiru.

Nu am recunoscut nimic din cele declarate de Rușeț. În tot timpul anchetelor a avut mult echilibru și judecată în gândire. Așa se face că eu am fost scos din lotul lui Spiru. El a declarat că nici nu mă cunoaște. El mi-a salvat viața.

După căderea mea din 25 ianuarie 1949, Spiru a luat legătura cu Ianăș Feneș de la Armeniș, continuând lupta de rezistență. A mai fost sprijinit și de oamenii din Mehadica, prin Petru Guran, șeful rezistenței din comună, de Velțanescu din Corni, de Nicoară Ion, învățătorul de la Cănicea, alături de mulți oameni din comună. De asemeni și de Samoilă Martinescu din jurul Mehadiei, împreună cu o mulțime de români din sudul Banatului.

Acum când scriu cele petrecute la ridicarea Crucii de la Pădurea Verde din 16 iulie 1992, în memoria martirilor noștri, mă înfior, oprindu-mă din scris, reflectând.

După ce am scris tot ce am știut și mi-am adus aminte despre grupul de rezistență armată din Banat, condus de Spiru Blănaru, de la oameni apropiați și alții necunoscuți, mi-am auzit acuză că eu l-am creat pe Spiru erou și luptător până la jertfa supremă asupra comunismului.

Nu, fraților! Nu eu l-am creat pe Spiru Blănaru erou!

Prin nașterea lui, Dumnezeu l-a hărăzit luptător, punându-i arma în mână și dragostea de neam în suflet, ca să fie pildă vie nepoților și strănepoților în apărarea lui Hristos și a neamului nostru românesc.

Eu am avut fericirea să fiu alături de el, cu arma în mână și să-i cunosc crezul și tăria sufletească.

Domnilor nostalgici ai roșiilor de la răsărit, cu cât atacați și căutați să-l defăimați pe Spiru Blănaru, cu atât mai mult îl aureolați. Lupta dusă de voi împotriva rezistenței armate din Banat și din țară, este cel mai puternic argument că ea a existat și neamul românesc a luptat pentru salvarea lui.

Ponegrindu-ne pe noi, vă prăbușiți voi în hăurile urii și ale minciunii. Ați aruncat o țară întreagă în criza morală și politică.

Să nu uitați: Spiru Blănaru este simbolul rezistenței armate din Banat. Deși Spiru a fost moldovean, prin jertfa lui, este pentru totdeauna bănățean.

Prin lupta dusă împotriva lui Satan, pe meleagurile Banatului, el rămâne în istorie simbolul luptei pentru credință și neam, cât va dăinui acest popor românesc.

Deci, nu eu l-am creat pe Spiru Blănaru erou și martir, ci el, prin lupta și jertfa lui, m-a creat pe mine scriitor al faptelor de arme și dragoste de țară a românilor bănățeni, indiferent de etnie și crez politic.

Dumnezeu a hărăzit neamul românesc să se nască creștin. Prin aceasta i-a încredințat și o misiune, aceea de a crede în El și a-L apăra. Apărându-L pe El, ne apărăm ființa neamului nostru.

Comuna Teregova, care ar trebui să fie considerată comună erou, pentru că a dat cei mai mulți luptători și morți în rezistența armată din 1949, azi constituie un paradox. Manevrați fiind de comuniști, ei îl contestă pe Spiru Blănaru ca șef al lor. Păcat că cei morți nu mai pot auzi cele vorbite de frații lor, de copiii lor și de nepoții lor, că s-ar rușina. Timpul este cel mai bun judecător. Istoria va consemna aceste lucruri când apele se vor limpezi.

Spiru Blănaru va rămâne pentru veșnicie comandantul rezistenței armate din munții Banatului din anii 1948-1949, împotriva comunismului. Va fi ca un far luminos în negura vremii.

Crezul lui a fost și va fi crezul neamului românesc până la sfârșitul veacului.

Cândva, pe locul unde au fost executați, la Pădurea Verde, se va înălța o Catedrală.

Cuprins

PREFAȚĂ	5
BOTEZUL PRIGOANELOR.....	13
I. PRELUDIU	13
II. PRIGOANA.....	22
ANUL 1940 — O RAZĂ DE LUMINĂ	23
III. PRIGOANA — ION ANTONESCU.....	28
AL DOILEA VAL.....	28
PĂRUL DE LA ALBA-IULIA	31
ELIBERAREA DE LA ALBA-IULIA.....	40
REZISTENȚA ARMATĂ DIN BANAT	42
CONFERINȚA DE LA LUGOJ.....	45
ANUL 1948	46
LA COASĂ CU PISTOLUL MITRALIERĂ ÎN BANDULIERĂ47	
GRUPUL DE REZISTENȚĂ ARMATĂ ÎMPOTRIVA COMUNISMULUI DIN COMUNA TEREGOVA-BANAT (1948-1949).....	50
LUPTELE DE LA TEREGOVA.....	55
FENES.....	70
LUNCAVIȚA.....	72
DOMAȘNEA.....	72
RUSCA.....	73
FENEȘ.....	73
VERENDIN.....	74
ARMENIȘ	74
CORNEA.....	74
CARANSEBEȘ	74
BORLOVA.....	76
VĂLIȘOARA	76

PETROSNIȚA.....	76
OȚELUL-ROȘU.....	76
CIRESA.....	77
MAL.....	77
MARGA.....	77
VAR.....	78
BOUTAR.....	78
RUGI.....	78
ZORLENȚUL-MARE.....	78
OHABA.....	78
RUGINOSU.....	78
JDIOARA.....	79
CARPA.....	79
GLIMBOCA.....	79
LUGOJ.....	84
1. FARLIUG.....	86
2. CĂPRIOARA.....	86
3. GRUNI.....	87
4. CĂPÂLNAȘ.....	87
I. GRUPUL DORAN-POPOVICI.....	89
II. GRUPUL ORAVIȚA.....	90
LUPTELE DE LA PIETRELE ALBE.....	90
LUPTELE DE LA FENES.....	91
LUPTĂTORII MORȚI PE CÂMPUL DE LUPTĂ.....	96
I. PIETRELE ALBE — 22 FEBRUARIE 1949.....	96
II. SĂLAȘUL DE LANGA MEHADICA. - <i>Noaptea de 7/8 febr. 1949</i>	96
III. FENEȘ.....	96
IV. DORANIE.....	96
LUPTĂTORII CONDAMNAȚI LA MOARTE ȘI EXECUTAȚI.....	97
UN OSTAȘ AL IANÇULUI.....	98
O POLIȚĂ PLĂTITĂ.....	100
CERCETĂRILE.....	106
ÎNCHISOAREA DIN CARANSEBEȘ.....	110

ÎN CETATEA DE SUB DEALUL VIILOR. LUGOJUL	114
ÎNCHISOAREA MILITARĂ TIMIȘOARA.....	117
CARANSEBEȘ	119
LUGOJ.....	120
LANȚURILE.....	120
AIUD, 1950 - Secția a II-a.....	129
LA CELULAR.	131
CARE VREI MURI.....	139
ÎN FABRICĂ.....	143
LA ROTĂRIE.....	148
LA OFIȚERUL POLITIC	154
IARĂȘI LA ROTĂRIE	155
PATRUZECI DE ORE ÎN CAMERA DE TORTURĂ.....	157
DIN CAMERA DE TORTURĂ LA ROTĂRIE	159
ȘALUPA.....	162
ROTĂRIA PE FIR.....	164
CRĂCIUNUL ANULUI 1952.....	167
DIN FRĂMÂNTATUL AIUD. SPITALUL I.....	172
MAI APROAPE DE RADU GYR.	172
SPITALUL (II). O SCHIMBARE DE CONDUCERE.	181
SPITALUL (III). DOI ANI DE ZILE FIXAT LA PAT. SALONUL MORȚII NR. 10.....	187
SPITALUL (IV). DIN GHEARELE MORȚII	196
LA VIAȚĂ	196
ÎNCHISORILE - UNIVERSITĂȚILE NOASTRE.....	204
SPITALUL (V). ȘI TOTUȘI L-AM ÎNFRÂNT PE COLLER	213
SPITAL (VI). SALONUL 9	218
SPITALUL (VII). ECOUL REVOLUȚIEI DIN UNGARIA ÎN AIUD.....	221
DOMICILIUL OBLIGATORIU. LĂTEȘTI.....	229
LAGĂRELE.....	248
I. ÎN ȚARA LUI DOBROTICI, UN LAGĂR DE EXTERMINARE.....	248
II. STAFIILE DE LA NOUA-CULME	254

MOARTEA GENERALULUI NICOLAE STOENESCU LA NOUA-CULME.....	260
ÎN LIVADA CU CAIȘI.....	262
MARTIRIUL PROFESORULUI UNIVERSITAR DE TEOLOGIE IOAN V. GEORGESCU.....	270
O ÎNSCENARE DE EVADARE.....	276
DE LA NOUA-CULME LA PERIPRAVA.....	282
PERIPRAVA, O RAZĂ DE LUMINĂ ÎN INFERNUL ROȘU.....	289
STUFUL DE LA PERIPRAVA.....	301
NORI NEGRI DEASUPRA PERIPRAVEI. FENOMENUL PERIPRAVA.....	309
ELIBERAREA.....	331
CONFRUNTĂRI CU PREZENTUL.....	333
MUNȚII MĂRTURISESC.....	333
I.....	334
II.....	335
III.....	336
IV.....	338
SLUJITORI AI ALTARULUI BĂNĂȚEAN TRECUȚI PRIN IADUL COMUNIST.....	342
II.....	346
JURNAL DE CĂLĂTORIE DE LA LUGOJ LA KARLSRUHE.....	349
CUVÂNT CĂTRE ȚARĂ.....	378

**La Editura Marineasa
au apărut:**

Ion Gavrilă Ogoranu, Lucia Baki Nicoară
Brazii se frâng, dar nu se îndoiesc
volumul III

Viorel Gheorghiuță
Et ego - Sărata, Pitești, Gherla, Aiud

Nicolae Călinescu
Preambul pentru camera de tortură

Doina Magheți
Spiru Blănaru - Portret din fragmente salvate

Ileana Silveanu
Cărările speranței
Din rezistența anticomunistă în Munții Banatului, vol.I

Miodrag Milin
(coordonator)
Rezistența anticomunistă în Munții Banatului
- zona Domașnea-Teregova -

în curând

Liviu Vălenaș, convorbiri cu Mircea Dimitriu
Mișcarea legionară - între adevăr și mistificare

Ileana Silveanu
Cărările speranței
Din rezistența anticomunistă în Munții Banatului, vol.II